

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ
ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΑΣ

ΠΜΣ «ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ ΠΕΔΙΟΥ ΚΑΙ ΥΛΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ»

**Η Κατοίκηση στην Αρχαία Πόλη της Κύθνου στους Πρώιμους
Ιστορικούς Χρόνους μέσω της μελέτης της κεραμικής**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ ΚΑΠΠΑ

ΑΜ Μ031122009

Επιβλέπων καθηγητής: Αλέξανδρος Μαζαράκης Αινιάν

Επικουρικός επόπτης: Δημήτρης Παλαιοθόδωρος

Εξετάστρια: Βίκυ Βλάχου

ΒΟΛΟΣ 2024

Περιεχόμενα

Βραχυγραφίες.....	5
Συντομογραφίες.....	5
Πρόλογος.....	7
Κεφάλαιο I. Η ιστορία της έρευνας.....	9
Κεφάλαιο II. Οι χώροι και τα στρωματογραφικά δεδομένα.....	14
Κεφάλαιο III. Η τροχήλατη κεραμική.....	19
IIIΑ. Πρωτογεωμετρική περίοδος.....	19
Κλειστά σχήματα.....	19
Αμφορείς.....	19
Υδρίες.....	20
Ανοιχτά σχήματα.....	20
Μικρογραφικός λέβης.....	20
IIIΒ. Γεωμετρική περίοδος.....	20
Κλειστά σχήματα.....	20
1.Αμφορείς.....	20
2.Υδρίες.....	25
3.Οινοχόες.....	28
4.Πίθοι.....	31
5. Λαβή.....	31
6.Πρόχοι.....	31

7.Ποξίδες.....	32
8.Πώματα.....	32
9.Λήκυθοι.....	33
10. Αδιάγνωστα κλειστά.....	33
Ανοιχτά σχήματα.....	34
11.Δίντοι.....	34
12. Κρατήρες.....	35
13. Κάνθαροι.....	35
14. Σκύφοι.....	36
15. Σκύφοι με ψηλό χείλος.....	38
16. Κύπελλα.....	38
17. Λεκάνες.....	39
18. Πινάκια.....	40
19. Λεκανίδες.....	40
20. Κοτύλες.....	40
21. Αδιάγνωστα ανοιχτά.....	41
Κεφάλαιο IV. Σύνθεση δεδομένων.....	42
Κεφάλαιο V. Οι πόλεις των Κυκλάδων των Γεωμετρικών χρόνων	
και η εξέλιξή τους.....	45
Συμπεράσματα.....	55
Κατάλογος.....	57
Βιβλιογραφία.....	181
Πίνακες &Γραφήματα.....	194

Εικόνες.....	204
---------------------	------------

ΒΡΑΧΥΓΡΑΦΙΕΣ

ΠρΓ:	Πρώιμη Γεωμετρική
ΠΓ:	Πρωτογεωμετρική
ΜΓ:	Μέση Γεωμετρική
ΥΓ:	Ύστερη Γεωμετρική
ΥΕ:	Ύστερη Ελλαδική
ΥποΠΓ:	Υποπρωτογεωμετρική
πίν:	πίνακας
άρ.κάτ.:	αριθμός καταλόγου
εικ.:	εικόνα

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

Agora VIII: Brann E., 1962, *Late Geometric and Protoattic Pottery: Mid 8th to Late 7th Century Bc, The Athenian Agora VIII*, Princeton.

Eretria XX: Verdan S., Kenzelmann Pfyffer A., Léderrey C., 2008, *La ceramique géométrique d'Erétrie. Eretria: fouilles et recherches vol. 20 I: Texte et catalogue.*, Gollion.

Eretria XXII: Verdan S., 2013, *Le Sanctuaire d'Apollon Daphnéphoros à l'époque géométrique*, Gollion.

Corinth VII, I: Weinberg S.S., 1943, *The Geometric and Orientalizing Pottery*, Cambridge.

Délos XV: Dugas C., Rhomaios C., 1935, *Les vases préhelléniques et géométriques Exploration archéologique de Délos, fascic. XV*). *Revue des Études Grecques*, tome 48.

Kerameikos I: Kraiker, W. and Kübler, K. 1939, *Die Nekropolen der 12. bis 10. Jhs*, Berlin.

Kerameikos V.I: Kübler, K. 1954. *Die Nekropole des 10. bis 8. Jhs*, Berlin.

Lefkandi I: Popham M.R., Sackett L.H., Themelis P. & Boardman J., 1980, *Lefkandi I. The Iron Age Settlement. The Cemeteries*, Λονδίνο.

Lefkandi II: Popham M.R. Calligas P.G., Sackett L.H., Catling R.W.V. & Lemos I.S., 1990, *Lefkandi II: the Protogeometric Building at Toumba*, Λονδίνο.

Lefkandi III: Popham M.R. & Lemos I.S., 1996, *Lefkandi III: The Early Iron Age Cemetery at Toumba: the Excavations of 1981 to 1994*, Αθήνα.

Zagora II: Cambitoglou A., Birchall A., Coulton J. J., Green J., R., 1988, *Zagora II, Excavation of a Geometric Town on the Island of Andros*, Αθήνα.

Πρόλογος

Το νησί της Κύθνου αποτέλεσε τόπο ανάπτυξης της ανθρώπινης δραστηριότητας ήδη από τη Μεσολιθική εποχή, όπως αποδεικνύουν τα ευρήματα στη θέση Μαρουλά. Η καλύτερα ανασκαμμένη και ερευνημένη θέση είναι η πόλη των ιστορικών χρόνων στη θέση «Βρυόκαστρο». Τα ερείπια της αρχαίας πόλης, στη βορειοδυτική πλευρά του νησιού μεταξύ των όρμων Επισκοπής και Απόκρουσης, εκτείνονταν σε μία έκταση των 300 στρεμμάτων, ενώ σε αυτήν ανήκε και η νησίδα «Βρυοκαστράκι», που παλαιότερα ενωνόταν με την ακτή. Τα ευρήματα που ήρθαν στο φως μετά από πολυετή έρευνα από τον Τομέα Αρχαιολογίας του Τμήματος Ιστορίας, Αρχαιολογίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας (ΙΑΚΑ) του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, υπό τη διεύθυνση του καθηγητή κ. Αλέξανδρου Μαζαράκη Αινιάν, σε συνεργασία με την Εφορεία Αρχαιοτήτων Κυκλάδων, μαρτυρούν την κατοίκηση της πόλης από τον 12^ο αι. π.Χ. μέχρι τον 6^ο-7^ο μ.Χ.

Η μελέτη των ευρημάτων και οι πολλαπλές δημοσιεύσεις έχουν διαφωτίσει όψεις της λατρευτικής κυρίως δραστηριότητας όλων των χρονικών περιόδων. Ωστόσο, έως σήμερα δεν έχει μελετηθεί λεπτομερώς η ανθρώπινη δραστηριότητα στη θέση κατά την περίοδο των Πρωτογεωμετρικών-Γεωμετρικών χρόνων. Η παρούσα διπλωματική έχει ως στόχο τη μελέτη της κεραμικής της Γεωμετρικής και Πρωτογεωμετρικής περιόδου που ήρθε στο φως τόσο κατά τις επιφανειακές έρευνες των ετών 1990-1995 αλλά και κατά τις ανασκαφικές έρευνες στα ιερά της Άνω Πόλης και στη νησίδα Βρυοκαστράκι.

Θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τον καθηγητή κ. Αλέξανδρο Μαζαράκη Αινιάν για την εμπιστοσύνη που μου έδειξε, τη στήριξη και τη βοήθεια από τις προπτυχιακές έως και τις μεταπτυχιακές σπουδές μου και για την άδεια μελέτης του κεραμικού συνόλου των Γεωμετρικών χρόνων. Η εκπόνηση της παρούσας εργασίας θα ήταν αδύνατη χωρίς τη συνεχή ενθάρρυνση και βοήθεια που μου παρείχε. Ευχαριστώ επίσης την επίκουρη καθηγήτρια κ. Βίκυ Βλάχου, της οποίας τα σχόλια, οι διορθώσεις και οι παρατηρήσεις αποδείχθηκαν πολύτιμες για την εκπόνηση της διπλωματικής, καθώς επίσης και τον καθηγητή κ. Δημήτρη Παλαιοθόδωρο για τα σχόλια και τις διορθώσεις του.

Οφείλω ένα μεγάλο ευχαριστώ στην υποψήφια διδάκτορα του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας Εύα Κολοφωτιά για την βοήθεια και καθοδήγηση κατά τη διάρκεια της μελέτης του κεραμικού συνόλου, αλλά και σε όλη τη διάρκεια της συγγραφής της διπλωματικής εργασίας. Τα σχέδια των ευρημάτων έγιναν από την υποφαινόμενη με την καθοδήγηση της Εύας Κολοφωτιά. Την ψηφιοποίηση επιμελήθηκε η Ιωσηφίνα Περδικίδου, την οποία ευχαριστώ για τη συνεργασία.

Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω την πολύ καλή μου φίλη Ειρήνη Μακρυπίδη που με βοήθησε στην εύρεση και στο σκανάρισμα βιβλιογραφίας σε βιβλιοθήκες της Αθήνας, σε μία περίοδο που η βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας παρέμενε κλειστή.

Κεφάλαιο Ι. Η ιστορία της έρευνας

Η Κύθνος ανήκει στο σύμπλεγμα των Δυτικών Κυκλάδων (εικ.1). Είναι το δεύτερο νησί μετά τη Κέα και βρίσκεται σε κοντινή απόσταση από την Αττική. Το νησί από τον 15^ο έως και τον 19^ο αι. είχε προκαλέσει το ενδιαφέρον χαρτογράφων, περιηγητών και μελετητών¹. Άλλοι ενθουσιασμένοι από τα αρχαιολογικά κατάλοιπα και άλλοι όχι, περιέγραψαν την αρχαία πόλη της Κύθνου, στη θέση «Βρυόκαστρο», την μεγάλη έκταση, τα μνημειώδη οικοδομήματα, τα επιβλητικά τείχη και τα σκορπισμένα επιφανειακά ευρήματα. Η εικόνα των περιγραφών διατηρείται σχεδόν ίδια μέχρι το 1990, που ξεκινούν οι πρώτες έρευνες².

Οι μετέπειτα αρχαιολογικές έρευνες θα αποκάλυπταν τη μακραίωνη ιστορία του νησιού και πληθώρα αρχαιολογικών καταλοίπων. Το νησί κατοικήθηκε από την Μεσολιθική περίοδο όπως μαρτυρούν τα ευρήματα στη θέση Μαρουλάς. Αρκετές πληροφορίες για τη Πρωτοκυκλαδική II περίοδο παρέχουν τα αρχαιολογικά ευρήματα στη μεταλλευτική στη θέση «Σκουριές», 4 χλμ. ανατολικά της Χώρας. Μαρτυρίες για τη προϊστορική περίοδο παρέχουν και τα ευρήματα ΥΕ I και II περιόδου σε θέση ΒΑ του νησιού σε χαμηλό και κωνικό λόφο, μεταξύ του όρμου της Αγ. Ειρήνης και της θέσης Αρκούδι. Ταυτόχρονα, στον λόφο Γερώνυμος, ΝΑ από τις Σκουριές, έχει εντοπιστεί κτίριο των μυκηναϊκών χρόνων³.

Οι λίγες γραπτές πηγές αναφέρουν αποσπάσματα της ιστορίας του νησιού από την πρώτη κατοίκηση έως τους Βυζαντινούς χρόνους. Κατά τον Στέφανο Βυζάντιο πρώτοι κάτοικοι υπήρξαν οι Δρύοπες, οι οποίοι με αρχηγό τον Κύθνο, μετακινήθηκαν από την Εύβοια, στο νησί, το οποίο ονομάστηκε Κύθνος⁴. Μυθικός γενάρχης των Δρυόπων, ήταν ο Δρύοψ, γιος του Απόλλωνα⁵. Ίσως αυτό να εξηγεί την θέση που κατείχε η λατρεία του θεού για τους Κύθνιους στα μεταγενέστερα χρόνια⁶. Στη συνέχεια, στο νησί κατέφτασαν Ίωνες, έποικοι από την Αθήνα με επικεφαλής τον Κεφαλήνο και τον Κέστωρα⁷. Με την άφιξή τους κάποιοι από τους Δρύοπες αναγκάστηκαν να

¹ Μαζαράκης Αινιάν 1993, 218.

² Φύλλιπα-Touchais 1994, 336.

³ Μαζαράκης Αινιάν 1993, 218.

⁴ *Νήσος... από Κύθνου κτίσαντος.*

⁵ Πανσ. IV 34, 9-12.

⁶ Μαζαράκης Αινιάν 1993, 219, υποσημείωση 23.

⁷ Ευστ. *Σχόλια εις Διονυσίου Περιήλουν* 525. Επίσης Δίων Χρυσ, *Χαρίδημος* 26.

εγκαταλείψουν το νησί και να μεταβούν στη Κύπρο⁸. Κατά τους ιστορικούς χρόνους φαίνεται πως η Κύθνος κατείχε σημαντική θέση στα πολιτικά γεγονότα και εξελίχθηκε σε σημαντική πόλη⁹.

Η πρώτη φορά που υπήρξε μέριμνα για τα αρχαιολογικά κατάλοιπα της αρχαίας πόλης της Κύθνου ήταν το 1968, από την αρχαιολογική υπηρεσία¹⁰. Ωστόσο η πρώτη περίοδος ερευνών πραγματοποιήθηκε μεταξύ 1990 και 1995 υπό την εποπτεία του καθηγητή κ. Αλέξανδρου Μαζαράκη Αινιάν με τη συνεργασία της Εφορείας Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων Κυκλάδων και οικονομική υποστήριξη της Αρχαιολογικής Εταιρείας και το τμήμα Ιστορίας του Ιονίου Πανεπιστημίου. Με τη πρώτη αυτή έρευνα έγινε τοπογραφική και φωτογραφική τεκμηρίωση όλων των αρχαίων και νεότερων αρχιτεκτονικών λειψάνων της αρχαίας πόλης της Κύθνου¹¹. Από το 1992 συνεχίστηκαν οι εργασίες με παράκτιες γεωλογικές παρατηρήσεις, υποθαλάσσια φωτογραφική τεκμηρίωση και καθαρισμούς με στόχο την ανάδειξη των αρχαιολογικών λειψάνων και περισυλλογή κινητών ευρημάτων. Η τελευταία ενέργεια σε συνδυασμό με τη μελέτη των αρχιτεκτονικών καταλοίπων βοήθησε σε μία πρώιμη ταύτιση των κτιρίων και των χώρων της αρχαίας πόλης¹².

Η αρχαία πόλη της Κύθνου βρίσκεται στη σημερινή θέση «Βρυόκαστρο» ή «Ρηγόκαστρο» ή «Εβραιόκαστρο» (εικ.3). Η πόλη - χτισμένη στο ΒΔ τμήμα του νησιού - βρίσκεται σε παράκτια τοποθεσία, ανάμεσα στους όρμους της Επισκοπής από Ν και της Απόκρουσης από Β και έχει περίμετρο 2.100μ. Δυτικά βρίσκεται η μικρή νησίδα «Βρυοκαστράκι», η οποία παλαιότερα συνδέονταν με την ακτή. Η αρχαία πόλη εκτεινόταν σε έκταση 285 στρεμμάτων. Από δυτικά η πόλη οριοθετείται από απόκρημνα βράχια που καταλήγουν στη θάλασσα. Η κορυφογραμμή από ΒΔ προς ΝΑ ορίζει τα ανατολικά όρια του οικισμού. Στην ΝΑ γωνία του οικισμού, σε υψόμετρο 144,75μ. βρίσκεται ο βραχώδης λόφος της Ακρόπολης, ο οποίος περιβάλλεται από βραχώδες υψίπεδο - το «Νότιο Πλάτωμα». Προς τα ΒΔ σε χαμηλότερο υψόμετρο σχηματίζεται άλλο υψίπεδο, το «Μεσαίο Πλάτωμα»¹³.

⁸ Μαζαράκης Αινιάν 1993, 219. Ηρόδοτος 6.90.

⁹ Οι πληροφορίες για το νησί μέσω των πηγών στους ιστορικούς χρόνους βλ. Μαζαράκης Αινιάν 1993, 219-222.

¹⁰ Ζαφειροπούλου 1968, 382-383.

¹¹ Μαζαράκης Αινιάν 1995, 138.

¹² Μαζαράκης Αινιάν 1995, 142.

¹³ Μαζαράκης Αινιάν 1993, 222-228.

Πέρα από την αποτύπωση της έκτασης της αρχαίας πόλης, η μελέτη των αρχιτεκτονικών καταλοίπων και των επιφανειακών ευρημάτων, οδήγησε στη δημιουργία πρώτων ερμηνειών σχετικά με τη χρήση των χώρων. Στο νοτιοανατολικό τμήμα της πόλης εντοπίστηκε αυτοτελές φρούριο των ελληνιστικών χρόνων αποκομμένο από τον αστικό ιστό. Σε δεσπόζουσα θέση του οικισμού, στην κορυφή της Ακρόπολης τα αρχιτεκτονικά κατάλοιπα αναγνωρίστηκαν ως χώροι αφιερωμένοι στη λατρεία της θεάς Δήμητρας. Στο μεσαίο πλάτωμα αναγνωρίστηκαν κτίρια λατρευτικά αλλά και δημόσιοι χώροι, ενώ μία βαθμιδωτή, λαξευμένη στο βράχο οδός, οδηγούσε προς τη Κάτω Πόλη. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να βρίσκονταν οι οικίες καθώς και άλλοι δημόσιοι χώροι. Ανιχνεύθηκε επίσης, το κεντρικό υδραγωγείο και μία σειρά δεξαμενών που κάλυπταν τις ανάγκες της πόλης. Τέλος, το κύριο νεκροταφείο εντοπίστηκε εξωτερικά του νότιου τείχους της πόλης, προς τον όρμο της Επισκοπής, ενώ μία δεύτερη ομάδα ταφών βρέθηκε έξω από τη βορειοδυτική πύλη, προς τον όρμο της Απόκρουσης¹⁴.

Ύστερα από τις αρχαιομορφολογικές έρευνες έγινε σαφές πως η νησίδα Βρυοκαστράκι παλαιότερα συνδέονταν με την ακτή, όταν η θαλάσσια στάθμη ήταν σε χαμηλότερο επίπεδο. Στη βραχονησίδα εντοπίστηκε -σε επαφή με το παράκτιο τείχος- συγκρότημα δωματίων σε παράταξη, καθώς και ένα τρίκλιτο οικοδόμημα ίσως μία παλαιοχριστιανική βασιλική¹⁵.

Τα παραπάνω ήταν τα πρώτα συμπεράσματα των επιφανειακών ερευνών, μετά τις ανασκαφικές έρευνες η εικόνα της αρχαίας πόλης θα άλλαζε και οι γνώσεις μας για αυτήν θα εμπλουτίζονταν. Την περίοδο μεταξύ 2002-2006 πραγματοποιήθηκε η πρώτη ανασκαφική έρευνα σε ιερό των αρχαϊκών χρόνων στο βόρειο τμήμα του «Μεσαίου Πλατώματος» της Άνω Πόλης. Το ιερό φαίνεται πως ήταν αφιερωμένο στην Άρτεμη και τον Απόλλωνα, ενώ είναι ενδιαφέρον πως το άδυτο του ναού (Κτίριο 3) παρέμεινε ασύλητο και έτσι ήρθαν στο φως εντυπωσιακά και πολύτιμα ευρήματα¹⁶.

Παράλληλα, από το 2005-2011 πραγματοποιήθηκαν ενάλιες αρχαιολογικές έρευνες με τη συνεργασία της Εφορείας Εναλίων Αρχαιοτήτων στον όρμο Μανδράκι, το αρχαίο λιμάνι της Κύθνου. Κατά τη διάρκεια των ενάλιων ερευνών αποκαλύφθηκε τμήμα της

¹⁴ Μαζαράκης Αινιάν 1995, 141-193.

¹⁵ Μαζαράκης Αινιάν 1995, 193.

¹⁶ Mazarakis Ainian 2017, 105. Για τη κεραμική του ιερού βλ. Μαζαράκης Αινιάν, Αλεξανδρίδου 2023.

παράκτιας οχύρωσης αλλά και ίσως και δύο νεώσοικων. Παράλληλα, ήρθαν στο φως δύο μαρμάρινα γλυπτά της ρωμαϊκής περιόδου, ένας θωρακοφόρος της εποχής του Αυγούστου και μία στήλη κοσμητή του 2^{ου} αι. μ.Χ. Τα γλυπτά είχαν ενσωματωθεί ως *spolia* σε ύστερες κατασκευές¹⁷.

Στη περίοδο μεταξύ 2009-2013 συνεχίστηκαν οι ανασκαφικές εργασίες στο χώρο του αρχαϊκού ναού και του μνημειώδους αναλήμματος λίγο χαμηλότερα. Σε χαμηλότερο επίπεδο ήρθαν στο φως αρχιτεκτονικά κατάλοιπα διώροφου κτιρίου, δημόσιου χαρακτήρα. Είναι πιθανό να πρόκειται για Πρυτανείο ή Αγορανομείο και η κατασκευή του χρονολογείται στους Ύστερους Κλασικούς χρόνους¹⁸.

Από το 2016 έως το 2018 οι εργασίες επικεντρώθηκαν στο «Μεσαίο Πλάτωμα» (εικ.4) με στόχο την αποκάλυψη των Κτιρίων 1 και 2 και την κλίμακα ανάμεσα τους. Παράλληλα, ολοκληρώθηκε η αποχωμάτωση δεξαμενής και συλλεκτήρα – σε κοντινή απόσταση από το Κτίριο 1. Στο εσωτερικό της δεξαμενής βρέθηκαν μαρμάρινα γλυπτά παιδικών μορφών και ένας ενεπίγραφος κιονίσκος αφιερωμένος στον Ασκληπιό. Επομένως, φαίνεται πως το Κτίριο 1 ήταν αφιερωμένο στη λατρεία του θεού. Παράλληλα, η εύρεση μαρμάρινων γλυπτών της Αφροδίτης σε κοντινή απόσταση από τα δύο κτίρια, καθιστά πιθανή την υπόθεση συλλατρίας Ασκληπιού και Αφροδίτης. Τέλος, μία ενεπίγραφη στήλη, ενσωματωμένη σε μεταγενέστερο κελί, αναφέρεται στους Σαμοθράκιους θεούς, επομένως ίσως λατρεύονταν και εκείνοι στην ίδια περιοχή¹⁹. Όσο αφορά το Κτίριο 2 είναι πιθανό να αποτελεί βοηθητικό χώρο του Κτιρίου 1²⁰.

Μεταξύ 2018 και 2020 οι εργασίες συνεχίστηκαν στη νησίδα Βρυοκαστράκι. Στο νότιο τμήμα της νησίδας, όπου ανασκάφθηκε ένας μνημειακός αναλημματικός τοίχος καθώς και ένας βωμός μνημειακών διαστάσεων. Στο σημείο αυτό αποκαλύφθηκε κτιριακό συγκρότημα το οποίο φαίνεται πως λειτούργησε ως ιερό από τους γεωμετρικούς έως τους κλασικούς χρόνους. Φαίνεται επίσης ότι καταλάμβανε ένα σημαντικό τμήμα της νησίδας, ωστόσο η αρχιτεκτονική του διάταξη δεν είναι ξεκάθαρη λόγω της διαχρονικής χρήσης του χώρου. Ταυτόχρονα, οι εργασίες προχώρησαν σε ένα

¹⁷ Μαζαράκης Αινιάν 2017, 305-308.

¹⁸ Μαζαράκης Αινιάν 2016, 454. Πρώτη παρουσίαση της μελέτης της κεραμικής βλ. Τσιλογιάννη (υπό δημοσίευση).

¹⁹ Μαζαράκης Αινιάν 2017, 311. Για το Κτίριο 1 βλ. Κολοφωτιά 2021.

²⁰ Βλ. Μακεδόνα 2019.

μνημειακό οικοδόμημα που ακολουθεί τη νοτιοανατολική ακτογραμμή της νησίδας. Το οικοδόμημα αποτελείται από 15 ορθογώνιους χώρους τοποθετημένους κατά μήκος οχυρωματικού τείχους προς το αρχαίο λιμάνι. Το οικοδόμημα χρονολογείται στην ύστερη αρχαιότητα, αλλά ενδέχεται να εδράζεται σε κτιριακά κατάλοιπα παλαιότερων περιόδων, ακόμα και των Πρώιμων Ιστορικών και αρχαϊκών χρόνων. Τέλος ανασκάφτηκε πλήρως παλαιοχριστιανική βασιλική, στο κέντρο της νησίδας. Συνολικά τα ευρήματα στη νησίδα δείχνουν πως ο χώρος χρησιμοποιούνταν από την ΥΕΙΠΓ περίοδο έως τον 6^ο - 7^ο αι. μ.Χ. Για αυτόν το λόγο, δεν είναι εύκολο να αποσαφηνιστεί η οικοδομική μορφή του γεωμετρικού ιερού στο νότιο τμήμα της νησίδας²¹.

Από το 2021 συνεχίζεται το ανασκαφικό πρόγραμμα στην ακρόπολη της αρχαίας πόλης. Με την έναρξη της ανασκαφής, οι εργασίες επικεντρώθηκαν σε δύο τμήματα. Στο νότιο τμήμα της ακρόπολης αποκαλύφθηκαν ορθογώνιοι χώροι και η χρήση του οικοδομήματος μάλλον εξυπηρετούσε στην οχύρωση της ακρόπολης και συνδέεται με την εγκατάσταση της μακεδονικής φρουράς στο νησί²². Ένα τείχος χωρίζει το βορειότερο τμήμα, όπου τα οικοδομήματα ανήκουν στο ιερό Δήμητρας και Κόρης. Από τα κτίρια που ανασκάφηκαν, το κτίριο 4 αναγνωρίστηκε ως ο ναός, Τελεστήριον. Από τις ανασκαφές στα Κτίρια 4, 3, 5 και 6 προέκυψε έως σήμερα ένας μεγάλος σε όγκο και εύρος κατηγοριών ευρημάτων, όπως οι πήλινοι μονόμυξοι και πολύμυξοι τελετουργικοί λύχνοι, οι μαρμαρίνοι λύχνοι, τα χιλιάδες πήλινα αναθηματικά ειδώλια αρχαϊκών-ελληνιστικών χρόνων, γυναικείων, παιδικών και ανδρικών μορφών, πήλινοι ελευσινιακοί κέρνοι, καμμένα οστά χοιριδίων κ.ά. Μεταξύ των χιλιάδων θραυσμάτων κεραμικής ξεχωρίζουν τα ρωμαϊκά κύπελλα με graffiti, που αναγράφουν το όνομα των γυναικών που τα αναθέτουν στη Δήμητρα και την Κόρη. Σύμφωνα με τα ευρήματα η χρήση του χώρου ξεκινά από τους αρχαϊκούς χρόνους και συνεχίζεται μέχρι τους αυτοκρατορικούς²³.

²¹ Mazarakis Ainian, Alexandridou 2021, 208.

²² Μαζαράκης Αινιάν 2005, 158.

²³ Mazarakis Ainian, Alexandridou 2021, 207.

<https://www.archaiologia.gr/blog/2023/12/15/%CE%B2%CF%81%CF%85%CF%8C%CE%BA%CE%B1%CF%83%CF%84%CF%81%CE%BF-%CE%BA%CF%8D%CE%B8%CE%BD%CE%BF%CF%85-2023-%CF%84%CE%B1-%CE%BD%CE%AD%CE%B1-%CE%B5%CF%85%CF%81%CE%AE%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B1/>

Κεφάλαιο II. Οι χώροι

Το σύνολο των ευρημάτων του καταλόγου της παρούσας εργασίας αφορά καλής ποιότητας, λεπτή κεραμική των Πρωτογεωμετρικών και κυρίως των Γεωμετρικών χρόνων. Η πλειονότητα των ευρημάτων προέρχεται από τη νησίδα Βρυοκαστράκι και ένα μικρότερο ποσοστό από τα ανασκαμμένα ιερά, καθώς και τις περισυλλογές της επιφανειακής έρευνας των ετών 1991-1995, ιδιαίτερα από την περιοχή του Νότιου Νεκροταφείου.

II.A. Βρυοκαστράκι

Με βάση ορισμένα θραύσματα κεραμικής της ΥΕΙΠΓ που βρέθηκαν στη νησίδα, θεωρείται πως η εγκατάσταση χρονολογείται από εκείνη την περίοδο και συνεχίζεται αδιάκοπα έως τον 6-7^ο αι. μ.Χ. Από την ανασκαφή των τελευταίων ετών προκύπτει πως υπήρχε εγκατάσταση στον χώρο από τον 12^ο αι. π.Χ., ωστόσο τα θραύσματα κεραμικής της περιόδου αυτής, είναι ελάχιστα και δεν παρέχουν περαιτέρω πληροφορίες. Με την ανασκαφή των τριών οικοδομημάτων, του γεωμετρικού - αρχαϊκού ιερού, της τρίκλιτης παλαιοχριστιανικής βασιλικής και του συγκροτήματος κτιρίων στο ανατολικό τμήμα της νησίδας, έγινε αντιληπτό πως τον χώρο καταλάμβανε κάποιο ιερό από τους γεωμετρικούς χρόνους. Ωστόσο με τη συνέχιση χρήσης του χώρου, η αρχιτεκτονική του ιερού είναι αδύνατον πια να γίνει αντιληπτή. Η στρωματογραφία της περιοχής εμφανίζεται πολύ διαταραγμένη, όπως μαρτυρά η παρουσία γεωμετρικών οστράκων στο εσωτερικό της τρίκλιτης βασιλικής καθώς και η συνύπαρξη ευρημάτων διαφορετικών περιόδων σε κοινά στρώματα (εικ.5).

Συγκεκριμένα από την αρχή των ανασκαφικών εργασιών στο Κτίριο 1, την τρίκλιτη βασιλική, είχε γίνει σαφής η διατάραξη της στρωματογραφίας που είχε προκληθεί ενδεχομένως από αρχαιοκαπηλική δραστηριότητα. Στο επιφανειακό στρώμα τα περισσότερα όστρακα χρονολογούνταν στη Γεωμετρική και την αρχαϊκή περίοδο, ενώ παράλληλα εντοπίζονταν και ευρήματα της κλασικής περιόδου, καθώς και της Πρωτοκυκλαδικής. Κατά τις πρώτες μέρες της ανασκαφής βρέθηκαν ορισμένα ευρήματα παλαιοχριστιανικών χρόνων. Η ίδια εικόνα συνεχίστηκε και κατά τη διάρκεια της ανασκαφής και επιβεβαιώθηκε ό,τι ήταν σαφές από την αρχή.

Η δεύτερη περιοχή στην οποία επικεντρώθηκαν οι εργασίες τις χρονιές 2018-2020, αποτελεί το Κτίριο 2, οικοδόμημα αποτελούμενο από 15 δωμάτια, που εκτείνεται κατά μήκος της νοτιοανατολικής ακτογραμμής της νησίδας. Ο τοίχος που εκτείνεται ανατολικά σε όλο το μήκος του Κτιρίου 2, δείχνει να είναι πρωιμότερος των τοίχων των δωματίων που χτίστηκαν εσωτερικά κατά τους παλαιοχριστιανικούς χρόνους. Φαίνεται πως πρόκειται για παλαιότερο οχυρωματικό τείχος του αρχαίου λιμανιού, κατασκευασμένο από λίθους μεγάλου μεγέθους για μεγαλύτερη προστασία. Φάνηκε επιπλέον πως η είσοδος στους ορθογώνιους χώρους γινόταν από ανεξάρτητα ανοίγματα και οι χώροι, κατά κανόνα, δεν επικοινωνούσαν μεταξύ τους.

Προσαρτημένο στην εξωτερική πλευρά του Κτιρίου στο ύψος του 8^{ου} δωματίου, βρίσκεται ορθογώνιο κτίσμα, το οποίο ταυτίστηκε με προμαχώνα. Φαίνεται πως στη γωνία επαφής του κτίσματος με το οχυρωματικό τείχος υπάρχει ομοιογένεια στην τοιχοδομία. Ο τοίχος του κτίσματος προς τα ανατολικά παρουσιάζει αλλαγές, οι λίθοι είναι μικρότεροι.

Η αρχική διαρρύθμιση του συγκροτήματος χρονολογείται πιθανόν στα αρχαϊκά χρόνια, ενώ η υστερότερη φάση του, στην Ύστερη Αρχαιότητα. Στους τοίχους της τελευταίας φάσης εντοπίστηκαν ως *spolia*, δύο μαρμάρινες επιγραφές. Στη μία περίπτωση αναφέρεται σε αρχιτεκτονικό κανονισμό στη Δωρική διάλεκτο και στην άλλη πρόκειται για ελληνιστικό ψήφισμα αναφερόμενο στο Κοινό των Νησιωτών, το οποίο υπήρξε δημιούργημα των Αντιγονίδων και όχι των Πτολεμαίων²⁴.

Ταυτόχρονα, οι έρευνες συνεχίζονται στο νότιο τμήμα της νησίδας, όπου εντοπίζεται μνημειακό αναλημματικό τείχος. Σε κοντινή απόσταση στα ανατολικά εντοπίζεται βωμός και συγκρότημα ορθογώνιων χώρων, στο οποίο δόθηκε το όνομα Νότιο Συγκρότημα (εικ.5). Το μέγεθος των λίθων του αναλήμματος, η ύπαρξη του βωμού σε άμεση σχέση με το συγκρότημα και τα αναθήματα, πολλά από τα οποία χρονολογούνται στους γεωμετρικούς και πρώιμους αρχαϊκούς χρόνους συνηγορούν στη λατρευτική χρήση του χώρου. Ωστόσο, δεν είναι εφικτή η κατανόηση της αρχιτεκτονικής διάταξης. Η δραστηριότητα των ύστερων ρωμαϊκών και βυζαντινών χρόνων στην περιοχή, μετέβαλλαν την εικόνα του συγκροτήματος, καθώς άλλες κατασκευές χτίστηκαν πάνω από το πρώιμο ιερό²⁵.

²⁴ Mazarakis Ainian, Alexandridou 2022, 208.

²⁵ Mazarakis Ainian, Alexandridou 2022, 208.

Το συγκρότημα αποτελείται από επτά χώρους. Σε όλους τους χώρους του συγκροτήματος βρέθηκαν θραύσματα κεραμικής, από την προϊστορική περίοδο έως και την υστερορωμαϊκή περίοδο. Ωστόσο, ένας μεγάλος αριθμός ευρημάτων χρονολογείται στην Γεωμετρική και την αρχαϊκή περίοδο. Πρόκειται κυρίως για λεπτή γραπτή κεραμική. Τα περισσότερα θραύσματα κεραμικής που επιλέχθηκαν για την παρούσα μελέτη, ανήκουν στους χώρους του Νότιου συγκροτήματος.

Στον χώρο N5 παρατηρήθηκε μεγάλη συσσώρευση γραπτής κεραμικής των υστερογεωμετρικών και των πρώιμων αρχαϊκών χρόνων, ιδιαίτερα στα κατώτερα στρώματα. Ωστόσο, η παρουσία ευρημάτων των παλαιοχριστιανικών χρόνων, οδηγούν στο συμπέρασμα πως ο χώρος βρισκόταν σε χρήση μέχρι τον 7^ο αι. μ.Χ.

ΙΙΒ. Βρυόκαστρο

Κατά τη διάρκεια ανασκαφών του Μεσαίου Πλατώματος ήρθαν στο φως όστρακα της Γεωμετρικής περιόδου. Ωστόσο μόνο στο Κτίριο 1 εντοπίζονται με βεβαιότητα μερικά από αυτά²⁶, ενώ στο Κτίριο 2²⁷ η αποσπασματικότητά τους καθιστά αβέβαιη την τοποθέτησή ορισμένων γραπτών αγγείων στους γεωμετρικούς χρόνους. Ο αριθμός των γεωμετρικών αγγείων, που εντοπίζονται στο Μεσαίο Πλάτωμα είναι μικρότερος από τον αριθμό των αγγείων που εντοπίστηκαν στη νησίδα Βρυοκαστράκι.

Στη περίπτωση του Κτιρίου 1, η πλειονότητα της γεωμετρικής κεραμικής χρονολογείται από το β' μισό του 8^{ου} αι., ενώ πολλά όστρακα τοποθετούνται στο τέλος του 8^{ου} και αρχές 7^{ου} αι. π.Χ.. Εξαίρεση αποτελεί τμήμα από το σώμα αγγείου της Ύστερης Πρωτογεωμετρικής περιόδου²⁸. Με τη μελέτη της κεραμικής προκύπτει πως η κατασκευή του Κτιρίου 1 χρονολογείται στους όψιμους κλασικούς χρόνους. Η παρουσία της Γεωμετρικής κεραμικής οφείλεται στη χρήση του χώρου πριν την κατασκευή του Κτιρίου²⁹.

Στο Κτίριο 2, σημειώνεται μικρότερη παρουσία γεωμετρικής κεραμικής. Τα γραπτά όστρακα σώζονται σε αποσπασματική κατάσταση και ανάμεσά τους αναγνωρίζονται τρία θραύσματα αγγείων της γεωμετρικής περιόδου. Ωστόσο, το σύνολο της κεραμικής

²⁶ Βλ. Κολοφωτιά 2021

²⁷ Βλ. Μακεδόνα 2020

²⁸ Κολοφωτιά 2021, 20-24.

²⁹ Κολοφωτιά 2021, 92.

του οικοδομήματος χρονολογείται στους ύστερους κλασικούς και ελληνιστικούς χρόνους³⁰.

Στο βορειότερο άκρο του Μεσαίου Πλατώματος, στο αρχαϊκό ιερό της άνω πόλης, στο μνημειακό ανάλημμα, δυτικά του ναού, Άνδηρο 4, εντοπίστηκαν θραύσματα γεωμετρικής περιόδου. Πρόκειται για δύο αγγεία που αποδίδονται σε εργαστήρια της Πάρου και χρονολογούνται στο τέλος του 8^{ου} αι. και τις αρχές του 7^{ου} αι. π.Χ.³¹.

Από τις επιφανειακές έρευνες είχε καταστεί σαφές πως η πρωιμότερη δραστηριότητα στην περιοχή του Μεσαίου Πλατώματος, ξεκινά κατά τη Γεωμετρική περίοδο³². Με την ανασκαφή των κτιρίων αποδεικνύεται περαιτέρω, η συνεχής χρήση από τους γεωμετρικούς χρόνους. Παρατηρείται ακόμη, πως σχεδόν όλα τα γεωμετρικά όστρακα του Μεσαίου Πλατώματος που μπορούν να χρονολογηθούν, αποδίδονται στο τέλος της γεωμετρικής εποχής και τους πρωτοαρχαϊκούς χρόνους.

Κατά τη διάρκεια της επιφανειακής έρευνας 1990-1995 εντοπίστηκαν ελάχιστα όστρακα με ταινιωτή διακόσμηση στο πλάτωμα της Ακρόπολης (εικ.7). Πιθανώς η αρχική χρήση του χώρου να ανάγεται στη γεωμετρική περίοδο³³. Οι κατασκευαστικές λεπτομέρειες των κτιρίων 1 και 2 του Νότιου άκρου του Πλατώματος, όπως εξετάστηκαν πριν την ανασκαφή τους, οδήγησαν στην προσωρινή υπόθεση ότι τα κτίρια αυτά χτίστηκαν στους γεωμετρικούς χρόνους³⁴. Η πρόσφατη ανασκαφική έρευνα του 2021 δεν επιβεβαίωσε την υπόθεση αυτή ακόμα. Επιπλέον τα ευρήματα του παρακείμενου ιερού της Δήμητρας και της Κόρης μαρτυρούν χρήση του ιερού από την αρχαϊκή περίοδο και εξής.

Τέλος, η αρχαία πόλη της Κύθνου διέθετε δύο νεκροταφεία. Το Βόρειο Νεκροταφείο εκτείνεται έξω από τη Βορειοδυτική πύλη, προς τον όρμο της Απόκρουσης, ενώ το Νότιο εκτείνεται έξω από το Νότιο τείχος προς τον όρμο της Επισκοπής. Το Νότιο Νεκροταφείο αποτελεί το σημαντικότερο από τα δύο νεκροταφεία³⁵. Στον κατάλογο έχουν συμπεριληφθεί ευρήματα από μία ομάδα οστράκων (εικ.6) που συλλέχθηκαν

³⁰ Μακεδόνα 2020, 94.

³¹ Κουτσομπου 2022 στο Μαζαράκης Αινιάν, Αλεξανδρίδου, 30-31.

³² Μαζαράκης Αινιάν 2005, 181-182.

³³ Μαζαράκης Αινιάν 2005, 160.

³⁴ Μαζαράκης Αινιάν 1995, 157.

³⁵ Μαζαράκης Αινιάν 2005, 156.

κατά την επιφανειακή έρευνα του 1991-1995, στην περιοχή του Νότιου Νεκροταφείου, με μία εξαίρεση. Ο αμφορέας 1.33 βρέθηκε στον Μυρσινιά.

Επομένως, γεωμετρικά όστρακα εντοπίζονται σε όλη την έκταση της πόλης της Κύθνου, γεγονός που μαρτυρά τη συνεχή κατοίκηση από τους γεωμετρικούς χρόνους. Ωστόσο, ο αριθμός των ευρημάτων είναι μικρός. Από τις επιφανειακές έρευνες διαπιστώθηκε πως ο μεγαλύτερος αριθμός ευρημάτων προέρχεται από τη νησίδα Βρυοκαστράκι. Με βάση τα όστρακα της περισυλλογής φάνηκε πως το κέντρο της εγκατάστασης στους πρώιμους χρόνους βρισκόταν στη νησίδα³⁶. Η πρώτη αυτή υπόθεση επιβεβαιώνεται ύστερα από χρόνια ερευνών, καθώς το μεγαλύτερο ποσοστό γεωμετρικών ευρημάτων προέρχεται από την ανασκαφή των χώρων της νησίδας.

Στην Κύθνο κατά η γεωμετρική περίοδο, πιθανώς να υπήρχαν και άλλες εγκαταστάσεις, πέρα από το Βρυόκαστρο. Μία από αυτές ήταν η απόκρημνη θέση «Κάστρο της Ωριάς» ή «του Κατακέφαλου», όπου μεταφέρθηκε η εγκατάσταση των κατοίκων του Βρυοκάστρου στον 6^ο με 7^ο αι. μ.Χ. Η θέση αυτή κατοικήθηκε από τη Γεωμετρική περίοδο καθώς είχαν εντοπιστεί μετά από επιφανειακή έρευνα όστρακα του 10^{ου} αι. π.Χ.³⁷. Επίσης, στη θέση Κάστελλας στη δυτική ακτή του νησιού εντοπίστηκαν όστρακα της γεωμετρικής, αρχαϊκής και κλασικής περιόδου³⁸. Η θέση ωστόσο θεωρείται πως εγκαταλείφτηκε στους ύστερους αρχαϊκούς και πρώιμους κλασικούς χρόνους³⁹. Ένα από τα όστρακα της επιφανειακής έρευνας αποτελεί αμφορέας από τη θέση Μυρσινιά. Πρόκειται για αμφορέα που χρονολογείται στην ΥΓΙΑ περίοδο και αποδίδεται σε αττικό εργαστήριο. Για το αγγείο αυτό, μπορεί να θεωρηθεί κοντινό παράλληλο, αμφορέας από τον Κεραμεικό⁴⁰. Επομένως, στο νησί η ανθρώπινη δραστηριότητα των γεωμετρικών χρόνων εκτείνεται και εκτός της θέσης του Βρυοκάστρου.

³⁶ Μαζαράκης Αινιάν 2005, 163.

³⁷ Μαζαράκης Αινιάν 2005, 164.

³⁸ Mazarakis Ainian 1998, 377.

³⁹ Χατζηαναστασίου 1998, 261-263.

⁴⁰ *Kerameikos V.I*, άρ. κάτ.1256, πίν. 47.

Κεφάλαιο III. Η τροχήλατη κεραμική

Από τα χαρακτηριστικά γραπτά κεραμικά ευρήματα των ανασκαφών των παραπάνω χώρων, τα θραύσματα κεραμικής χρονολογούμενα στους γεωμετρικούς χρόνους είναι συνολικά περίπου 300⁴¹. Από αυτά επιλέχθηκαν 161 με βάση τον βαθμό διατήρησής τους και πρόκειται αποκλειστικά για τροχήλατη διακοσμημένη κεραμική. Τα όστρακα του καταλόγου προέρχονται από τους χώρους που ανασκάφηκαν το 2018-2020 στο Βρυοκαστράκι, από τα Κτίρια 1⁴² και 2⁴³ του Μεσαίου Πλατώματος και την επιφανειακή έρευνα που διεξήχθη μεταξύ 1991-1995⁴⁴.

Τα αγγεία έχουν χωριστεί ανά σχήμα και πρώτα παρουσιάζονται τα όστρακα της ΠΓ περιόδου, έπειτα ακολουθούν τα ευρήματα των γεωμετρικών χρόνων. Όλες οι μετρήσεις των αντικειμένων δίνονται σε εκατοστά του μέτρου και οι αποχρώσεις του πηλού αποδίδονται με βάση τη χρωματική κλίμακα του Munsell.

III.A. Πρωτογεωμετρική περίοδος

Κλειστά σχήματα

Αμφορείς

Τα θραύσματα ΠΓ1.1 έως ΠΓ1.2 και αποτελούν τμήματα από το σώμα αμφορέων. Το ΠΓ1.1 ανήκει στον ώμο αμφορέα και διακοσμείται από σειρά ομόκεντρων κύκλων. Η ποιότητα και το χρώμα του πηλού ταιριάζει με αγγεία από το Λευκαντί⁴⁵, ενώ παράλληλό του εντοπίζεται στο Λευκαντί και χρονολογείται στη ΠΓ περίοδο⁴⁶. Το ΠΓ1.2 χρονολογείται επίσης στην ΠΓ περίοδο και παράλληλά του εντοπίζονται στο

⁴¹ Ανάμεσα στα κεραμικά της κατηγορίας Πγ («Πήλινα γραπτά») της βάσης δεδομένων του ανασκαφικού προγράμματος, βρίσκονται πολλά κεραμικά αρχαϊκής περιόδου με γραπτή διακόσμηση.

⁴² Για τα κεραμικά ευρήματα του Κτιρίου 1 βλ. Κολοφωτιά 2021. Τα γεωμετρικά όστρακα του Κτιρίου 1 της παρούσας εργασίας έχουν δημοσιευθεί από την Εύα Κολοφωτιά.

⁴³ Για τα κεραμικά ευρήματα του Κτιρίου 2 βλ. Μακεδόνα 2020. Τα γεωμετρικά όστρακα του Κτιρίου 2 της παρούσας εργασίας έχουν δημοσιευτεί από τη Λένα Μακεδόνα.

⁴⁴ Τα σχέδια του καταλόγου για τα γεωμετρικά της επιφανειακής έρευνας έχουν γίνει από τον Α. Μαζαράκη Αινιάνα και έχουν δημοσιευτεί στο Μαζαράκης Αινιάν 1995, εικ. 42.

⁴⁵ *Lefkandi III*, 10.

⁴⁶ *Lefkandi III*, πίν. 7, άρ. κάτ. 452.

Λευκαντί, ενώ η διακόσμηση αυτή συναντάται και σε αγγεία άλλων περιοχών της ΠΓ, όπως στην Κω⁴⁷.

Η λαβή ΠΓ1.3 ανήκει σε αμφορέα ή υδρία. Πρόκειται για κάθετη λαβή ημικυλινδρικής διατομής διακοσμημένη με μελανές ταινίες που τέμνονται ενδεχομένως χρονολογείται στην ΠΓ περίοδο. Παρουσιάζει ομοιότητα με λαβή από το Λευκαντί⁴⁸.

Υδρία

Το μοναδικό αγγείο της κατηγορίας αυτής αποτελεί η υδρία ΠΓ2. Σώζονται δύο συνανήκοντα που ανήκουν στο σώμα του μικρού αγγείου, που φαίνεται πως έφερε οριζόντιες λαβές στην κοιλιά. Στο σημείο αυτό, το αγγείο φέρει εξηρημένη διακοσμητική ζώνη από συστήματα κάθετων λοξών αντίρροπων γραμμών. Το διακοσμητικό μοτίβο απαντάται σε θέσεις της «Ευβοϊκής Κοινής» της ΥποΠΓ περίοδο⁴⁹.

Ανοιχτά σχήματα

Στην κατηγορία αυτή συναντάται μόνο το θραύσμα κυκλικής λαβής μικρογραφικού τριποδικού λέβητα ΠΓ3. Η λαβή είναι συμφυής με το χείλος, που στην περίπτωση αυτή δεν σώζεται. Παράλληλο, εντοπίζεται στον Κεραμεικό και χρονολογείται στην ΠΓ περίοδο⁵⁰.

III.B. Γεωμετρική περίοδος

Κλειστά σχήματα

1. Αμφορείς

Το θραύσμα 1.1 φαίνεται ανήκει σε τμήμα του λαιμού αμφορέα ΜΓ περιόδου. Από το σωζόμενο τμήμα του λαιμού φαίνεται πως πρόκειται για αμφορέα με λαβές στην κοιλιά

⁴⁷ Κολοφωτιά 2021, 20.

⁴⁸ *Lefkandi II*, άρ. κάτ. 720.

⁴⁹ Μαζαράκης Αινιάν, Λαιμού, Βλάχου 2020, 68.

⁵⁰ *Kerameikos I*, άρ. κάτ. 554.

και τον λαιμό. Ο πηλός φαίνεται να προέρχεται από την Αττική και παράλληλο του ενδεχομένως να βρίσκεται στον Κεραμεικό⁵¹.

Τα θραύσματα 1.2 έως 1.8 αποτελούν τμήματα από τον ώμο αμφορέων, που διακοσμείται με ομόκεντρους κύκλους. Τα πέντε παραδείγματα διαφέρουν μεταξύ τους και δεν ανήκουν στην ίδια παραγωγή.

Το 1.5 αποτελεί θραύσμα από το σώμα αμφορέα με διακόσμηση ομόκεντρων κύκλων σε μετόπη. Κοντινό παράλληλο του αγγείου εντοπίζεται στη Δήλο και τη Ρήνεια,⁵² χρονολογείται στους ΥΓ χρόνους και η διακόσμηση του είναι επηρεασμένη από τα αττικά πρότυπα⁵³. Το παράδειγμα 1.2 και 1.6 μοιάζει με το 1.5, ωστόσο η διακόσμηση δεν σώζεται σε μεγάλο βαθμό. Τα τρία παραδείγματα αποτελούν τμήματα από τον ώμο αμφορέων, διακοσμημένων με μετόπες και τρίγλυφα. Επίσης, με βάση το χρώμα του πηλού του 1.2, 1.5 και 1.6, ενδέχεται να αποδίδονται σε κυκλαδικό εργαστήριο. Το θραύσμα από τον ώμο αμφορέα 1.3, σώζει ομόκεντρο κύκλο τριών δακτυλίων. Ενδεχομένως, το αγγείο χρονολογείται στην ΥΓ περίοδο.

Το 1.4 αποτελεί τμήμα ώμου αμφορέα της ΥΓ περιόδου. Στο σωζόμενο θραύσμα διακρίνεται ομόκεντρος κύκλος. Πιθανώς να ανήκε σε οριζόντια ταινία ομόκεντρων κύκλων στον ώμο του αγγείου. Φαίνεται πως το αγγείο ακολουθούσε τα ΠΓ πρότυπα, ωστόσο δεν τοποθετείται χρονολογικά στην ΠΓ, καθώς οι ομόκεντροι κύκλοι είναι αρκετά πιο μικροί από αυτούς της ΠΓ παράδοσης⁵⁴. Κοντινό παράλληλο απαντάται στο Λευκαντί⁵⁵ και επομένως ίσως να αποδίδεται σε παραγωγή της Εύβοιας. Η αρχαϊζουσα διακόσμηση αυτή εντοπίζεται και σε αμφορείς στις Κυκλάδες⁵⁶.

Το 1.7 αποτελεί κατώτερο τμήμα του σώματος αμφορέα ή οينوχόης. Ο τρόπος που οι οριζόντιες εναλλασσόμενες οριζόντιες ταινίες καλύπτουν το σώμα μοιάζει με αγγεία του β' μισού του 8^{ου} αι. π.Χ., και η διακόσμηση αυτή απαντάται στον Κεραμεικό⁵⁷.

⁵¹ *Kerameikos V.I.*, άρ. κάτ. 2155.

⁵² *Délos XV*, πίν. XLII, άρ. κάτ. 1.

⁵³ *Délos XV*, 85.

⁵⁴ Papadopoulos, Smithson 2002, 161-162.

⁵⁵ *Lefkandi I*, πίν. 44 άρ. κάτ. 71.

⁵⁶ Papadopoulos, Smithson 2002, 162.

⁵⁷ Μπρούσκαρη 1979, πίν. 1, άρ. κάτ. 567.

Το 1.9 χείλος αμφορέα σώζεται σε αποσπασματική κατάσταση, ωστόσο παρουσιάζει ομοιότητα με αμφορέα από την Αθηναϊκή Αγορά και χρονολογείται στο γ' τέταρτο του 8^{ου} αι. π.Χ.⁵⁸

Τα ευρήματα 1.10-1.14. αποτελούν τμήμα από το χείλος αμφορέα ή υδρίας, τα οποία περιμετρικά φέρουν διακόσμηση πλαστικού φιδιού. Το χείλος (1.10) σώζεται σε αποσπασματική κατάσταση και δεν φαίνεται μεγάλο μέρος της διακόσμησης. Ο πορτοκαλόχρωμος πηλός του αγγείου μοιάζει με τον πηλό των κυκλαδικών εργαστηρίων⁵⁹. Το 1.11 σώζεται σε μεγαλύτερο βαθμό. Στο εξωτερικά ενισχυμένο χείλος σώζονται οριζόντιες ταινίες από σειρές κουκίδων και εδαφόχρωμες και μελανές ταινίες, εναλλάξ. Χαμηλότερα, ο λαιμός διακοσμείται με σιγμοειδή κυμάτια. Κρίνοντας από το χρώμα του πηλού φαίνεται πως το αγγείο προέρχεται από κάποιο αττικό εργαστήριο. Το σχήμα του χείλους μοιάζει με υδρία της ΥΓΠ περιόδου⁶⁰. Για τα παραδείγματα 1.12 και 1.13 λόγω της αποσπασματικής διατήρησής τους, δεν είναι εύκολο να γίνει κάποια παρατήρηση.

Στο 1.14 η κάθετη λαβή φέρει επίσης διακόσμηση με πλαστικό φίδι. Ενδεχομένως ανήκει σε αμφορέα ή υδρία και παράλληλό του εντοπίζεται στην Αθηναϊκή Αγορά και χρονολογείται στην ΥΓ περίοδο⁶¹ ή τους πρωτοαττικούς χρόνους⁶².

Το τμήμα λαιμού και ώμου στο 1.15 ανήκει σε αμφορέα. Στον ώμο πιθανώς διακρίνονται ανθρώπινες μορφές. Η διακόσμηση και ο τρόπος που απεικονίζονται οι ανθρώπινες μορφές μοιάζουν με τις μορφές των αττικών αγγείων της ΥΓΠ και πρωτοαττικής περιόδου⁶³.

Στη συνέχεια, τα θραύσματα 1.16-1.20 ανήκουν σε χείλη αμφορέων. Τα χείλη 1.16 και 1.17 βρίσκουν παράλληλα στη Ρήνεια. Είναι πιθανό οι αμφορείς να αποδίδονται σε κυκλαδικά εργαστήρια και να χρονολογούνται στο β' μισό του 8^{ου} αι. π.Χ.⁶⁴. Ο αμφορέας 1.18 μοιάζει με παραδείγματα από τη Ρήνεια⁶⁵ και τη Δήλο⁶⁶ που

⁵⁸ *Agora VIII*, 31.

⁵⁹ Κούρου 2021, 65.

⁶⁰ Coldstream 2008, πίν. 11 d.

⁶¹ *Agora VIII*, 12.

⁶² *Agora VIII*, 74.

⁶³ *Agora VIII*, 75.

⁶⁴ *Délos XV*, πίν. X, άρ. κάτ. 38., Κολοφωτιά 2021, 21, άρ. κάτ. Πγ 12-13.

⁶⁵ Sheedy 1985, 154, 157, αριθ. Aa 1, Aa 17, εικ. 1, 5.

⁶⁶ *Délos XV*, 22, άρ. κάτ. 38, πίν. X.

χρονολογούνται στο β' μισό του 8^{ου} αι. π.Χ. Παράλληλα, η διαμόρφωση του χείλους εντοπίζεται και σε υδρίες και αμφορείς της Αττικής στο τέλος του 8^{ου} αι. π.Χ.⁶⁷.

Οι αμφορείς 1.19 και 1.20 παρουσιάζουν ομοιότητες -παρόλο που η κατάσταση διατήρησης του 1.19 δεν είναι τόσο καλή όσο αυτή του 1.20. Στο 1.19 μάλιστα διακρίνεται οπή συγκόλλησης. Το φουσκωμένο έξω νεύον χείλος μοιάζει με αμφορείς του τέλους του 8^{ου} αι. π.Χ., που εντοπίζονται στην Αθηναϊκή Αγορά⁶⁸ και τον Θορικό⁶⁹.

Το θραύσμα 1.21 ανήκει σε αμφορέα με λαβή στο σώμα και στους ώμους. Η διακόσμηση ενδεχομένως μοιάζει με αμφορέα από την Αθηναϊκή Αγορά⁷⁰, ωστόσο ο πηλός δηλώνει διαφορετική προέλευση, από την Αττική. Το θραύσμα χρονολογείται στο τέλος του 8^{ου} αι. π.Χ.⁷¹.

Τα θραύσματα 1.22 και 1.23 αποτελούν τμήματα από το κατώτερο σώμα αμφορέα, που καλύπτεται από εναλλασσόμενες εδαφόχρωμες και καστανέρυθρες οριζόντιες ταινίες. Πιθανώς τα δύο παραδείγματα να χρονολογούνται στο γ' τέταρτο του 8^{ου} αι. π.Χ. και η προέλευση τους να είναι αττική. Κοντινά παράλληλα εντοπίζονται στην Αθηναϊκή Αγορά⁷² και τον Κεραμεικό⁷³. Είναι επίσης πιθανό να ανήκουν σε τμήμα από το σώμα οينوχόης ή υδρίας. Παρομοίως το θραύσμα λαιμού αμφορέα 1.24 προέρχεται από την Αττική, παράλληλο εντοπίζεται στην Αθηναϊκή Αγορά και χρονολογείται στο τέλος του 8^{ου} αι. π.Χ.⁷⁴.

Το σώμα αμφορέα 1.25 πιθανώς ανήκει σε αμφορέα με λεπτό σώμα και ψηλό λαιμό. Το θραύσμα χρονολογείται στην ΥΓΠ περίοδο ενώ το σχήμα συναντάται στη μεταβατική από τη Γεωμετρική στην ανατολίζουσα περίοδο⁷⁵. Ο αμφορέας που δίνεται ως παράλληλο, προέρχεται από την Αττική, ωστόσο δεν είναι βέβαιο πως το παράδειγμα 1.25 προέρχεται από αττικό εργαστήριο.

⁶⁷ Xagorari – Gleissner 2005, πίν. 87, άρ. κάτ. 239, σχέδ. 3ε

⁶⁸ *Agora VIII*, πίν. 1 και 2.

⁶⁹ Κούρου 2002, 33-34, άρ. κάτ. 21675 και 14826, πίν. 26-27.

⁷⁰ *Agora VIII*, πίν. 3 άρ. κάτ. 34.

⁷¹ *Agora VIII*, 34.

⁷² *Agora VIII*, πίν. 1 άρ. κάτ. 2.

⁷³ *Kerameikos V.1* άρ. κάτ. 850 πίν. 37.

⁷⁴ *Agora VIII*, άρ. κάτ. 299 πίν. 17.

⁷⁵ Young 1939, XL2, εικ. 32.

Τα θραύσματα λαβών αμφορέων 1.26 έως 1.30 πιθανώς χρονολογούνται στην ΥΓ περίοδο. Η λαβή 1.26 με βάση το χρώμα του πηλού προέρχεται από κυκλαδικό εργαστήριο. Η οριζόντια κυλινδρικής διατομής λαβή θα πρέπει να προέρχεται από αμφορέα με οριζόντιες λαβές στο σώμα, όπως συναντάται και σε αμφορείς από την Αττική⁷⁶ αλλά και στις Κυκλάδες⁷⁷. Θα μπορούσε να χρονολογείται είτε στη ΜΓ είτε στην ΥΓ περίοδο. Τα παραδείγματα 1.27 και 1.28 έχουν αρκετές ομοιότητες, θα μπορούσαν να ανήκουν στο ίδιο αγγείο. Τα δύο θραύσματα ανήκουν σε αμφορείς ή υδρίες με λαβές στο σώμα και τον λαιμό. Παράλληλα για τα δύο θραύσματα απαντώνται στη Ρήνεια και η Δήλο, αποδίδονται σε κυκλαδικό εργαστήριο και χρονολογούνται στην ΥΓ περίοδο⁷⁸. Η λαβή 1.29 επίσης θα πρέπει να προέρχεται από αμφορέα ή υδρία. Πρόκειται για οριζόντια λαβή στο μέσο του σώματος του αγγείου. Τέλος, στο 1.30 το σώμα και η γένεση λαβής αμφορέα μοιάζει αρκετά με παραδείγματα από την Αττική⁷⁹, τη Νάξο⁸⁰ και πιθανώς χρονολογείται στο β' μισό του 8^{ου} αι. π.Χ. Δεν είναι βέβαιο ωστόσο, πως το παράδειγμα αυτό προέρχεται από την Αττική ή τη Νάξο.

Τα θραύσματα από τον λαιμό αμφορέων ή υδρίων 1.31 και 1.32 χρονολογούνται στην ΥΓ περίοδο και αποδίδονται σε κυκλαδικό εργαστήριο. Χαρακτηριστικό της διακόσμησης των δύο θραυσμάτων αποτελούν οι κάθετες (1.32) και οι οριζόντιες (1.31.) κυματοειδείς γραμμές στον λαιμό. Παράλληλά του απαντώνται στη Δήλο και τη Ρήνεια⁸¹ και φαίνεται πως η παραγωγή του αποδίδεται σε παριανό εργαστήριο ΥΓ χρόνων⁸². Ο πηλός είναι σκούρος ερυθροκάστανος και έχει περιεκτικότητα σε χρυσή μαρμαρυγία. Πιθανώς το σχήμα να ανήκε σε υδρία ή αμφορέα με σφαιρικό σχήμα και μικρή βάση⁸³.

Τέλος, ο αμφορέας από τη θέση Μυρσινιά, 1.33, χρονολογείται στην ΥΓΙα περίοδο και αποδίδεται σε αττικό εργαστήριο. Για το αγγείο αυτό, μπορεί να θεωρηθεί κοντινό παράλληλο ένας αμφορέας από τον Κεραμεικό⁸⁴.

⁷⁶ *Kerameikos V.1*, άρ. κάτ. 2146 πίν. 49.

⁷⁷ Κούρου 1999, ΜΝ 513.

⁷⁸ *Délos XV*, άρ. κάτ. 24 πίν. VIII.

⁷⁹ *Kerameikos V.1* άρ. κάτ. 1236 πίν. 47.

⁸⁰ Κούρου 1999, άρ. κάτ. ΜΝ 513

⁸¹ *Délos XV*, Αα 12, 13-18.

⁸² Coldstream 2008, 176.

⁸³ Coldstream 2008, 178.

⁸⁴ *Kerameikos V.1*, Inv. 4755.

2. Υδρίες

Στην ΠρΓ περίοδο χρονολογείται η σχεδόν ακέραιη υδρία 2.1 με σφαιρικό σώμα. Στον ώμο του αγγείου η διακόσμηση αποτελείται από οριζόντια ζώνη με παράλληλες τεθλασμένες τριπλές γραμμές εντός μετόπης. Χαμηλότερα οριζόντιες ταινίες καλύπτουν την επιφάνεια του αγγείου, ενώ στο σημείο της μέγιστης διαμέτρου, κυριαρχεί εδαφόχρωμη ζώνη με συστήματα κάθετων γραμμιδίων που εναλλάσσονται με συστήματα κάθετων τεθλασμένων γραμμιδίων. Το κατώτερο τμήμα του σώματος καλύπτει αρκετά στιλπνό μελανό γάνωμα. Σύμφωνα με το σχεδόν «μεταλλικό» μελανό γάνωμα και των επάλληλων τριγώνων στη ζώνη του ώμου, είναι πιθανό το αγγείο να ανήκει στη λακωνική παραγωγή των πρώιμων γεωμετρικών χρόνων⁸⁵.

Οι υδρίες 2.2 έως 2.4 αποτελούν τμήμα από το σώμα υδριών και φέρουν διακόσμηση από οριζόντια ταινία με ομόκεντρους κύκλους στο σημείο της μέγιστης διαμέτρου. Τα παραδείγματα 2.2 και 2.3 πιθανώς χρονολογούνται στη ΜΓ, ενώ το 2.4 τοποθετείται στην ΥΓ περίοδο. Το χρώμα του πηλού των τριών παραδειγμάτων είναι καστανό και πορτοκαλόχρωμο και μοιάζει να προέρχεται από παριανό εργαστήριο⁸⁶.

Το τμήμα χείλους και λαιμού αμφορέα ή υδρίας 2.5 κοσμείται από ομάδα κάθετων γραμμών και ο λαιμός με διάγραμμα οφιοειδές κόσμημα. Παρόμοιο κόσμημα εντοπίζεται σε σκύφο πυξίδα⁸⁷ από τον Κεραμεικό και σε οινόχνη⁸⁸ της ΥΓΙ περιόδου. Ο πηλός του αγγείου μοιάζει αττικός.

Τα επόμενα δύο παραδείγματα 2.6 και 2.7, αποτελούν τμήμα σώματος υδρίας ή οινόχνης. Στο 2.6 σώζονται οι μορφές δύο πτηνών με διάγραμμα σώμα. Φαίνεται πως το τμήμα του ώμου διακοσμούνταν από οριζόντια ζώνη αποτελούμενη από αλυσίδα πτηνών. Χαμηλότερα, οριζόντιες εδαφόχρωμες και καστανές ταινίες εναλλάξ, χωρίζουν τις δύο κύριες διακοσμητικές ζώνες. Στο παράδειγμα 2.7 στο τμήμα του σώματος του αγγείου απεικονίζεται μόνο ένα πτηνό, ίσως να ανήκε σε οριζόντια ζώνη με αλυσίδα πτηνών όπως το παραπάνω. Ωστόσο, στο δεύτερο αγγείο, σώζονται δίπλα στο κεφάλι του πτηνού, σπόροι. Για το 2.7 παράλληλο απαντάται στο Λευκαντί⁸⁹ και ίσως εκεί

⁸⁵ Coulson 1985, 1962. Coldstream 2008, 213-214.

⁸⁶ Coldstream 2008, 176.

⁸⁷ Μπούσκαρη 1979, πίν. 16, άρ. κάτ. 645.

⁸⁸ Coldstream 2008, 8ε.

⁸⁹ Lefkandi I, πίν. 49, άρ. κάτ. 164-179.

αποδίδεται και η παραγωγή του αγγείου. Παράλληλα, ίσως το πτηνό να μοιάζει με την μορφή πτηνού σε οινόχρηστο αττικό εργαστήριο ΥΓΠα περιόδου⁹⁰.

Οι παρακάτω υδρίες 2.8-2.10 χρονολογούνται στους ΥΓ χρόνους. Από το θραύσμα 2.8 σώζεται μόνο το σώμα και η λαβή, γύρω από την οποία διακρίνονται αμελείς τεθλασμένες γραμμές σε αμελή κλίση. Οι υδρίες 2.9 και 2.10 σώζονται σε μεγαλύτερο βαθμό. Στην υδρία 2.9 στο σημείο της μέγιστης διαμέτρου, η ζώνη των οριζόντιων λαβών κοσμεύεται από οριζόντια εδαφόχρωμη ταινία με αλυσίδα ομόκεντρων κύκλων, των τριών δακτυλίων με κεντρική στιγμή. Χαμηλότερα του αγγείου καλύπτεται από οριζόντιες εδαφόχρωμες και καστανές ταινίες εναλλάξ. Το κατώτερο τμήμα του σώματος και η βάση καλύπτονται από μελανή βαφή. Η υδρία 2.10 φαίνεται να έχει ωοειδές σχήμα και σώζεται μόνο τμήμα της κάθετης ταινιωτής λαβής. Στον λαιμό η διακόσμηση αποτελείται από τεθλασμένη διάγραμμα γραμμή και αποκομμένες κορυφές εντός μετόπης σε αμελή εκτέλεση. Ο ώμος του αγγείου περιμετρικά διακοσμεύεται από δύο μετόπες με δύο αντωπά πτηνά με διάγραμμα σώματα. Χαμηλότερα, τέσσερις καστανέρυθρες οριζόντιες ταινίες διαχωρίζουν τη διακοσμητική ζώνη του ώμου από εκείνη της κοιλιάς. Στο σημείο της μέγιστης διαμέτρου διακρίνεται μία δεύτερη διακοσμητική ζώνη αποτελούμενη από ομόκεντρους κύκλους τριών δακτυλίων και κεντρική στιγμή. Ο συνδυασμός της ζώνης αντωπών πτηνών ανάμεσα από κάθετες ταινίες στον ώμο του αγγείου σε συνδυασμό με τη ζώνη ομόκεντρων κύκλων χαμηλότερα θυμίζει τη διακόσμηση κλειστών αγγείων από την Ερέτρια και χρονολογείται στην ΥΓΙ περίοδο⁹¹. Η απόδοση του αγγείου 2.10 είναι πιο αμελής από εκείνη του αγγείου που δίνεται ως παράλληλο. Δεν είναι βέβαιο ότι το αγγείο προέρχεται από παραγωγή της Εύβοιας, ωστόσο παρατηρούνται ομοιότητες.

Στο τμήμα ώμου μικρής υδρίας 2.11 διακρίνονται μορφές πτηνών. Το τμήμα αυτό διακοσμεύεται από οριζόντιες μελανές και εξηρημένες ταινίες, ενώ στον ώμο διακρίνονται δύο μορφές πτηνών και μικρών σπόρων, μπροστά από το ράμφος τους. Τα πτηνά βρίσκονται στο εσωτερικό μετόπης, ενώ τα υπόλοιπα διακοσμητικά μοτίβα δεν διακρίνονται με ευκολία. Το αγγείο με βάση τη διακόσμηση, αποδίδεται στο εργαστήριο του Ζωγράφου των Πτηνών και των Σπόρων. Η παραγωγή του αγγείου αποδίδεται επομένως σε αττικό εργαστήριο και χρονολογείται μεταξύ την ΥΓ Πα και

⁹⁰ Coldstream 2008, πίν. 12 g. Η οινόχρηστη αυτή αποδίδεται στον Ζ. του κύκνου, για το 2.7 δεν θα ήταν ασφαλής η απόδοση σε συγκεκριμένο εργαστήριο. Coldstream 2008, 70.

⁹¹ *Eretria XX*, άρ. κάτ. 194.

Πβ⁹². Αγγεία⁹³ που αποδίδονται στον Ζωγράφο εντοπίζονται στην Αττική, συγκεκριμένα τον Κεραμεικό⁹⁴ και τη Μερέντα⁹⁵. Παράλληλη διακόσμηση που αποδίδεται σε έργο του Ζωγράφου συναντάται σε ανοιχτό αγγείο από το ιερό του Απόλλωνα Δαφνηφόρου στην Ερέτρια⁹⁶.

Το θραύσμα υδρίας 2.12 φέρει μελανές οριζόντιες ταινίες που εναλλάσσονται με εδαφόχρωμες και μία αλυσίδα ένστιγμων ρόμβων στη βάση του λαιμού. Κρίνοντας από τον πηλό, το αγγείο προέρχεται από την Αττική.

Τα δύο παραδείγματα, 2.13 και 2.14, χρονολογούνται στην ΥΓ περίοδο. Φαίνεται πως πρόκειται για υδρίες, ωστόσο είναι πιθανό τα τμήματα των σωμάτων να ανήκουν σε οينوχές. Το καλύτερα σωζόμενο από τα δύο παραδείγματα είναι το 2.13, όπου σώζεται μεγάλο τμήμα του ώμου και του σώματος του αγγείου. Το θραύσμα κοσμείται από οριζόντιες ταινίες αμελούς εκτέλεσης και ορίζονται από ομάδα κάθετων γραμμών. Χαμηλότερα, οριζόντιες μελανές και εδαφόχρωμες ταινίες εναλλάσσονται. Το 2.14, ανήκει στο κατώτερο τμήμα του σώματος υδρίας ή οينوχής και φέρει διακοσμητικές οριζόντιες ταινίες με ομόκεντρους κύκλους και χαμηλότερα με δικτυωτούς ρόμβους.

Το 2.15 ανήκει σε τμήμα ώμου πιθανώς υδρίας. Φέρει διακόσμηση αποτελούμενη από κάθετες τεθλασμένες κυμματιστές γραμμές και χαμηλότερα από αλυσίδα ομόκεντρων κύκλων. Πιθανώς χρονολογείται στους ΥΓ χρόνους.

Το 2.16 αποτελεί κατώτερο τμήμα από το σώμα υδρίας ή οينوχής. Το θραύσμα διακοσμείται με οριζόντια ταινία ένστιγμων ρόμβων και εναλλασσόμενες οριζόντιες ταινίες. Παρόλο που η αλυσίδα ένστιγμων ρόμβων αποτελεί κοινό διακοσμητικό μοτίβο στη Γεωμετρική περίοδο, ο τρόπος με τον οποίο έχουν αποδοθεί οι ρόμβοι, μοιάζουν με τον τρόπο που αποδίδονται σε αγγείο λακωνικής παραγωγής της ΥΓ περιόδου⁹⁷.

Από τα παραδείγματα με αριθμό 2.17-2.19 σώζεται τμήμα από του σώματος και της λαβής. Η διακόσμηση των τριών παραδειγμάτων διαφέρει, ωστόσο προτείνεται πως τοποθετούνται στην ΥΓ περίοδο.

⁹² Coldstream 2008, 70.

⁹³ Davison 1961, εικ. 72-84.

⁹⁴ *Kerameikos V.1*, άρ. κάτ. 788, πίν. 129.

⁹⁵ Xagorari-Gleissner 2009, αρ. κτ. 1569, πίν. 17.

⁹⁶ *Eretria XXII*, 84, πίν. 86, 234.

⁹⁷ Coldstream 2008, 46h.

Το θραύσμα λαιμού 2.20 αποτελεί τμήμα είτε υδρίας, είτε οινόχους. Η μορφή του πουλιού και τα διακοσμητικά μοτίβα που την πλαισιώνουν μοιάζουν με παραδείγματα από την Αττική της ΥΓΙ β περιόδου⁹⁸.

Το θραύσμα 2.21 διακοσμείται με κυματοειδής γραμμή και στιγμές εκατέρωθεν αυτής. Η διακόσμηση απαντάται σε κλειστά αγγεία στην Αττική⁹⁹ αλλά και σε ανοιχτά αγγεία στον Ωρωπό¹⁰⁰ και την Ερέτρια¹⁰¹ και χρονολογείται στην ΥΓΙβ περίοδο¹⁰². Η διακόσμηση αυτή συναντάται σε κλειστά αγγεία Ναξιακής παραγωγής της ΥΓ περιόδου¹⁰³. Ο πηλός του θραύσματος φαίνεται αττικός. Τα θραύσματα 2.22 και 2.23 αποτελούν τμήμα από το σώμα υδρίας με γραμμική διακόσμηση και ενδεχομένως χρονολογούνται στην ΥΓ περίοδο.

3. Οινόχους

Σε θραύσμα ληκύθου-οινόχους αποδίδεται το θραύσμα 3.1. Ωστόσο η αποσπασματικότητα του θραύσματος και το εξίτηλο γάνωμα δεν επιτρέπει την εξαγωγή περισσότερων συμπερασμάτων.

Το 3.2 μοιάζει σαν τμήμα σώματος και γένεση λαβής οινόχους ή υδρίας. Κάτω από την κάθετη ταινιωτή λαβή εντοπίζεται διακοσμητική ζώνη ένστιγμων ρόμβων. Το παράδειγμα φαίνεται να είναι αττικό. Ο τρόπος απόδοσης των κοσμημάτων μοιάζει με την απόδοση ρόμβων σε αττικά αγγεία¹⁰⁴.

Σε χείλος τριφυλλόστομης οινόχους αποδίδεται το 3.3, το οποίο καλυπτόταν εξωτερικά από μελανό γάνωμα. Ο πηλός ενδεχομένως να προέρχεται από την Αττική. Λόγω της αποσπασματικότητάς του δεν είναι δυνατόν να τοποθετηθεί σε συγκεκριμένη χρονολογική περίοδο.

Τα επόμενα τρία θραύσματα 3.4-3.6 αποτελούν τμήματα από το σώμα οινόχων και χρονολογούνται στην ΥΓ περίοδο. Στο 3.4 διακρίνεται ζώνη με ομόκεντρους κύκλους η διαμόρφωση των οποίων θυμίζει αγγεία ευβοϊκής παραγωγής. Ένα κοντινό παράδειγμα

⁹⁸ Coldstream 2008, 49. Coldstream 2008, 10f και 10c.

⁹⁹ Coldstream 2008, 10l.

¹⁰⁰ Βλάχου 2010, άρ. κάτ. 752 πίν. 48.

¹⁰¹ *Eretria XXII*, άρ. κάτ. 255.

¹⁰² Βλάχου 2010, 241.

¹⁰³ Coldstream 2008, 36a, 36b

¹⁰⁴ Coldstream 2008, 12c

βρίσκεται σε χείλος σκύφου με ψηλό χείλος από την Ερέτρια¹⁰⁵ και χρονολογείται στην ΥΓΙ¹⁰⁶. Ιδιαίτερη διακόσμηση εντοπίζεται επίσης, στο 3.5. Στο κατώτερο σημείο του λαιμού τρεις καστανές οριζόντιες εναλλάξ με εδαφόχρωμες, ενώ ο ώμος καλύπτεται από εδαφόχρωμη οριζόντια ταινία με τεθλασμένη διάγραμμα γραμμή καστανού χρώματος. Με βάση τη διακόσμηση, παράλληλο του εντοπίζεται στις Μυκήνες¹⁰⁷.

Οι επόμενες δύο λαβές οinoχόης 3.7 και 3.8 φέρουν εναλλασσόμενες οριζόντιες ταινίες και ανάμεσά τους κοσμήματα όπως συναντάται στον Κεραμεικό¹⁰⁸ και χρονολογούνται μετά το β' μισό του 8^{ου} αι. π.Χ. Μία ακόμη κάθετη ταινιωτή λαβή (3.9) φέρει διαφορετική διακόσμηση από τις προηγούμενες, αλλά με βάση το χρώμα του πηλού και αυτό το παράδειγμα από την Αττική.

Η οinoχόη 3.10 φέρει ομοιότητες με το παράδειγμα 3.6. Από το αγγείο σώζεται ο λαιμός και τμήμα του ώμου, σημεία που καλύπτονται από συστήματα κάθετων και οριζόντιων γραμμών. Το σημείο της μέγιστης διαμέτρου φαίνεται πως έφερε οριζόντια διακοσμητική ζώνη από ομόκεντρους κύκλους. Η οinoχόη χρονολογείται στην ΥΓ περίοδο με βάση τα χαρακτηριστικά της.

Παρακάτω τα τρία τμήματα λαιμού οinoχόης 3.11-3.13 χρονολογούνται στην ΥΓ περίοδο. Στο παράδειγμα 3.11 το χείλος και ο λαιμός κοσμείται με εδαφόχρωμη μετόπη από διαφορετικά κοσμήματα. Δύο στήλες από διπλούς πέλεκεις κρεμάμενους σε μετόπη με ερυθρό χρώμα, κάθετη ζώνη αναστροφών γωνιών σε σχήμα V και μία στήλη κρεμάμενων διπλών πελέκεων. Ο λαιμός 3.12 διακοσμείται με κάθετη ζώνη με «ψαροκόκκαλο» εντός μετόπης και κόσμημα δικτυωτού ρόμβου με διπλό περίγραμμα ενώ το 3.13 παρουσιάζει μία πολύ διαφορετική διακόσμηση, αποτελούμενη από μελανοκάστανα οριζόντια γραμμίδια σε κάθετη διάταξη κατά ομάδες.

Σε κάποιο αγγείο χοής θα πρέπει να ανήκει το θραύσμα 3.14. Στη μικρή επιφάνεια του θραύσματος απεικονίζεται γυναικεία μορφή με διάγραμμα ένδυμα. Το σώμα βρίσκεται σε κίνηση προς τα δεξιά, ενώ το κεφάλι της γυρνάει προς την αντίθετη κατεύθυνση, όπου ενδεχομένως να υπήρχε άλλη μορφή, που δεν σώζεται. Κρίνοντας από τα λίγα στοιχεία που διακρίνονται, ίσως η κίνησή της να οφείλεται σε ομαδικό, κυκλικό χορό,

¹⁰⁵ *Eretria XX*, άρ. κάτ. 82

¹⁰⁶ *Eretria XX*, 84.

¹⁰⁷ Courbin 1966, 123.

¹⁰⁸ *Kerameikos V.I.*, άρ.κάτ. 379, πίν. 152

στον οποίο συμμετέχει, ίσως όμως να είναι μία κίνηση φυγής¹⁰⁹. Η χρονολόγηση που προτείνεται για το συγκεκριμένο παράδειγμα είναι ΥΓΠβ, ενώ η προέλευση είναι αβέβαιη.

Η βάση 3.15 ίσως να ανήκε σε οινόχρη ή σε πρόχου της ΥΓΠα περιόδου. Η δισκοειδής βάση και το κατώτερο τμήμα του σώματος κοσμείται με οριζόντιες ταινίες εδαφόχρωμες και μελανές εναλλάξ, καθώς και οριζόντια ταινία από εφαπτόμενους κύκλους. Παράλληλη διακόσμηση εντοπίζεται σε ευρύλαιμη οινόχρη αττικού εργαστηρίου¹¹⁰. Το μέγεθος και το σχήμα του παράλληλου αγγείου, διαφέρει από το 3.15, επομένως δεν ταυτίζεται με ασφάλεια ως προϊόν του ίδιου εργαστηρίου.

Τα θραύσματα 3.16-3.19 ανήκουν στο κατώτερο τμήμα από το σώμα οινόχρη. Η επιφάνεια των οστράκων καλύπτεται από εναλλασσόμενες εδαφόχρωμες και ερυθρές και ερυθροκάστανες οριζόντιες ταινίες. Το 3.17 παρουσιάζει διαφορά στη διαμόρφωση του σώματος, φαίνεται πως είχε ωοειδές σώμα. Το 3.19 αναγνωρίζεται ως τμήμα ώμου οινόχρης-ληκύθου ΥΓ περιόδου. Η διακόσμηση είναι εντελώς εξίτηλη, φαίνεται πως η επιφάνεια του αγγείου καλυπτόταν από εναλλασσόμενες οριζόντιες ταινίες. Το σχήμα αναγνωρίζεται βάσει θραυσμάτων από τον Ωρωπό¹¹¹, δεν μπορεί ωστόσο να αποδοθεί στην ίδια παραγωγή. Τέλος μία κάθετη ταινιωτή λαβή 3.20 φαίνεται να ανήκε σε οινόχρη, ωστόσο δεν σώζεται κάποιο άλλο χαρακτηριστικό.

Τέλος, τρία συνανήκοντα θραύσματα από τον ώμο και τη λαβή πιθανώς οινόχρης ή υδρίας, διατηρούν διακόσμηση πτηνού διάγραμμου σώματος και ρόδακα (3.21)¹¹². Το αγγείο φαίνεται πως χρονολογείται στην ΥΓ περίοδο.

4. Πίθος

Στην κατηγορία αυτή βρίσκεται μόνο ένα τμήμα κάθετου και ψηλού χείλους (4) με επίπεδο περιχίλωμα, που φέρει οριζόντια διακοσμητική ζώνη με τεθλασμένη γραμμή. Η αναγνώριση του χείλους βασίζεται στη διαμόρφωση του χείλους όπως συναντάται σε πίθο της ΥΓ περιόδου ή σε μεγάλη πυξίδα¹¹³.

¹⁰⁹ D'Accunto 2016, 211-217.

¹¹⁰ Coldstream 2008, 71 άρ. κάτ. 13a.

¹¹¹ Βλάχου 2010, 202, άρ. κάτ. 551.

¹¹² Μακεδόνα 2020, άρ. κάτ. Πγ7.

¹¹³ Ο πηλός και η διακόσμηση διαφέρουν, ωστόσο το σχήμα πλησιάζει με το Courbin 1966, πίν. 100

5. Λαβή

Μία κάθετη λαβή ταινιωτή λαβή κλειστού αγγείου με οριζόντιες εδαφόχρωμες και μελανές ταινίες εναλλάξ, ενδεχομένως ανήκει σε οινόχοη ή υδρία ή αμφορέα. Η διακόσμηση αυτή εντοπίζεται σε αγγεία πολλών εργαστηρίων από τον 10^ο έως τον 8^ο αι. π.Χ.¹¹⁴.

6. Πρόχοι

Ένα από τα καλύτερα σωζόμενα αγγεία που ήρθαν στο φως στον χώρο N5 του Νότιου Συγκροτήματος είναι μία πρόχους με ψηλό λαιμό και χαμηλό σώμα 6.1. Όλη η επιφάνεια του αγγείου καλύπτεται από πολλαπλές οριζόντιες και κάθετες διακοσμητικές ζώνες. Το σχήμα του αγγείου συναντάται στην Αττική, συγκεκριμένα στον Κεραμεικό¹¹⁵ και τη Μερέντα¹¹⁶. Ένα αγγείο που παρουσιάζει ομοιότητες με το παραπάνω, προέρχεται από τον Μαραθώνα¹¹⁷. Η οριζόντια ταινία από διάγραμμα τρίγωνα στο χείλος άλλα και το σχήμα μοιάζει αρκετά με το 6.1. Το αγγείο χρονολογείται στην ΥΓΠα περίοδο.

Τα αγγεία του καταλόγου 6.2, 6.3 και 6.4 αποτελούν τμήματα από το σώμα πρόχου. Το θραύσμα σώματος 6.2, προέρχεται από το σημείο μετάβασης του λαιμού στο σώμα. Το σχήμα μοιάζει με το παράδειγμα 6.1. Η διακόσμηση ωστόσο, είναι περισσότερο αμελής και οι οριζόντιες διακοσμητικές ταινίες που καλύπτουν την επιφάνεια του θραύσματος διαφέρουν από το παραπάνω παράδειγμα. Το αγγείο του παραδείγματος 6.2 χρονολογείται με βάση τη διακόσμηση στην ΥΓΠβ περίοδο με βάση την αμελή διακόσμηση¹¹⁸. Τέλος η λαβή 6.3, ενδέχεται να ανήκει σε παρόμοιο σχήμα, για τον λόγο αυτό, εντάσσεται σε αυτή την κατηγορία. Το 6.4 αποτελεί τμήμα μετάβασης από τον λαιμό στο σώμα και διακοσμείται από οριζόντιες μελανές και εδαφόχρωμες εναλλασσόμενες ταινίες. Το σχήμα του αγγείου μοιάζει πολύ με το 6.2 και 6.1. Η παραγωγή του αγγείου επίσης αποδίδεται σε αττικό εργαστήριο με βάση το χρώμα του πηλού. Ένα κοντινό παράλληλο μπορεί να θεωρηθεί αγγείο από τον Κεραμεικό¹¹⁹.

¹¹⁴ *Kerameikos V.I.*, πίν. 149-152.

¹¹⁵ *Kerameikos V.I.*, άρ. κάτ. 1303.Βλ. Young 1975

¹¹⁶ Xagorari-Gleissner 2009, άρ. κάτ. 52, πίν. 7.

¹¹⁷ Coldstream 2008, 60.

¹¹⁸ Coldstream 2008, 90.

¹¹⁹ *Kerameikos V.I.*, αρ.κατ. 831.

Τέλος, το τμήμα χείλους και λαιμού 6.5 είναι πιθανό να αποδίδεται στο σχήμα αυτό. Το έξω νεύον χείλος εξωτερικά κοσμεύεται με οριζόντιες μελανές και εξηρημένες ταινίες εναλλάξ, ενώ χαμηλότερα τη περιφέρεια του λαιμού διατρέχει οριζόντια ταινία με οδοντωτό κόσμημα. Η διακόσμηση αυτή έχει αττικές επιρροές και εντοπίζεται σε τμήμα λαιμού αμφορέα στην Ερέτρια¹²⁰ και σε πρόχου από τη Βοιωτία με πιο αμελή εκτέλεση της ΜΓ περιόδου¹²¹.

7. Πυξίδες

Το θραύσμα κλειστού αγγείου 7.1 ανήκει σε ώμο πυξίδας του 8^{ου} αι. Στο θραύσμα σώζεται διακόσμηση από πλευρικά τρίγλυφα και παραπληρωματικό κόσμημα κοντά στη λαβή. Η διακόσμηση αυτή συναντάται στη παραγωγή αττικών εργαστηρίων και χρονολογείται στο γ' τέταρτο του 8^{ου} αι. π.Χ.¹²². Ένα ακόμα μικρό τμήμα σώματος (7.2) στην επιφάνεια του οποίου, απεικονίζεται τετράφυλλος διάγραμμα ρόδακας εντός μετόπης, ενδεχομένως ανήκει σε αυτή τη κατηγορία. Το θραύσμα αυτό ενδεχομένως να ανήκει σε πυξίδα ΥΓΙα περιόδου¹²³.

8. Πώματα

Στη κατηγορία αυτή συμπεριλαμβάνονται ένα κομβίο πώματος και ένα θραύσμα από την επιφάνεια πώματος ίσως πυξίδας. Η επιφάνειά του 8.1 κομβίου κοσμεύεται με αστεροειδές κόσμημα και χρονολογείται στην ΥΓ περίοδο. Το θραύσμα 8.2, ανήκει πιθανώς σε πώμα πυξίδας. Η επιφάνεια του θραύσματος καλύπτεται οριζόντιες καστανές και εδαφόχρωμες ταινίες εναλλάξ και δυσδιάκριτη διακόσμηση.

9. Λήκυθοι

Τα αγγεία 10.1 και 10.2, παρουσιάζουν ομοιότητες, ίσως να αποτελούν συνανήκοντα θραύσματα. Πιθανόν πρόκειται για λήκυθο. Ο πηλός των δύο θραυσμάτων είναι ερυθρός, έχει μεγάλη περιεκτικότητα σε εγκλείσματα και μαρμαρυγία. Η επιφάνεια είναι τεφρή και διακρίνεται διακόσμηση από λευκές οριζόντιες ταινίες. Με βάση την ποιότητα του πηλού, είναι πιθανό να αποδίδεται σε εργαστήριο της Κύθνου.

¹²⁰ *Eretria XXII*, 73. άρ. κάτ. 56

¹²¹ Coldstream 2008, 199. άρ. κάτ. 42j.

¹²² Μπούσκαρη 1979, 35.

¹²³ Coldstream 2008, άρ. κάτ. 9k.

Η επίπεδη βάση του αγγείου 10.3 ανήκει σε λήκυθο με κυλινδρικό σώμα. Κοντινό παράλληλο εντοπίζεται στην Ερέτρια¹²⁴.

10. Αδιάγνωστα κλειστά σχήματα

Στη κατηγορία αυτή κατατάσσονται κλειστά αγγεία τα οποία ήταν αδύνατον να ενταχθούν σε κάποια από τις υπόλοιπες κατηγορίες.

Το 10.1 ανήκει σε ώμο κλειστού αγγείου. Το αστεροειδές παραπληρωματικό κόσμημα, συνήθως καλύπτει τον χώρο εκτός της διακοσμητικής μετόπης. Η διακόσμηση αυτή εντοπίζεται σε πυξίδες από τον Κεραμεικό, χρονολογούμενες στα μέσα του 8^{ου} αι. π.Χ.¹²⁵.

Το θραύσμα 10.3 προέρχεται από τον λαιμό κλειστού αγγείου, πιθανώς αμφορέα. Φέρει οριζόντια διακοσμητική ζώνη αποτελούμενη από τρεις σειρές παράλληλων τεθλασμένων γραμμών σε σχήμα Μ. Είναι πιθανό να προέρχεται από την Αττική, κρίνοντας από τον πηλό. Η διακόσμηση εντοπίζεται σε ανοιχτά και κλειστά αγγεία του Κεραμεικού από τον 9^ο αι. έως τον 8^ο¹²⁶.

Το θραύσμα 10.4. ανήκει σε σώμα κλειστού αγγείου και στην επιφάνεια του εντοπίζεται μορφή πτηνού διάγραμμα φτερά και σώμα. Δεν εντοπίζεται ακριβές παράλληλο, ωστόσο η μορφή του μοιάζει με πτηνά σε αγγεία από το Ηράκλειο της Κρήτης και χρονολογείται στην ΥΓ περίοδο¹²⁷.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει και το θραύσμα 10.5 στο οποίο σώζονται άκρα κάποιου ζώου, ίσως ίππου. Το αγγείο ίσως να προέρχεται από παραγωγή της Κορίνθου με βάση το χρώμα του πηλού.

Παρακάτω παρατίθενται μικρά αποσπασματικά θραύσματα για τα οποία δεν είναι εύκολη η εξαγωγή συμπερασμάτων, πιθανότατα όμως να χρονολογούνται στην ΥΓ περίοδο. Το μικρό τμήμα από το σώμα κλειστού αγγείου με μαστοειδή απόφυση 10.6 καλύπτεται από μελανές οριζόντιες και κάθετες ταινίες. Το 10.7 αναγνωρίζεται ως τμήμα ώμου κλειστού αγγείου με διασταυρωμένα διάγραμμα τρίγωνα. Στο 10.8

¹²⁴ *Eretria XX*, άρ. κάτ. 345 πίν. 70.

¹²⁵ Μπούσκαρη 1979, πίν. 20 άρ. κάτ. 594.

¹²⁶ Βλάχου 2010, 291.

¹²⁷ Coldstream 2008, 54d.

διακρίνεται κεφαλή πτηνού και πιθανώς το όστρακο να προέρχεται από ώμο κλειστού αγγείου. Το 10.9 ανήκει σε σώμα ή λαιμό αγγείου και φέρει κάθετες ταινίες.

Τα θραύσματα 10.11-10.14 ανήκουν στο κατώτερο τμήμα σώματος και δεν αποδίδονται με ασφάλεια σε κάποιο σχήμα. Η επιφάνεια των 10.11, 10.12 και 10.13 καλύπτεται από οριζόντιες ταινίες εδαφόχρωμες και μελανές ή καστανές εναλλάξ. Μεταξύ αυτών το 10.12 ξεχωρίζει λόγω του σκούρου επιχρίσματος που δεν συναντάται σε άλλο αγγείο μεταξύ αυτών του καταλόγου.

Ανοιχτά Σχήματα

11. Δίνου

Μόνο δύο παραδείγματα εντάσσονται σε αυτή τη κατηγορία. Το χείλος 11.1 είναι βραχύ με λοξότιμητο προς τα μέσα περιχέλωμα καλυμμένο με μελανή βαφή. Το σώμα κοσμείται από τρεις οριζόντιες μελανές ταινίες εναλλάξ με εδαφόχρωμες και χαμηλότερα οριζόντια ζώνη με ομάδα κάθετων γραμμών. Ο δίνος χρονολογείται στην ΥΓ περίοδο. Το δεύτερο παράδειγμα (11.2) χρονολογείται επίσης στην ΥΓ περίοδο, παρουσιάζει ωστόσο διαφορετικά χαρακτηριστικά. Φέρει σχεδόν επίπεδο περιχέλωμα και ζώνη ομόκεντρων κύκλων ή ομόκεντρων ημικυκλίων στο σώμα.

12. Κρατήρες

Σε στέλεχος κρατήρα της ανήκει το 12.1 Παράλληλο του εντοπίζεται στον Κεραμεικό και χρονολογείται στοτελευταίο τέταρτο του 9^{ου} αι. (ΜΓΙ)¹²⁸. Το θραύσμα 12.2 αποτελεί τμήμα βάσης ενδεχομένως κάποιου κρατήρα. Εξωτερικά το θραύσμα φέρει μελανές οριζόντιες ταινίες, ενώ εσωτερικά καλύπτεται από ερυθρό γάνωμα. Τέλος, σε υποστατό κρατήρα φαίνεται πως ανήκει το 12.11¹²⁹. Το θραύσμα καλύπτεται από μελανές και εδαφόχρωμες ταινίες που εναλλάσσονται και χρονολογείται στην ΥΓ περίοδο και την πρώιμη αρχαϊκή περίοδο. Παράλληλη διακόσμηση σε υπόστατα πίθων, πιθαμορέων και κρατήρων εντοπίζονται στη Νάξο στο τέλος του 8^{ου} και αρχές 7^{ου} αι. π.Χ.¹³⁰. Άλλα παραδείγματα της ΥΓ περιόδου εντοπίζονται στην Βοιωτία¹³¹.

¹²⁸ *Kerameikos V. I.* άρ. κάτ.290.

¹²⁹ Κολοφωτιά 2021, 23, άρ. κάτ. Πγ24.

¹³⁰ Σημαντώνη-Μπουρνιά 2011, 324, σημ. 8

¹³¹ Ruckert 1976, 92, άρ. κάτ. Kr2-Kr3, πίν. 17. Κολοφωτιά 2021, 23.

Από τα θραύσματα της κατηγορίας διακρίνεται χείλη που ανήκουν σε αυτή τη κατηγορία 12.4 και 12.9. Το 12.4 έχει επίπεδο περιχέλιωμα και φέρει ερυθρό γάνωμα εξωτερικά και εσωτερικά. Το 12.9 ανήκει πιθανώς ανήκει σε χείλος κρατήρα. Η διαμόρφωση αυτή του χείλους εντοπίζεται σε παραδείγματα κρατήρων από το Άργος, ενώ βάσει του πηλού η προέλευση αποδίδεται στην Ανατολική Αττική. Το αγγείο τοποθετείται στο τελευταίο τέταρτο του 8^{ου} αι.π.Χ.¹³².

Τα παραδείγματα 12.3, 12.5, 12.6, 12.7, 12.8, 12.10 ανήκουν σε τμήμα από το σώμα κρατήρων. Στο 12.3 διακρίνεται κατώτερο τμήμα σώματος κρατήρα, το οποίο καλύπτεται από εδαφόχρωμες και καστανέρυθρες οριζόντιες ταινίες εναλλάξ. Το χρώμα του πηλού μαρτυρά προέλευση από την Αττική.

13. Κάνθαρος

Μία κάθετη λαβή 13.1 φαίνεται να ανήκει σε ΥΓ κάνθαρο. Η λαβή διακοσμείται με οριζόντιες ταινίες σε ερυθρό γάνωμα. Ο πηλός φαίνεται να προέρχεται από την Αττική, ενώ παράλληλη διαμόρφωση λαβής παρατηρείται σε κανθάρους στην Αττική από το τέλος του 9^{ου} αι., τις αρχές του 8^{ου}¹³³ έως το β' μισό του 8^{ου} αι. π.Χ.¹³⁴

14. Σκύφοι

Η δισκοειδής μελαμβαφής βάση 14.2 ανήκει σε σκύφο που χρονολογείται στο β' μισό του 10^{ου} αι. π.Χ. Παράλληλό του βρίσκεται στον Κεραμεικό ¹³⁵. Τα επόμενα δύο παραδείγματα χρονολογούνται στην ΜΓ περίοδο. Ο σκύφος 14.1 αποτελεί τμήμα από το χείλος και το σώμα ολόβαφου μελαμβαφούς σκύφου της ΜΓΙ περιόδου και παράλληλα του απαντώνται στην Αττική¹³⁶ και στη θέση Κολώνα της Αίγινας¹³⁷. Ο σκύφος 14.3 επίσης βρίσκει παράλληλο στη Κολώνα της Αίγινας και φαίνεται πως ανήκει σε αττική παραγωγή. Το θραύσμα τοποθετείται χρονολογικά στην ΜΓΠ¹³⁸.

Τα παρακάτω παραδείγματα τοποθετούνται στην ΥΓ περίοδο. Το χείλος του σκύφου 14.4 διακοσμείται από παράλληλες εναλλασσόμενες ταινίες και το σώμα από οριζόντια

¹³² Κολοφωτιά 2021, 22.

¹³³ *Kerameikos V.1*, πίν. 85-86-87-88.

¹³⁴ *Agora VIII*, άρ. κάτ. 169-175. πίν. 10.

¹³⁵ *Kerameikos V.1*, άρ. κάτ. 251 πίν. 84.

¹³⁶ *Kerameikos V.1*, πίν. 100 άρ. κάτ. 89.

¹³⁷ Jarosh-Rheinholdt 2009, άρ. κάτ. 598.

¹³⁸ Jarosh-Rheinholdt 2009, άρ. κάτ. 628.

ταινία αποτελούμενη από ενάλληλες γωνίες. Παράλληλο του συναντάται στον Κεραμεικό¹³⁹ και την Κολώνα Αίγινας¹⁴⁰ χρονολογείται στα μέσα του 8^{ου} αι. π.Χ.¹⁴¹. Ο σκύφος 14.5 όπως και τα παραπάνω παραδείγματα, φέρει εναλλασσόμενες οριζόντιες ταινίες στο χείλος και στο σώμα, ενώ η κεντρική οριζόντια ταινία στο σώμα αποτελείται από ζικ ζακ ταινία. Το κόσμημα αυτό εντοπίζεται σε ζώνη του κατώτερου τμήματος αττικής οινόχους ΥΓΠ περιόδου¹⁴².

Οι σκύφοι 14.6 και 14.7 χρονολογούνται στην ΥΓ περίοδο. Ο σκύφος 14.6 διακοσμείται από καστανές, μελανές και εδαφόχρωμες οριζόντιες ταινίες στο ψηλό έξω νεύον χείλος και μία οριζόντια ζώνη συνεχών ρόμβων εντός μετόπης. Παράλληλο του σκύφου απαντάται στην θέση Κολώνα της Αίγινας¹⁴³ και αποδίδεται σε αττική παραγωγή. Το τμήμα από το σώμα σκύφου 14.7 καλύπτεται με ταινιωτή διακόσμηση και επίσης είναι πιθανό να ανήκει σε αττική παραγωγή.

Τα παραδείγματα 14.8-14.12 παρουσιάζουν κοινά στοιχεία, παρόλο που διαφέρει η διακόσμηση. Τα τέσσερα παραδείγματα βρίσκουν παράλληλα στην Εύβοια και στη Ζαγορά της Άνδρου. Το σχήμα και η διακόσμηση χρονολογείται στους ΥΓΙ και ΥΓΠ περίοδο¹⁴⁴, ενώ φαίνεται να προέρχονται από εργαστήριο της Ερέτριας. Η διακόσμηση στα θραύσματα 14.8 και 14.10 συναντάται σκύφους από τον Κεραμεικό¹⁴⁵ αλλά και την Αθηναϊκή Αγορά¹⁴⁶. Ενδεχομένως και ο σκύφος 14.12 να έφερε παρόμοια διακόσμηση, αλλά λόγω της αποσπασματικότητας του θραύσματος δεν διακρίνεται καθαρά η διακόσμηση.

Τα δύο θραύσματα 14.13 και 14.16¹⁴⁷ παρουσιάζουν παρόμοια διαμόρφωση στο χείλος. Παράλληλη διαμόρφωση χείλους και σώματος εντοπίζεται στην θέση Κολώνα της Αίγινας¹⁴⁸. Στο παράδειγμα 14.13 σώζεται τμήμα του σώματος διακοσμημένο με σειρά πτηνών. Τα δύο θραύσματα χρονολογούνται στο τέλος της ΥΓΠ περιόδου. Το χείλος

¹³⁹ *Kerameikos V.I*, πίν. 91, άρ. κάτ. 829.

¹⁴⁰ Jarosh-Reinholdt 2009, άρ. κάτ. 626-628. πίν.27.

¹⁴¹ *Kerameikos V.I*, πίν. 91, άρ. κάτ. 829.

¹⁴² Coldstream 2008, 13d.

¹⁴³ Jarodisch-Reinholdt 2009, άρ. κάτ. 684.

¹⁴⁴ Lemos 2012, 163. 3; *Lefkandi I* πίν. 36:3. Ανδρειωμένου 1981, *AE* 88. *Zagora 2*, πίν. 165c.

¹⁴⁵ *Kerameikos V.I*, πίν. 99.

¹⁴⁶ *Agora VIII*, άρ. κάτ. 170, πίν. 10

¹⁴⁷ Κολοφωτιά 2021, άρ. κάτ. Πγ 18.

¹⁴⁸ Jarosh-Reinholdt 2009, άρ. κάτ. 658 πίν. 30 και 687, 706, 723 πίν. 57-59.

14.14 ανήκει σε σκύφο της ΥΓ περιόδου. Παράλληλό του εντοπίζεται στη Δήλο και τη Ρήνεια¹⁴⁹.

Το τμήμα σώματος σκύφου ή κοτύλης 14.15 διακοσμείται από οριζόντιες εναλλασσόμενες ταινίες και ομάδα κάθετων γραμμών εντός μετόπης και παράλληλο βρίσκεται στο Λευκαντί και χρονολογείται στην ΥΓ περίοδο¹⁵⁰.

Οι σκύφοι 14.17 και 14.18 παρουσιάζουν ομοιότητες. Παρεμφερές σχήμα εντοπίζεται σε σκύφο από τη Σίφνο και θα πρέπει να προέρχεται από κυκλαδικό εργαστήριο και χρονολογείται στο τέλος της ΥΓ και τις αρχές της αρχαϊκής περιόδου¹⁵¹.

Οι σκύφοι 14.19 -14.22 χρονολογούνται επίσης στο τέλος του 8^{ου} αι. π.Χ. και τις αρχές 7^{ου} αι. π.Χ. Το χείλος και τμήμα ώμου 14.19 διακοσμείται από εξηρημένες ανισοπαχείς οριζόντιες ταινίες. Η διακόσμηση αυτή συναντάται σε αγγεία στη Κόρινθο¹⁵² αλλά και σε άλλες περιοχές της Ηπειρωτικής Ελλάδας¹⁵³ από τη ΠρΓ έως την πρώιμη αρχαϊκή περίοδο¹⁵⁴. Το ρηχό έξω νεύον χείλος και το ημισφαιρικό σώμα των σκύφων 14.20 και 14.21 καλύπτονται από ερυθρό και μελανό γάνωμα αντίστοιχα, αμελώς επαλειμμένο. Παράλληλα του σχήματος αυτού εντοπίζεται στην Αθηναϊκή Αγορά και χρονολογούνται στο τελευταίο τέταρτο του 8ου αι. π.Χ. με το α' τέταρτο του 7ου αι. π.Χ.¹⁵⁵. Το θραύσμα λαβής 14.22 αποτελεί τμήμα λαβής σε σχήμα Ω και φέρει κάθετες μελανές γραμμές. Η λαβή και η διακόσμηση αυτή συναντάται σε αρκετούς σκύφους ή κοτύλες της ΥΓII περιόδου στην Αττική¹⁵⁶, στη Κόρινθο¹⁵⁷ και σε άλλες τοπικές παραγωγές με επιρροές από τη Κόρινθο. Στη περίπτωση αυτή μάλλον ανήκει σε σκύφο του τέλους του 8^{ου} και αρχές του 7^{ου} αι. π.Χ. με πλησιέστερο παράλληλο έναν σκύφο από τη Κόρινθο¹⁵⁸.

¹⁴⁹ *Délos XV*, σελ. 93. άρ. κάτ. B16 πίν. XLV.

¹⁵⁰ *Lefkandi I*, άρ. κάτ. 208, πίν. 51.

¹⁵¹ Brock, Young 1949, αρ.κατ. 24. πίν.14

¹⁵² *Corinth VII.1*, άρ. κάτ. 39-43, πίν. 7-8.

¹⁵³ Coldstream 2008, 48e.

¹⁵⁴ *Corinth VII.1*, πίν. 17. Κολοφωτιά 2021, 21.

¹⁵⁵ *Agora VIII*, 48, άρ. κάτ. 136-139, πίν. 8. Κολοφωτιά 2021, 21. άρ. κάτ. Πγ 16-17.

¹⁵⁶ Coldstream 2008, 15j,

¹⁵⁷ Coldstream 2008, 19k, 19l.

¹⁵⁸ *Corinth VII.1*, άρ. κάτ. 122, πίν. 17. Κολοφωτιά 2021, 22, άρ. κάτ. Πγ 20

15. Σκύφοι με ψηλό χείλος

Τα παραδείγματα 15.1 και 15.2 ανήκουν σε κύπελλα με ψηλό χείλος και ψηλό κωνικό πόδι. Το ψηλό χείλος του κυπέλλου 15.1 καλύπτεται από κάθετες διακοσμητικές ταινίες. Με βάση το σχήμα, το αγγείο χρονολογείται στη μεταβατική περίοδο μεταξύ ΥΓΠα και ΥΓΠβ περιόδου¹⁵⁹. Η διακόσμηση του χείλους και ο συνδυασμός των κοσμημάτων βρίσκει παράλληλα στην Αττική, συγκεκριμένα τον Κεραμεικό¹⁶⁰ και τη νεκρόπολη της Μερέντας¹⁶¹. Το 15.2 αποτελεί τμήμα ποδίου που ανήκει είτε στο παραπάνω σχήμα - όπως σε αγγεία από τον Κεραμεικό¹⁶² - είτε σε μικρογραφικό λέβητα όπως εντοπίζεται στην Αθηναϊκή Αγορά¹⁶³. Χρονολογείται επίσης στην ΥΓΠα με ΥΓΠβ περίοδο.

16. Κύπελλα

Τα θραύσματα κυπέλλου 16.1-16.5 ανήκουν στην ίδια κατηγορία. Πρόκειται για μόνωτα μελαμβαφή κύπελλα με ταινιωτή λαβή, που συνήθως φέρουν μία εξηρημένη οριζόντια ζώνη στο χείλος. Χρονολογούνται από το β' μισό του 8^{ου} αι. μέχρι τις αρχές του 7^{ου} αι. π.Χ. και ακολουθούν μία εξελικτική γραμμή. Τα πιο πρώιμα έχουν περισσότερο σφαιρικό σώμα και πιο ρηχό χείλος σε σχέση με αυτά του 7^{ου} αι. π.Χ. Τα κύπελλα αυτά αποτελούν πολύ συχνό σχήμα, απαντώνται συγκεκριμένα στην Αθηναϊκή Αγορά¹⁶⁴, τον Κεραμεικό¹⁶⁵, στη Μερέντα¹⁶⁶, την Ερέτρια¹⁶⁷, την Αίγινα¹⁶⁸, στη Ζαγορά της Άνδρου¹⁶⁹ και τη Σίφνο¹⁷⁰.

Η κάθετη ταινιωτή λαβή 16.1 και το θραύσμα χείλους ρηχού έξω νεύοντος χείλους και ημισφαιρικού σώματος 16.2 ενδέχεται να προέρχονται από το ίδιο κύπελλο. Το παράδειγμα βρίσκει παράλληλο στην Αθηναϊκή Αγορά και χρονολογείται στο τέλος

¹⁵⁹ Στη μεταβατική περίοδο αυξάνεται η διάμετρος του χείλους και αποκτά πιο έντονη κλίση προς τα έξω. Coldstream 2008, 86.

¹⁶⁰ *Kerameikos V. I*, άρ. κάτ. 3148.

¹⁶¹ Xagorari-Gleissner 2009, πίν. 25.

¹⁶² *Kerameikos V. I*, άρ. κάτ. 1160.

¹⁶³ *Agora VIII*, πίν. 19, 338.

¹⁶⁴ *Agora VIII* πίν. 10, άρ. κάτ. 177-180.

¹⁶⁵ *Kerameikos V. I*, 62.

¹⁶⁶ Xagorari-Gleissner 2009, πίν. 29.

¹⁶⁷ *Eretria XX*, άρ. κάτ. 205, πίν. 48.

¹⁶⁸ Jarosch –Reinholdt 2009, άρ. κάτ. 803 και 805, πίν. 40.

¹⁶⁹ *Zagora 2*, άρ. κάτ. 201c.

¹⁷⁰ Young, Brock 1949, 44, άρ. κάτ. 2, πίν. 16.

του 8^{ου} αι.π.Χ.¹⁷¹. Το θραύσμα ώμου μελαμβαφούς κυπέλλου 16.3 φαίνεται να μοιάζει με τα παραπάνω παραδείγματα. Τα παραδείγματα 16.1 και 16.2 ίσως ανήκουν στο ίδιο αγγείο, καθώς προέρχονται από το ίδιο κτίριο και χώρο.

Το τμήμα χείλους και σώματος 16.4 και η βάση 16.5 παρουσιάζουν αρκετά κοινά χαρακτηριστικά. Το χείλος είναι πιο ψηλό από το παράδειγμα 16.2, και η εξηρημένη οριζόντια ζώνη είναι λοξή και μοιάζει αρκετά με κύπελλο από την Αγορά της Αθήνας¹⁷². Η επίπεδη βάση 16.5 επίσης παρουσιάζει ομοιότητες με το ίδιο αγγείο και διαθέτει εξηρημένη ζώνη στο χαμηλότερο σημείο της. Τα δύο θραύσματα θα μπορούσαν να αποτελούν συνανήκοντα θραύσματα, λόγω της διαταραγμένης στρωματογραφίας των χώρων της νησίδας Βρυοκαστράκι, αλλά δεν είναι βέβαιο.

17. Λεκάνη

Ένα μόνο αγγείο 17.1 ανήκει σε αυτή την κατηγορία, από αυτό σώζεται τμήμα του ρηχού έξω νεύοντος χείλους, το οποίο φέρει οριζόντια ταινία με ερυθρές στιγμές. Φαίνεται πως παρόμοια διακόσμηση κάλυπτε και τον ώμο του αγγείου, ωστόσο δεν διακρίνεται καθώς το γάνωμα είναι σε μεγάλο βαθμό εξίτηλο. Το αγγείο μοιάζει να προέρχεται από Κυκλαδικό εργαστήριο βάσει του χρώματος του πηλού. Πιθανώς χρονολογείται στην ΥΓΠ περίοδο με αρχές πρώιμης αρχαϊκής περιόδου.

18. Πινάκια

Στην κατηγορία αυτή εντάσσονται τρία θραύσματα λαβών σε σχήμα Ω. Το σχήμα των λαβών αυτών εντοπίζεται συχνά σε πινάκια από το β' μισό του 8^{ου} αι. π.Χ. σε εργαστήρια της Αττικής¹⁷³, των Κυκλάδων¹⁷⁴. Η ράχη των λαβών 18.1 και 18.3 διακοσμείται με μελανές γραμμές. Η λαβή 18.2 διαφέρει από τα παραπάνω παραδείγματα. Η οριζόντια λαβή έχει μεγαλύτερο πλάτος από τις άλλες δύο. Κοντινό παράλληλο εντοπίζεται στην Αγορά της Αθήνας¹⁷⁵ και χρονολογείται στο γ' τέταρτο του 8^{ου} αι. π.Χ.

¹⁷¹ *Agora VIII*, άρ. κάτ. 178, πίν. 10.

¹⁷² *Agora VIII*, άρ. κάτ. 180, πίν. 10.

¹⁷³ *Kerameikos V.1*, πίν. 101-104. *Agora VIII*, πίν. 6 και 7. άρ. κάτ. 105-106, 110-119.

¹⁷⁴ *Délos XV*, Af 1, 4, Thera, Pfuhl A 164.

¹⁷⁵ *Agora VIII*, άρ. κάτ. 2083b.

19. Λεκανίδα

Το τμήμα χείλους και λαβής του 19.1 αποτελεί το μόνο παράδειγμα της κατηγορίας αυτής. Το έξω νεύον χείλος καλύπτεται με εδαφόχρωμες και οριζόντιες ταινίες εναλλάξ, ενώ στη μετάβαση στους ώμους διακρίνεται έντονη νεύρωση. Το σώμα κοσμείται από οριζόντια ταινία με στιγμές και οριζόντιες εξηρημένες και μελανές ταινίες, που εναλλάσσονται. Με βάση τη διακόσμηση, το αγγείο μοιάζει με τα πινάκια που εντοπίζονται στην Αττική μετά τα μέσα του 8^{ου} αι. π.Χ.¹⁷⁶, ωστόσο η διαμόρφωση του σώματος παραπέμπει σε λεκανίδα.

20. Κοτύλες

Στην κατηγορία αυτή εντοπίζονται τρία θραύσματα που ανήκουν στο σώμα κοτύλης. Στα τρία παραδείγματα φαίνεται πως η διακόσμηση αποτελούνταν από κάθετες και οριζόντιες ταινίες. Στο όστρακο 20.1 διακρίνεται τμήμα από το χείλος, τον ώμο και γένεση λαβής του αγγείου. Από τη διακόσμηση διακρίνεται μόνο μία κάθετη γραμμή δίπλα στη λαβή και ενδεχομένως η διακόσμηση να έμοιαζε με διακόσμηση από παραδείγματα του Κεραμικού¹⁷⁷. Με βάση τα σχήματα και τη διακόσμηση των αγγείων του Κεραμικού, είναι πιθανό το θραύσμα αυτό να χρονολογείται στο τελευταίο τέταρτο του 8^{ου} αι. π.Χ. Στην ΥΓ περίοδο ενδεχομένως χρονολογείται και το θραύσμα σώματος και λαβής 20.2. Το σώμα φέρει οριζόντιες μελανοκάστανες ταινίες εναλλάξ με εδαφόχρωμες και χαμηλότερα μελανή γάνωμα. Τέλος, το όστρακο 20.3 βάσει του χρώματος του πηλού αποδίδεται σε κυκλαδικά εργαστήρια. Η επιφάνεια του τμήματος του σώματος κοσμείται με κάθετες κυματοειδείς γραμμές εντός μετόπης. Είναι πιθανό να έφερε παρόμοια διακόσμηση με το 20.1.

21. Ανοιχτό αδιάγνωστο σχήμα

Σε αυτή την κατηγορία ανήκει μία λαβή ανοιχτού αγγείου. Ο ρόδινος πηλός και το λευκό επίχρισμα μαρτυρούν την προέλευση είτε από λακωνική παραγωγή της ΥΓ ή της πρώιμης αρχαϊκής περιόδου¹⁷⁸ είτε από παραγωγή της Χίου της ΥΓ¹⁷⁹.

¹⁷⁶ *Kerameikos V.1* 102-103. *Agora VIII*, πίν.7 άρ. κάτ. 113

¹⁷⁷ *Kerameikos V.1*, πίν. 132.

¹⁷⁸ Coldstream 2008, 215.

¹⁷⁹ Coldstream 2008, 294.

Κεφάλαιο IV. Σύνθεση δεδομένων

Στην παρούσα εργασία συμπεριλήφθηκαν όστρακα από τις επιφανειακές έρευνες και τις ανασκαφές των προηγούμενων χρόνων. Επιλέχθηκαν εκατό εξήντα δύο (162) διαγνωστικά όστρακα. Από αυτά πέντε (5) χρονολογούνται στην ΠΓ περίοδο και εντοπίζονται στο Βρυοκαστράκι, ενώ άλλα δύο έχουν εντοπιστεί στο Κάστρο της Ωριάς. Τρία (3) ΠρΓ, εννέα (9) στη ΜΓ και εκατό σαράντα πέντε (145) στην ΥΓ.

Παρατηρείται πως τα όστρακα της ΠΓ περιόδου είναι ελάχιστα σε σχέση με της Γεωμετρικής περιόδου (σχετικά με ΠΓ, Π.1, ΓΡ1) και πως η κύρια προέλευσή της παραγωγής της ΠΓ περιόδου είναι η Εύβοια, ενώ μόνο ένα παράδειγμα προέρχεται από την Αττική (Π.10, ΓΡ10). Σύμφωνα με τις γραπτές πηγές και τον μύθο σχετικά με την προέλευση των κατοίκων της Κύθνου, οι πρώτοι κάτοικοι οι Δρύοπες προήλθαν από την Εύβοια¹⁸⁰. Επομένως, θα μπορούσε να υπάρχει σύνδεση μεταξύ της καταγωγής των πρώτων εποίκων της Κύθνου και της πολιτισμικής επιρροής από την Εύβοια.

Κατά τη Γεωμετρική περίοδο παρατηρείται μία αύξηση στις εισαγωγές κεραμικής από την Αττική (Π.11, ΓΡ11.). Από την ΠρΓ περίοδο παρατηρείται η αύξηση της εισαγωγής τροχήλατης κεραμικής από την Αττική, που θα ήταν δυνατόν να συσχετιστεί με τις γραπτές πηγές, δηλαδή τους Δρύοπες από την Εύβοια τους οποίους διαδέχτηκαν έποικοι από την Αττική¹⁸¹. Επομένως, με αυτό τον τρόπο ίσως να αιτιολογείται το γεγονός ότι η Κύθνος βρέθηκε στη σφαίρα επιρροής της Αττικής.

Σε άλλα νησιά του Αιγαίου παρατηρείται παρόμοια αλλαγή στους ρυθμούς επιρροής. Στην Τήνο στα τέλη του 10^{ου} και τις αρχές του 9^{ου} αι. ακολουθούνταν οι ρυθμοί της ευβοϊκής παραγωγής. Στη ΜΓΙ ωστόσο, φαίνεται πως κάνουν την εμφάνισή τους αττικίζοντες ρυθμοί και αττικά αγγεία. Μέχρι το τέλος της ΜΓΠ περιόδου (750 π.Χ.) έχουν κυριαρχήσει σε πολλές περιοχές του Αιγαίου¹⁸².

Από το σύνολο της κεραμικής του καταλόγου ελάχιστα ανήκουν στους ΠΓ ή τους ΠρΓ, λίγα στη ΜΓ περίοδο, ενώ η πλειονότητα ανήκει στην ΥΓ περίοδο.

¹⁸⁰ Ηρόδοτος 8.46. Στ. Βυζ, *Εθνικά* (λ. Κύθνος): *Νήσος... από Κύθνου κτίσαντος*.

¹⁸¹ Ευστ. *Σχόλια εις Διονυσίου Περίπλουν* 525. Δίων Χρυσ., *Χαρίδημος* 26.

¹⁸² Κούρου 2004, 430-432.

Συγκεκριμένα, μόνο τέσσερα όστρακα χρονολογούνται στην ΠΓ περίοδο (1.2, ΠΓ 2.1, 2.1 ΠΓ3). Το 1.2 προέρχεται από τον χώρο του Κτιρίου 1. Πρόκειται για τμήμα από αμφορέα με πιθανή προέλευση από την Εύβοια. Το ΠΓ 2.1 επίσης φαίνεται να έχει ομοιότητες με την παραγωγή εργαστηρίων από την Εύβοια. Στο Νότιο Συγκρότημα εντοπίζεται η ΠρΓ υδρία (2.1) λακωνικού εργαστηρίου¹⁸³. Τέλος, η λαβή ΠΓ3 που ανήκει σε μικρό πήλινο τριποδικό λέβητα, χρονολογείται στην ΠΓ και προέρχεται από την Αττική.

Στην ΠρΓ περίοδο, μπορούν να τοποθετηθούν τα 1.19, 14.2. Η λαβή (1.19) αν και αποσπασματική, βρίσκει παράλληλο σε ταφικά σύνολα στο Λευκαντί. Η βάση σκύφου (14.2) στο δεύτερο μισό του 10^{ου} αι., προέρχεται από την Αττική.

Στη Μέση Γεωμετρική περίοδο, συναντώνται περισσότερα παραδείγματα (14.1, 14.3, 1.1, 2.2, 2.3, 2.4, 1.4, 6.5, 12.1, 12.3). Τα περισσότερα κεραμικά ευρήματα της ΜΓ περιόδου προέρχονται από την Αττική. Τα 2.3, 2.4 αποδίδονται σε εργαστήρια των Κυκλάδων. Ανάμεσα στα σχήματα της περιόδου αναγνωρίζονται δύο αττικοί σκύφοι, δύο αττικοί κρατήρες, τρεις υδρίες πιθανώς κυκλαδικής προέλευσης και ένα τμήμα αττικού αμφορέα.

Τα περισσότερα ευρήματα χρονολογούνται στην ΥΓ περίοδο και εντοπίζονται στους χώρους του Νότιο Συγκροτήματος, το ιερό των γεωμετρικών και αρχαϊκών χρόνων. Στα Κτίρια 1 και 2 εντοπίζονται λιγότερα θραύσματα και ειδικότερα στο Κτίριο 2, βρίσκονται σε περισσότερο αποσπασματική κατάσταση. Συνολικά σε όλους τους ανασκαμμένους χώρους της νησίδας εντοπίζονται υδρίες, οινοχόες, αμφορείς, πρόχοι, πυξίδες, ένας δίνος, σκύφοι, κύπελλα, λεκάνες, κρατήρες και πινάκια. Τα ευρήματα προερχόμενα από το Νότιο Νεκροταφείο ανήκουν σε αμφορείς ή υδρίες και αμφορείς.

Σχετικά με τα ευρήματα του Νοτίου Συγκροτήματος θα πρέπει να παρατηρηθεί πως το μεγαλύτερο ποσοστό των αγγείων αφορά μικρές υδρίες και οινοχόες. Ακόμα και αν ορισμένα τμήματα από το χείλος και τον λαιμό, δεν αποδίδονται με βεβαιότητα σε συγκεκριμένο κλειστό σχήμα. Η πλειονότητα των ευρημάτων ανήκει σε αυτή την κατηγορία. Το σχήμα συναντάται και στη πρωτογεωμετρική περίοδο στον χώρο του

¹⁸³ Coulson 1985, 33.

πρώιμου ιερού και φαίνεται να σχετίζεται με τελετουργικές δράσεις. Παρόμοια εικόνα παρατηρείται στον ναό του Απόλλωνα Δαφνηφόρου της Ερέτριας¹⁸⁴.

Η παραγωγή των αγγείων της ΥΓ περιόδου κατά πλειοψηφία ανήκει σε αττικά εργαστήρια, εφόσον μετρήθηκαν συνολικά 44 κεραμικά με αττική προέλευση. Ανάμεσά τους αναγνωρίζεται με βεβαιότητα μία υδρία του Ζωγράφου των Πτηνών και των Σπόρων. Στη συνέχεια ακολουθεί η παραγωγή κυκλαδικών εργαστηρίων, στην οποία εντάσσονται επτά αγγεία. Φαίνεται ακόμη, μία ομάδα σκύφων (14.9, 14.10, 14.11, 14.13) να προέρχεται από την Ερέτρια. Λιγότερα είναι τα αγγεία προερχόμενα από την Κόρινθο (6.4, 18.2), ενώ μία οinoχόη (3.5) ενδεχομένως να σχετίζεται με την αργήτική παραγωγή¹⁸⁵. Τέλος, ένα τμήμα υδρίας ή οinoχόης (2.16) με βάση τη διακόσμηση και τα χαρακτηριστικά της, αποδίδεται ενδεχομένως σε λακωνικά εργαστήρια (Π11, ΓΡ11)

Επομένως θα ήταν ασφαλές να παρατηρήσουμε πρώτα την αύξηση της εισαγμένης κεραμικής κατά την ΥΓ περίοδο, αλλά και ότι η περιοχή με τη μεγαλύτερη επιρροή στην Κύθνο στους γεωμετρικούς χρόνους είναι η Αττική. Έπειτα ακολουθούν οι Κυκλάδες και η Εύβοια, ενώ λίγα παραδείγματα ενδεχομένως προέρχονται από τη Λακωνία, την Κόρινθο, το Άργος και ενδεχομένως την Ανατολική Ελλάδα. (Π12, ΓΡ12)

¹⁸⁴ Huber 2003, 48-53, 117.

¹⁸⁵ Courbin 1966, 146.

Κεφάλαιο V: Οι πόλεις των Κυκλάδων στους Γεωμετρικούς Χρόνους και η εξέλιξη τους

Στους χρόνους που ακολούθησαν της κατάρρευσης του ανακτορικού πολιτισμού, οι κοινωνίες του Αιγαίου αναγκάστηκαν να περάσουν μέσα από μία σειρά κοινωνικών μεταβολών. Ο τρόπος που οι κοινότητες οργανώνονται στον χώρο και που αξιοποιούν τις διαθέσιμες πηγές τους αλλάζει. Ιδιαίτερα τον 8^ο αι. παρατηρείται η θεαματική ανάκαμψη των κοινωνιών και η δημιουργία της πόλης κράτους¹⁸⁶. Την κλιμάκωση των κοινωνικών αλλαγών κατά τους γεωμετρικούς χρόνους και ιδιαίτερα την ΥΓ περίοδο αντικατοπτρίζουν τα αρχαιολογικά κατάλοιπα. Η αρχή της ΠΓ και το τέλος του 8^{ου} αι. π.Χ. για πολλές εγκαταστάσεις στις Κυκλάδες αποτελεί περίοδο μεταβολών.

Η μελέτη των οικισμών-πόλεων στις Κυκλάδες συμβάλλει στην κατανόηση του τρόπου με τον οποίο η ανθρώπινη εγκατάσταση και δραστηριότητα επηρεάστηκαν από τις κοινωνικές και πολιτικές μεταβολές. Τα αρχαιολογικά κατάλοιπα των πόλεων, των ιερών και των νεκροταφείων αλλά και της κεραμικής, μαρτυρούν στοιχεία για τη διάρκεια των εγκαταστάσεων αλλά και τις πολιτιστικές επιρροές τους.

Στην Κύθνο οι μελέτες των τελευταίων χρόνων αποκαλύπτουν στοιχεία για την εγκατάσταση της αρχαίας πόλης. Παρόλο που δεν έχει ανασκαφεί έως σήμερα το σύνολο της αρχαίας πόλης στη θέση Βρυόκαστρο, είναι πλέον εφικτή η εξαγωγή συμπερασμάτων σχετικά με την εγκατάσταση και τη διάρκεια της. Η ανασκαφή στη νησίδα Βρυοκαστράκι αποκάλυψε ένα σύνολο ευρημάτων της γεωμετρικής περιόδου και σε συνδυασμό με τα γεωμετρικά όστρακα που έχουν δημοσιευτεί από το Βρυόκαστρο και άλλες θέσεις της Κύθνου, έγινε προσπάθεια κατανόησης της εικόνας που επικρατούσε στη γεωμετρική περίοδο στην Κύθνο. Ταυτόχρονα όμως θα πρέπει να τοποθετηθεί το παράδειγμα της Κύθνου ανάμεσα σε άλλα παραδείγματα σύγχρονων εγκαταστάσεων των Κυκλάδων.

Συνολικά, στις Κυκλάδες έχουν εντοπιστεί 79 θέσεις με ίχνη δραστηριότητας κατά την πρώιμη εποχή του Σιδήρου. Μεταξύ αυτών οι 18 αφορούν εγκαταστάσεις οικισμών, οι 41 χώρους ιερών και 20 νεκροταφεία είτε μεμονωμένες ταφές.

¹⁸⁶ Eder, Lemos 2019, 147-148.

Ταυτόχρονα, σε 95 θέσεις έχει βρεθεί μόνο κεραμική¹⁸⁷. Στη συγκεκριμένη περίπτωση θα πρέπει να εστιάσουμε στις εγκαταστάσεις των οικισμών συγκρίνοντας την εικόνα που συναντάται εκεί με αυτή της Κύθνου.

Κατά την ΠΓ περίοδο παρατηρείται πως σε κάποιες θέσεις συνεχίζεται η ανθρώπινη δραστηριότητα από το την ΥΕ ΙΙΙΓ έως τη ΠΓ. Στη Κέα στο ιερό στη θέση της Αγίας Ειρήνης αλλά και στις Κουκουναριές της Πάρου¹⁸⁸, στη Γρόττα στη Νάξο¹⁸⁹ και στο ιερό του Διονύσου στα Ύρια¹⁹⁰, στην Απλώματα και τη Μητρόπολη. Στην Κύθνο στο Βρυοκαστράκι εντοπίζονται ελάχιστα όστρακα της ΥΕ ΙΙΙΓ, επομένως φαίνεται πως δεν υπήρχε ένας οργανωμένος οικισμός της Ύστερης Εποχής του Χαλκού όπως στη Νάξο.

Παρατηρείται ακόμα πως θέσεις που κατοικήθηκαν για πρώτη φορά στη ΠΓ περίοδο επέλεξαν φυσικά οχυρές θέσεις, κοντά στη θάλασσα όπως η Μινώα της Αμοργού. Στο Ξώμπουργο αλλά και σε άλλες θέσεις της Τήνου από την άλλη επιλέγεται η κατοίκηση σε οχυρό λόφο, μακριά από τη θάλασσα.

Άλλα νησιά στα οποία εντοπίζονται ευρήματα της ΠΓ, είναι η Δήλος, η Ρήνεια, η Σίφνος, η Μήλος, η Μύκονος, η Άνδρος και η Κύθνος όπου εντοπίζονται μόνο ορισμένα όστρακα της ΠΓ περιόδου και όχι αρχιτεκτονικά κατάλοιπα. Στη Κύθνο τα όστρακα της ΠΓ προέρχονται από το Βρυόκαστρο και το Βρυοκαστράκι αλλά και το Κάστρο της Ωριάς. Επομένως, επιβεβαιώνεται δραστηριότητα τη περίοδο αυτή.

Κατά τη γεωμετρική περίοδο από τον 10^ο με 9^ο αι. π.Χ. αυξάνεται ο αριθμός των θέσεων. Στην Άνδρο αναπτύσσονται δύο οικισμοί, η Υψηλή και η Ζαγορά και γνωρίζουν μεγάλη ανάπτυξη μέχρι το τέλος του 8^{ου} αι. π.Χ.¹⁹¹. Στη Κύθνο επίσης από ιδιαίτερα από τον 10^ο αι. π.Χ. περίοδο αυξάνεται η κεραμική, ενώ η πλειονότητα των οστράκων χρονολογείται στο τέλος του 8^{ου} αι.π.Χ. Στη Θήρα, τη Κίμωλο, τη Δονούσα, το Κάστρο της Σίφνου, στη Τραγαία και στο Σανγκρί της Νάξου, τη Τρυπητή της Μήλου και την Αγία Θέκλα της Τήνου εντοπίζονται όστρακα από τη ΜΓ περίοδο και ύστερα. Ωστόσο, από τις θέσεις αυτές η γεωμετρική κεραμική

¹⁸⁷ Kaklamani 2017, 197. στο Mazarakis Ainian A., 2011.

¹⁸⁸ Schilardi 2017, 291-293.

¹⁸⁹ Βλαχόπουλος 1999, 496.

¹⁹⁰ Simantoni-Bournia 2021, 11-12.

¹⁹¹ Τελεβάντου 2008, 18.

προέρχεται κυρίως από νεκροταφεία, επομένως δεν είναι εύκολο να γίνει συζήτηση σχετικά με την κατοίκηση των πόλεων.

Στις Δυτικές Κυκλάδες οι εγκαταστάσεις των γεωμετρικών χρόνων είναι συνολικά εννέα, ωστόσο για κάποιες από αυτές τα αρχαιολογικά δεδομένα είναι περιορισμένα. Μία τέτοια περίπτωση αποτελεί η αρχαία πόλη της Σερίφου, η οποία βρισκόταν, στο σημείο που σήμερα εντοπίζεται η σύγχρονη Χώρα. Για τον λόγο αυτό δεν είναι εύκολη η διατύπωση συμπερασμάτων για την κατοίκηση. Η έρευνα βρίσκεται σε πρώιμο στάδιο, φαίνεται ωστόσο, με βάση τη κεραμική πως υπάρχουν ίχνη κατοίκησης από τον 8^ο αι. π.Χ.¹⁹².

Παρομοίως, λόγω της έλλειψης αρχαιολογικών πηγών για την Κίμωλο, είναι γνωστό μόνο πως κατοικήθηκε στη γεωμετρική περίοδο. Η πληθώρα κεραμικής γεωμετρικών χρόνων από το νεκροταφείο της πόλης της Κιμώλου αλλά και από άλλες θέσεις γεωμετρικών χρόνων στο Καλαμίτσι και το Παλιόκαστρο, το αποδεικνύουν¹⁹³.

Στη Σίφνο τη περίοδο των γεωμετρικών χρόνων συνυπάρχουν δύο πόλεις, μία στην ακρόπολη του Αγίου Ανδρέα και μία στη θέση Κάστρο. Η ακρόπολη του Αγίου Ανδρέα κατοικείται από την ύστερη μυκηναϊκή περίοδο, η εγκατάσταση αυτή όμως εγκαταλείπεται. Στη συνέχεια η ακρόπολη κατοικείται ξανά τον 8^ο αι. π.Χ. Η νέα εγκατάσταση των ιστορικών χρόνων γνωρίζει μεγάλη ανάπτυξη στην αρχαϊκή εποχή. Σταδιακά όμως τον 5^ο αι. π.Χ. ξεκινά η εγκατάλειψή της θέσης, η οποία ολοκληρώνεται στον 2^ο αι. π.Χ.

Σύμφωνα με τα αρχιτεκτονικά κατάλοιπα στην ακρόπολη του Αγίου Ανδρέα τον 8ο αι. π.Χ. οδομήθηκε ναός, αφιερωμένος σε γυναικεία θεότητα. Τον 6ο αι. π.Χ. το ιερό επεκτάθηκε και έλαβε μνημειακή μορφή και φαίνεται πως λειτούργησε έως τη πλήρη εγκατάλειψη της ακρόπολης. Τότε οι κάτοικοι μετακινήθηκαν προς τη θέση Κάστρο, σε μία περιοχή χαμηλότερη, με καλλιεργήσιμες εκτάσεις, σε κοντινή απόσταση από την θάλασσα.

Στο Κάστρο τεκμηριώνεται εγκατάσταση από τον 9ο αι. π.Χ., ενώ μέχρι το β' μισό του 8ου αι. π.Χ. ο οικισμός είχε γνωρίσει μεγάλη ανάπτυξη. Κατά τους αρχαϊκούς

¹⁹² Πάντου 2014, 11-14.

¹⁹³ Γριμανέλης 2015, 49-51.

χρόνους μετά τη μετακίνηση του πληθυσμού από τον Άγιο Ανδρέα, αποτέλεσε τη πρωτεύουσα του νησιού («άστυ των Σιφνίων») τον 6ο και 5ο αι. π.Χ.¹⁹⁴.

Σχετικά με τις πολιτιστικές επιρροές του νησιού, η κεραμική που έχει εντοπιστεί σε ανασκαφές της ακρόπολης του Κάστρου, μαρτυρά σχέσεις με την Αττική, τις Κυκλάδες, την Εύβοια αλλά και την Ανατολική Ελλάδα¹⁹⁵.

Η θέση της Αγίας Ειρήνης στην Κέα χρονολογείται από τη προϊστορική περίοδο, ενώ αρχαιολογικές μαρτυρίες αποδεικνύουν την χρήση της θέσης μέχρι την κλασική περίοδο¹⁹⁶. Η επόμενη δραστηριότητα χρονολογείται στην ρωμαϊκή περίοδο¹⁹⁷. Παράλληλα στο νησί η εγκατάσταση στην πόλη της Καρθαίας, στη θέση Άσπρη Βίγλα κατοικήθηκε από τη πρώιμη εποχή του Χαλκού έως τα πρώιμα βυζαντινά χρόνια. Η πρώταυτή γεωμετρική εγκατάσταση εντοπίζεται σε βραχώδη όγκο, σε φυσικά οχυρή θέση και σε άμεση γειτνίαση με τη θάλασσα¹⁹⁸. Όσον αφορά τις πολιτισμικές επιδράσεις η κεραμική γεωμετρικών χρόνων που βρέθηκε στο ιερό κυρίως προέρχονταν από την Αττική, ενώ εντοπίζεται και ναξιακή κεραμική¹⁹⁹.

Η πόλη της Καρθαίας εκτείνεται σε όλη την έκταση της βραχώδους οχυρωμένης θέσης Άσπρης Βίγλας. Η θέση κατοικήθηκε από τη πρώιμη εποχή του χαλκού έως τα πρώτα βυζαντινά χρόνια. Η πρώτη γεωμετρική εγκατάσταση εντοπίζεται σε βραχώδη όγκο, σε φυσικά οχυρή θέση και σε άμεση γειτνίαση με τη θάλασσα²⁰⁰.

Τέλος, στο νησί της Κύθνου, είναι πιθανό να υπήρχαν τρεις πυρήνες εγκατάστασης στους γεωμετρικούς χρόνους, στη θέση Βρυόκαστρο, στη θέση Κάστελλας και στη θέση Κάστρο. Ωστόσο, μόνο για το Βρυόκαστρο είναι εφικτή η εξαγωγή συμπερασμάτων. Σύμφωνα με τα ευρήματα των ανασκαφών, η κατοίκηση στο Βρυόκαστρο ξεκινά από χαμηλή υψομετρικά θέση, κοντά στη θάλασσα, τη σημερινή νησίδα Βρυοκαστράκι. Πιθανώς η θέση να κατοικήθηκε από την ΥΕΙΙΙΓ περίοδο, σύμφωνα με ελάχιστα όστρακα της περιόδου, που βρέθηκαν κατά την επιφανειακή έρευνα αλλά και κατά την ανασκαφή στο Βρυοκαστράκι. Στη νησίδα εντοπίζονται επίσης, λίγα όστρακα της πρωτογεωμετρικής περιόδου, ενώ φαίνεται πως η εισαγωγή

¹⁹⁴ Τελεβάντου 2008, 79-83.

¹⁹⁵ Brock, Young 1949, 32-44.

¹⁹⁶ Caskey 1981, 324.

¹⁹⁷ Caskey 1998, 127.

¹⁹⁸ Γριμανέλης 2015, 46-47.

¹⁹⁹ Caskey 1998, 127.

²⁰⁰ Γριμανέλης 2015, 46-47.

τροχήλατης κεραμικής αυξάνεται στην Μέση και ακόμα περισσότερο στην ύστερη γεωμετρική περίοδο.

Στο Βρυόκαστρο τα θραύσματα γεωμετρικής κεραμικής είναι ελάχιστα, ωστόσο δηλώνουν πως η δραστηριότητα των γεωμετρικών χρόνων επεκτάθηκε και στα ανώτερα πλατώματα του λόφου. Τα περισσότερα θραύσματα κεραμικής που εντοπίζονται στο Βρυόκαστρο χρονολογούνται στον 8ο αι. π.Χ., ενώ στα ιερά των ανώτερων πλατωμάτων εντοπίζονται αρκετά πλέον ευρήματα της πρώιμης αρχαϊκής περιόδου. Επομένως, ίσως η μετακίνηση να εδραιώθηκε κοντά στο τελευταίο τέταρτο του 8ου αι. π.Χ. Ταυτόχρονα, η δραστηριότητα στο Βρυοκαστράκι, συνεχίζεται αδιάκοπα και παράλληλα με το Βρυόκαστρο.

Τα κτίρια και τα ιερά της άνω πόλης παρουσιάζουν εκπληκτικό πλούτο ευρημάτων. Το αρχαϊκό ιερό της άνω πόλης στο βορειότερο άκρο του Μεσαίου Πλατώματος χρονολογείται στους πρώιμους αρχαϊκούς χρόνους. Στο άδυτο του ναού (Κτιρίου 3), - το οποίο βρέθηκε αδιατάρακτο - βρέθηκε μεγάλος αριθμός πλούσιων και εξωτικών ευρημάτων. Τη μεγαλύτερη εντύπωση προκαλούν τα πολύτιμα αναθήματα, κοσμήματα από χρυσό, ασήμι, χαλκό, φαγεντιανή, υαλόμαζα, ημιπολύτιμους λίθους, κοράλλι, ήλεκτρο κ.ά. Ανάμεσα τους εντοπίζονται και αντικείμενα εξωτικής προέλευσης, Φοινικικά και Αιγυπτιακά²⁰¹. Πολλά από τα χάλκινα αναθήματα χρονολογούνται στην ΥΓ περίοδο και τους αρχαϊκούς χρόνους και λίγα από αυτά χρονολογούνται στη ΠΓ ή ΠρΓ περίοδο²⁰². Ωστόσο, ο ναός με βάση τη πρωιμότερη κεραμική, χτίστηκε στο πρώτο τέταρτο του 7ου αι.π.Χ.²⁰³. Όλα αυτά θα πρέπει να συνηγορούν στην άποψη πως η αρχαία πόλη της Κύθνου από τους αρχαϊκούς χρόνους γνωρίζει μεγάλη ανάπτυξη.

Οι ανασκαφές των υπόλοιπων κτιρίων της άνω πόλης και της ακρόπολης φέρνουν στο φως σημαντικά ιερά και κτίρια κοινοτικού χαρακτήρα. Τα ευρήματα πολυάριθμα και ποικίλα δηλώνουν τις επαφές και την ανάπτυξη μίας σημαντικής πόλης. Ωστόσο, σημαντικοί λόγοι οδήγησαν στην εγκατάλειψή της τον 7ο αι. μ.Χ., καθώς προτιμήθηκε μία πιο οχυρή θέση, στο Κάστρο της Ωριάς.

²⁰¹ Μαζαράκης Αινιάν, Αλεξανδρίδου 2023, 20-22.

²⁰² Touloumtzidou 2017, στο Mazarakis Ainian 2017, 216.

²⁰³ Mazarakis Ainian 2017, 115.

Για την δραστηριότητα των γεωμετρικών χρόνων στη Τήνο, πληροφορίες προσφέρουν το νεκροταφείο στη θέση Καρδιανή και η θέση Ξώμπουργο. Το νεκροταφείο της Καρδιανής βρίσκεται στον λόφο Στεφάνι, απομακρυσμένο από την ακτή, πλούσια με διαδοχικά άνθηρα και περιβάλλεται από κοιλάδες. Σε σημείο ψηλότερα από το νεκροταφείο, εντοπίζονται οικιστικά κατάλοιπα, που ενδεχομένως να σχετίζονται με τις ταφές. Από το νεκροταφείο έχουν εξερευνηθεί οχτώ τάφοι και τα ευρήματα χρονολογούνται από την ύστερη πρωτογεωμετρική έως την μέση γεωμετρική περίοδο. Στα ευρήματα της πρωιμότερης περιόδου, συναντάται παρατηρείται μεγαλύτερη σχέση με την κέντρα παραγωγής της Εύβοιας, ενώ στη ΜΓ περίοδο παρατηρείται πως η Τήνος βρίσκεται στη σφαίρα επιρροής της Αττικής²⁰⁴.

Το Ξώμπουργο αποτελεί αρκετά σημαντική εγκατάσταση της πρώιμης εποχής του Σιδήρου. Ο λόφος πάνω στον οποίο ιδρύεται ο οικισμός, φτάνει σε ύψος τα 600 μ. και βρίσκεται στο μέσο καλλιεργήσιμης γης. Τη κορυφή του λόφου αποτελεί ένας επιβλητικός βράχος πάνω στον οποίο θεωρείται πως βρισκόταν η ακρόπολη της πόλης²⁰⁵. Ο οικισμός ιδρύεται στις αρχές 11^{ου} αι. π.Χ. στη βάση του λόφου, σε κοντινή απόσταση από τη καλλιεργήσιμη γη. Κοντά στην εγκατάσταση εντοπίζονται δύο νεκροταφεία, που ενδεχομένως σχετίζονται με αυτήν, στη θέση Κτίκαδος και Κάμπος²⁰⁶.

Τα ευρήματα μαρτυρούν την εγκατάσταση από τη ΠρΓ. Οι επιρροές κατά τη ΠρΓ περίοδο από την Εύβοια είναι πιο έντονες, ενώ μέχρι τη ΜΓ περίοδο αυξάνονται οι επιρροές από την Αττική²⁰⁷. Η προέλευση των επιρροών για τη κεραμική παραγωγή της Τήνου μεταβάλλεται λόγω της σημαντικής θέσης που κατέχει στο Αιγαίο. Το νησί βρίσκεται σε σταυροδρόμι πάνω στον άξονα του ταξιδιού για τις ακτές της Μ. Ασίας ή την Κύπρο και αποτελεί αναγκαίο σταθμό για τη Δήλο και το κέντρο των Ιώνων²⁰⁸.

Η Δήλος κατοικήθηκε από την 3^η χιλιετία σύμφωνα με αρχιτεκτονικά κατάλοιπα στο όρο Κύνθος. Λόγω της συνεχούς κατοίκησης του νησιού είναι δύσκολη η εξαγωγή συμπερασμάτων για τη μυκηναϊκή περίοδο. Σχετικά με τη δραστηριότητα κατά τη

²⁰⁴ Κούρου 2004, 429-430.

²⁰⁵ Κούρου 2002, 187-188.

²⁰⁶ Για τη Γεωμετρική κεραμική των νεκροταφείων βλ. Kourou2021.

²⁰⁷ Kourou 2021, 120.

²⁰⁸ Κούρου 2004, 433.

γεωμετρική περίοδο, οι μαρτυρίες της κεραμικής ξεκινούν από τον 10^ο αι. π.Χ. αλλά είναι περισσότερο σποραδικές από αυτές της ΥΓ περιόδου, ιδιαίτερα στο ιερό του Απόλλωνα²⁰⁹.

Στη περίπτωση της Άνδρου υπήρξαν δύο πόλεις με ταυτόχρονη ανάπτυξη και πορεία, η Υψηλή και η Ζαγορά. Η Υψηλή ιδρύεται στον 10^ο αι. π.Χ. και γνωρίζει μεγάλη ακμή κατά τον 8^ο αι. π.Χ. Ο οικισμός εκτεινόταν στο επάνω τμήμα του λόφου, ενώ στη κορυφή εντοπιζόταν η οχυρωμένη ακρόπολη, στο κέντρο της οποίας είχε χτιστεί ιερό των ΥΓ και πρώιμων αρχαϊκών χρόνων. Το ιερό της ακρόπολης πιθανώς ήταν αφιερωμένο στη θεά Δήμητρα²¹⁰. Ωστόσο, το μεγαλύτερο μέρος του οικισμού εγκαταλείπεται όπως και στη Ζαγορά, στα τέλη 8^{ου} αι. π.Χ. και αρχές 7^{ου} π.Χ. Ταυτόχρονα, κάποιοι κάτοικοι συνεχίζουν να κατοικούν στην τειχισμένη ακρόπολη μέχρι το τέλος του 6^{ου} αι. π.Χ. Ένα τμήμα του πληθυσμού που επέλεξε να μετακινηθεί, εγκαταστάθηκε στη πεδιάδα της Παλαιόπολης και ένα άλλο τμήμα του πληθυσμού συμμετείχε στον αποικισμό του βορρά²¹¹.

Ο οικισμός της Ζαγοράς ιδρύεται σε φυσικά οχυρή θέση από τη Πρώιμη Γεωμετρική περίοδο. Όπως και η Υψηλή γνωρίζει μεγάλη ανάπτυξη τον 8^ο αι. π.Χ. και στο τέλος του αιώνα και στις αρχές του 7^{ου} αι. π.Χ. εγκαταλείπεται. Ωστόσο, την περίοδο εκείνη ιδρύεται υπαίθριος βωμός. Στους κλασικούς χρόνους χτίζεται ιερό αφιερωμένο στην Αθηνά Πολιάδα ή τον Ηρακλή. Φαίνεται πως ακόμα και μετά την εγκατάλειψη οι πιστοί συνεχίζουν να επισκέπτονται το ιερό μέχρι τον 5^ο αι. π.Χ.²¹². Ύστερα από πρόσφατες επιφανειακές έρευνες εντοπίστηκαν θραύσματα της ύστερης Ρωμαϊκής περιόδου, γεγονός που μαρτυρά την δραστηριότητα σε περίοδο αρκετά πιο ύστερη από την εγκατάλειψη του κλασικού ιερού²¹³.

Από τη μελέτη της τροχήλατης κεραμικής προκύπτει πως κατά τη μέση και ύστερη γεωμετρική περίοδο εντοπίζονται περισσότερα αγγεία από την Αττική, την Εύβοια και τη Κόρινθο. Ιδιαίτερα στην ΥΓ περίοδο οι εισαγωγές από την Αττική, την Κόρινθο και την Εύβοια είναι περισσότερες από τη ΜΓ. Εντοπίζονται επίσης αγγεία

²⁰⁹ Étienne 2017, 320.

²¹⁰ Τελεβάντου 1999, 132-139.

²¹¹ Τελεβάντου 2002,

²¹² Schilardi 2012, 89.

²¹³ Beaumont *et al.* 2012, 24.

που αποδίδονται σε κυκλαδικά εργαστήρια. Αναγνωρίζονται παριανά εργαστήρια περισσότερα από άλλα²¹⁴.

Την κατεύθυνση που ακολούθησαν οι κάτοικοι της Υψηλής, επέλεξαν και οι κάτοικοι της Ζαγοράς. Η εύφορη περιοχή της Παλαιόπολης κατοικήθηκε από το τέλος της γεωμετρικής περιόδου με την εγκατάλειψη των γεωμετρικών θέσεων²¹⁵.

Η Νάξος κατοικήθηκε κατά την ΥΕΙΙΙ Γ περίοδο Η Νάξος κατοικήθηκε από τους προϊστορικούς χρόνους. Ο οικισμός της ΥΕ περιόδου στη Γρόττα εγκαταλείφθηκε στην ΥΕ ΙΙΙΓ και επιλέγεται μετακίνηση σε στο ύψωμα του Κάστρου ή Χώρας. Ο παραλιακός οικισμός στη Γρόττα χρησιμοποιούνταν ακόμη για την ταφή των νεκρών συγγενών τους²¹⁶. Η συνεχής κατοίκηση της Χώρας δεν επιτρέπει τη μελέτη των κατοικιών από τα μυκηναϊκά έως τα κλασικά χρόνια²¹⁷. Τα νεκροταφεία της Νάξου έχουν προσφέρει αρκετές πληροφορίες για τη Γεωμετρική περίοδο. Το βόρειο και νότιο του Κάστρο²¹⁸, τα Απλώματα, Πλίθος, Γρόττα, Μητρόπολη, το νεκροταφείο του Τσιακαλαριού²¹⁹, στις Μέλανες, στο Φιλώτι, στη Μικρή Βίγλα και την περιοχή των Εγγαρών²²⁰.

Η Δονούσα βρίσκεται σε κομβικό σημείο του Αιγαίου, που συνδέει την Στερεά Ελλάδα και την Εύβοια με την Ρόδο και την Κω. Επομένως, ενδέχεται η δημιουργία μίας εμπορικής εγκατάστασης να κρίθηκε απαραίτητη. Η κατάλληλη θέση για τον σκοπό αυτό θεωρήθηκε μία θέση, με ανθρώπινη δραστηριότητα από την πρωτοκυκλαδική περίοδο, το Βαθύ Λιμενάρι, ένα επίμηκες ακρωτήριο στη νοτιοανατολική πλευρά του νησιού. Η εγκατάσταση των γεωμετρικών χρόνων ήταν βραχύβια και χρονολογείται μεταξύ του 9^{ου} και του 8^{ου} αι. π.Χ.²²¹.

Στην Πάρο κατά την πρώιμη εποχή του χαλκού αναπτύσσονται πολλοί οικισμοί όπως αυτοί στη θέση Καργαδούρα, Φιλίζι, νησάκι Οικονόμου²²². Οι Κουκουναριές κατοικούνται από την ΥΕ ΙΙΙΓ περίοδο και ύστερα από σύντομη εγκατάλειψή τους, η κατοίκηση συνεχίζεται την πρωτογεωμετρική περίοδο, ενώ ο οικισμός αναπτύσσεται

²¹⁴ Cambitoglou *et al.* 1992.58.

²¹⁵ Τελεβάντου 2004, 424-425.

²¹⁶ Λαμπρινουδάκης 2005, 279.

²¹⁷ Sfyroera 2018, 331.

²¹⁸ Κούρου 1999.

²¹⁹ Βλ. Charalambidou 2018.

²²⁰ Κούρου 1994, 265.

²²¹ Ζαφειροπούλου 1987, 43-45.

²²² Για όλες τις θέσεις με ίχνη κατοίκησης στους Γεωμετρικούς χρόνους βλ. Γριμανέλης 2015.

περαιτέρω τον 8^ο αι. π.Χ. Τα κτίρια που ήρθαν στο φως, τα ιερά αλλά και τα ευρήματα μαρτυρούν την ανάπτυξη μίας ευημερούσας κοινότητας .

Οι ανασκαφές των ετών 1977 και 1981 έφεραν στο φως δέκα κτίρια στο ανώτερο πλατώμα του λόφου. Κοντά στην κορυφή του λόφου υπήρχε ιερό της Αθηνάς, όπως και στην Ζαγορά της Άνδρου. Η πλειονότητα των ευρημάτων χρονολογούνται στο δεύτερο μισό του 8ου αι. π.Χ., ωστόσο εντοπίζονται και ίχνη κατοίκησης της ΜΓΠ περιόδου. Προς το τέλος του 8^{ου} αι. π.Χ. σεισμοί και φυσικές καταστροφές είχαν ως αποτέλεσμα, την καταστροφή κτιρίων. Ωστόσο, παρά τις καταστροφές που είχαν προκληθεί στα κτίρια του οικισμού από φυσικά αίτια, η κατοίκηση συνεχίστηκε στο ίδιο σημείο. Περίπου το 700 π.Χ. η κατοίκηση μεταφέρεται στα κατώτερα πλατώματα του λόφου. Η χρήση κάποιων σημαντικών κτιρίων συνεχίστηκε έως το 670-660. Τέλος ακόμα και τα οικοδομήματα των μεσαίων πλατωμάτων εγκαταλείφθηκαν στα μέσα του 7^{ου} αι. π.Χ.²²³.

Στη Σύρο στην περιοχή του Γαλησσά, έπειτα από εργασίες της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας αποκαλύφθηκε η ύπαρξη αρχαίας πόλης από τη Γεωμετρική εποχή έως τον 4^ο αι. π.Χ.

Στην Αμοργό εντοπίζονται τρεις εγκαταστάσεις με δραστηριότητα από τους γεωμετρικούς χρόνους. Για την Αρκεσίνη και την Αιγιάλη έχει υποστηριχθεί ότι οι οικισμοί τοποθετούνται στην Ακρόπολη και τειχίζονται κατά την Πρώιμη Εποχή του Σιδήρου. Η Μινώα αποτελεί τη μοναδική ανεσκαμμένη πόλη της Αμοργού και οι πληροφορίες για τη Γεωμετρική περίοδο είναι περισσότερες. Η εγκατάσταση εδώ ξεκίνησε από τα κατώτερα άνδηρα του λόφου, όπου εντοπίζονται κτίρια της ΠΓ περιόδου του 10^{ου} αι. π.Χ., ενώ κάτω από κτίρια της ελληνιστικής και ρωμαϊκής περιόδου, ανασκάφηκε αδιατάρακτο στρώμα της ΠΓ περιόδου. Στα ανώτερα άνδηρα και προς την Ακρόπολη θα πρέπει να επεκτάθηκε η κατοίκηση κατά την Ύστερη γεωμετρική περίοδο, καθώς σύμφωνα με τις έρευνες ο οικισμός τον 8^ο αι. π.Χ. προστατεύεται από υψηλό ισχυρό τείχος²²⁴. Η κατοίκηση συνεχίζεται έως τον 4^ο αι. μ.Χ.²²⁵. Η κατοίκηση ενδεχομένως να συνεχίστηκε στους βυζαντινούς χρόνους στη

²²³ Schilardi 2012, 92-93.

²²⁴ Μαραγκού 2002, 118 - 162. Μαραγκού 1994, 323.

²²⁵ Μαραγκού 2002, 162.

θέση Κάστρο, τη σημερινή Χώρα (περιφέρεια Αρκεσίνης), ενώ η περιφέρεια της Αιγιάλης μεταφέρεται τον 7^ο αι. μ.Χ. στη Λαγκάδα²²⁶.

Το μεγαλύτερο ποσοστό της κεραμικής της Πρωτογεωμετρικής περιόδου προέρχεται από τον Κεραμικό της Αττικής. Τα αγγεία των γεωμετρικών χρόνων προέρχονται από τα παράλια της Μικράς Ασίας, τη Σάμο, την Κω, τη Νάξο, την Πάρο και την Αθήνα²²⁷.

Τέλος, στο νησί της Θήρας εντοπίζονται τρεις θέσεις της Γεωμετρικής περιόδου. Η αρχαία πόλη της Θήρας βρίσκεται στη θέση Μέσα Βουνό. Σύμφωνα με τη πρωιμότερη κεραμική που βρέθηκε στα νεκροταφεία, η εγκατάσταση ξεκινά από τον 8^ο αι. π.Χ. και συνεχίζεται έως τους βυζαντινούς χρόνους²²⁸. Στο ένα από τα δύο λιμάνια της πόλης, την Οία, εντοπίζεται γεωμετρικός οικισμός και νεκροταφείο, χρονολογούμενος από τον 8^ο αι. έως τον 7^ο. Στη θέση αυτή βρίσκεται ο σημερινός οικισμός Καμάρι και το νεκροταφείο της περιοχής μαρτυρά την ανθρώπινη δραστηριότητα από το β' μισό του 8^{ου} αι. π.Χ. έως τον 2^ο-3^ο αι. μ.Χ. Μία δεύτερη θέση στην οποία εντοπίζεται νεκροταφείο είναι η ΒΔ πλαγιά της Σελλάδας. Στο σημείο αυτό τα ευρήματα του νεκροταφείου χρονολογούνται στον 8^ο αι. π.Χ.²²⁹.

²²⁶ Μαργακού 2002, 169.

²²⁷ Blanas 2006, 129-153.

²²⁸ Sperling 1973, 37-38.

²²⁹ Γριμανέλης 2015, 37.

Συμπεράσματα

Στην παρούσα εργασία έγινε μία παρουσίαση όλων των δεδομένων της γεωμετρικής περιόδου, που έχουν έρθει στο φως τα τελευταία χρόνια από τη θέση Βρυόκαστρο. Μέχρι τις ανασκαφές του 2018-2020 στο Βρυόκαστράκι, δεν είχε έρθει στο φως μεγάλη ποσότητα κεραμικής των Γεωμετρικών χρόνων. Το γεγονός αυτό επιβεβαίωσε την αρχική υπόθεση, που διατυπώθηκε κατά την επιφανειακή έρευνα, πως το Βρυόκαστράκι αποτελεί τον αρχικό πυρήνα κατοίκησης.

Σύμφωνα με τα δεδομένα που μαρτυρά η κεραμική της ΠΓ περιόδου η Κύθνος υπήρξε στη σφαίρα επιρροής της Εύβοιας, όπως άλλα νησιά των Κυκλάδων. Το γεγονός ότι η πλειονότητα των ΠΓ οστράκων προέρχεται από την Εύβοια θα ήταν δυνατόν να συνδέεται με την παράδοση σχετικά με την πρώτη εγκατάσταση αποίκων από την Εύβοια στο νησί. Στη συνέχεια η μετακίνηση Ιώνων, μετοίκων από την Αττική στην Κύθνο επίσης συνδέεται με την εικόνα που προκύπτει από τη μελέτη της τροχήλατης κεραμικής.

Η αύξηση της εισαγωγής τροχήλατης γραπτής κεραμικής ξεκινά από τη ΜΓ και κορυφώνεται στην ΥΓ περίοδο. Τα περισσότερα ευρήματα χρονολογούνται στο τέλος της ΥΓ και στην αρχή της αρχαϊκής περιόδου. Η εικόνα αυτή παρατηρείται σε όλες τις πόλεις των Κυκλάδων της ΥΓ περιόδου. Πρόκειται για μία κοινωνικά και πολιτισμικά μεταβατική περίοδο προς τους αρχαϊκούς χρόνους.

Τα περισσότερα όστρακα της Γεωμετρικής περιόδου από το σύνολο των ανασκαμμένων κτιρίων της Κύθνου, προέρχονται από το ιερό των Γεωμετρικών και Αρχαϊκών χρόνων στο Βρυόκαστράκι. Η πλειονότητα αυτών χρονολογείται στην ΥΓ περίοδο, άλλωστε, παρατηρείται η αυξημένη παρουσία καλής ποιότητας τροχήλατης κεραμικής στα ιερά των Γεωμετρικών χρόνων²³⁰. Συνεχίζοντας τον 7^ο αι. π.Χ., η ανασκαφή στο αρχαϊκό ιερό της Άνω Πόλης του Μεσαίου Πλατώματος φέρνει στο φως πλήθος πολύτιμων ευρημάτων. Επομένως, παρατηρείται εξέλιξη και άνθηση του εμπορίου και των πολιτισμικών επαφών με το τέλος της Γεωμετρικής περιόδου.

Η εγκατάσταση στη πόλη της Κύθνου αναπτύσσεται για πρώτη φορά στον 8^ο αι.π.Χ. όπως και σε άλλες πόλεις των Κυκλάδων. Η πορεία της ανάπτυξης της συνεχίζεται

²³⁰ Langdon 2008, 38.

έως τον 6^ο-7^ο αι. μ.Χ. Σε άλλες πόλεις των Κυκλάδων η εικόνα διαφέρει και ορισμένες από αυτές εγκαταλείπονται σταδιακά από τον 8^ο αι. π.Χ. έως τα Αρχαϊκά και τα Κλασικά χρόνια. Επομένως, η μεταβατική αυτή φάση του 8^{ου} αι. φέρνει πολιτικές αλλαγές, μετακινήσεις πληθυσμών, μετεγκαταστάσεις. Ωστόσο για την αρχαία πόλη της Κύθνου οι μεταβολές σχετίζονταν ενδεχομένως, με την επέκταση της πόλης στα ανώτερα πλατώματα, πιθανώς λόγω ύπαρξης μεγάλου πληθυσμού. Μία πιο σαφή εικόνα για την κατοίκηση στην Γεωμετρική περίοδο θα μπορούσε να προκύψει με την ανασκαφή των χαμηλότερων πλατωμάτων της κορυφογραμμής.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ

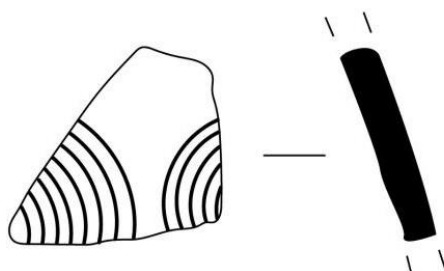
Τα αγγεία έχουν χωριστεί ανά σχήμα και πρώτα παρουσιάζονται τα όστρακα της ΠΓ περιόδου (που διαχωρίζονται από τα υπόλοιπα με το πρόθεμα ΠΓ), έπειτα ακολουθούν τα ευρήματα της Γεωμετρικής περιόδου. Όλες οι μετρήσεις των αγγείων δίνονται σε εκατοστά του μέτρου και οι αποχρώσεις του πηλού αποδίδονται με βάση τη χρωματική κλίμακα του Munsell.

Πρωτογεωμετρική περίοδος

Κλειστά σχήματα

1. ΑΜΦΟΡΕΙΣ

ΠΓ1.1. Αμφορέας

1:1

Βκ19/Πγ90

Κτίριο 1 (Βασιλική)- Νότιο κλίτος

ΟΜ 50104 «Είσοδος νοτίου κλίτους»

Μέγ. σῶζ. ὕψος: 2,2 εκ., πλ. 4,5 εκ., πάχος: 0,7 εκ.

Πηλός: Ρόδινος (7,5YR 7/3). Σκληρός πηλός, μικρά σκασίματα, μερική μαρμαρυγία.

Γάνωμα καστανό, θαμπό.

Περιγραφή: Τμήμα ὅμου αμφορέα. Οριζόντια ζώνη με ομόκεντρους κύκλους αποτελούμενους από εννιά ή περισσότερους δακτύλιους.

ΠΓ

Lefkandi III, πίν. 7 άρ. κάτ. 452.

ΠΓ1.2 Κλειστό αγγείο, πιθανόν αμφορέας

B17/Πg 2

Μεσαίο Πλάτωμα- Κτίριο 1- Χώρος Β

OM 40039 «Ερυθροκάστανο και γκρίζο κατά τόπους»

Σῶζ. ὕψ. 5.15 εκ., πλ. 4.18 εκ., πάχ. 0.58 εκ.

Πηλός: Ανοιχτός γκρίζος μπλε (Gley2 7/1). Σκληρός με αρκετά καστανά και ελάχιστα ασβεστολιθικά εγκλείσματα, μικρά σκασίματα. Γάνωμα γκριζοκάστανο και θαμπό, γκριζωπό επίχρυσμα

Περιγραφή: Τμήμα σώματος αμφορέα. Εξωτερικά μία πλάγια γκριζοκάστανη ταινία και δύο οριζόντιες χαμηλότερα.

Ύστερη ΠΓ

Lefkandi III, αριθ. 41.8, 54.1, πίν. 45, 61· Lemos 2002, πίν. 39.5, 88.4.

Κολοφωτιά 2021, άρ. κάτ. Πγ1

ΠΓ1.3. Λαβή αμφορέα ή υδρίας

Βκ20/Πγ 33

Βρυοκαστράκι-Νότιο Συγκρότημα- Χώρος Ν5

ΟΜ 52128 «Στρώμα λατύπης»

Σώζ. μήκος 5,5 εκ., Πλ. 3,9 εκ., πάχ. 1,7 εκ.

Πηλός: Γκριζορόδινος (7.5YR 7/2). Μαλακός πηλός, ελάχιστη μαρμαρυγία καστανά εγκλείσματα, επικαθίσεις, σκασίματα. Γάνωμα θαμπό εξίτηλο.

Περιγραφή: Τμήμα κάθετης λαβής ημικυλινδρικής διατομής, αμφορέα ή υδρίας.

Διακοσμείται με δύο μελανές κάθετες ταινίες.

ΠΓ τέλη 10^{ου}–αρχές 9^{ου}

Lefkandi II, πίν. 35, άρ. κάτ. 720

ΠΓ2. Υδρία ή οينوχόη

ΠΓ2.1. Κλειστό αγγείο, πιθανόν υδρία

Βκ19/Πγ 659+529

Βρυοκαστράκι - Νότιο συγκρότημα - Χώρος Ν5

ΟΜ52123+ΟΜ 52120 «καστανά χρώματα ΙΙΙ»

Σωζ. ύψος 3,5 εκ., πλ. 4,9 εκ., πάχ. 0,3 εκ.

Πηλός: Ρόδιнос (7,5 YR 7/4). Ελάχιστη μαρμαρυγία, καστανά εγκλείσματα και σκασίματα. Μελανό και καστανό γάνωμα.

Περιγραφή: Δύο συνανήκοντα τμήματα σώματος και γένεση λαβής υδρίας. Στη κοιλιά οριζόντια εξηρημένη διακοσμητική ζώνη από συστήματα κάθετων λοξών αντίρροπων γραμμών. Τρεις οριζόντιες καστανές ταινίες εναλλάξ με εδαφόχρωμες.

ΥΠΓ ή Υπο-ΠΓ

Μαζαράκης Αινιάν, Λαιμού, Βλάχου 2020, 68.

Ανοιχτά σχήματα

ΠΓ3. Μικρογραφικός λέβης

Βκ19/Πγ 165

Νότιο Συγκρότημα-Χώρος Ν5

ΟΜ 52110 «Ανοιχτά καστανά χρώματα»

Σώζ. μήκος 5,1 εκ., πλ. 1,6 εκ., πάχ. 0,6 εκ.

Πηλός: Πορτοκαλόχρωμος (5YR 7/6). Μαλακός πηλός, ασβεστολιθικά και καστανά εγκλείσματα, ελάχιστη μαρμαρυγία, σκασίματα. Γάνωμα μελανοκάστανο και θαμπό.

Περιγραφή: Τμήμα κυκλικής λαβής συμφυής σε χείλος μικρού λέβητα. Τεθλασμένες γωνίες σε εξηρημένο έδαφος

ΠΓ

Kerameikos I, άρ. κάτ. Inv. 554.

Γεωμετρική περίοδος

Κλειστά σήματα

1. ΑΜΦΟΡΕΙΣ

1.1.Αμφορέας

Bκ19/Πγ 307

Νότιο Συγκρότημα – Χώρος Ν5

ΟΜ 52113 «Κοκκινωπά Χώματα»

Σώζ. ύψος 3,3 εκ., Πλ.3,8 εκ., πάχ. 0,5 εκ.

Πηλός: Ρόδινος (2,5YR 8/3). Μαλακός πηλός, σκασίματα, καστανά εγκλείσματα, επικαθίσεις, μαρμαρυγία. Γάνωμα μελανό και καστανό θαμπό και εξίτηλο κατά τόπους.

Περιγραφή: Τμήμα λαιμού αμφορέα και γένεση λαβής στο μέσον του λαιμού. Στον λαιμό μελανό γάνωμα και εδαφόχρωμη μετόπη, στην οποία διακρίνονται δύο οριζόντιες ταινίες εναλασσόμενες με μάι εδαφόχρωμη. Χαμηλότερα στη μετόπη, κάθετα γραμμίδια.

ΜΓ

Kerameikos V.I., Inv. 2155.

1.2. Αμφορέας

Βκ18/Πγ7

Κτίριο 1

ΟΜ 50001 «Επιφανειακό στρώμα»

Σώζ. ύψος 6,4 εκ., Πλ. 6,3 εκ., πάχ. 0,8 εκ.

Πηλός: Ρόδινος (5YR 7/4). Μεγάλη ποσότητα μαρμαρυγίας, σκασίματα, καστανά εγκλείσματα. Θαμπό γάνωμα με αποκρούσεις, χρώμα καστανό, εξίτηλο.

Περιγραφή: Τμήμα σώματος κλειστού αγγείου. Ορθό δικτυωτό τρίγωνο, τρεις καστανές οριζόντιες ταινίες εναλλάξ με εδαφόχρωμες εντός μετόπης. Δύο καστανές κάθετες γραμμές εναλλάξ εδαφόχρωμων, εκατέρωθεν κάθετης ζώνης με οριζόντιες γραμμές.

ΜΓ/ΥΓ

1.3. Αμφορέας

Βκ20/Πγ 179

Βρυοκαστράκι-Κτίριο 1 (Βασιλική) - Βόρειο Κλίτος – εξωτερικά

ΟΜ 50208 «Αφαίρεση επίχωσης κάτω από το στρώμα κεράμων στη Β. είσοδο του φράγματος»

Σώζ. ύψος 4,1 εκ., πλ. 2,3 εκ., πάχ. 0,6 εκ.

Πηλός: Ρόδινο υπόλευκο (7,5YR 8/2). Σκληρός πηλός, λεπτόκοκκη μαρμαρυγία, σκασίματα, εγκλείσματα μαύρα και καστανά. Γάνωμα θαμπό, εξίτηλο.

Περιγραφή: Τμήμα σώματος αμφορέα. Ομόκεντρος κύκλος με τρεις δακτυλίου.

ΥΓ

1.4. Αμφορέας

Βκ18/Πγ 127

Βρυοκαστράκι-Νότιο Συγκρότημα- Χώρος Ν1

ΟΜ 52039 «370 μ. από τον Τ2»

Σώζ. ύψος 4,8 εκ., πλ. 6 εκ., πάχ. 0,7 εκ.

Πηλός: Ρόδινος (5YR 8/3). Μαλακός πηλός, ελάχιστα καστανά, και ασβεστολιθικά εγκλείσματα, ελάχιστη μαρμαρυγία. Γάνωμα θαμπό μελανό και καστανό κατά τόπους, εξίτηλο. Το επίχρυσμα ελαφρώς πιο σκούρο.

Περιγραφή: Τμήμα ώμου κλειστού αγγείου. Καστανό παχιά ταινία. Σώζεται ομόκεντρος κύκλος αποτελούμενος από πέντε δακτυλίου.

ΥΓ

Lefkandi I, πίν. 44 άρ. κάτ. 71.

1.5. Αμφορέας

Βκ18/Πγ 42

Βρυοκαστράκι-Κτίριο 1

ΟΜ 50001 «Επιφανειακό στρώμα»

Σώζ. ύψος 5,4 εκ., Πλ. 4,4 εκ., πάχ. 0,9 εκ.

Πηλός: Ρόδινος (5YR 7/4). Σκληρός πηλός, μεγάλα καστανά εγκλείσματα, σκασίματα, μαρμαρυγία. Μελανό και καστανό γάνωμα θαμπό και με αποκρούσεις.

Περιγραφή: Τμήμα σώματος αμφορέα. Εντός μετόπης διπλού περιγράμματος, ομόκεντρος κύκλος με έξι δακτυλίους και αστεροειδές κόσμημα στο εσωτερικό. Στιγμορόδακας ως παραπληρωματικό κόσμημα κάτω δεξιά.

β' μισό 8^{ου} αι. π.Χ.

Délos XV, πίν.XLII άρ.κάτ. 1.

1.6. Αμφορέας

Βκ19/Πγ 187

Βρυοκαστράκι-Νότιο Συγκρότημα-Χώρος N5

ΟΜ 52110 «Ανοιχτά καστανά χρώματα»

Σώζ. ύψος 5,3 εκ., πλ.5,6 εκ., πάχ. 0,9 εκ.

Πηλός: Ρόδινος (5YR 7/4). Μαλακός πηλός, καστανά και ασβεστολιθικά εγκλείσματα, ελάχιστη μαρμαρυγία. Γάνωμα εξίτηλο.

Περιγραφή: Τμήμα ώμου αμφορέα. Οριζόντια διακοσμητική ταινία με σιγμοειδή γραμμίδια με κλίση προς τα αριστερά και τμήμα ομόκεντρου κύκλου ή ημικύκλιου τοποθετημένου σε μετόπη.

ΥΓ

1.7. Αμφορέας

Βκ20/Πγ 190

Βυοκαστράκι- Κτίριο 1-Βασιλική-Νάρθηκας-Εξωτερικά

ΟΜ50400 «Αφαίρεση επιφανειακού στρώματος εξωτερικά του νάρθηκα της βασιλικής»

Σώζ. ύψος 4,4 εκ., πλ. 5,8 εκ., πάχ. 0,5 εκ.

Πηλός: Ανοιχτός ερυθρός πηλός (2.5YR 6/6) και τεφρός πυρήνας. Ελάχιστη μαρμαρυγία, καστανά εγκλείσματα, σκασίματα. Γάνωμα μελανοκάστανο και ερυθρωπό.

Περιγραφή: Τμήμα κατώτερου σώματος κλειστού αγγείου. Μελανές, ερυθρές και καστανές οριζόντιες ταινίες εναλλάξ με εδαφόχρωμες. Στο κατώτερο τμήμα παχιά μελανοκάστανο ταινία.

740 π.Χ.

Μπρούσκαρη 1979, πίν.1, αρ.κατ. 567.

1.8. Αμφορέας

Βκ20/Πγ 154

Κτίριο 2 – Χώρος Δ

ΟΜ 51089 «Αφαίρεση στρώματος εγκατάλειψης»

Σώζ. ύψος 4 εκ., Πλ. 5,9 εκ., πάχ. 0,7 εκ.

Πηλός: Ρόδινος (5YR 8/3). Μαλακός πηλός, ελάχιστη μαρμαρυγία, καστανά και ασβεστολιθικά εγκλείσματα. Γάνωμα θαμπό καστανό και εξίτηλο.

Περιγραφή: Τμήμα ώμου κλειστού αγγείου. Οριζόντια ταινία με ζικζακ γραμμή και χαμηλότερα κάθετα γραμμίδια.

Τέλη 8^{ου} αι. π.Χ.

1.9. Αμφορέας

Βκ20/Πγ 80

Κτίριο 2- Χώρος ΙΓ

ΟΜ 51079 «Επιφανειακός καθαρισμός»

Σώζ. ύψος 3,4 εκ., πλ. 5,1 εκ., διάμ. 12 εκ., πάχ. 0,8 εκ.

Πηλός: Ρόδινος (2,5YR 8/3). Μαλακός πηλός, καστανά και ασβεστολιθικά εγκλείσματα, σκασίματα, ελάχιστη μαρμαρυγία. Μελανό, καστανό, ερυθρό και εξίτηλο.

Περιγραφή: Τμήμα χείλους αμφορέα. Έξω νεύον και εξωτερικά ενισχυμένο χείλος.

Γ' τέταρτο 8^{ου} αι. π.Χ.

Agora VIII, πίν. 1 άρ. κάτ.8.

1.10. Αμφορέας ή Υδρία

Βκ19/Πγ 668

Βρυοκαστράκι - Νότιο Συγκρότημα - Χώρος Ν6 – Τομή 1

OM52164 «Στρώση με λατύπη 3^η στρώση ΒΔ»

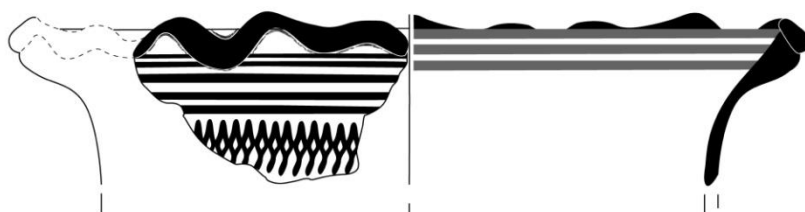
Σώζ. ύψος 3,1 εκ., διάμ. χείλους 18 εκ., πλ. 5,8 εκ., πάχ. 0,4 εκ.

Πηλός: Πορτοκαλόχρωμος (7.5 YR 7/6). Σκληρός πηλός, με καστανά εγκλείσματα και αρκετή μαρμαρυγία. Ελάχιστα σκασίματα. Γάνωμα καστανό και ερυθρό κατά τόπους.

Περιγραφή: Τμήμα χείλους αμφορέα ή υδρίας. Έξω νεύον χείλος, στρογγυλεμένο και εξωτερικά ενισχυμένο. Στη περιφέρεια του χείλους πλαστικό φίδι. Τρεις αυλακώσεις στο εξωτερικό του χείλους. Στο εσωτερικό τρεις ταινίες με εξίτηλο μελανό προς καστανέρυθρο γάνωμα. Εξωτερικά κόσμημα με καστανέρυθρο γάνωμα ίσως μαϊάνδρος.

ΥΓII

1.11. Αμφορέας ή υδρία

1:1

BK 19/Πγ 669 Φ16

BK19/Πγ 669

Βρυοκαστράκι - Νότιο Συγκρότημα - Χώρος Ν6 - Τομή 1

OM52164 «Στρώση με λατύπη 3^η στρώση ΒΔ»

Μέγ.σώζ. ύψος 3,6 εκ., διάμ. χείλους 16 εκ., πλ. 5,6 εκ., πάχ. 0,5 εκ.

Πηλός: Ρόδινος (7,5YR 7/4). Μαλακός πηλός, με σκασίματα, ελάχιστα καστανά εγκλείσματα και ελάχιστη μαρμαρυγία. Στο εξωτερικό έχει υποχωρήσει το επίχρυσμα. Γάνωμα μελανό, καστανό και θαμπό.

Περιγραφή: Τμήμα χείλους αμφορέα ή υδρίας με πλαστική διακόσμηση σε σχήμα φιδιού. Χείλος έξω νεύον και προς τα πάνω, στρογγυλεμένο, εξωτερικά ενισχυμένο. Στο χείλος, δύο σειρές κουκίδων και τρεις μελανές οριζόντιες ταινίες εναλλάξ με εδαφόχρωμες. Στον λαιμό, οριζόντια ταινία με σιγμοειδή κυμάτια. Στο εσωτερικό του χείλους τρεις οριζόντιες μελανές ταινίες εναλλάξ με εδαφόχρωμες.

Τέλος 8^{ου} αι. π.Χ.

ΥΓΠ

Coldstream 2008, 11d.

1.12. Αμφορέας ή υδρία

Βκ20/Πγ 42

Νότιο συγκρότημα- Χώρος Ν5

ΟΜ 52128 «Στρώμα λατύπης»

Σώζ. ύψος 2,8 εκ., πλ. 3,7 εκ., πάχ. 0,6 εκ.

Πηλός: Ρόδινος (5YR 7/4). Μαλακός πηλός, καστανά και ασβεστολιθικά εγκλείσματα. Γάνωμα μελανό, απολεπισμένο κατά τόπους.

Περιγραφή: Τμήμα χείλους κλειστού αγγείου. Έξω νεύον χείλος με πλαστικό φίδι, αποδοσμένο με μελανό γάνωμα στο περιχείλωμα. Εξωτερικά τρεις οριζόντιες μελανές ταινίες εναλλάξ με δύο εδαφόχρωμες. Εσωτερικά τρεις οριζόντιες εδαφόχρωμες ταινίες και μελανές εναλλάξ.

ΥΓ

1.13. Αμφορέας ή υδρία

Βκ20/Πγ 173

Νότιο συγκρότημα- Χώρος Ν5

ΟΜ 52133 « Β. τμήμα-2^η στρώση λατύπης»

Σώζ. ύψος 2,7 εκ., πλ. 3,5 εκ., πάχ. 0,4 εκ.

Πηλός: Πορτοκαλόχρωμος (5YR 7/6), κιτρινωπό επίχρυσμα (5YR 8/3). Μαλακός πηλός, μαρμαρυγία, καστανά εγκλείσματα. Γάνωμα θαμπό, καστανό, μελανό, με αποκρούσεις.

Περιγραφή: Τμήμα από το χείλος υδρίας. Έξω νεύον χείλος με πλαστικό φίδι διακοσμημένο με στιγμές, περιμετρικά του χείλους. Εξωτερικά του αγγείου, μία εξηρημένη οριζόντια ζώνη στο χείλος και μία καστανή.

ΥΓII

1.14. Υδρία ή Αμφορέας

Βκ20/Πγ 83

Νότιο Συγκρότημα- Χώρος Ν6- (Τομή 3)

ΟΜ 52165 «Αφαίρεση 1ης στρώσης»

Σώζ. ύψος 4,7 εκ., Πλ. 2,8 εκ., πάχ. 0,9 εκ.

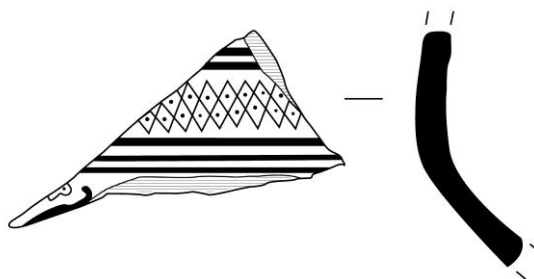
Πηλός: Ρόδινος (5YR 8/3). Μαλακός πηλός, μεγάλα ασβεστολιθικά εγκλείσματα, ελάχιστα ασημίζουσα μαρμαρυγία, καστανά εγκλείσματα. Γάνωμα μελανό και εξίτηλο.

Περιγραφή: Τμήμα κάθετης ταινιωτής λαβής υδρίας ή αμφορέα με επίθετο πλαστικό φίδι. Μελανό γάνωμα στη λαβή και στο οφιοειδές κόσμημα.

ΥΓII ή πρωτοαττικό

Agora VIII, πίν. 22, άρ. κάτ. 384 ή *Agora VIII* πίν. 1 άρ. κάτ. 12.

1.15. Αμφορέας ή υδρία

BK 19/Πγ 673

1:1

BK19/Πγ 673

Νότιο Συγκρότημα-Χώρος Ν6 τομή 1

ΟΜ 52164 «Στρώση με λατύπη»

Μέγ. σώζ. ύψος: 3,7εκ.πλ. 7,3 εκ.,πάχος 0,5 εκ.

Πηλός: Ρόδινος (5YR 7/4). Λίγη μαρμαρυγία, καστανά, ασβεστολιθικά και ερυθρά εγκλείσματα, σκασίματα. Γάνωμα στιλπνό και μελανοκάστανο.

Περιγραφή: Τμήμα λαιμού και ώμου κλειστού αγγείου. Στον λαιμό δύο οριζόντιες μελανές ταινίες εναλλάξ με εδαφόχρωμες και μία οριζόντια ταινία με διπλή αλυσίδα ρόμβων με κεντρική στιγμή. Τρεις οριζόντιες μελανές ταινίες εναλλάξ με εδαφόχρωμες. Στο τμήμα του ώμου δύο μορφές.

ΥΓII

Agora VIII, πίν. 23, άρ. κάτ. 390.

1.16. Αμφορέας

B17/Πγ 28

Μεσαίο Πλάτωμα-Κτίριο 1-Χώρος Β

ΟΜ 40049 «Σκούρο καστανό χρώμα»

Σώζ. ύψ. 2.7 εκ., διάμ. χείλους 20 εκ., πλ. 5.3 εκ., πάχ. 0.45 εκ.

Πηλός: Πολύ ανοιχτός καστανός (10YR 7/4). Τεφρός πυρήνας. Σκληρός, με σκασίματα και ορισμένα ασβεστολιθικά εγκλείσματα και μαρμαρυγία. Μελανό θαμπό γάνωμα, κατά τόπους εξίτηλο.

Περιγραφή: Τμήμα χείλους αμφορέα. Χείλος έντονα έξω νεύον με λοξότμητο περιχείλωμα. Χείλος ολόβαφο εξωτερικά.

Β' μισό 8^{ου} αι.

Sheedy 1985, 154, αριθ. Αα 12, εικ. 2α.

Κολοφωτιά 2021, άρ. κάτ. Πγ12.

1.17. Αμφορέας

B17/Πγ 8

Μεσαίο Πλάτωμα-Κτίριο 1-Χώρος Β (Βόρειο τμήμα)

ΟΜ40040 «Στρώμα λατύπης»

Σώζ. ύψ. 2.1 εκ., διάμ. χείλους 18 εκ., πλ. 9.7 εκ., πάχ. 0.5 εκ.

Πηλός: Ανοιχτός ερυθρός (2.5YR 7/6) στην επιφάνεια με τεφρό. Σκληρός, με καστανά και μελανά εγκλείσματα, με σκασίματα και ελάχιστα ασβεστολιθικά εγκλείσματα. Ερυθρό θαμπό γάνωμα, εξίτηλο.

Περιγραφή: Τμήμα χείλους αμφορέα. Χείλος έντονα έξω νέον και καμπύλο με λοξότμητο περιχείλωμα. Χείλος ολόβαφο εξωτερικά.

Β΄ μισό 8^{ου} αι.

Sheedy 1985, 163-165, αριθ. Ad 4, Ad 11, εικ. 9-10.

Κολοφωτιά 2021, άρ. κάτ. Πγ13

1.18. Αμφορέας

B17/Πγ 10

Μεσαίο Πλάτωμα-Κτίριο 1-Χώρος Β (Βόρειο τμήμα)

ΟΜ 40040 «Στρώμα λατύπης»

Σώζ. ύψ. 1.8 εκ., διάμ. χείλους 20 εκ., πλ. 5.6 εκ., πάχ. 0.45 εκ.

Πηλός: Ρόδινος (7.5YR 7/4). Καθαρός, σκληρός με ελάχιστα ασβεστολιθικά και καστανά εγκλείσματα. Μελανό θαμπό γάνωμα, κατά τόπους εξίτηλο.

Περιγραφή: Τμήμα χείλους αμφορέα. Χείλος έντονα έξω νέον χείλος με καμπύλη απόληξη και εξωτερικά ολόβαφο.

Β΄ μισό 8^{ου} αι.

Sheedy 1985, 154, 157, αρ. Aa 1, Aa 17, εικ.1, 5· *Agora VIII*, 34, αριθ. 35-36, πίν. 3.

Κολοφωτιά 2021, άρ. κάτ. Πγ14.

1.19. Αμφορέας

Βκ20/Πγ170

Κτίριο 2- Χώρος Β

ΟΜ 51091 «Αφαίρεση 1^{ου} στρώματος εγκατάλειψης»

Σώζ. ύψος 3,4 εκ., πλ. 3,7 εκ., διάμ. 10 εκ., πάχ. 0,5 εκ.

Πηλός : Ρόδινος (5YR 7/4). Μαλακός πηλός, διαβρωμένος, μελανά και καστανά εγκλείσματα, ελάχιστη μαρμαρυγία και σκασίματα. Γάνωμα μελανό, εξίτηλο.

Περιγραφή: Τμήμα χείλους κλειστού αγγείου. Εξωτερικά ενισχυμένο χείλος. Μικρή οπή συμπλήρωσης. Μελανό γάνωμα στο εξωτερικό, εσωτερικά μία οριζόντια ταινία.

ΥΓ τέλη 8^{ου} αι.

Agora VIII, πίν. 1 και 2.

1.20. Αμφορέας

Β15/Πμβ 4

Μεσαίο Πλάτωμα-Κτίριο 1-Εσωτερικό Κτιρίου 1

ΟΜ 1 «Επιφανειακός καθαρισμός»

Σώζ. ύψ. 3.4 εκ., διάμ. χείλους 20 εκ., πλ. 6.2 εκ., πάχ. 0.9 εκ.

Πηλός: Ρόδιος (5YR 7/4). Σκληρός πηλός με ελάχιστη μαρμαρυγία, μελανά εγκλείσματα και μερικά σκασίματα. Γάνωμα μελανό θαμπό και κατά τόπους εξίτηλο.

Περιγραφή: Τμήμα χείλους και λαιμού. Χείλος έξω νεύον στρογγυλεμένο και εξωτερικά ενισχυμένο. Το χείλος και ο λαιμός ολόβαφα με μελανό γάνωμα.

Γ' τέταρτο 8^{ου} αι.

Agora VIII, 30-31, αριθ. 7-8, πίν. 1, 42· Papadopoulos & Smithson 2002, 168, αριθ. P 4980, εικ. 13

Κολοφωτιά 2021, άρ. κάτ. Πγ11.

1.21. Αμφορέας

Βκ20/Πγ 16

Νότιο Συγκρότημα –Χώρος Ν5

ΟΜ 52127 «Λωρίδα με γκριζωπά χρώματα»

Σώζ. ύψος 7,8 εκ., Πλ. 10,6 εκ., πάχ. 0,9 εκ. Πλ. λαβής 3,3 εκ., πάχος λαβής 1,2 εκ.

Πηλός: Ρόδιος (2,5YR 8/3). Σκληρός πηλός, επικαθίσεις, μεγάλα σκασίματα, ασβεστολιθικά και καστανά εγκλείσματα, ελάχιστη μαρμαρυγία. Γάνωμα ερυθρό θαμπό και εξίτηλο.

Περιγραφή: Τμήμα σώματος και λαβής αμφορέα. Κάτω από τη λαβή ερυθρές ταινίες οριζόντιες και κατακόρυφες.

ΥΓ

1.22. Κλειστό αγγείο

Βκ18/Πγ 11

Κτίριο 1

ΟΜ 50001 «επιφανειακό στρώμα»

Σώζ. ύψος 6,6 εκ., Πλ. 5,1 εκ., πάχ. 0,5 εκ.

Πηλός: Ρόδινος (2,5YR 8/2). Μαρμαρυγία, σκασίματα, καστανά εγκλείσματα, επικαθίσεις. Γάνωμα καστανό, μελανό και ερυθρό, απολεπισμένο κατά τόπους.

Περιγραφή: Τμήμα σώματος κρατήρα. Εδαφόχρωμες και μελανές, καστανές, ερυθρές οριζόντιες ταινίες εναλλάξ. Το κατώτερο τμήμα του αγγείου είναι μελαμβαφές.

ΥΓ

1.23. Αμφορέας

Βκ19/Πγ 667

Νότιο Συγκρότημα-Χώρος Ν6 τομή 1

ΟΜ 52164 « Στρώση με λατύπη 3^η στρώση ΒΔ»

Σώζ. ύψος 6,9 εκ., πλ. 5,7 εκ., πάχ. 0,6 εκ.

Πηλός: Ρόδινος (7,5YR 7/3). Καθαρός πηλός, σκληρός, μέτρια μαρμαρυγία, ασβεστολιθικά και καστανά εγκλείσματα. Γάνωμα καστανέρυθρο στιλπνό, απολεπισμένο κατά τόπους.

Περιγραφή: Κατώτερο τμήμα σώματος κλειστού αγγείου με οριζόντιες ταινίες εδαφόχρωμες και καστανέρυθρες εναλλάξ.

ΥΓ

1.24. Αμφορέας

Βκ20/Πγ 133

Νότιο Συγκρότημα – Χώρος Ν6(ΤΟΜΗ 4)

ΟΜ 52166 «Αφαίρεση πρώτης στρώσης λατύπης»

Σώζ. ύψος 3,3 εκ., Πλ. 4,5 εκ.,πάχ. 0,8 εκ.

Πηλός: Ρόδινος (5YR 8/4). Σκληρός πηλός, καστανά εγκλείσματα, ελάχιστη μαρμαρυγία, λίγα σκασίματα. Στιλπνό μελανό γάνωμα στο εξωτερικό εξίτηλο, στο εσωτερικό ερυθρό.

Περιγραφή: Τμήμα λαιμού και ώμου αμφορέα. Οριζόντια ζώνη με τεθλασμένη διάγραμμα γραμμή. Δύο μελανές οριζόντιες ταινίες εναλλάσσονται με εδαφόχρωμες ταινίες.

ΥΓII

Agora VIII, πίν. 17, άρ. κάτ. 299.

1.25. Κλειστό αγγείο, ίσως αμφορέας

Βκ19/Πγ 309 OM 52113

Νότιο συγκρότημα, Χώρος Ν5

Σώζ. ύψος 6,2 εκ., πλ. 3,7 εκ., πάχ. 0,6 εκ.

Πηλός: Μαλακός πηλός, ελάχιστη μαρμαρυγία, καστανά εγκλείσματα, ασβεστολιθικά εγκλείσματα. Γάνωμα καστανομέλανο και θαμπό, εξίτηλο κατά τόπους.

Περιγραφή: Τμήμα σώματος κλειστού αγγείου ίσως αμφορέα. Τρεις οριζόντιες καστανομέλανεσ και τρεις εδαφόχρωμες εναλλάξ ταινίες. Μία οριζόντια εδαφόχρωμη ταινία με κάθετα γραμμίδια, μία μελανό ταινία και μία οριζόντια ταινία με κάθετες αμελείς τεθλασμένες γραμμές. Η διακόσμηση συνεχίζεται με οριζόντιες και εδαφόχρωμες μελανοκάστανες ταινίες.

ΥΓII

Young 1975, XL2, εικ. 32.

1.26. Λαβή

Βκ20/Πγ 29

Νότιο Συγκρότημα- Χώρος Ν5

OM 52128 «Στρώμα λατύπης»

Σώζ. ύψος 10,7 εκ., πάχ. 2,5 εκ.

Πηλός: Ρόδινο (5YR8/2). Σκληρός πηλός, ασβεστολιθικά, καστανά και μελανά εγκλείσματα, χονδροειδή, ελάχιστη μαρμαρυγία. Γάνωμα στιλπνό μελανό, καστανό και εξίτηλο.

Περιγραφή: Τμήμα λαβής κυκλικής διατομής. Δύο οριζόντιες μελανές ταινίες και δύο εδαφόχρωμες. Οριζόντια ταινία με κάθετα γραμμίδια.

1.27. Αμφορέας

B94/Πγ 14

Νότιο Νεκροταφείο

Σώζ. ύψος 12,8 εκ., Πλ. 3,6 εκ., πάχ. 1,4 εκ.

Πηλός: Ανοιχτός καστανός προς ροδόχρωμος (7.5YR 8/4) στην επιφάνεια, τεφρός πυρήνας (7.5YR 8/4). Μαλακός πηλός, λίγη μαρμαρυγία, μικρά σκασίματα, καστανά, ασβεστολιθικά εγκλείσματα και επικαθίσεις. Γάνωμα καστανέρυθρο, μελανό, εξίτηλο κατά τόπους και θαμπό.

Περιγραφή: Τμήμα κάθετης ταινιωτής λαβής αμφορέα. Στη λαβή δύο κάθετες μελανοκάστανες ταινίες σε σχήμα X εκατέρωθεν κάθετων ταινιών. Σε μικρό τμήμα του σώματος δύο οριζόντιες ερυθρές ταινίες.

ΥΓ

1.28. Αμφορέας

B94/Πγ19

Νότιο Νεκροταφείο

Σώζ. ύψος 4,5 εκ., πλ. 5,4 εκ., πάχ. 0,6 εκ., λαβή: πλ. 3,6 εκ., πάχος 1,3 εκ.

Πηλός: Ρόδινος (7,5YR 7/4) και γκριζος πυρήνας (7.5YR 7.1). Μαλακός πηλός, σκασίματα, λίγη μαρμαρυγία, καστανά, μελανά και ασβεστολιθικά εγκλείσματα. Γάνωμα μελανό, θαμπό και εξίτηλο.

Περιγραφή: Τμήμα σώματος και άνω τμήμα κάθετης λαβής κλειστού αγγείου. Δύο μελανές ταινίες μάλλον σε σχήμα X και δύο μελανές κάθετες εκατέρωθεν.

1.29. Κλειστό αγγείο

B92/Πγ 33

Νότιο νεκροταφείο

Σώζ. μήκος λαβής 8,2 εκ., πάχος 1,6 εκ.

Πηλός: Ρόδινος (7,5YR 7/3). Μαλακός πηλός, μαρμαρυγία, καστανά, μελανά και ασβεστολιθικά εγκλείσματα. Γάνωμα μελανό, θαμπό και εξίτηλο.

Περιγραφή: Τμήμα σώματος μεγάλου κλειστού αγγείου και οριζόντιας λαβής κυκλικής διατομής. Στη λαβή μελανές ταινίες και στο σώμα κάθετη ταινία.

1.30. Αμφορέας

B94/Πγ 31

Νότιο Νεκροταφείο

Περυσυλλογή

Σώζ. ύψος 7,7 εκ., πλ. 6,7 εκ., πάχ. 1,2 εκ.

Πηλός: Ανοιχτός πορτοκαλόχρωμος (5YR 7/6). Μαρμαρυγία, καστανά, πολυάριθμα ασβεστολιθικά εγκλείσματα και μικρά σκασίματα. Γάνωμα καστανέρυθρο, θαμπό και εξίτηλο.

Περιγραφή: Τμήμα σώματος και οριζόντιας λαβής μεγάλου κλειστού αγγείου. Στη λαβή κάθετη λοξή ταινία. Δύο οριζόντιες ταινίες κάτω από τη λαβή.

ΜΓ/ΥΓ

1.31. Αμφορέας ή υδρία

B17/Πγ 24

Μεσαίο Πλάτωμα-Κτίριο 1-Χώρος Β (Βόρειο τμήμα)

ΟΜ40043 «Κατώτερο στρώμα λατύπης»

Σώζ. ύψ. 7 εκ., πλ. 4.5 εκ., πάχ. 0.5 εκ.

Πηλός: Πορτοκαλόχρωμος (5YR 7/6). Τεφρός πυρήνας λόγω κακής όπτησης. Σκληρός, με σκασίματα, μερική μαρμαρυγία και ορισμένα ασβεστολιθικά εγκλείσματα. Καστανέρυθρο θαμπό γάνωμα.

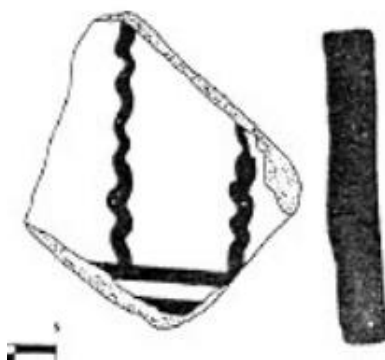
Περιγραφή: Τμήμα λαιμού υδρίας ή αμφορέα. Ψηλά καστανέρυθρη οριζόντια κυμματιστή ταινία.

Délos XV, 21-22, αριθ. 33-36, πίν. IX· *Délos XVII*, 124, αριθ. 4, πίν. 66.

ΥΓ β' μισό του 8^{ου} αι. π.Χ.

Κολοφωτιά 2021, άρ. κάτ. Πγ10.

1.32. Αμφορέας ή Υδρία

Βκ94/Πγ 32

Σώζ. ύψ. 7.8 εκ., πλ. 6.8 εκ., πάχ. 1.2 εκ.

Πηλός: Σκούρος ερυθροκάστανος (2.5YR 6/4). Σκληρός πηλός, μέτρια καθαρός με μαρμαρυγία και αραιά καστανά και λευκά εγκλείσματα. Γάνωμα ερυθρό και καστανό, θαμπό.

Περιγραφή : Τμήμα λαιμού αμφορέα ή υδρίας. Δύο καστανές κυματοειδείς κάθετες γραμμές και χαμηλότερα δύο οριζόντιες καστανές ταινίες και μία εδαφόχρωμη.

ΥΓ

Délos XV, 12(Aa).

1.33. Αμφορέας

Θέση Μυρσινιάς

Περισυλλογή

Σώζ. ύψος 13,5 εκ., Πλ. 7,3 εκ., πάχ. 0,9 εκ.

Πηλός: Ροδόχρωμος (7.5YR 7/4). Σκληρός πηλός, μαρμαρυγία, καστανά εγκλείσματα, μικρά σκασίματα. Γάνωμα καστανό και θαμπό.

Περιγραφή: Εννέα συνανήκοντα θραύσματα εκ των οποίων, τα τέσσερα συγκολλώμενα τμήματα από το σώμα μεγάλου αμφορέα. Στη κεντρική ζώνη πέντε ομόκεντροι κύκλοι και στο εσωτερικό θέμα ανεμόμυλου με τέσσερα διάγραμμα πτερά. Στο πεδίο στιγμορόδακας ως παραπληρωματικό κόσμημα. Χαμηλότερα δύο στενές ζώνες που ορίζονται από ομάδες τριών ταινιών και φέρουν αλυσίδα ένστιγμων ρόμβων και ζικ-ζακ ταινία. Στα άλλα τρία συνανήκοντα διάγραμμα μαίανδρος, διάγραμμη στήλη και μελανές και εδαφόχρωμες στήλες εναλλάξ. Στα άλλα τρία συνανήκοντα διάγραμμα μαίανδρος, διάγραμμη στήλη και μελανές και εδαφόχρωμες στήλες εναλλάξ. Μοιάζουν με διάγραμμα ρόμβοι.

ΥΓΙ

Kerameikos V, I, πίν.47 άρ. κάτ. 4755.

2.ΥΑΡΙΑ

2.1. Υδρία

Βκ20/Πγ 122

Βρυοκαστράκι-Νότιο Συγκρότημα- Χώρος Ν5

ΟΜ 52133 «Β. τμήμα- Δεύτερη στρώση λατύπης»

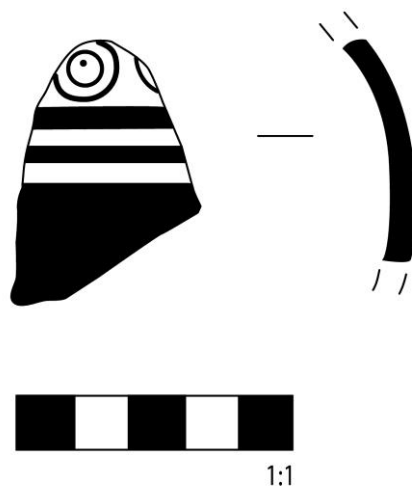
Πηλός: Πορτοκαλόχρωμος (5YR 7/6). Καθαρός πηλός, λευκά και καστανά εγκλείσματα, χρυσίζουσα μαρμαρυγία. Γάνωμα μελανό στιλπνό κατά τόπους.

Περιγραφή: Σωζόμενη υδρία κατά το ήμισυ. Αποτελείται από 5 συγκολλώμενα θραύσματα. Σώζεται τμήμα του ώμου, του σώματος και μία από τις τρεις λαβές. Στον ώμο οριζόντια ζώνη με παράλληλες τεθλασμένες τριπλές γραμμές εντός μετόπης. Πέντε οριζόντιες καστανές ταινίες με 5 εδαφόχρωμες εναλλάξ. Οριζόντια ζώνη με συστήματα κάθετων ταινιών που εναλλάσσονται με σύστημα αμελών κάθετων ταινιών. Λαβή ωοειδούς διατομής μελανού χρώματος στο σώμα του αγγείου. Τμήμα κάθετης ταινιωτής λαβής με οριζόντιες παράλληλες καστανές ταινίες. Το κατώτερο τμήμα του σώματος καλύπτεται με μελανό γάνωμα.

ΠρΓ

Coulson 1985, 62.

2.2. Υδρία

Βκ19/Πγ 671

Νότιο συγκρότημα- Χώρος Ν6 τομή 1

ΟΜ 52164 «Στρώση με λατύπη-3^η στρώση με λατύπη ΒΔ»

Σώζ. ύψος: 5.1 εκ., πλ. 3.6 εκ., πάχος: 0,6-0.7 εκ.

Πηλός: Ρόδινος (5YR 8/2). Μερική μαρμαρυγία, καστανά και ασβεστολιθικά εγκλείσματα. Γάνωμα καστανέρυθρο και απολεπισμένο κατά τόπους.

Περιγραφή: Τμήματος κατώτερου σώματος υδρίας. Εδαφόχρωμη οριζόντια ζώνη από ομόκεντρους κύκλους με δύο δακτυλίους και κεντρική στιγμή. Δύο καστανές οριζόντιες ταινίες εναλλάξ με εδαφόχρωμες. Μελανοκάστανο γάνωμα στο κατώτερο τμήμα του σώματος.

ΜΓΙ

2.3. Υδρία

Βκ20/Πγ 114

Νότιο Συγκρότημα- Χώρος Ν5

ΟΜ 52133 « Β. τμήμα Δεύτερη Στρώση Λατύπης»

Σώζ. ύψος 4.7 εκ., Πλ. 6.6 εκ., πάχ. 0,5 εκ.

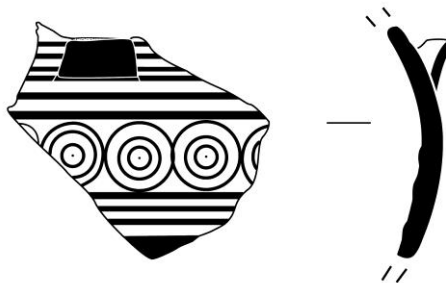
Πηλός: Γκιζορόδιнос (7,5YR 7/2), τεφρός πυρήνας, ανοιχτό καστανό επίχρισμα.

Σκληρός πηλός, καστανά, ασβεστολιθικά και μελανά εγκλείσματα, μαρμαρυγία, σκασίματα, επικαθίσεις. Γάνωμα μελανό, καστανό και θαμπό, με αποκρούσεις.

Περιγραφή: Τμήμα κατώτερου σώματος και λαβής υδρίας. Το αγγείο φαίνεται ότι καλύπτεται από μελανό γάνωμα και στο ύψος των λαβών σώζει οριζόντια ταινία από ερυθρούς ομόκεντρους κύκλους με δύο δακτυλίους και στιγμή στο κέντρο. Δύο οριζόντιες ερυθρές ταινίες εναλλάξ με εδαφόχρωμες. Το κατώτερο τμήμα καλύπτεται με μελανό γάνωμα.

ΜΓ ή ΥΓ

2.4. Υδρία

BK 19/Πγ 672

1:1

BK19/Πγ 672

Βρυοκαστράκι - Νότιο Συγκρότημα - Χώρος Ν6-Τομή 1

OM52164 «Στρώση με λατύπη 3^η στρώση ΒΔ»

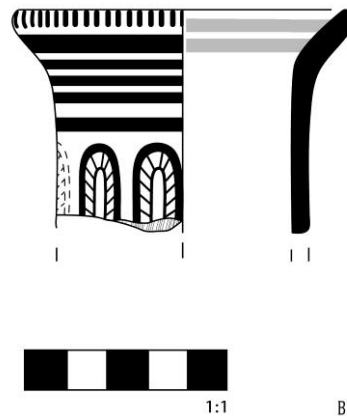
Σώζ. ύψος 5,3 εκ., πλ. 6,1 εκ., πάχ. 0,5 εκ.

Πηλός: Ανοιχτός καστανός (10YR 6/3). Σκασίματα, ελάχιστα, ελάχιστη μαρμαρυγία, καστανά εγκλείσματα, επικαθίσεις στην εξωτερική πλευρά. Καστανό και καστανέρυθρο θαμπό γάνωμα.

Περιγραφή: Τμήμα σώματος υδρίας ή οينوχόης και μικρό τμήμα ταινιωτής λαβής. Καστανέρυθρες και εδαφόχρωμες οριζόντιες εναλλάξ στον ώμο. Στο σημείο της μέγιστης διαμέτρου οριζόντια εδαφόχρωμη ζώνη με σύστημα ομόκεντρων κύκλων. Καστανέρυθρες και εδαφόχρωμες ταινίες εναλλάξ συνεχίζονται. Στο χαμηλότερο σημείο του σπασίματος πιο παχιά από τις παραπάνω. Στην ταινιωτή λαβή οριζόντιες καστανές ταινίες εναλλάξ με εδαφόχρωμες.

ΥΓ

2.5. Υδρία

BK 19/Πγ 311 Φ8

Βκ19/Πγ 311

Νότιο συγκρότημα- Χώρος Ν5

ΟΜ52113 «Κοκκινωπά χρώματα»

Σώζ. ύψος 5,3 εκ., πλ. 3,3 εκ., διάμ. 8 εκ. πάχ. 0,5 εκ.

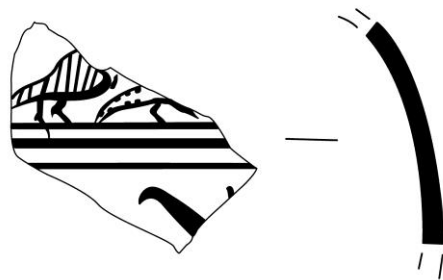
Πηλός: Ερυθρωπός (7,5YR7/6). Μαλακός πηλός, Ασβεστολιθικά και καστανά εγκλείσματα, ελάχιστη μαρμαρυγία, αποκρούσεις, επικαθίσεις. Γάνωμα μελανό και εξίτηλο κατά τόπους.

Περιγραφή: Τμήμα λαιμού υδρίας. Χείλος εξωτερικά ενισχυμένο. Οριζόντια ζώνη κάθετων γραμμιδίων σε εξηρημένο έδαφος στη περιφέρεια του χείλους. Πέντε μελανές ταινίες εναλλάξ με εδαφόχρωμες. Οριζόντια ζώνη με διάγραμμα οφιοειδές κόσμημα.

ΥΓΙβ

Coldstream 2008, 8e.

2.6. Υδρία ή Οινοχόη

1:1

BK 20/Πγ 102

BK20/Πγ 102

Νότιο Συγκρότημα –Χώρος N5

OM 52133 «B. τμήμα- 2^η στρώση λατύπης»

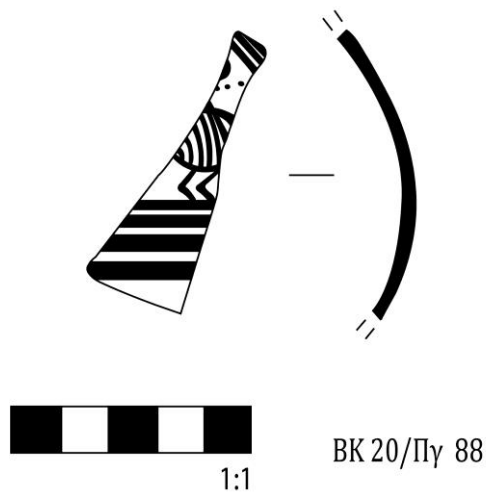
Σώζ. ύψος ,3,1 εκ., Πλ. 5,2 εκ., πάχ. 0,4 εκ.

Πηλός: Ρόδιнос (5YR 8/3), τεφρός πυρήνας, ρόδινο επίχρισμα. Σκληρός πηλός, μαρμαρυγία, καστανά εγκλείσματα και επικαθίσεις. Γάνωμα καστανό θαμπό και εξίτηλο.

Περιγραφή: Τμήμα ώμου υδρίας ή οινοχόης. Εδαφόχρωμη οριζόντια ζώνη με πτηνά με μελανοκάστανο γάνωμα. Τρεις οριζόντιες καστανομέλανες ταινίες εναλλάξ με δύο εξηρημένες.

ΥΓ

2.7. Οινοχόη ή Υδρία

Bk20/Πγ 88

Νότιο Συγκρότημα –Χώρος Ν5

OM 52133 «B. τμήμα- σχισμή ανάμεσα στον T8 και τον φυσικό βράχο»

Σώζ. ύψος 4,9 εκ., Πλ. 2,1 εκ.,πάχ. 0,4 εκ.

Πηλός: Ανοιχτός καστανέρυθρος (2,5YR 7/4). Μαλακός πηλός, ελάχιστα καστανά εγκλείσματα, ελάχιστη μαρμαρυγία, επικαθίσεις, σκασίματα. Γάνωμα μελανό και καστανό και εξίτηλο με αποκρούσεις.

Περιγραφή: Τμήμα σώματος κλειστού αγγείου, υδρίας ή οινοχόης. Πτηνό διάγραμμα εντός μετόπης. Τέσσερις μελανές οριζόντιες ταινίες εναλλάξ με εδαφόχρωμες.

ΥΓIIα

Lefkandi I, πίν. 49, άρ. κάτ. 164-179, Coldstream 2008, πίν. 12,g

2.8. Υδρία

Βκ20/Πγ 70

Βυοκαστράκι-Νότιο Συγκρότημα –Χώρος Ν5

ΟΜ 52132 «Ν. τμήμα- στρώμα με καστανά χρώματα στο επίπεδο της ευθυτηρίας»

Σώζ. ύψος 3,1 εκ., Πλ. 4,4 εκ., πάχ. 0,6 εκ.

Πηλός: Ρόδινος (5YR 7/4). Μαλακός πηλός, ασημίζουσα μαρμαρυγία, καστανά εγκλείσματα, επικαθίσεις. Γάνωμα μελανό και θαμπό.

Περιγραφή: Τμήμα ώμου και γένεση λαβής κλειστού αγγείου. Τμήμα μελανής οριζόντιας ταινίας. Στο τμήμα της λαβής οριζόντια γραμμίδια. Γύρω από τη λαβή διακρίνεται οριζόντια ζώνη με αμελείς τεθλασμένες ταινίες σε λοξή κλίση.

ΥΤ

2.9. Υδρία

Βκ20/Πγ 106

Βρυοκαστράκι-Νότιο Συγκρότημα- Χώρος Ν5

ΟΜ 52133 «Β. τμήμα-2^η στρώση λατύπης»

Σώζ. ύψος 8,2 εκ., μέγιστη διάμ. σώματος 9,5 εκ., πάχ. 0,4 εκ.

Πηλός: Ρόδιος (7,5YR 8/4) και τεφρός πυρήνας. Καθαρός πηλός, μαλακός ελάχιστη μαρμαρυγία, καστανά και ασβεστολιθικά εγκλείσματα, σκασίματα. Γάνωμα μελανό, καστανό, εξίτηλο και θαμπό.

Περιγραφή: Υδρία σωζόμενη κατά το ήμισυ. Οριζόντια ζώνη ομόκεντρων κύκλων με τρεις δακτυλίους σε εξηρημένο έδαφος, στο ύψος των λαβών. Τέσσερις μελανοκάστανες ταινίες εναλλάξ με εδαφόχρωμες. Μελανό γάνωμα στο κατώτερο τμήμα.

ΥΓ

2.10. Μικρή υδρία

Βκ20/Πγ 115

Βρυοκαστράκι-Νότιο Συγκρότημα- Χώρος Ν5

ΟΜ52135 «Β. τμήμα- 2 στρώση λατύπης»

Σώζ. ύψος 5,6 εκ., μέγιστη διάμ 9 εκ., πάχ. σώματος 0,5 εκ., πάχος λαβής 2,1 εκ.

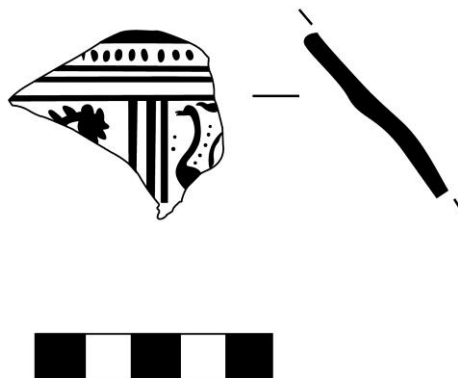
Πηλός: Ρόδιος (5YR 7/4). Μαλακός πηλός, καστανά και ασβεστολιθικά εγκλείσματα, μαρμαρυγία σκασίματα. Γάνωμα μελανό, καστανέρυθρο και θαμπό.

Περιγραφή: Έξι συγκολλώμενα θραύσματα από τον λαιμό τον ώμο και το σώμα υδρίας. Στον λαιμό παχιά καστανό οριζόντια ταινία. Οριζόντια ζώνη με τεθλασμένη διάγραμμα γραμμή και αποκομμένες κορυφές εντός μετόπης. Δύο καστανές ταινίες εναλλάξ με εδαφόχρωμες. Στον ώμο δύο μετόπες με δύο αντωπά πτηνά με διάγραμμα σώματα. Τέσσερις μελανές ταινίες και τέσσερις εδαφόχρωμες εναλλάξ. Στο σώμα οριζόντια ζώνη με ομόκεντρους κύκλους τριών δακτυλίων σε εξηρημένο έδαφος.

ΥΓΙ

Eretria XX, άρ. κάτ. 194.

2.11. Μικρή υδρία

Βκ20/Πγ 153

Νότιο Συγκρότημα- Χώρος Ν5

ΟΜ 52135 «Β. τμήμα-2^η στρώση λατύπης»

Σώζ. ύψος 8 εκ., Πλ. 1,5 εκ., πάχ. 0,4 εκ.

Πηλός: Λευκορόδινος (5YR 8/2). Μαλακός πηλός, καστανά εγκλείσματα, μαρμαρυγία. Γάνωμα μελανοκάστανο θαμπό και εξίτηλο.

Περιγραφή: Τμήμα ώμου μικρής υδρίας. Οριζόντια ταινία με κάθετα γραμμίδια. Τρεις οριζόντιες μελανές και εδαφόχρωμες εναλλάξ. Εντός μετόπης οριζόντια ζώνη με πτηνά. Ζ. των πτηνών και των σπόρων.

ΥΓΙ ή ΥΓΙΙ

Kerameikos V.I, άρ. κάτ. 788 πίν. 129. Davison 1961 εικ. 72-84. *Eretria XXII*, 324

2.12. Υδρία

Βκ19/Πγ 200

Νότιο συγκρότημα

ΟΜ 52111 «Ανοιχτά καστανά χρώματα II»

Σώζ. ύψος 4,1 εκ., πλ. 2,8 εκ., πάχ. 0,5 εκ.

Πηλός: Ρόδινος (5YR 7/4). Μαλακός πηλός, λευκά, καστανά εγκλείσματα, ολίγη ασημίζουσα μαρμαρυγία. Γάνωμα μελανοκάστανο και εξίτηλο κατά τόπους.

Περιγραφή: Τμήμα ώμου κλειστού αγγείου. Δύο οριζόντιες μελανές ταινίες εναλλάξ με εδαφόχρωμη και οριζόντια ζώνη με ένστιγμη αλυσίδα ρόμβων στη βάση του λαιμού. Στον ώμο τρεις οριζόντιες μελανές και εδαφόχρωμες ταινίες εναλλάξ και μία οριζόντια ταινία με στιγμές.

ΥΓ

2.13. Υδρία

Βκ19/Πγ 253- Βκ20/Πγ 87

Νότιο συγκρότημα – Χώρος Ν5

ΟΜ 52111-ΟΜ 52133

Σώζ. ύψος 4 εκ., Πλ. 6 εκ., πάχ. 0,5 εκ.

Πηλός: Ανοιχτόχρωμος γκρίζος (10YR 7/2), τεφρός πυρήνας και επίχρισμαρόδινο (7,5YR 7/4). Καστανά και ερυθρά εγκλείσματα, μελανά ασβεστολιθικά, ελάχιστη μαρμαρυγία. Γάνωμα μελανό, στιλπνό κατά τόπους και εξίτηλο.

Περιγραφή: Δύο συνανήκοντα τμήματα ώμου κα σώματος, ίσως υδρίας. Πολλαπλές οριζόντιες ταινίες αμελούς εκτέλεσης και ορίζονται από ομάδα κάθετων γραμμών. Χαμηλότερα, οριζόντιες μελανές και εδαφόχρωμες ταινίες εναλλάξ.

ΥΓ

2.14. Υδρία

Βκ20/Πγ 24

Βρυοκαστράκι-Νότιο συγκρότημα- Χώρος Ν5

ΟΜ 52128 «Στρώμα λατύπης»

Σώζ. ύψος 3,7 εκ., Πλ. 5 εκ., πάχ. 0,5 εκ.

Πηλός: Ερυθροκίτρινος (5YR 7/6), τεφρός πυρήνας. Καστανά και ασβεστολιθικά εγκλείσματα, ελάχιστα μαρμαρυγία, επικαθίσεις. Γάνωμα καστανό και ερυθρό, θαμπό και εξίτηλο κατά τόπους.

Περιγραφή: Τμήμα σώματος κλειστού αγγείου οينوχόης ή υδρίας. Οριζόντια ζώνη με ομόκεντρους κύκλους με δύο δακτύλιους. Τέσσερις καστανέρυθρες οριζόντιες ταινίες εναλλάξ με εδαφόχρωμες. Οριζόντια ζώνη με συνεχείς δικτυωτούς ρόμβους με διπλό περίγραμμα.

ΥΓ

2.15. Κλειστό αγγείο

Βκ18/Πγ 112

Κτίριο 1

ΟΜ 50008 «Πεσμένοι λίθοι εξωτερικά Τ1»

Σώζ. ύψος 5.8 εκ., πλ. 3.2 εκ., πάχ. 0,5 εκ.

Πηλός: Καστανός, ελαφρά ροδόχρωμος 5YR 7/4. Ελάχιστη μαρμαρυγία, καστανά εγκλείσματα. Γάνωμα θαμπό καστανό και εξίτηλο.

Περιγραφή: Τμήμα ώμου κλειστού αγγείου. Οριζόντια μελανό ταινία και οριζόντια ταινία με αμελείς κάθετες τεθλασμένες ταινίες. Τρεις οριζόντιες μελανές ανισοπαχείς μελανές ταινίες εναλλάξ με εδαφόχρωμες. Ομόκεντρος κύκλος, διακρίνονται δύο δακτύλιοι

2.16. Οινοχόη/Υδρία

Βκ20/Πγ 79

Κτίριο 2- Χώρος ΙΓ

ΟΜ 51079 «Επιφανειακός τύπος»

Σώζ. ύψος 4,2 εκ., πλ. 3,5 εκ., πάχ. 0,5 εκ.

Πηλός: Ρόδιнос (5YR 8/3). Μαλακός πηλός, καστανά εγκλείσματα, ελάχιστη μαρμαρυγία, μικρά σκασίματα. Στιλπνό μελανό προς καστανό γάνωμα.

Περιγραφή: Τμήμα του κατώτερου σώματος κλειστού αγγείου (οινοχόη ή υδρία). Οριζόντια ζώνη ένστιγμων ρόμβων. Χαμηλότερα τρεις μελανοκάστανες οριζόντιες ζώνες εναλλάξ με εδαφόχρωμες. Καστανομέλανο γάνωμα στο κατώτερο μέρος. Το χαμηλότερο τμήμα του σώματος ολόβαφο.

ΥΓ

2.17. Υδρία

Βκ19/Πγ298

Νότιο συγκρότημα-Χώρος Ν5

ΟΜ 52113 «Κοκκινωπά χώματα»

Σώζ. ύψος 4,8 εκ., πλ. 3,5 εκ., πάχ. 0,3 εκ.

Πηλός: Ρόδιнос (5YR 7/3). Μαλακός πηλός, μαρμαρυγία, ασβεστολιθικά και καστανά εγκλείσματα, σκασίματα. Γάνωμα θαμπό και μελανό και καστανό.

Περιγραφή: Τμήμα σώματος υδρίας. Τέσσερις μελανές ταινίες εναλλάξ με εδαφόχρωμες. Μία οριζόντια ζώνη με κάθετες αμελείς τεθλασμένες ταινίες. Μελανές και εδαφόχρωμες οριζόντιες ταινίες εναλλάξ στο κατώτερο τμήμα του αγγείου.

ΥΓ

2.18. Υδρία

Βκ19/Πγ 287

Νότιο Συγκρότημα-Χώρος Ν5

ΟΜ 52113 «Κοκκινωπά χρώματα»

Σώζ. ύψος 4,2 εκ., Πλ. 6,1 εκ.,πάχ. 0,4 εκ.

Πηλός: Ρόδινος (7,5 YR 8/3), τεφρός πυρήνας. Μαλακός πηλός,μαρμαρυγία, καστανά εγκλείσματα. Γάνωμα μελανό , εξίτηλο, με αποκρούσεις.

Περιγραφή: Τμήμα σώματος και λαβής υδρίας. Μελανό ταινία, εδαφόχρωμη οριζόντια ζώνη, η διακόσμηση δεν σώζεται. Δύο οριζόντιες μελανές ταινίες εναλλάξ με μία εδαφόχρωμη.

ΥΓ

2.19. Υδρία

Βκ19/Πγ 520

Νότιο Συγκρότημα- Χώρος Ν5

ΟΜ 52120 «Καστανά χρώματα II»

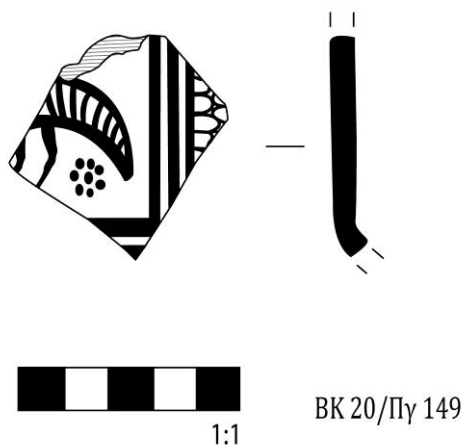
Σώζ. ύψος 3 εκ., Πλ. 4,9 εκ.,πάχ. 0,5 εκ.

Πηλός: Ανοιχτός ερυθρωπός (2,5YR 7/1), επίχρυσμα ρόδινο (7,5YR 7/4). Μαλακός πηλός, αρκετή μαρμαρυγία, καστανά και μελανά εγκλείσματα, και μικρά σκασίματα. Γάνωμα μελανό και καστανό θαμπό και εξίτηλο.

Περιγραφή: Τμήμα σώματος κλειστού αγγείου και τμήμα λαβής. Οριζόντια μελανή ζώνη. Οριζόντια ζώνη με σειρά ομόκεντρων κύκλων αποτελούμενοι από δύο δακτυλίους.

ΥΤ

2.20. Υδρία ή οinoχόη

Βκ20/Πγ 149

Νότιο Συγκρότημα-Χώρος Ν5

«Β. τμήμα Στρώση λατύπης» OM 52135

Σώζ. ύψος 3,2 Πλάτος 4,5 παχ. 0,5

Πηλός: Ρόδινος (5YR 7/4). Μαλακός πηλός, ελάχιστη μαρμαρυγία, καστανά εγκλείσματα και σκασίματα. Γάνωμα στιλπνό και μελανοκάστανο.

Περιγραφή: Τμήμα λαιμού αμφορέα ή οينوχόης ή υδρίας. Μορφή διάγραμμα πτηνού και στιγμωτός ρόδακας ως παραπληρωματικό κόσμημα εντός μετόπης. Στην άκρη του θραύσματος κάθετη ταινία αποτελούμενη από απλή τεθλασμένη γραμμή αμελώς γεγραμμένη.

ΥΓΙβ

Coldstream 2008, 10f και 10c.

2.21. Κλειστό αγγείο- Υδρία

Βκ19/Πγ 630

Νότιο Συγκρότημα- Χώρος N5

OM 52122 «Στρώμα λατύπης»

Σώζ. ύψος 4 εκ., πλ. 3,3 εκ., πάχ. 0,6 εκ.

Πηλός: Ρόδινος (7YR 7/4). Μαλακός πηλός, καστανά εγκλείσματα, μαρμαρυγία, σκασίματα. Γάνωμα καστανό και θαμπό.

Περιγραφή: Τμήμα σώματος υδρίας. Μία καστανέρυθρη κυματοειδής γραμμή και στιγμές εκατέρωθεν αυτής. Ακριβώς από κάτω στιγμορόδακας ερυθρού χρώματος ως παραπληρωματικό κόσμημα. Τρεις καστανέρυθρες ταινίες και τρεις εδαφόχρωμες εναλλάξ.

ΥΓΙβ

2.22. Υδρία

Βκ19/Πγ 604

Νότιο συγκρότημα- Χώρος Ν5

ΟΜ 52122 «Στρώμα λατύπης»

Σώζ. ύψος 5,5 εκ., πλ. 5,3 εκ., πάχ. 0,6 εκ.

Πηλός: Γκριζορόδινος (7,5YR 7/2), επίχρυσμα ρόδινο (5YR 7/4). Όχι πολύ μαλακός, ολίγη ασημίζουσα μαρμαρυγία, μικρά σκασίματα, καστανά εγκλείσματα και λίγα ασβεστολιθικά, επικαθίσεις. Γάνωμα εξίτηλο μελανό και καστανό

Περιγραφή: Τμήμα σώματος και γένεση λαβής κλειστού αγγείου. Τρεις οριζόντιες ταινίες εναλλάξ με εδαφόχρωμες.

ΥΓ

2.23. Υδρία ή οινοχόη

Βκ19/Πγ 677

Βρυοκαστράκι-Νότιο συγκρότημα- Χώρος Ν6τομή 1

ΟΜ 52164 «Στρώση με λατύπη 3^η στρώση ΒΔ»

Σώζ. ύψος 4,5 εκ., Πλ. 5,8 εκ.,πάχ. 0,4 εκ.

Πηλός: Ερυθρωπός κίτρινος (7,5YR 7/6), στον πυρήναλευκό (Gley 1 8/). Μαλακός πηλός,μαρμαρυγία, καστανά και μελανά εγκλείσματα, σκασίματα. Γάνωμα μελανό, καστανό και ερυθρό θαμπό.

Περιγραφή: Τμήμα σώματος υδρίας ή οinoχόης. Οριζόντια διακοσμητική ζώνη από κάθετα γραμμίδια, μελανές και εδαφόχρωμη οριζόντια ταινία εναλλάξ και διακοσμητική οριζόντια ταινία με κάθετα γραμμίδια εναλλάξ με ομάδες κάθετων τεθλασμένων γραμμών.

ΥΓ

3.ΟΙΝΟΧΟΕΣ

3.1. Λήκυθος-οinoχόη

Βκ19/Πγ 10

Βρυοκαστράκι-Κτίριο 1(Βασιλική)- Νότιο κλίτος

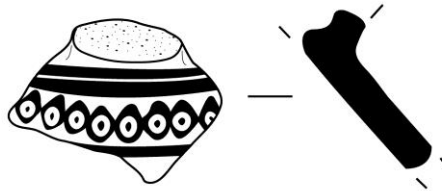
ΟΜ 50101 «Επίχωση καταστροφής»

Σώζ. ύψος 2,7 εκ., Πλ. 3,7 εκ.,διάμ 2 εκ.,πάχ. 0,8 εκ.

Πηλός: Ανοιχτός ερυθροκάστανος (2,5YR 7/4). Μαλακός πηλός, ασημίζουσα μαρμαρυγία, ασβεστολιθικά και καστανά εγκλείσματα, σκασίματα. Γάνωμα εξίτηλο θαμπό.

Περιγραφή: Τμήμα λαιμού ληκύθου-οinoχόης. Μία οριζόντια μελανή ταινία.

3.2. Οινοχόη ή υδρία

BK 19/Πγ 142

Bκ19/Πγ 142

Βρυοκαστράκι-Κτίριο 1(βασιλική)- Νότιο κλίτος

OM 50110 «Αποκάλυψη στρώματος παράλληλου T6 N

Μέγ. Σώζ. ύψος: 2,9 εκ., πλ. 3,9 εκ., πάχος: 0,7 εκ., πλ. λαβής 2,1 εκ.

Πηλός: Ρόδιнос (5YR 8/4). Αρκετή μαρμαρυγία, μικρά, καστανά και μελανά εγκλείσματα και μικρά σκασίματα.

Περιγραφή: Τμήμα ώμου και κάθετης λαβής υδρίας. Μελανές ταινίες οριζόντιες εναλλάξ με εδαφόχρωμη. Οριζόντια ταινία από αλυσίδα ένστιγμων ρόδων.

ΥΓ

Coldstream 2008, 46h.

3.3. Οινοχόη

Βκ20/Πγ 183

Βρυοκαστράκι-Κτίριο 1(Βασιλική)- Νότιο κλίτος

ΟΜ 50400 «Αφαίρεση στρώματος εξωτερικά Ν. κλίτους βασιλικής»

Σώζ. ύψος 2,6 εκ., πλ.5,9 εκ.,πάχ. 0,5 εκ.

Πηλός: Λευκορόδινος (5YR 8/2). Μαλακός πηλός, μαρμαρυγία, σκασίματα, καστανά και ασβεστολιθικά εγκλείσματα. Γάνωμα μελανό, θαμπό και εξίτηλο.

Περιγραφή: Τμήμα χείλους τριφυλλόστομης οινοχόης. Εξωτερικά ολόβαφο.

3.4. Οινοχόη

Βκ19/Πγ 303

Βρυοκαστράκι-Νότιο συγκρότημα-Χώρος Ν5

ΟΜ52113 «Κοκκινωπά χώματα»

Σώζ. ύψος 4,3 εκ., Πλάτος 2,2 εκ.,πάχ. 0,4 εκ.

Πηλός: Κιτρινωπό επίχρυσμα (GLEY2 7/1) ανοιχτός πρασινογκρίζος. Μαλακός πηλός, καστανά και μελανά εγκλείσματα, μαρμαρυγία ελάχιστη, ασβεστολιθικά εγκλείσματα. Εξίτηλο γάνωμα, θαμπό μελανό και καστανό.

Περιγραφή: Τμήμα σώματος και ώμου κλειστού αγγείου σφαιρικού σώματος. Σώζεται η γένεση λαβής. Το γάνωμα είναι εξίτηλο διακρίνονται καστανομέλανα κάθετα γραμμίδια στον ώμο, καθώς και τρεις οριζόντιες λεπτές ταινίες ίδιου χρώματος που εναλλάσσονται με εδαφόχρωμες, στο ύψος της λαβής. Στο σώμα διακρίνεται οριζόντια ταινία με ομόκεντρους κύκλους, αποτελούμενοι από δύο δακτυλίους και στιγμή στο κέντρο.

ΥΓΙ

Eretria XX, άρ. κάτ. 82.

3.5. Οινοχόη

Βκ20/Πγ 116

Νότιο Συγκρότημα-Χώρος Ν5

ΟΜ 52113 «Β. τμήμα- Δεύτερη στρώση Λατύπης»

Σώζ. ύψος 5,9 εκ., Πλ.4,6 εκ., πάχ. 0,8 εκ.

Πηλός: Ωχρός κίτρινος (2.5YR 7/4). Σκληρός πηλός, ελάχιστη μαρμαρυγία, ασβεστολιθικά και καστανά εγκλείσματα, επικαθίσεις. Γάνωμα καστανέρυθρο θαμπό και εξίτηλο.

Περιγραφή: Τμήμα λαιμού και ώμου υδρίας. Τρεις καστανές οριζόντιες εναλλάξ με εδαφόχρωμες στο κατώτερο σημείο του λαιμού. Στον ώμο εδαφόχρωμη οριζόντια ταινία με τεθλασμένη διάγραμμα γραμμή καστανού χρώματος.

ΥΓΙΙ

Courbin 1966, GR2.

3.6. Οινοχόη ή υδρία

Βκ19/Πγ 579

Βρυοκαστράκι-Νότιο συγκρότημα- Χώρος Ν5

ΟΜ 52121 «Στρώμα λατύπης ΙΙ»

Σώζ. ύψος 4,4 εκ., πλ. 4,5 εκ., πάχ. εκ., 0,4 εκ.

Πηλός: Ερυθρωπό κίτρινο (7,5YR 7/6), τεφρός πυρήνας. Μαλακός πηλός, μαρμαρυγία, καστανά εγκλείσματα και επικαθίσεις. Γάνωμα θαμπό μελανό και καστανό, εξίτηλο.

Περιγραφή: Τμήμα σώματος υδρίας ή οινοχόης. Στον ώμο οριζόντια ταινία με πολλαπλές οριζόντιες μελανές τεθλασμένες γραμμές. Χαμηλότερα καστανές και εδαφόχρωμες οριζόντιες ταινίες εναλλάξ.

ΥΓ

3.7. Λαβή

Βκ20/Πγ 134

Βρυοκαστράκι-Νότιο Συγκρότημα-Χώρος Ν5

ΟΜ 52134 «Καθαίρεση στενής λωρίδας λατύπης σε επαφή με τον Τ8»

Σώζ. ύψος 8 εκ., Πλ. 1,7 εκ., πάχ. 0,6 εκ.

Πηλός: Ρόδινος (5YR7/4). Καθαρός πηλός, επικαθίσεις, αποκρούσεις, καστανά εγκλείσματα, σκασίματα, ελάχιστη μαρμαρυγία. Γάνωμα μελανό και σκούρο επίχρισμα απολεπισμένο κατά τόπους.

Περιγραφή: Τμήμα κάθετης ταινιωτής λαβής οινόχους. οριζόντιες μελανές ταινίες καλύπτουν την επιφάνειά της και διακόπτονται από σταυρό Αγίου Ανδρέα εντός μετόπης.

Αρχές 2^{ου} τριμήνου 8^{ου} αι. π.Χ.

Kerameikos V. I, άρ. κάτ. 379 πίν. 152.

3.8. Λαβή

Βκ20/Πγ 166

Νότιο Συγκρότημα – χώρος Ν5

ΟΜ 52137 «Στρώμα με καστανέρυθρα χρώματα περίπου στο επίπεδο της ευθυνηρίας»

Σώζ. ύψος 8,9 εκ., Πλ. 2,8 εκ. , πάχ. 0,6 εκ.

Πηλός: Ρόδιнос (5YR 7/4). Μαλακός πηλός, επικαθίσεις, μαρμαρυγία καστανά εγκλείσματα. Γάνωμα μελανό και καστανό θαμπό απολεπισμένη.

Περιγραφή: Τμήμα ταινιωτής λαβής οινόχους. Κάθετη ζώνη με οριζόντιες γραμμές που διακόπτονται από οκτάκτινα αστεροειδή κόσμηματα.

ΥΓ

Kerameikos V. I, άρ. κάτ. 379 πίν. 152.

3.9. Λαβή

Βκ19/Πγ 639

Νότιο Συγκρότημα- Χώρος Ν5

ΟΜ 52122 «Στρώμα λατύπης»

Σώζ. ύψος 4,9 εκ., πλ. 2,3 εκ., πάχ. 1 εκ.

Πηλός: Ρόδιнос (5YR7/4). Μαλακός πηλός, επικαθίσεις, καστανά εγκλείσματα και σκασίματα. Γάνωμα μελανό και καστανό, θαμπό.

Περιγραφή: Τμήμα κάθετης ταινιωτής λαβής. Μία κάθετη ζώνη λοξών γραμμιδίων.

ΥΓ

3.10. Οινοχόη

Βκ20/Πγ 138 & Βκ20/Πγ34

Βρυοκαστράκι, Νότιο Συγκρότημα, Χώρος Ν5

ΟΜ52134 & ΟΜ52128 «Καθαίρεση στενής λατύπης σε επαφή με Τ8» & «Στρώμα λατύπης»

Σώζ. ύψος 9,5 εκ., διάμ. 3,2 εκ., πάχ. 0,3 εκ.

Πηλός: Ρόδινος (5YR 8/3), τεφρός πυρήνας, ρόδινο επίχρισμα. Μαλακός πηλός, ελάχιστη μαρμαρυγία, ασβεστολιθικά και καστανά εγκλείσματα, ελάχιστα σκασίματα. Γάνωμα μελανό και ερυθροκάστανο θαμπό και κατά τόπους, εξίτηλο.

Περιγραφή: Τμήμα οινοχόης σωζόμενη ατά το ήμισυ. Αποτελείται από 5 συγκολλώμενα θραύσματα. Υψηλός, στενός λαιμός και σφαιρικό σώμα. Στον λαιμό οριζόντια ταινία πολλαπλών κάθετων στηλών ανάστροφων γωνιών σε σχήμα V. Στην πλευρά της λαβής πολλαπλές κάθετες ταινίες καλύπτουν την επιφάνεια του λαιμού. Τον λαιμό και το σώμα του αγγείου χωρίζουν τρεις μελανές ταινίες εναλλάξ με δύο εδαφόχρωμες. Στον ώμο του αγγείου μία εδαφόχρωμη οριζόντια ταινία με πολλαπλές αμελείς τεθλασμένες ταινίες εντός μετόπης. Εννέα κάθετες ταινίες κλείνουν τη μετόπη εκατέρωθεν. Εννέα οριζόντιες ταινίες εδαφόχρωμες και καστανές εναλλάξ αγκαλιάζουν το αγγείο. Ακολουθεί εδαφόχρωμη ταινία η οποία δεν σώζεται.

ΥΓ

3.11. Οινοχόη

Βκ20/Πγ 27

Βρυοκαστράκι-Νότιο Συγκρότημα- Χώρος Ν5

ΟΜ 52128 «Στρώμα λατύπης»

Σώζ. ύψος 5,5 εκ., Διάμ. 2,9 εκ., Διάμ. χείλους 6 εκ., πάχ. 0,4 εκ., πάχος λαβής 0,7 εκ., πλάτος λαβής 1,1 εκ.

Πηλός: Ρόδινος (5YR 7/4), πιο σκούρο επίχρισμα. Σκληρός πηλός, ελάχιστη ασημίζουσα μαρμαρυγία, σκασίματα μικρού μεγέθους, ασβεστολιθικά και καστανά εγκλείσματα. Το γάνωμα είναι θαμπό, μελανό και καστανέρυθρο.

Περιγραφή: Τμήμα λαιμού και απόληξης της προχοής οινοχόης. Το εσωτερικό της προχοής διατρέχουν δύο μελανές οριζόντιες ταινίες και ανάμεσα τους μία εδαφόχρωμη. Στην άκρη της προχοής, ομάδα λοξών γραμμιδίων. Πιθανώς μελανές οριζόντιες ταινίες διέτρεχαν την λαβή. Εξωτερικά της προχοής τρεις μελανές οριζόντιες ταινίες και μία εδαφόχρωμη. Στο λαιμό εδαφόχρωμη μετόπη με διαφορετικά κοσμήματα. Δύο στήλες από διπλούς πελέκεις κρεμάμενους σε μετόπη με ερυθρό χρώμα, κάθετη ζώνη ανάστροφων γωνιών σε σχήμα V και μία στήλη κρεμάμενων διπλών πελέκεων. Η μετόπη τοποθετείται ανάμεσα σεκάθετες μελανές γραμμές.

ΥΓ

3.12. Οινοχόη

Βκ20/Πγ 145

Νότιο Συγκρότημα – Χώρος Ν6 (Τομή 3)

ΟΜ 52167 «2^η στρώση λατύπης»

Σώζ. ύψος 6,2 εκ., Πλ. 4 εκ., πάχ. 0,5 εκ.

Πηλός: Λευκορόδινος (2.5YR 8/2). Σκληρός πηλός, πολυάριθμα καστανά εγκλείσματα, λίγη μαρμαρυγία. Γάνωμα μελανό, θαμπό και εξίτηλο, με αποκρούσεις και επικαθίσεις.

Περιγραφή: Τμήμα λαιμού οινοχόης. δύο μελανές οριζόντιες ταινίες εναλλάσσονται με εδαφόχρωμες. Διακρίνεται κάθετη ζώνη με «ψαροκόκκαλο» εντός μετόπης και κόσμημα δικτυωτού ρόμβου με διπλό περίγραμμα.

ΥΓ

3.13. Οινοχόη

Βκ20/Πγ 148

Νότιο Συγκρότημα- Χώρος Ν 5

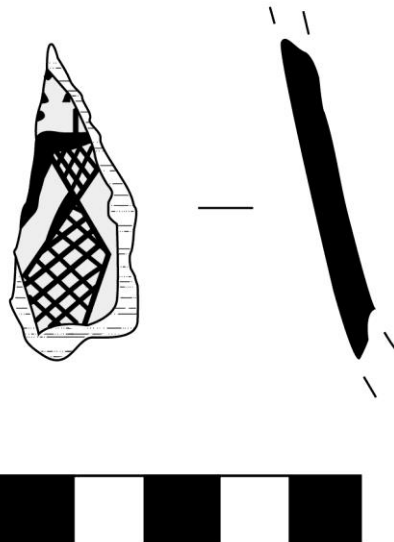
ΟΜ 52135 «Βόρειο τμήμα- 3^η στρώση λατύπης»

Σώζ. ύψος 4,9 εκ., Πλ. 2,7 εκ., πάχ. 0,3 εκ.

Πηλός: (7YR 7/2) γκριζορόδινος. Μαλακός πηλός, καστανά εγκλείσματα, ελάχιστη ασημίζουσα μαρμαρυγία. Θαμπό γάνωμα μελανοκάστανο, επικαθίσεις, όχι εξίτηλο γάνωμα.

Περιγραφή: Τμήμα λαιμού κλειστού αγγείου. Τρεις μελανοκάστανες ταινίες εναλλάξ με εδαφόχρωμες. Μελανοκάστανα οριζόντια γραμμίδια σε κάθετη διάταξη κατά ομάδες.

3.14. Κλειστό αγγείο χοής

Βκ19/Πγ 183

Βρυοκαστράκι-Νότιο συγκρότημα- χώρος N1

OM52043

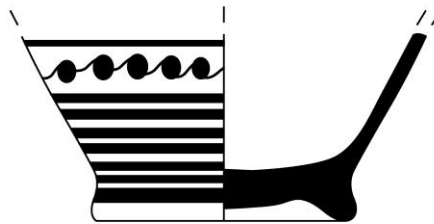
Σώζ. ύψος 4,4 εκ., Πλ. 1,9 εκ., πάχ. εκ., 0,5 εκ.

Πηλός: Ρόδιнос (5YR 8/4). Επίχρυσμα ερυθρό (2,5YR 5/6). Μαλακός πηλός, ελάχιστη μαρμαρυγία, καστανά εγκλείσματα και μικρά σκασίματα.

Περιγραφή: Τμήμα λαιμού αγγείου χοής. Γυναικεία μορφή μάλλον χορεύτριας, με διάγραμμα ένδυμα.

ΥΓΠβ

3.15. Κλειστό αγγείο

BK 20/Πγ 96

Bκ20/Πγ 96

Νότιο Συγκρότημα- Χώρος Ν5

OM 52133 «B. τμήμα δεύτερη στρώση λατύπης»

Σώζ. ύψος 3,9 εκ., Πλ. 5,4 εκ.,διάμ. 5 εκ., πάχ. 0,8 εκ.

Πηλός: Ρόδιнос (5YR 8/4). Σκληρός πηλός, σκασίματα, καστανά εγκλείσματα και μαρμαρυγία. Γάνωμα στιλπνό, εξίτηλο.

Περιγραφή: Τμήμα σώματος και ακέραη δισκοειδής βάση. Οριζόντια ζώνη με εφαπτόμενους κύκλους. Μελανές οριζόντιες ταινίες εναλλάξ με εδαφόχρωμες.

ΥΓΠα

Coldstream 2008, 13a

3.16. Κλειστό αγγείο, οينوχόη

B17/Πγ 65

Βρυόκαστρο- Μεσαίο Πλάτωμα-Κτίριο 1- Χώρος Γ

ΟΜ 40046 «Στρώμα λατύπης»

Σώζ. ύψ. 4 εκ., πλ. 4.05 εκ., πάχ. 0.55εκ.

Πηλός: ρόδινος (7.5YR 7/3). Σκληρός, με σκασίματα, ελάχιστα ασβεστολιθικά εγκλείσματα και μαρμαρυγία. Μελανό θαμπό και εξίτηλο γάνωμα.

Περιγραφή: Τμήμα κατώτερου σώματος κλειστού αγγείου, ίσως οينوχόης. Οριζόντιες μελανές και εδαφόχρωμες ταινίες εναλλάξ.

γ' τέταρτο 8ου αι. π.Χ.

Ενδεικτικά, βλ. Agora VIII, 35, 37, 40, αριθ. 42, 55, 83-84, πίν. 4, 7

Κολοφωτιά 2021, άρ. κάτ. Πγ2

3.17. Κλειστό αγγείο, πιθανόν οينوχόη

B15/Πγ 2

Βρυόκαστρο-Μεσαίο Πλάτωμα-Κτίριο 1-Χώρος Α ή Β

ΟΜ 1 «Επιφανειακός καθαρισμός»

Σώζ. ύψ. 4.4 εκ., πλ. 3.65 εκ., πάχ. 0.6 εκ.

Πήλος: Πορτοκαλόχρωμος (5YR 7/6). Σκληρός, καθαρός με ελάχιστη μαρμαρυγία και μερικά μελανά εγκλείσματα, τεφρός πυρήνας. Καστανέρυθρο γάνωμα, αρκετά απολεπισμένο.

Περιγραφή: Τμήμα λαιμού κλειστού αγγείου πιθανόν, όλπης. Οριζόντιες εδαφόχρωμες και καστανέρυθρες ταινίες εναλλάξ.

Τέλη 8^{ου} - αρχές 7^{ου}

Κολοφωτιά 2021, άρ. κάτ. Πγ3.

3.18. Κλειστό αγγείο, οينوχόη ή όλπη

B17/Πγ 72

Βρυόκαστρο-Μεσαίο Πλάτωμα-Κτίριο 1- Χώρος Γ

ΟΜ 40051 «Τάφος θεμελίωσης»

Σώζ. ύψ. 4.9 εκ., πλ. 5.2εκ., πάχ. 0.6εκ.

Πηλός: Ρόδινος (7.5YR 7/4). Σκληρός, με ελάχιστα εγκλείσματα, μαρμαρυγία και σκασίματα. Ερυθρό γάνωμα και εξίτηλο.

Περιγραφή: Τμήμα σώματος κλειστού αγγείου. Οριζόντιες εδαφόχρωμες και ερυθρές ταινίες εναλλάξ.

Αντίστοιχη διακόσμηση σε οينوχόες και όλπες, βλ. Agora VIII, 37, 41, αριθ. 55, 87, πίν. 4, 5 (γ' τέταρτο 8ου αι. π.Χ.).

8 ος – 7 ος αι. π.Χ.

Κολοφωτιά 2021, αρ.κατ. Πγ4.

3.19. Λήκυθος οينوχόη

B17/Πγ 71

Βρυόκαστρο-Μεσαίο Πλάτωμα-Κτίριο 1- Χώρος Β

ΟΜ 40038 «Καστανό ανοιχτό χρώμα»

Σώζ. ύψ. 6.8 εκ., μέγ. διάμ. σώματος 11.5 εκ., πάχ. σώμ. 0.6 εκ., πλ. λαβής 2 εκ., πάχ. λαβής περίπου 0.8 εκ.

Πηλός: Ανοιχτός ερυθρός (2.5YR 6/6). Σχετικά μαλακός πηλός με λίγα ασβεστολιθικά και καστανά εγκλείσματα και λίγη μαρμαρυγία. Λευκό επίθετο γάνωμα., εξίτηλο.

Περιγραφή: Δύο συγκολλώμενα τμήματα ώμου και σώματος οينوχόης ληκύθου. Σώζεται γένεση κάθετης ταινιωτής λαβής. Στο σώμα και τον ώμο οριζόντιες εναλλασσόμενες ταινίες.

Βλάχου 2010, άρ. κάτ. 551.

Κολοφωτιά 2021, αρ.κατ. Πγ6.

3.20. Οινοχόη

B17/Πγ 9

Βρυόκαστρο-Μεσαίο Πλάτωμα-Κτίριο 1- Χώρος Β (Βόρειο τμήμα)

ΟΜ40040 «Στρώμα λατύπης»

Σώζ. ύψ. 4.84 εκ., πλ. λαβής 2.08 εκ., πάχ. 0.7εκ.

Πηλός: Πολύ ανοιχτός καστανός (10YR 8/2). Σκασίματα, καστανά εγκλείσματα και ελάχιστη μαρμαρυγία. Μελανό γάνωμα εξίτηλο και απολεπισμένο.

Περιγραφής: Τμήμα κάθετης λαβής. Κάθετη παχιά μελανή ταινία.

Κολοφωτιά 2021, άρ. κάτ. Πγ9

3.21. Οινοχόη

Βρυόκαστρο-Μεσαίο Πλάτωμα- Κτίριο 2-Χώρος Γ
ΟΜ 41031-41032

Σώζ. ύψ. 4,7 εκ., πάχ. λ. 1,1 εκ., πάχ. σώμ. 0,4 εκ.

Πηλός: Πολύ απαλός καστανός (10YR 7/4) και τεφρός πυρήνας. Σκληρός πηλός, αρκετά μικρά μελανά εγκλείσματα, πυκνή ασημίζουσα μαρμαρυγία. Εξωτερικά μελανό προς ερυθροκάστανο στιλπνό γάνωμα, απολεπισμένο κατά τόπους. Χρήση επίθετης βαφής, μελανής και ερυθρής απόχρωσης. Εσωτερικά άβαφο.

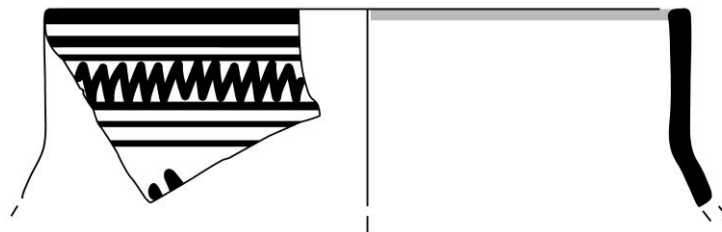
Περιγραφή: Δύο συνανήκοντα τμήματα σώματος καικάθετης ταινιωτής λαβής κλειστού αγγείου. Στο σώμα τμήμα από σώμα πτηνού και δυσδιάκριτη διακόσμηση. Στην κάθετη ταινιωτή λαβή οριζόντιες μελανές ταινίες.

ΥΓ

Μακεδόνα 2020, άρ. κάτ. 7.

4.ΠΙΘΟΣ

4.1. Πίθος

BK 18/Πν 37 Φ13

Βκ18/Πγ 37

Βρυοκαστράκι-Κτίριο 1- Βασιλική

ΟΜ 50001 «Επιφανειακό στρώμα»

Σώζ. ύψος 3,8 εκ., Πλ. 5,1 εκ., Διάμ 13 εκ., πάχ. 0,8 εκ.

Πηλός: Ρόδινος (5YR 7/4). Μαλακός πηλός, καστανά εγκλείσματα, ασημίζουσα μαρμαρυγία και σκασίματα. Γάνωμα μελανοκάστανο, θαμπό, εξίτηλο και με αποκρούσεις.

Περιγραφή: Τμήμα χείλους πίθου. Κάθετο και ψηλό χείλος με επίπεδο περιχείλωμα. Τρεις καστανέρυθρες οριζόντιες ταινίες εναλλάξ με εδαφόχρωμες. Χαμηλότερα μία οριζόντια ταινία από τεθλασμένη γραμμή.

ΥΓ

Courbin 1966, πίν. 100.

5. ΛΑΒΗ ΑΓΓΕΙΟΥ

5.1 Λαβή κλειστού αγγείου

Βκ20/Πγ 49

Βρυοκαστράκι-Κτίριο 2- Χώρος Ιγ

ΟΜ 51079 «Αφαίρεση του στρώματος εγκατάλειψης»

Πλ. 2,7 εκ., πάχ. 1,2 εκ., σώζ. μήκος λαβής 3,2 εκ.

Πηλός: Ερυθρωπός κίτρινος (5YR 7/6), επίχρυσμα ωχροκάστανο (10YR 6/4), τεφρός πυρήνας. Ελάχιστη μαρμαρυγία, καστανά και ασβεστολιθικά εγκλείσματα. Γάνωμα μελανό θαμπό.

Περιγραφή: Τμήμα ταινιωτής λαβής. Οριζόντιες ταινίες εναλλάξ με εδαφόχρωμες.

ΜΓ-ΥΓ

Kerameikos V.I, πίν. 149-152.

6.ΠΡΟΧΟΙ

6.1. Πρόχους

Βκ20/Πγ107

Νότιο Συγκρότημα , Χώρος Ν5

ΟΜ52133 «Β τμήμα-2η στρώση λατύπης»

Ύψος 15,6 εκ., διάμ. χείλους 12 εκ., πάχ. 0,6-0,8, πλ. λαβής 2,7 εκ., ελάχ. διάμ. σώμ. 8,5 εκ., διάμ. βάσης 2,7 εκ., μέγ. διάμ. 10,2 εκ.

Πηλός: Ανοιχτός καστανός (7,5YR 6/4), καστανά εγκλείσματα και περιορισμένη μαρμαρυγία. Γάνωμα μελανό προς καστανό, θαμπό και εξίτηλο κατά τόπους.

Περιγραφή: Αποτελείται από συγκολλώμενα και τρία συνανήκοντα τμήματα. Σώζεται κατά $\frac{3}{4}$ ακέραιο. Λείπει τμήμα του σώματος, της βάσης και του χείλους. Η βάση χαμηλή επίπεδη και ελαφρώς κοίλη εξωτερικά. Το χείλος έξω νεύον και πάνω, ο λαιμός υψηλός στενεύει προς το σώμα. Σώμα χαμηλό. Το γάνωμα είναι θαμπό μελανό προς καστανό και εξίτηλο κατά τόπους. Αποκρούσεις στη περιφέρεια του χείλους και του σώματος.

Στο εσωτερικό του χείλους τρεις παράλληλες οριζόντιες μελανές ταινίες. Στην περιφέρεια του χείλους ζώνη μελανών γραμμιδίων σε εξηρημένο έδαφος. Το εξωτερικό του χείλους φέρει μελανή ταινία πάνω από εδαφόχρωμη οριζόντια ζώνη δικτυωτών τριγώνων. Τρεις μελανές ταινίες εναλλάξ με τρεις εδαφόχρωμες. Οριζόντια ζώνη με αμελείς συνεχείς ρόμβους. Τρεις ταινίες μελανού και καστανού

χρώματος εναλλασσόμενες με εδαφόχρωμες. Στο μέσον του λαιμού οριζόντια ζώνη με διαδοχικά κοσμήματα εντός μετόπης. Δύο μελανές κάθετες ταινίες στη πίσω όψη του αγγείου. Κάθετη ζώνη αμελούς, παχιάς και τεθλασμένης γραμμής. Κάθετη ζώνη με τετραπλό σιγμοειδές κόσμημα σε κάθετη διάταξη. Κάθετη ζώνη απλής, τεθλασμένης, οξείας και αμελώς γεγραμμένης γραμμής. Αγκυλωτός σταυρός διάγραμμα εντός μετόπης. Τα ίδια διακοσμητικά μοτίβα εντός μετόπης συνεχίζονται μέχρι το σημείο που διακρίνεται. Τρεις μελανές ταινίες και τρεις εδαφόχρωμες εναλλάξ. Οριζόντια ταινία με αμελείς κάθετες τεθλασμένες ταινίες. Τρεις μελανές και τρεις εδαφόχρωμες εναλλάξ. Οριζόντια ζώνη με σιγμοειδείς τριπλές αιωρούμενες ταινίες. Μελανές ταινίες εναλλάξ με εδαφόχρωμες. Στη βάση μελανό γάνωμα.

ΥΓIIα

Kerameikos V.I, άρ. κάτ. 1303.Βλ. Young 1975, Coldstream 2008, 60, Xagorari-Gleissner 2009, άρ. κάτ. 52, πίν. 7.

6.2. Πρόχους

Βκ20/Πγ 147

Νότιο Συγκρότημα- Χώρος Ν5

ΟΜ 52135 «Β. τμήμα -3^η στρώση λατύπης»

Σώζ. ύψος 3,9 εκ., Πλ.5,4 εκ., πάχ. 0,4 εκ., πάχ. λαβής 1,9 εκ.

Πηλός: Ρόδιнос (5YR 7/4). Μαλακός πηλός, ασβεστολιθικά και καστανά εγκλείσματα, ελάχιστη μαρμαρυγία. Γάνωμα θαμπό μελανοκάστανο, εξίτηλο, με αποκρούσεις.

Περιγραφή: Κατώτερο τμήμα του λαιμού και σώματος πρόχου. Στον λαιμό οριζόντια ζώνη αμελούς, τεθλασμένης, παχιάς ταινίας. Δύο μελανές και μία εδαφόχρωμη ταινία εναλλάξ. Οριζόντια ταινία με στιγμές σε εξηρημένο έδαφος. Δύο μελανές και δύο

εδαφόχρωμες οριζόντιες ταινίες. Οριζόντια ταινία με στιγμές σε εξηρημένο έδαφος.

Τρεις μελανές εναλλάξ με εδαφόχρωμες οριζόντιες ταινίες.

ΥΓΙΙβ

6.3. Τμήμα λαβής

Βκ19/Πγ 151

Νότιοι Συγκρότημα- Χώρος Ν5

ΟΜ 52135 «Β. τμήμα – 3^η στρώση λατύπης»

Σώζ. ύψος 10,5 εκ., Πάχος 1,5 εκ.

Πηλός: Ρόδινος (5YR 7/4). Ελάχιστη ασημίζουσα μαρμαρυγία, καστανά εγκλείσματα, ασβεστολιθικά μαλακός πηλός. Γάνωμα μελανοκάστανο στιλπνό και εξίτηλο κατά τόπους.

Περιγραφή: Τμήμα λαβής κυκλικής διατομής κλειστού αγγείου. Δύο κάθετες μελανές ταινίες και πολλαπλές οριζόντιες μελανές και εδαφόχρωμες εναλλάξ.

ΥΓ

6.4. Πρόχους

Βκ19/Πγ 286

Νότιο Συγκρότημα- Χώρος Ν5

ΟΜ 52110 «Ανοιχτά καστανά χρώματα»

Σώζ. ύψος 5,2, Πλάτος 1,9παχ. 0,4

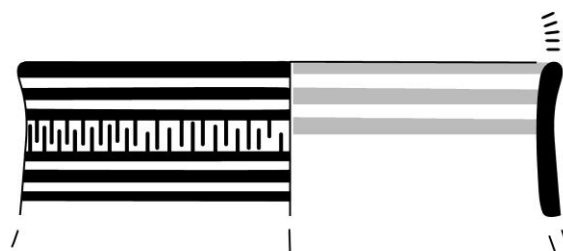
Πηλός: Ρόδινος (5YR7/4). Σκληρός πηλός, λιγοστή μαρμαρυγία, καστανά εγκλείσματα. Στιλπνό μελανό γάνωμα.

Περιγραφή: Τμήμα από τον λαιμό και το σώμα πρόχου. Στον λαιμό μελανές ταινίες και εδαφόχρωμες εναλλάξ, μία οριζόντια ταινία με εφαπτόμενες κουκίδες. Χαμηλότερα εναλλασσόμενες μελανές και εδαφόχρωμες οριζόντιες ταινίες. Στο σώμα χαμηλότερα μελανό γάνωμα

ΥΓII

Kerameikos V.1, άρ. κάτ. 831.

6.5. Πρόχους

1:1

BK 20/Πγ 57 Φ10

BK20/Πγ 57

Νότιο Συγκρότημα-Χώρος N5

OM 52130 «Νότιο τμήμα-Στρώμα με καστανέρυθρα χρώματα»

Σώζ. ύψος 3,2 εκ., πλ. 5,2 εκ., πάχ. 0,5 εκ., διάμ. 10 εκ.

Πηλός: Πορτοκαλόχρωμος (5YR 7/6). Μαλακός πηλός, μαρμαρυγία, ασβεστολιθικά, μελανά και καστανά εγκλείσματα. Γάνωμα θαμπό, μελανό και καστανό.

Περιγραφή: Τμήμα χείλους και λαιμού κλειστού αγγείου. Έξω νεύον χείλος με τρεις οριζόντιες ταινίες μελανές και εδαφόχρωμες εναλλάξ. Μία οριζόντια ζώνη με οδοντωτό κόσμημα. Τρεις μελανές ταινίες εναλλάξ με εδαφόχρωμες. Εσωτερικά τρεις οριζόντιες μελανές ταινίες εναλλάξ με εδαφόχρωμες.

ΜΓ

Coldstream 2008, 199. άρ. κάτ. 42j.

7.ΠΥΞΙΔΕΣ

7.1. Κλειστό αγγείο

Βκ19/Πγ 575

Νότιο συγκρότημα, Χώρος Ν5

ΟΜ 52121 «Στρώμα λατύπης ΙΙ»

Σωζ. ύψος 5,1 εκ., πλ. 4,7 εκ., πάχ. 0,6 εκ.

Πηλός: Ρόδινος (5YR7/3). Ελάχιστη μαρμαρυγία, λίγα καστανά εγκλείσματα και σκασίματα.

Περιγραφή: Τμήμα σώματος κλειστού αγγείου. Ίσως τμήμα ώμου πυξίδας. Δύο πλατιές μελανοκάστανες ταινίες και μία κάθετη ζώνη με τετραπλό σιγμοειδές κόσμημα. Η κάθετη ζώνη οριοθετείται από μελανοκάστανες κάθετες ταινίες. Στη δεξιά άκρη σώζεται σχεδόν ολόκληρο οκτάκτινο παραπληρωματικό κόσμημα.

ΥΓΙΙ

Μπρούσκαρη 1979, άρ. κάτ. 633.

7.2. Πυξίδα

Βκ19/Πγ 119

Νότιο Συγκρότημα-Χώρος Ν5

ΟΜ52109 «Επιφανειακό στρώμα»

Σώζ. ύψος 3,9 εκ., πλ. 3,2εκ., πάχ. 0,5 εκ.

Πηλός: Ρόδινος (5YR 8/4). Μαλακός πηλός, μικρά σκασίματα, ερυθρά, ασβεστολιθικά και καστανά εγκλείσματα. Γάνωμα ερυθρό, απολεπισμένο κατά τόπους.

Περιγραφή: Τμήμα σώματος πυξίδας. Τετράφυλλος ρόδακας διάγραμμα εντός μετόπης.

ΥΓΙα

Coldstream 2008, άρ. κάτ. 9κ.

8.ΠΩΜΑΤΑ

8.1. Κομβίο πόματος

Βκ20/Πγ 67

Νότιο συγκρότημα-Χώρος Ν5

ΟΜ 52132 «Ν. τμήμα- στρώμα με καστανά χρώματα στο επίπεδο της ευθυνηρίας»

Σώζ. ύψος 2,6 εκ., διάμ. 4,1 εκ.

Πηλός: Ρόδινος (7,5YR 8/3), στον πυρήνα λευκός (GLEY1 8/). Καστανά εγκλείσματα, σκασίματα, μαρμαρυγία. Γάνωμα μελανό, στιλπνό, με αποκρούσεις.

Περιγραφή: Τμήμα κομβίου πώματος κλειστού αγγείου με ακτινωτό αστεροειδές κόσμημα.

ΥΓ

8.2. Πώμα Πυξίδας

Βκ20/Πγ 90

Νότιο Συγκρότημα-Χώρος Ν5

ΟΜ 52133 «Β. τμήμα-2^η στρώση λατύπης»

Σώζ. ύψος 1,3 εκ., πλ. 3,5 εκ., πάχ. 0,4 εκ.

Πηλός: Ρόδινος (5YR 8/3). Σκληρός πηλός, μαρμαρυγία, πολλά ασβεστολιθικά και σκασίματα. Γάνωμα ερυθρό και καστανό θαμπό απολεπισμένο και εξίτηλο κατά τόπους.

Περιγραφή: Τμήμα πώματος πυξίδας. Δύο οριζόντιες καστανέρυθρες και εδαφόχρωμες ταινίες εναλλάξ. Οριζόντια ταινία με δυσδιάκριτο κόσμημα και οριζόντιες εδαφόχρωμες και καστανέρυθρες ταινίες εναλλάξ.

ΥΓ

9.ΛΗΚΥΘΟΣ

9.1. Λήκυθος

Βκ20/Πγ 35

Νότιο Συγκρότημα- Χώρος Ν5

ΟΜ 52128 «Στρώμα Λατύπης»

Σώζ. ύψος 3.3 εκ., Πλ. 5 εκ., πάχ. 0,4 εκ.

Πηλός: Πορτοκαλόχρωμος (5YR 5/6). Σκληρός πηλός, λίγα σκασίματα, πολλά εγκλείσματα, και χρυσίζουσα μαρμαρυγία, αποκρούσεις, επικαθίσεις. Λευκό γάνωμα.

Περιγραφή: Τμήμα ώμου κλειστού αγγείου πιθανώς οينوχόης. Χειροποίητο αγγείου με πηλό τοπικού εργαστηρίου. Τρεις λευκές οριζόντιες ταινίες.

ΥΓ

9.2. Λήκυθος

Βκ19/Πγ 354

Βρυοκαστράκι-Νότιο συγκρότημα- Χώρος Ν5

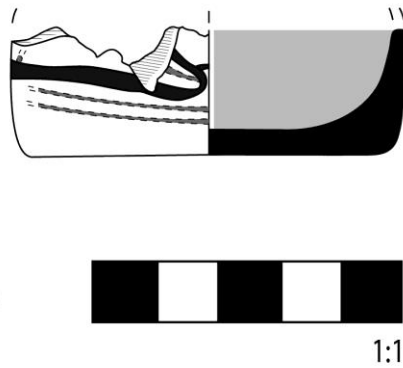
ΟΜ 52115 «Στρώμα λατύπης»

Σώζ. ύψος 5,4 εκ., διάμ. λαιμού 3 εκ., διάμ. 6 εκ., πάχ. 0,6 εκ.

Πηλός: Ερυθρός (2,5YR 5/6) στον πυρήνα και εξωτερικά τεφρός. Σκληρός πηλός, με πολυάριθμα ασβεστολιθικά εγκλείσματα και χρυσίζουσα μαρμαρυγία.

Περιγραφή: Τμήμα χείλους και λαιμού. Έξω νεύον χείλος και στενός λαιμός με τοιχώματα διευρυνόμενα προς το χείλος. Δύο λευκές ταινίες στο χείλος και μία στο εσωτερικό.

9.3. Λήκυθος

Βκ20/Πγ 13

Νότιο Συγκρότημα-Χώρος Ν5

ΟΜ 52125 «Στρόμα λίθων με καστανά χόματα»

Σώζ. ύψος 2 εκ., Πλ. 5 εκ., διάμ. 6 εκ., πάχ. 0,5 εκ.

Πηλός: Λευκός (5YR 8/1). Μαλακός πηλός, λίγη μαρμαρυγία, σκασίματα, ασβεστολιθικά και καστανά εγκλείσματα, αποκρούσεις. Γάνωμα μελανό και εξίτηλο.

Περιγραφή: Τμήμα επίπεδης βάσης ανοιχτού αγγείου. Μελανή οριζόντια ζώνη εξωτερικά. Εσωτερικά μελανό γάνωμα.

ΥΓΠ/αρχαϊκό

10.ΑΔΙΑΓΝΩΣΤΑ ΚΛΕΙΣΤΑ

10.1. Κλειστό αγγείο

Βκ19/Πγ 206

Βρυοκαστράκι-Κτίριο 1- βασιλική (Κεντρικό κλίτος)

ΟΜ 50022 «Ανοιχτά καστανά χώματα»

Σώζ. ύψος: 1,8 εκ., πλ. 5,9 εκ., πάχος 0,7 εκ.

Πηλός: Πορτοκαλόχρωμος (2,5YR 7/4). Σκληρός πηλός, μαρμαρυγία, μερικά καστανά εγκλείσματα. Γάνωμα στιλπνό, μελανό, ερυθρό και καστανό.

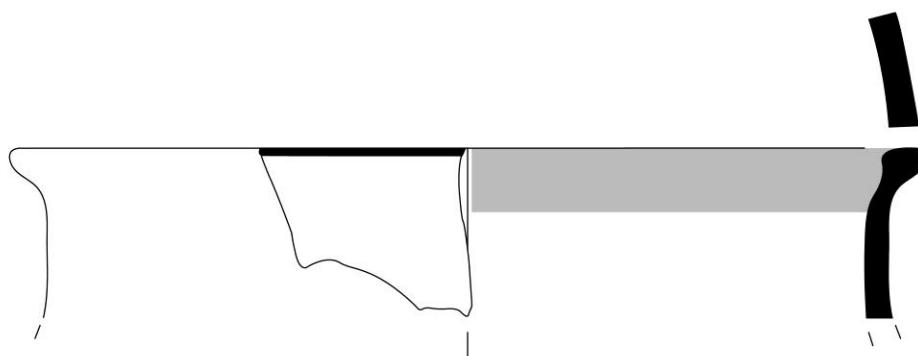
Περιγραφή: Τμήμα ώμου κλειστού αγγείου. Δύο κάθετες καστανέρυθρες ταινίες εναλλάξ με μία εδαφόχρωμη και ένα οκτάκτινο αστεροειδές παραπληρωματικό κόσμημα.

ΥΓ

Μπρούσκαρη 1979, πίν. 20 άρ. κάτ. 594.

10.2. Κλειστό αγγείο

1:1

BK 19/Πγ 135 Φ29

BK19/Πγ 135

Βρυοκαστράκι - Κτίριο 1 (Βασιλική) - Κεντρικό κλίτος

OM50020 «Αφαίρεση επιφανειακών λίθων»

Μέγ. σώζ. ύψος 5,2 εκ., διάμ. χείλους 29 εκ., πλ. 6 εκ., πάχ. 0,5 εκ.

Πηλός: Ρόδινος (5YR 7/4). Σκληρός πηλός, καθαρός, με ελάχιστα καστανά εγκλείσματα και ελάχιστη μαρμαρυγία. Λίγες επικαθίσεις αλάτων στην εξωτερική επιφάνεια και πιο εκτεταμένες στο εσωτερικό.

Περιγραφή: Τμήμα χείλους αμφορέα η υδρίας, έντονα έξω νεύον, ενισχυμένο εξωτερικά, με επίπεδο περιχέλωμα. Μελανό προς καστανέρυθρο γάνωμα στο περιχέλωμα και εσωτερικά του χείλους, εξίτηλο κατά τόπους.

10.3. Κλειστό αγγείο

BK19/Πγ 195

Βρυοκαστράκι-Κτίριο 2- Χώρος IB

OM 51013 «Αποκάλυψη φυσικού βράχου»

Σώζ. ύψος 8 εκ., Πλ. 1,5 εκ., πάχ. 0,8 εκ.

Περιγραφή: Μαλακός πηλός, καστανά εγκλείσματα, ελάχιστη μαρμαρυγία. Γάνωμα ερυθρό θαμπό με αποκρούσεις και εξίτηλο.

Περιγραφή: Τμήμα λαιμού κλειστού αγγείου. Οριζόντια ζώνη παράλληλων τεθλασμένων γραμμών σε οριζόντια διάταξη.

ΥΓ

10.4. Κλειστό αγγείο

Βκ19/Πγ 587

Βρυοκαστράκι-Νότιο συγκρότημα-Χώρος Ν5

ΟΜ52121 «Στρώμα λατύπης ΙΙ»

Σώζ. ύψος 4 εκ., πλ. 3,4 εκ., πάχ. 0,4 εκ.

Πηλός: Ρόδιος (7,5YR 7/4). Μαλακός πηλός, με επικαθίσεις, σκασίματα, καστανά εγκλείσματα και ελάχιστα ασβεστολιθικά, ελάχιστη μαρμαρυγία, γάνωμα θαμπό και εξίτηλο.

Περιγραφή: Τμήμα σώματος κλειστού αγγείου με παράσταση πτηνού με ανοιχτά φτερά.

ΥΓ

10.5. Κλειστό αγγείο

Βκ19/Πγ 181

Βρυοκαστράκι-Νότιο Συγκρότημα- Χώρος Ν1

ΟΜ 52042 « Επίχωση λαξεύματος στον Τ2»

Σώζ. ύψος 3 εκ., Πλ. 2,9 εκ., πάχ. 0,5 εκ.

Πηλός: Ανοιχτός καστανός (5YR 6/4). Μαλακός πηλός, καστανά εγκλείσματα, αρκετή μαρμαρυγία κατά τόπους. Γάνωμα μελανό και στιλπνό.

Περιγραφή: Δύο συνανήκοντα τμήματα σώματος κλειστού αγγείου. Δύο άκρα ίππου. Οριζόντια ζώνη με δικτυωτά τρίγωνα. Τρεις καστανές οριζόντιες ταινίες εναλλάξ με εδαφόχρωμες. οριζόντια εδαφόχρωμη ζώνη με μελανές στιγμές.

ΥΓII

10.6. Κλειστό αγγείο

Βκ19/Πγ 431

Νότιο Συγκρότημα –Χώρος Ν5

ΟΜ 52115 «Στρώμα Λατύπης»

Σώζ μήκος 3,8 εκ., Πλ. 3,3 εκ., πάχ. 0,4 εκ.

Πηλός: Ρόδινος (5YR 7/4). Μαλακός πηλός, μαρμαρυγία, καστανά εγκλείσματα, σκασίματα, επικαθίσεις. Γάνωμα στιλπνό μελανό και καστανό.

Περιγραφή: Τμήμα σώματος κλειστού αγγείου με μαστοειδή απόφυση. Εδαφόχρωμη οριζόντια ζώνη λοξών μελανοκάστανων γραμμών με κατεύθυνση προς τα δεξιά. Τρεις μελανοκάστανες και τρεις εδαφόχρωμες οριζόντιες ταινίες.

10.7. Κλειστό αγγείο

Βκ20/Πγ 40+50

Βρυοκαστράκι-Νότιο Συγκρότημα- Χώρος Ν5

ΟΜ 52128 «Στρώμα Λατύπης»

Σώζ. ύψος 4,1 εκ., Πλ. 2,9 εκ. πάχ. 0,5 εκ.

Πηλός: Πορτοκαλόχρωμος (2.5YR 5/8) τεφρός πυρήνας, κιτρινωπό επίχρισμα. Σκληρός πηλός, καθαρός, σκασίματα, καστανά και ασβεστολιθικά εγκλείσματα, επικαθίσεις. Γάνωμα θαμπό μελανό και καστανό κατά τόπους.

Περιγραφή: Δύο συγκολλώμενα τμήματα και ένα συνανήκον τμήμα ώμου κλειστού αγγείου. Δύο οριζόντιες καστανέρυθρες ταινίες εναλλάξ με εδαφόχρωμες στο ανώτερο τμήμα του ώμου. Εδαφόχρωμη οριζόντια ζώνη με διασταυρωμένα διάγραμμα τρίγωνα με καστανέρυθρο γάνωμα.

ΥΓ

10.8. Κλειστό αγγείο

Βκ20/Πγ117

Βρυοκαστράκι-Νότιο Συγκρότημα- Χώρος Ν5

ΟΜ 52133 «Β. τμήμα- Δεύτερη στρώση λατύπης»

Σώζ. ύψος 1,3εκ., πλ. 3,9 εκ., πάχ. 0,4 εκ.

Πηλός: Ρόδινος (2,5YR 8/3), επίχρυσμα ερυθρωπό κίτρινο (7,5YR 7/6). Σκληρός πηλός, καστανά εγκλείσματα, σκασίματα, ελάχιστη μαρμαρυγία. Θαμπό γάνωμα μελανό και καστανέρυθρο, εξίτηλο κατά τόπους.

Περιγραφή: Τμήμα ώμου κλειστού αγγείου. Κεφαλή πουλιού εντός μετόπης.

ΥΓ

10.9. Κλειστό αγγείο

Βκ20/Πγ44

Νότιο Συγκρότημα - Χώρος Ν5

ΟΜ 52128 «Στρώμα λατύπης»

Σώζ. ύψος 2,4 εκ., πλ. 3,2εκ., πάχ. 0,4 εκ.

Πηλός: Ρόδινος (5YR 8/4). Μαρμαρυγία, καστανά εγκλείσματα. Γάνωμα μελανοκάστανο, θαμπό και εξίτηλο.

Περιγραφή: Τμήμα σώματος κλειστού αγγείου. Πολλαπλές κάθετες τεθλασμένες γραμμές εντός μετόπης.

ΥΓ

10.10. Κλειστό αγγείο

B92/Πγ 34

Βρυόκαστρο-Νότιο Νεκροταφείο

Σώζ. ύψος 1,8 εκ., πλ. 4,8 εκ.,πάχ. 0,8 εκ.

Πηλός: Ρόδινος (5YR 7/3). Μαλακός πηλός, χονδρόκοκη μαρμαρυγία, λίγα μικρά σκασίματα, λίγα καστανά και ασβεστολιθικά εγκλείσματα. Γάνωμα μελανό και καστανέρυθρο, θαμπό και απολεπισμένη

Περιγραφή: Τμήμα πυθμένα κλειστού αγγείου.

10.11. Κλειστό αγγείο

B91/Πγ 11

Βρυόκαστρο-Νότιο Νεκροταφείο

Σώζ. ύψος 5,3 εκ., πλ. 4,9 εκ.,πάχ. 0,6 εκ.

Πηλός: Ανοιχτός καστανός (10YR 7/4), τεφρός πηλός στον πυρήνα. Μαλακός πηλός, ελάχιστη μαρμαρυγία, καστανά και μελανά εγκλείσματα, σκασίματα. Γάνωμα μελανό και καστανό θαμπό, κατά τόπους απολεπισμένο.

Περιγραφή: Τμήμα σώματος κλειστού αγγείου. Αδιάγνωστη διακόσμηση και τρεις οριζόντιες μελανοκάστανες ταινίες εναλλάξ με εδαφόχρωμες.

10.12. Τμήμα σώματος κλειστού αγγείου

B92/Πγ 9

Βρυόκαστρο-Νότιο Νεκροταφείο

Σώζ. ύψος 5 εκ., πλ. 3,9 εκ., πάχ. 0,6 εκ.

Πηλός: Ρόδινος (5YR 7/3) στο πυρήνα, εξωτερικά ερυθρωπός γκριζός (5/2). Σκληρός πηλός, μαρμαρυγία, καστανά εγκλείσματα, επικαθίσεις. Γάνωμα μελανό ελαφρώς απολεπισμένο.

Περιγραφή: Τμήμα σώματος κλειστού αγγείου. Δύο μελανές ταινίες εναλλάξ με εδαφόχρωμες.

10.13. Κλειστό αγγείο

B92/Πγ 27

Βρυόκαστρο-Νότιο Νεκροταφείο

Σωζ. Ύψος 4,9 εκ., πλ. 4,8 εκ., πάχ. 1,1-0,7 εκ.

Πηλός: Ρόδιος (5YR 8/3). Μαλακός, όχι πολύ καθαρός, λίγη μαρμαρυγία, σκασίματα, καστανά, ασβεστολιθικά και μελανά εγκλείσματα. Γάνωμα στιλπνό καστανέρυθρο και απολεπισμένο κατά τόπους.

Περιγραφή: Τμήμα σώματος κλειστού αγγείου. Τρεις καστανέρυθρες ανισοπαχείς οριζόντιες ταινίες εναλλάξ με εδαφόχρωμες.

10.14. Κλειστό αγγείο

B15/Πγ 1

Βρυόκαστρο-Μεσαίο Πλάτωμα- Κτίριο 1- Εσωτερικό Κτιρίου 1

ΟΜ 1 «Επιφανειακός καθαρισμός»

Σώζ. ύψ. 7 εκ., πλ. 5.9 εκ., πάχ. 0.6 εκ.

Πηλός: Ρόδιος (5YR 7/3). Σκληρός με ελάχιστα σκασίματα, καστανά εγκλείσματα και μαρμαρυγία. Μελανό, θαμπό γάνωμα, απολεπισμένο. Επίθετο λευκό χρώμα.

Περιγραφή: Τμήμα ωσειδούς σώματος. Τρεις οριζόντιες ταινίες με λευκό επίθετο χρώμα. Το κατώτερο τμήμα ολόβαφο. Στο εσωτερικό έντονες αυλακώσεις του τροχού.

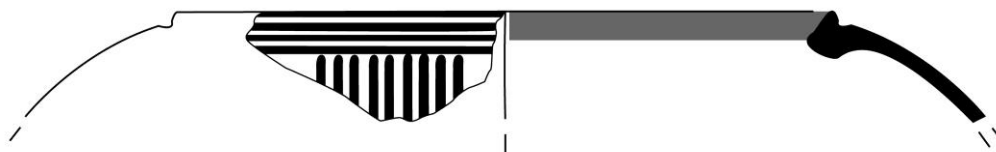
ΥΓ/πρώιμη αρχαϊκή περίοδος

Κολοφωτιά 2021, άρ. κάτ. Πγ5.

ΑΝΟΙΚΤΑ ΣΧΗΜΑΤΑ

11.ΔΙΝΟΙ

11.1. Δίνος

1:1

BK 20/Πγ 142 Φ13

BK20/Πγ 142

Βρυοκαστράκι-Νότιο συγκρότημα-Χώρος Ν6 (τομή 3)

ΟΜ 52167 «2^η στρώση λατύπης»

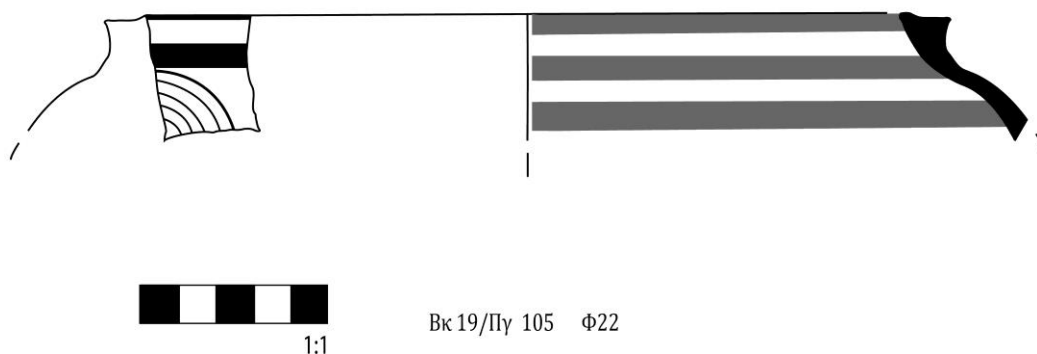
Σώζ. ύψος 2,8 εκ., Πλ. 4,9 εκ., διάμ 13 εκ., πάχ. 0,4 εκ.

Πηλός: Γκριζορόδινος (7,5YR 7/2). Σκληρός πηλός, πολύ μαρμαρυγία, σκασίματα, καστανά εγκλείσματα. Γάνωμα μελανό και καστανό θαμπό και εξίτηλο κατά τόπους.

Περιγραφή: Τμήμα χείλους δίνου. Βραχύ χείλος με λοξότμητο προς τα μέσα περιχείλωμα καλυμμένο με μελανό γάνωμα. Τρεις οριζόντιες μελανές ταινίες εναλλάξ με εδαφόχρωμες και χαμηλότερα οριζόντια ζώνη με ομάδα κάθετων γραμμών.

ΥΓ

11.2. Δίνοος

Βκ 19/Πγ 105 Φ22

Βκ19/Πγ 105

Βρυοκαστράκι -Κτίριο 2- Χώρος ΙΒ

ΟΜ 51010 «Τομή 1 - Καστανά χρώματα»

Σώζ. ύψος 4,3 εκ., πλ. 3,2 εκ., πάχ. 0,4 εκ., διάμ. 20 εκ.

Πηλός: Λευκορόδιος (5YR 8/2), τεφρός πυρήνας. Μαλακός πηλός, μαρμαρυγία, καστανά επικαθίσεις. Θαμπό γάνωμα, μελανό και καστανό απολεπισμένα.

Περιγραφή: Τμήμα χείλους ανοιχτού αγγείου ίσως κρατήρα. Έξω νεύον χείλος με λοξότμητο περιχείλωμα. Μία καστανή οριζόντια ταινία και χαμηλότερα ομόκεντρος κύκλος.

12.ΚΡΑΤΗΡΕΣ

12.1. Κρατήρας

Βκ20/Πγ 132

Νότιο Συγκρότημα – Χώρος Ν 6 (Τομή 3)

ΟΜ 52165 «Αφαίρεση στρώματος λατύπης»

Σώζ. ύψος 4,7 εκ., Πλ. 8,5 εκ., πάχ. 1,8 εκ.

Πηλός: Πορτοκαλοκίτρινος (5YR 7/6). Μαλακός πηλός, μεγάλα καστανά και ασβεστολιθικά, σκασίματα. Θαμπό εξίτηλο γάνωμα ερυθρού χρώματος.

Περιγραφή: Δύο συγκολλώμενα θραύσματα στελέχους κρατήρα. Φέρει αυλακώσεις και εξωτερικά μελανοκάστανο γάνωμα. Εσωτερικά ίχνη μελανού γανώματος.

ΜΓΙ

Kerameikos V. I, άρ. κάτ. 290.

12.2. Κρατήρας

Βκ20/Πγ 65

Κτίριο 2- εξωτερικά ΙΓ(Δ)

ΟΜ 51080

Σώζ. ύψος 4 εκ., Πλ. 5,6 εκ.

Πηλός: Ρόδιος (5YR 7/3). Μαλακός πηλός με καστανά και ασβεστολιθικά εγκλείσματα, ασημίζουσα μαρμαρυγία. Γάνωμα ερυθρό στο εσωτερικό, μελανές θαμπές ταινίες στο εξωτερικό.

Περιγραφή: Τμήμα κωνικής βάσης κρατήρα. Μελανοκάστανη οριζόντια ταινία στο εξωτερικό. Εσωτερικά ίχνη ερυθρού γανώματος στον πυθμένα.

12.3. Κρατήρας

Βκ19/Πγ 666

Βρυοκαστράκι-Νότιο Συγκρότημα-Χώρος Ν6 τομή 1

ΟΜ 52164 «Στρώση με λατύπη-3^η στρώση ΒΔ»

Σώζ. ύψος: 4,9 εκ., πλ. 8,7 εκ., πάχος 0,7 εκ.

Πηλός: Ρόδιος (2,5YR 8/4). Λίγη μαρμαρυγία, καστανά και ασβεστολιθικά μεγάλα εγκλείσματα, μεγάλα σκασίματα. Γάνωμα στιλπνό καστανέρυθρο εξωτερικά και ερυθροκάστανο στιλπνό στο εσωτερικό.

Περιγραφή: Τμήμα κατώτερου σώματος κρατήρα. Καστανέρυθρες οριζόντιες ταινίες εναλλάξ με εδαφόχρωμες, εξωτερικά. Εσωτερικά ολόβαφο με ερυθρό στιλπνό γάνωμα.

ΥΓ

12.4. Κρατήρας

B91/Πγ 5

Νότιο Νεκροταφείο

Σώζ. ύψος 2,9 εκ., πλ. 6,7 εκ., διάμ. 36 εκ., πάχ. 0,8 εκ.

Πηλός: Ρόδινος (7.5YR 7/4). Μαλακός πηλός, καστανά και ασβεστολιθικά, λίγη μαρμαρυγία, επικαθίσσεις αλάτων. Γάνωμα ερυθροκάστανο και εξίτηλο.

Περιγραφή: Τμήμα χείλους ανοιχτού αγγείου, κρατήρα ή λεκάνης. Έξω νεύον χείλος με επίπεδο περιχείλωμα διακοσμημένο με μελανά τρίγωνα κατά ομάδες. Εξωτερικά μία οριζόντια εξηρημένη ζώνη και μία ερυθροκάστανη. Εσωτερικά μία εξηρημένη οριζόντια ζώνη και μία ερυθροκάστανη.

12.5. Κρατήρας.

B94/Πγ 5

Νότιο Νεκροταφείο

Σώζ. ύψος 3,9 εκ., πλ. 4,3 εκ., πάχ. 0,6 εκ.

Πηλός: Ρόδινος (7,5YR 7/4) τεφρός πυρήνας και ανοιχτό ερυθρό επίχρυσμα (2,5 YR 7/6). Σκληρός πηλός, λίγη μαρμαρυγία, καστανά και ασβεστολιθικά εγκλείσματα. Γάνωμα μελανό στιλπνό και εξίτηλο κατά τόπους με αποκρούσεις εξωτερικά. Εσωτερικά ερυθροκάστανο γάνωμα θαμπό και εξίτηλο.

Περιγραφή: Τμήμα κατώτερου σώματος ανοιχτού αγγείου. Εξωτερικά μελανές ταινίες εναλλάξ με εδαφόχρωμες και ολόβαφο το κατώτερο τμήμα του αγγείου.

ΥΓ

12.6. Κρατήρας

B94/Πγ 23

Βρυόκαστρο - Νότιο Νεκροταφείο

Σώζ. ύψος 2,6 εκ., πλ. 4,4 εκ., πάχ. 0,4 εκ.

Πηλός: Κιτρινέρυθρος (5YR 7/6). Σκληρός πηλός, μαρμαρυγία, επικαθίσεις, καστανά και ασβεστολιθικά εγκλείσματα. Γάνωμα ερυθρό θαμπό εξωτερικά και εσωτερικά καστανό.

Περιγραφή: Τμήμα σώματος κρατήρα. Εξωτερικά οριζόντιες καστανέρυθρες και εδαφόχρωμες ταινίες εναλλάξ. Εσωτερικά ολόβαφο με στιλπνό και καστανό γάνωμα.

ΥΓ

12.7. Κρατήρας

B94/Πγ 33

Νότιο Νεκροταφείο

Σώζ. ύψος 3,9 εκ., Πλ. 3,5 εκ., πάχ. 0,6 εκ.

Πηλός: Ανοιχτός πορτοκαλόχρωμος (7.5YR 7/6) και γκρίζος στον πυρήνα. Μαλακός πηλός, μαρμαρυγία, καστανά και ασβεστολιθικά εγκλείσματα. Γάνωμα, μελανό καστανό, θαμπό και εξίτηλο.

Περιγραφή: Τμήμα σώματος ανοιχτού αγγείου. Οριζόντια ζώνη με κάθετες γραμμές σε εξηρρημένο έδαφος. Τρεις ανισοπαχείς οριζόντιες ταινίες, δύο μελανές και μία εδαφόχρωμη.

12.8. Κρατήρας

Bκ20/Πγ 69

Κτίριο 2- Χώρος ΙΓ

ΟΜ 51079 «Επιφανειακός καθαρισμός»

Σώζ. ύψος 3,5 εκ., Πλ. 6,6 εκ., πάχ. 0,9 εκ.

Πηλός: Ρόδινος (5YR 8/3). Μαλακός πηλός, ασημίζουσα μαρμαρυγία, καστανά εγκλείσματα, σκασίματα. Θαμπό γάνωμα μελανό και καστανέρυθρο, στιλπνό εσωτερικά. Ωχρό επίχρυσμα.

Περιγραφή: Τμήμα σώματος κρατήρα. Τρεις καστανές οριζόντιες ταινίες εναλλάξ με εδαφόχρωμες. Χαμηλότερα οριζόντια αλυσίδα ρόμβων ανάμεσα σε ομάδες κάθετων γραμμιδίων.

ΥΓ

12.9. Ανοιχτό αγγείο-κρατήρας

B17/Πγ 26

Βρυόκαστρο-Μεσαίο Πλάτωμα-Κτίριο 1-Χώρος Β (Βόρειο τμήμα)

ΟΜ 40045 «Σκούρο καστανό χώμα»

Σώζ. ύψ. 3.52 εκ., διάμ. χείλους 32 εκ., πλ. 4 εκ., πάχ. 0.44 εκ.

Πηλός: Πολύ απαλός καστανός (10YR 8/2). Σκληρός, με ορισμένα σκασίματα και μερικά ασβεστολιθικά και καστανά εγκλείσματα. Μελανό θαμπό γάνωμα, απολεπισμένο.

Περιγραφή: Τμήμα χείλους και ώμου ανοιχτού αγγείου. Έξω νεύον χείλος με καμπύλη απόληξη. Στο χείλος δύο μελανές οριζόντιες ταινίες και μία εδαφόχρωμη εναλλάξ. Χαμηλότερα του χείλους οριζόντια ταινία με αλυσίδα απλών ρόμβων. Εσωτερικά τέσσερις παράλληλες ταινίες.

Γ' τέταρτο 8^{ου} αι.

Borell 1978, 24, αριθ. 1922.215, πίν. 35· Banou & Bournias 2014, 60, αριθ. 785.

Κολοφωτιά 2021, άρ. κάτ. Πγ22.

12.10. Κρατήρας

B17/Πγ 7

Βρυόκαστρο-Μεσαίο Πλάτωμα-Κτίριο 1- Χώρος Β (Βόρειο τμήμα)

ΟΜ 40040 «Στρώμα λατύπης»

Σώζ. ύψ. 3.15 εκ., πλ. 4.3 εκ., πάχ. 0.8 εκ.

Πηλός: Γκρίζος μπλέ (GLEY 2 6/1). Σκληρός με σκασίματα, μαρμαρυγία και ασβεστολιθικά εγκλείσματα. Μελανοκάστανο θαμπό γάνωμα, απολεπισμένο κατά τόπους. Καστανό επίχρυσμα.

Περιγραφή: Τμήμα σώματος κρατήρα. Εσωτερικά τρεις οριζόντιες μελανοκάστανες ανισοπαχείς ταινίες εναλλασσόμενες με εδαφόχρωμες ταινίες. Εσωτερικά ολόβαφο.

ΥΓ

Κολοφωτιά 2021, άρ. κάτ. Πγ23.

12.11. Κρατήρας

B17/Πγ 25

Βρυόκαστρο-Μεσαίο Πλάτωμα-Κτίριο 1- Χώρος Β (Βόρειο τμήμα)

ΟΜ 40045 «Σκούρο καστανό χρώμα»

Σώζ. ύψ. 4.3 εκ., διάμ. ποδιού ~14 εκ., πλ. 3.84 εκ., πάχ. 0.55 εκ.

Πηλός: Ρόδινος (5YR 7/3). Σκληρός με μερική μαρμαρυγία και σκασίματα. Μελανό θαμπό γάνωμα.

Περιγραφή: Το κατώτερο τμήμα υποστατού κρατήρα. Δύο μελανές οριζόντιες ταινίες εναλλάξ με εδαφόχρωμες. Το χαμηλότερο τμήμα καλύπτεται με μελανό γάνωμα.

Ύστερος 8^{ος} – αρχές 7^{ου}

Boardman 1967, 113-114, αριθ. 116, εικ. 68.

Κολοφωτιά 2021, άρ. κάτ. Πγ24.

13.ΚΑΝΘΑΡΟΣ

13.1. Κάνθαρος

Βκ20/Πγ 178

Βρυοκαστράκι-Κτίριο 2- Χώρος Β

ΟΜ 51091 «Αφαίρεση πρώτης στρώσης εγκατάλειψης και καθαρισμός τοίχου»

Σώζ. ύψος 4,8 εκ., πλ. 4,9 εκ., πάχ. 0,5 εκ., πλ. λαβής 4 εκ., πάχ. λαβής 0,5 εκ.

Πηλός: Ρόδινος (5YR 7/4). Μαλακός πηλός, ασβεστολιθικά και καστανά εγκλείσματα, ασημίζουσα μαρμαρυγία. Γάνωμα στιλπνό, καστανέρυθρο, εσωτερικά και εξωτερικά.

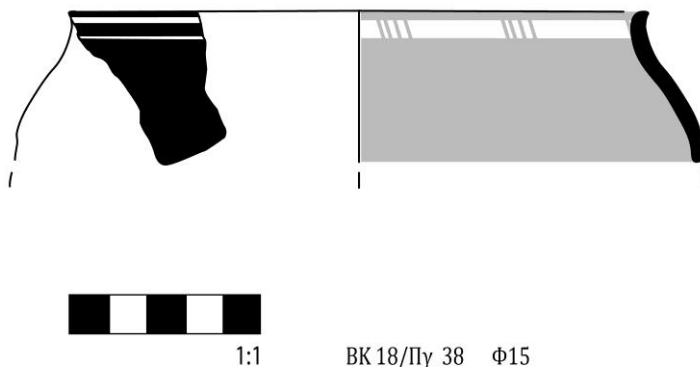
Περιγραφή: Τμήμα ώμου και λαβής κανθάρου. Ταινιωτή υπερυψωμένη λαβή με κάθετη ζώνη οριζόντιων ταινιών.

ΜΓ/ΥΓ

Kerameikos V.1, πίν. 85-86-87-88, *Agora VIII*, άρ. κάτ. 169-175, πίν. 10.

14.ΣΚΥΦΟΙ

14.1. Σκύφος

BK18/Πγ 38 OM 50003

Βρυοκαστράκι-Κτίριο 1(Βασιλική) «Ξανθά χώματα σαν λατύπη»

Σώζ. ύψος: 3,9 εκ., πλ. 3,6 εκ., πάχος: 0,5 εκ., διαμ. 15 εκ.

Πηλός: Ρόδινος 2,5YR 8/4. Μαλακός πηλός, μαρμαρυγία, καστανά εγκλείσματα. Γάνωμα μελανό και στιλπνό, με μικρές αποκρούσεις κατά τόπους.

Περιγραφή: Τμήμα χείλους σκύφου. Χαμηλό και έξω νεύον χείλος. Στο εσωτερικό του σύστημα από λοξά γραμμίδια. Το εσωτερικό καλύπτεται με μελανό στιλπνό γάνωμα.

ΜΓΙ

Kerameikos V.1, πίν. 100, Grab 89.

14.2. Σκύφος

1:1

BK 19/Πγ 351 Φ11

BK19/Πγ 351

Νότιο συγκρότημα-Χώρος N5

OM 52115 «Στρώμα λατύπης»

Σώζ. ύψος 3,6 εκ., πλ. 6,1 εκ., διάμ βάσης 11 εκ., πάχ. 0,6 εκ.

Πηλός: Ρόδινος (5YR 7/3). Τεφρός πυρήνας, επίχρυσμα ερυθροκίτρινο (5YR 6/6).

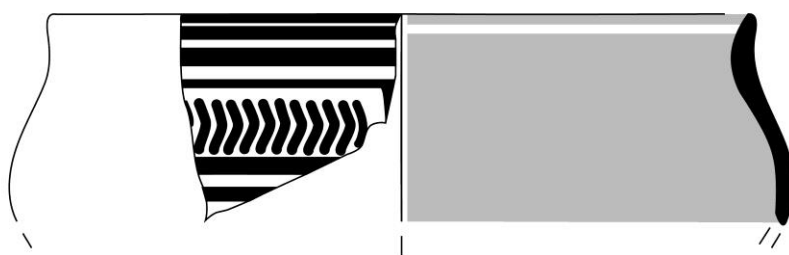
Καστανά και λευκά εγκλείσματα. Μελανό γάνωμα εσωτερικά και εξωτερικά θαμπό εξίτηλο.

Περιγραφή: Τμήμα δισκοειδούς βάσης. Καλύπτεται με μελανό στιλπνό γάνωμα εξωτερικά. Εσωτερικά γάνωμα αμελώς επαλειμμένο.

β' μισό 10^{ου} αι.

Kerameikos V.1, άρ. κάτ. 251.

14.3. Σκύφος

BK 19/Πγ 6 Φ16

Βκ19/Πγ 6

Κτίριο 1-Βασιλική (κεντρικός κλίτος)

OM 50011 «Επίχωση καταστροφής»

Σώζ. ύψος: 4,7 εκ., πλ. 5,2 εκ., πάχος 0,5 εκ.

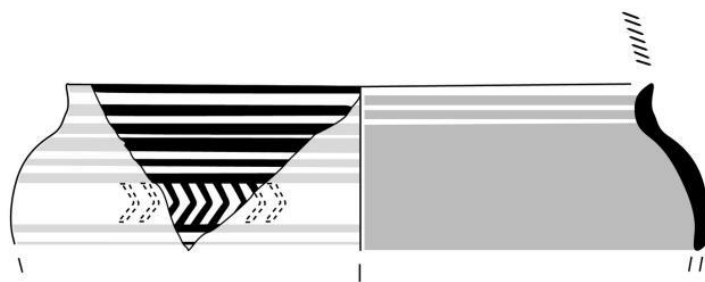
Πηλός: Ρόδινος (5YR 7/4). Λίγο σκληρός πηλός, λίγη μαρμαρυγία, καστανά εγκλείσματα, καθαρός πηλός με επικαθίσεις. Γάνωμα μελανοκάστανο, ερυθρό, θαμπό και απολεπισμένο κατά τόπους.

Περιγραφή: Τμήμα χείλους και σώματος σκύφου. Ελαφρώς έξω νεύον ψηλό χείλος διακοσμημένο με τέσσερις μελανοκάστανες οριζόντιες ταινίες εναλλάξ με εδαφόχρωμες. Στο σώμα, οριζόντια ζώνη από σειρά με ενάλληλες γωνίες σε μετόπη. Δύο μελανοκάστανες οριζόντιες ταινίες εναλλάξ με εδαφόχρωμες.

ΜΓΠ

Jarosh-Rheinholdt 2009, άρ. κάτ. 628.

14.4. Σκύφος

1:1

BK 20/Πγ 186 Φ13

BK20/Πγ 186

Βρυοκαστράκι-Κτίριο1- βασιλική- Νότιο κλίτος-εξωτερικά

OM50400 «Αφαίρεση στρώματος εξωτερικά του νότιου κλίτους»

Σώζ. ύψος 3,3 εκ., Πλ. 6 εκ., Διάμ. 12 εκ., πάχ. 0,3 εκ.

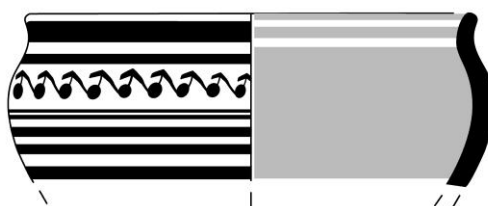
Πηλός: Πορτοκαλόχρωμος (5YR 7/6). Σκληρός πηλός, ελάχιστη μαρμαρυγία, καστανά εγκλείσματα, καθαρός πηλός. Γάνωμα στιλπνό, μελανό και καστανό κατά τόπους.

Περιγραφή: Τμήμα έξω νεύοντος χείλους σκύφου. Στο χείλος ανισοπαχείς ταινίες οριζόντιες μελανές ταινίες και εδαφόχρωμες εναλλάξ. Χαμηλότερα εδαφόχρωμη ζώνη με ενάλληλες γωνίες σε συνεχή σειρά.

Μέσα 8^{ον} αι.

Kerameikos V, I, πίν.91, άρ. κάτ. 829.

14.5. Σκύφος

1:1

BK 20/Πγ 191 Φ10

BK20/Πγ 191 OM50400

Βρυοκαστράκι-Κτίριο 1, Βασιλική – Νάρθηκας - Εξωτερικά «Αφαίρεση επιφανειακού στρώματος εξωτερικά του νάρθηκα της βασιλικής»

Σωζ. ύψος 4,1 εκ., Πλ. 5,3 εκ., Διαμ. 10 εκ. παχ. 0,4-0,5 εκ.

Πηλός: Ανοιχτός καστανός πηλός (10YR 7/4). Σκασίματα, ελάχιστη μαρμαρυγία καστανά εγκλείσματα. Γάνωμα εσωτερικά και εξωτερικά εξίτηλο κατά τόπους, χρώματος μαύρου και καστανέρυθρου.

Περιγραφή: Τμήμα χείλους και σώματος σκύφου. Χαμηλό ελαφρώς έξω νεύον. Δύο μελανοκάστανες ταινίες εναλλάξ με δύο εδαφόχρωμες στο χείλος. Μία εδαφόχρωμη οριζόντια ζώνη με οριζόντια ζικ-ζακ ταινία. Καστανές και εδαφόχρωμες οριζόντιες ταινίες εναλλάξ.

ΥΓII

Coldstream 2008, 13b.

14.6. Σκύφος

Βκ20/Πγ144

Νότιο Συγκρότημα- Χώρος Ν6 (τομή 3)

ΟΜ 52167 «2^η στρώση λατύπη»

Σώζ. ύψος 5 εκ., Πλ. 4,2 εκ., Διάμ. 22 εκ., πάχ. 0,4 εκ.

Πηλός: Ρόδινος (5YR 8/3). Μαλακός πηλός, σκασίματα, καστανά εγκλείσματα και μαρμαρυγία. Γάνωμα θαμπό με αποκρούσεις στο εξωτερικό και στιλπνό στο εσωτερικό.

Περιγραφή: Τμήμα χείλους και σώματος σκύφου. Πέντε καστανές και μελανές οριζόντιες στο ψηλό έξω νεύον χείλος. Οριζόντια ζώνη συνεχών ρόμβων εντός μετόπης. Σώζονται τρεις καστανές οριζόντιες ταινίες εναλλάξ με εδαφόχρωμες.

ΥΓ

Jarodisch-Reinholdt 2009, άρ. κάτ. 684.

14.7. Σκύφος

Βκ19/Πγ 230

Νότιο συγκρότημα, Χώρος Ν5

ΟΜ 52111 «Ανοιχτά καστανά χόματα»

Σώζ. ύψος 4,3 εκ., πλ. 3,5 εκ., πάχ. 0,3 εκ.

Πηλός: Ρόδιнос πηλός (5YR 7/3). Καστανά εγκλείσματα, λιγοστή μαρμαρυγία, επικαθίσεις. Γάνωμα μελανό και καστανέρυθρο.

Περιγραφή: Τμήμα χείλους και σώματος σκύφου. Στο χείλος, τρεις καστανέρυθρες ταινίες. Στη ζώνη του ώμου εδαφόχρωμη οριζόντια ζώνη με αλυσίδα ρόμβων σε μονή σειρά. Τρεις ερυθροκάστανες και μελανές ταινίες εναλλάσσονται με εδαφόχρωμες.

ΥΓΠ

14.8. Σκύφος

Βκ20/Πγ 86

Νότιο Συγκρότημα – κλίμακα

ΟΜ52104 «Καθαρισμός- αφαίρεση στρώματος κεράμων»

Πηλός: Ρόδιнос (7,5YR 7/3). Καθαρός πηλός, ασημίζουσα μαρμαρυγία, ελάχιστα ασβεστολιθικά εγκλείσματα. Γάνωμα ερυθρό και στιλπνό εσωτερικά και εξωτερικά.

Περιγραφή: Τμήμα χείλους και σώματος σκύφου. Ψηλό λεπτοδουλεμένο χείλος σκύφου, με έντονη μετάβαση στο σώμα. Στο χείλος ερυθρές ταινίες εναλλάξ με εδαφόχρωμες. Στο σώμα γλωσσωτό κόσμημα.

ΥΓ

Lemos 2012, 163. 3; *Lefkandi I*, πίν. 36:3. Ανδρειωμένου 1981, *AE* 88. *Zagora II*, πίν. 165c. *Agora VIII*, άρ. κάτ. 170, πίν. 10, *Kerameikos V.1*, πίν. 99.

14.9. Σκύφος

Βκ20/Πγ 17

Βρυοκαστράκι-Νότιο Συγκρότημα- Χώρος Ν5

ΟΜ 52127 «Λωρίδα με γκριζωπά χρώματα»

Σώζ. ύψος 2,8 εκ., Πλ. 3,6 εκ., πάχ. 0,4 εκ.

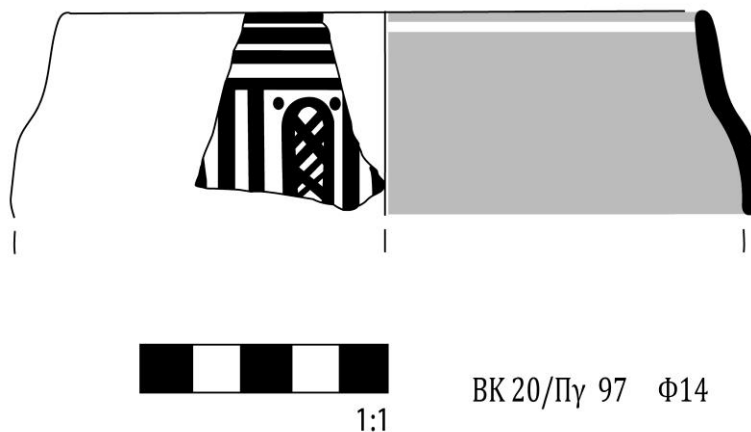
Πηλός: Ρόδινος (7,5YR 7/3). Μαλακός πηλός, καστανά εγκλείσματα, μαρμαρυγία, λίγα, ελάχιστα σκασίματα. Γάνωμα καστανό και στιλπνό εξωτερικά, στο εσωτερικό θαμπό καστανό, απολεπισμένο κατά τόπους, σώζεται σε καλή κατάσταση.

Περιγραφή: Τμήμα ώμου σκύφου. Έντονη νεύρωση μεταξύ χείλους και ώμου. Διακρίνεται καστανό και εδαφόχρωμη οριζόντια ταινία. Στο σώμα εντός μετόπης αμελείς τεθλασμένες ταινίες.

ΥΓ

Lemos 2012, 163. 3; *Lefkandi I*, πίν. 36:3. Ανδρειωμένου 1981, *AE* 88. *Zagora II*, πίν. 165c.

14.10. Σκύφος

BK 20/Πγ 97 Φ14

BK20/Πγ 97

Νότιο Συγκρότημα-Χώρος N5

OM 52133 «B. τμήμα 2^ο στρώμα λατύπης»

Σώζ. ύψος 3,7 εκ., πλ. 3,7 εκ., πάχ. 0,4 εκ., διάμ. χείλους 14 εκ.

Πηλός: Πορτοκαλόχρωμος (7,5YR 7/6). Μαλακός πηλός, μαρμαρυγία, καστανά εγκλείσματα. Γάνωμα στιλπνό, ερυθρό εσωτερικά και καστανό εξωτερικά.

Περιγραφή: Τμήμα χείλους και σώματος σκύφου. Ψηλό ελαφρώς έξω νεύον χείλος διακοσμημένο με τέσσερις καστανές οριζόντιες ταινίες, εναλλάξ με εδαφόχρωμες. Στο σώμα γλωσσωτό διάγραμμα κόσμημα, στιγμές σε ελεύθερο πεδίο εντός μετόπης.

ΥΓ

Lemos 2012, 163. 3; *Lefkandi I*, πίν. 36:3. Ανδρειωμένου 1981, *AE* 88. *Zagora II* πίν. 165c., *Kerameikos V.I*, πίν. 99, *Agora VIII*, άρ. κάτ. 170, πίν. 10.

14.11. Σκύφος

Βκ19/Πγ 661

Νότιο Συγκρότημα- Χώρος Ν5

ΟΜ 52123 «Καστανά χρώματα ΙΙΙ»

Σώζ. ύψος 3,9 εκ., Πλ. 3,4 εκ., πάχ. 0,5 εκ.

Πηλός: Γκρίζος (5YR 6/1), επίχρυσμα ερυθροκίτρινο (5YR 7/6). Καστανά εγκλείσματα ελάχιστη μαρμαρυγία, σκασίματα. Γάνωμα στιλπνό, ελαφρώς απολεπισμένη κατά τόπους εξωτερικά.

Περιγραφή: Τμήμα χείλους και ώμου σκύφου. Ψηλό χείλος με ανισοπαχείς οριζόντιες καστανές ταινίες και εδαφόχρωμες εναλλάξ. Στον ώμο, οριζόντια ζώνη με κάθετες καστανές γραμμές.

ΥΓΙ και ΙΙ

Ανδρειωμένου 1981, *ΑΕ*, πίν. 17, άρ. κάτ. 27.

14.12. Σκύφος

Βκ20/Πγ 101

Νότιο συγκρότημα- Χώρος Ν5

ΟΜ 52133 «Β. τμήμα-2^η στρώση λατύπης»

Σώζ. ύψος 3,2 εκ., πλ. 3,5 εκ., πάχ. 0,4 εκ.

Πηλός: Πορτοκαλόχρωμος (7.5YR 7/6). Σκληρός πηλός, μαρμαρυγία, ελάχιστα καστανά εγκλείσματα. Γάνωμα στιλπνό, καστανό εξωτερικά και εσωτερικά μελανοκάστανο.

Περιγραφή: Τμήμα σώματος σκύφου. Εξωτερικά γλωσσωτόδιάγραμμα με διπλό περίγραμμα κόσμημα και εσωτερικά ολόβαφο με μελανοκάστανο γάνωμα.

ΥΓΙβ

Lemos 2012, 163. 3; *Lefkandi I*, πίν. 36:3. Ανδρειωμένου 1981, *AE* 88. *Zagora II*, πίν. 165c.

14.13. Σκύφος

1:1

ΒΚ 20/Πγ 47 Φ13

Βκ20/Πγ 47

Νότιο συγκρότημα-Χώρος Ν5

ΟΜ 52126 «Λωρίδα με καστανέρυθρα χρώματα»

Σώζ. ύψος 3,2 εκ., πλ. 3,8 εκ., πάχ. 0,3 εκ., διάμ. 13 εκ.

Πηλός: Ρόδινος (5YR 7/6). Μαλακός πηλός, μαραρυγία, ασβεστολιθικά, ερυθρά, καστανά και μελανά εγκλείσματα. Γάνωμα θαμπό, καστανό και μελανό, κατά τόπους απολεπισμένο. Εσωτερικά μελανό και καστανό θαμπό γάνωμα.

Περιγραφή: Τμήμα χείλους και ώμου σκύφου. Έξω νεύον ψηλό χείλος διακοσμημένο με τρεις μελανές και εδαφόχρωμες οριζόντιες ταινίες εναλλάξ. Στο σώμα, τμήμα από το λαιμό και το κεφάλι τουλάχιστον δύο σχηματοποιημένων υδρόβιων πτηνών. Στο ελεύθερο πεδίο στιγμορόδακες.

ΥΓ

14.14. Σκύφος

Βκ19/Πγ 601

Βρυοκαστράκι-Νότιο συγκρότημα-Χώρος Ν5

ΟΜ52122 «Στρώμα λατύπης ΙΙ»

Σώζ. ύψος 3,1 εκ., πλ. 3 εκ., πάχ. 0,3 εκ.

Πηλός: Ανοιχτός καστανός (10YR 7/3). Μαλακός πηλός, σκασίματα, καστανά εγκλείσματα, μαρμαρυγία. Γάνωμα μελανό, εξίτηλο κατά τόπους.

Περιγραφή: Τμήμα χείλους και σώματος σκύφου. Έξω νεύον χείλος με έντονη γωνίωση στο σημείο μετάβασης στο σώμα. Το σώμα φέρει ταινιωτή διακόσμηση και ζώνη με διάγραμμα μαϊάνδρο.

ΥΓ

Délos XV, άρ. κάτ.Β16, πίν. XLV.

14.15. Σκύφος

Bκ19/Πγ 658

Νότιο Συγκρότημα- ΧώροςN5

OM 52123 «Καστανά χρώματα III»

Σώζ. ύψος 3,9 εκ., Πλ. 2,7 εκ., πάχ. 0,3 εκ.

Πηλός: Ανοιχτόχρωμος ρόδινος (5YR 8/1). Μαλακός πηλός, μαρμαρυγία, καστανά εγκλείσματα. Ρόδινο επίχρυσμα, γάνωμα μελανό, θαμπό, εξίτηλο με αποκρούσεις.

Περιγραφή: Τμήμα σώματος κλειστού αγγείου. Τρεις οριζόντιες μελανές ζώνη εναλλάξ με δύο εδαφόχρωμες. Μία οριζόντια εδαφόχρωμη ζώνη με κάθετες γραμμές. Το υπόλοιπο αγγείο φαίνεται να καλυπτόταν από οριζόντιες εδαφόχρωμες και μελανές ταινίες εναλλάξ.

ΥΓ

Lefkandi I, άρ. κάτ.208, πίν. 51.

14.16. Σκύφος

B17/Πγ 5

Μεσαίο Πλάτωμα-Κτίριο 1-Χώρος β (Βόρειο τμήμα)

OM 40040 «Στρώμα λατύπης»

Σώζ. ύψ. 2.8 εκ., διάμ. χείλους ~8 εκ., πλ. 2.15 εκ., πάχ. 0.5 εκ.

Πηλός: Ρόδιος (7.5YR 8/3). Σκληρός, με ελάχιστα ασβεστολιθικά και καστανά εγκλείσματα. Μελανό γάνωμα προς ερυθρό απολεπισμένο κατά τόπους.

Περιγραφή: Τμήμα χείλους και σώματος σκύφου. Ψηλό και ελαφρώς έξω νεύον χείλος. Εξωτερικά στο χείλος τέσσερις οριζόντιες ταινίες εναλλάξ με εδαφόχρωμες. Εσωτερικά ολόβαφο.

Β' μισό 8^{ου} αι.

Κολοφωτιά 2021, άρ. κάτ. Πγ18.

14.17. Σκύφος

Βκ19/Πγ 262

Νότιο Συγκρότημα-Χώρος Ν5

ΟΜ 52113 «Κοκκινωπά χρώματα»

Σώζ. ύψος 6,2 εκ., Πλ. 8,2 εκ., Διάμ. 30 εκ. πάχ. 0,7 εκ.

Πηλός: Σκασίματα, ασβεστολιθικά εγκλείσματα, καστανά εγκλείσματα, επικαθίσεις, ελάχιστα μελανά εγκλείσματα. Γάνωμα ερυθρό εξίτηλο και θαμπό στο εξωτερικό, στιλπνό στο εσωτερικό.

Περιγραφή: Τμήμα χείλους και σώματος κρατήρα. Έξω νεύον χείλος. Στο σώμα ερυθρές στιγμές και κάθετα ερυθρά γραμμίδια.

720-700

Brock, Young 1949, άρ. κάτ. 24.

14.18. Σκύφος

B17/Πγ 13

Μεσαίο Πλάτωμα-Κτίριο 1-Χώρος Β

ΟΜ 40043 «Κατώτερο στρώμα λατύπης»

Πηλός: Πορτοκαλόχρωμος (5YR 6/6) στην επιφάνεια με τεφρό πυρήνα. Εύθρυπτος, με σκασίματα, μελανά εγκλείσματα και ελάχιστη μαρμαρυγία. Ερυθρό γάνωμα και εξίτηλο.

Περιγραφή: Τμήμα χείλους και ώμου σκύφου. Ψηλό έξω νεύον χείλος. Εξωτερικά στο χείλος οριζόντιες τέσσερις ανισοπαχείς ερυθρές ταινίες εναλλασσόμενες με εδαφόχρωμες. Στον ώμο δύο ζώνες από ομάδα κάθετων κυμματιστών γραμμών. Εσωτερικά εξηρημένη ταινία στο χείλος και το υπόλοιπο ολόβαφο.

720-700 π.Χ.

Brock & Mackworth Young 1949, 43, αριθ. 20, πίν. 14.28.

Κολοφωτιά 2021, άρ. κάτ. Πγ19.

14.19. Σκύφος

B17/Πγ 16

Μεσαίο Πλάτωμα-Κτίριο 1-Χώρος Β

ΟΜ 40043 «Κατώτερο στρώμα λατύπης»

Σώζ. ύψ. 4.38 εκ., διάμ. χείλους 14 εκ., πλ. 3.6 εκ., πάχ. 0.4 εκ.

Πηλός: Ανοιχτός γκρίζος (7.5YR 7/1). Πηλός σχετικά μαλακός με ελάχιστα σκασίματα, ασβεστολιθικά εγκλείσματα και μαρμαρυγία. Μελανό και θαμπό γάνωμα, εξίτηλο κατά τόπους.

Περιγραφή: Τμήμα χείλους και σώματος σκύφου. Χείλος πολύ χαμηλό έξω νεύον και σώμα ημισφαιρικό. Εξωτερικά ολόβαφο με τρεις εξηρημένες λεπτές ταινίες στον ώμο. Εσωτερικά ολόβαφο.

Τέλη 8^{ου} αι.-αρχές 7^{ου} αι.

Corinth VII.1, 13-14, αριθ. 39, 43, πίν. 7-8· Coldstream 2008, πίν. 48e.

Κολοφωτιά 2021, άρ. κάτ. Πγ15.

14.20. Σκύφος

B17/Πμβ 119

Μεσαίο Πλάτωμα-Κτίριο 1-Χώρος Β (Βόρειο τμήμα)

ΟΜ 40040 «Στρώμα λατύπης»

Σώζ. ύψ. 4.1 εκ., διάμ. χείλους 12 εκ., διάμ. λαβής 1 εκ., πλ. 4.9 εκ., πάχ. 0.25 εκ.

Πηλός: Πορτοκαλόχρωμος (5YR 7/6). Σκληρός, με αρκετά μικρά σκασίματα και ορισμένα ασβεστολιθικά εγκλείσματα. Μελανό θαμπό γάνωμα εσωτερικά, καστανέρυθρο εξωτερικά, κατά τόπους εξίτηλο.

Περιγραφή: Τμήμα χείλους, λαβής και σώματος σκύφου. Χείλος έξω νεύον και ημισφαιρικό σώμα. Λαβή οριζόντια κυκλικής διατομής. Εσωτερικά και εξωτερικά ολόβαφο.

γ' τέταρτο 8^{ου} αι.- α' τέταρτο 7^{ου} αι.

Agora VIII, 48, αριθ. 136-139, πίν. 8· Young 1939, 154, αριθ. C 43, πίν. 106

Κολοφωτιά 2021, άρ. κάτ. Πγ 16.

14.21. Σκύφος

B17/Πμβ 114

Μεσαίο Πλάτωμα-Κτίριο 1-Χώρος Γ

ΟΜ 40046 «Στρώμα λατύπης»

Σώζ. ύψ. 2.4 εκ., διάμ. χείλους 12 εκ., πλ. 3.55 εκ., πάχ. 0.3 εκ.

Πηλός: Πορτοκαλόχρωμος (5YR 7/6). Σκληρός, σχετικά καθαρός με ορισμένα ασβεστολιθικά εγκλείσματα, μαρμαρυγία και σκασίματα. Καστανομέλανο θαμπό γάνωμα, αραιωμένο κατά τόπους, μερικώς απολεπισμένο.

Περιγραφή: Τμήμα χείλους και σώματος σκύφου. Χείλος έξω νεύον και σώμα ημισφαιρικό. Γένεση λαβής στον ώμο κυκλικής διατομής. Ολόβαφο και πιθανόν εξηρημένη ζώνη στο σώμα μεταξύ των δύο άκρων της λαβής.

Τελευταίο τέταρτο 8^{ου} αι. – αρχές 7^{ου} αι.

Κολοφωτιά 2021, άρ. κάτ. Πγ 17.

14.22. Ανοιχτό αγγείο- σκύφος

B17/Πγ 14

Βρυόκαστρο-Μεσαίο Πλάτωμα- Κτίριο 1- Χώρος Β

ΟΜ 40045 «Σκούρο καστανό χώμα»

Σώζ. ύψ. 3 εκ. , διάμ. λαβής 1-1,2 εκ., πλ. 2.9 εκ., πάχ. 0.4 εκ.

Πηλός: Πορτοκαλόχρωμος (5YR 7/6). Σκληρός, σχετικά καθαρός με ελάχιστα σκασίματα. Καστανομέλανο στιλπνό γάνωμα. Αμελής επάλειψη χρώματος.

Περιγραφή: Τμήμα λαβής κυκλικής διατομής σε σχήμα Ω. Στη λαβή μελανές κάθετες στρογγυλεμένες ταινίες.

Τέλη 8^{ου}-αρχές 7^{ου} αι.

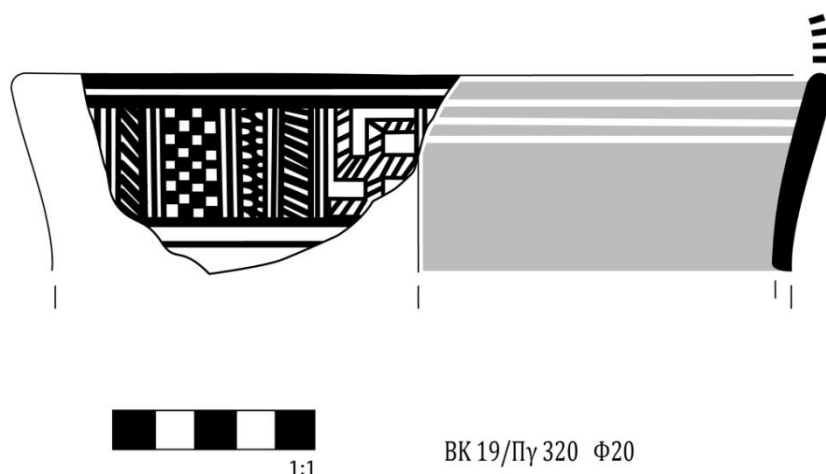
Coldstream 2008, 15j, Coldstream 2008, 19k ,19l. *Corinth VII.1*, 39, άρ. κάτ. 122, πίν. 17.

Κολοφωτιά 2021, άρ. κάτ. Πγ20.

15. Σκύφοι με ψηλό χείλος

15.1. Σκύφος με ψηλό χείλος

Βκ19/Πγ 320

Νότιο Συγκρότημα – Χώρος Ν5

ΟΜ 52112 «Επιφανειακό στρώμα»

Σώζ. ύψος 4,7 εκ., πλ. 9,8 εκ., διάμ. 20 εκ., πάχ. 0,8 εκ.

Πηλός: Ρόδινος (7,5YR 7/3). Μαλακός πηλός, με ολίγη μαρμαρυγία, σκασίματα, καστανά εγκλείσματα. Γάνωμα στο εσωτερικό και το εξωτερικό εξίτηλο σε μεγάλο βαθμό μελανού και καστανέρυθρου χρώματος.

Περιγραφή: Τμήμα χείλους κυπέλλου. Ψηλό χείλος λεπτοδουλεμένο. Στο χείλος δύο οριζόντιες μελανές ταινίες εναλλάξ με μία εδαφόχρωμη. Ακολουθούν κάθετες διακοσμητικές ταινίες. Σώζεται κάθετη ζώνη με παραλληλόγραμμα γραμμίδια προς τα δεξιά, μία κάθετη ζώνη με ζατρικιωδές κόσμημα, μία κάθετη ζώνη με τεθλασμένη γραμμή, παχιά και αμελώς γεγραμμένη. Μία κάθετη οδοντωτή ζώνη σε εξηρημένο έδαφος. Μία κάθετη κάθετη ζώνη με δικτυωτό αγκυλωτό σταυρό εντός μετόπης σε εξηρημένο έδαφος. Χαμηλότερα, δύο οριζόντιες μελανές, ανάμεσα σε εδαφόχρωμη οριζόντια ταινία.

ΥΓΠα- ΥΓΠβ

Kerameikos V. I, άρ. κάτ.3148.

15.2. Σκύφος με ψηλό χείλος

Βκ20/Πγ 89

Νότιο συγκρότημα- Χώρος Ν5

ΟΜ 52133 «Β. τμήμα- 2^η στρώση λατύπης»

Σώζ. ύψος 4,4 εκ., Πλ. 3 εκ., πάχ. 0,6 εκ.

Πηλός: Ρόδινος (5YR 7/4). Μαλακός πηλός, καστανά εγκλείσματα, μαρμαρυγία. Γάνωμα καστανέρυθρο, θαμπό.

Περιγραφή: Τμήμα ποδιού δίωτου κυπέλλου. Αμελείς τεθλασμένες γραμμές σε πολλαπλή κάθετη διάταξη εντός μετόπης. Γάνωμα καστανέρυθρο και θαμπό. Ίσως εργαστήριο του αμφορέα Αθήνα 894.

ΥΓΠβ 725 π.Χ.

Agora VIII, πίν. 19, άρ. κάτ. 338. *Kerameikos V.1*, άρ. κάτ. 1160.

16. ΚΥΠΕΛΛΑ

16.1. Λαβή ανοιχτού αγγείου

Βκ19/Πγ 98

Κτίριο 1 (Βασιλική)- Νότιο κλίτος

ΟΜ 50103 «Γωνία Τ8 και Τ12 ΝΒ»

Σώζ. ύψος 3,5 εκ., Πλ. 1,9 εκ., παχ. 0,8 εκ.

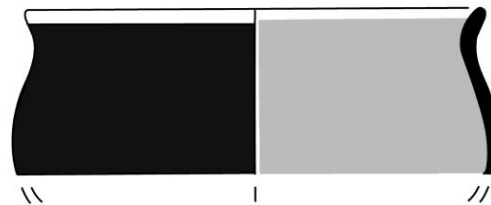
Πηλός: Ρόδινος (2,5YR 8/4). Μαλακός πηλός, μαρμαρυγία, ασβεστολιθικά και καστανά εγκλείσματα. Μελανοκάστανο γάνωμα στιλπνό, εξίτηλο.

Περιγραφή: Τμήμα ταινιωτής κάθετης λαβής ανοιχτού αγγείου.

ΥΓ τέλος του 8^{ου} αι. π.Χ.

Agora VIII, πίν.10, άρ. κάτ. 177.

16.2. Κύπελλο

BK 19/Πγ 39 Φ9

1:1

BK19/Πγ 39

Κτίριο1- Βασιλική(Νότιο κλίτος)

OM50101 «Αφαίρεση στρώματος πεσμένων λίθων»

Σώζ. ύψος: 3,3 εκ., πλ. 6,7 εκ., πάχος: 0,4 εκ.

Πηλός: Πορτοκαλόχρωμος (5YR 6/6). Λίγη μαρμαρυγία, σκασίματα, αστανά εγκλείσματα. Γάνωμα μελανοκάστανο, στιλπνό κατά τόπους.

Περιγραφή: Τμήμα έξω νεύοντος χείλους κυπέλλου. Ολόβαφο εσωτερικά και εξωτερικά με εξηρημένη οριζόντια ταινία στο χείλος.

ΥΓII

Agora VIII, πίν. 10, άρ. κάτ. 177-178.

16.3. Κύπελλο

Βκ20/Πγ 22

Βρυοκαστράκι-Κτίριο 2- Χώρος Η

ΟΜ 51058 «εξωτερικά πίθου – ΒΑ γωνία»

Σώζ. ύψος 4,7 εκ., Πλ. 3,1 εκ.,πάχ. 0,3 εκ.

Πηλός: Ρόδινος (5YR7/4). Μαλακός πηλός, ελάχιστη μαρμαρυγία, ασβεστολιθικά και καστανά εγκλείσματα. Γάνωμα θαμπό μελανό και καστανέρυθρο, εξίτηλο, αμελής εκτέλεση.

Περιγραφή: Τμήμα χείλους, ώμου και γένεση λαβής ανοιχτού αγγείου. Εξωτερικά ολόβαφο.

β' μισό 8^{ου} αι.

Agora VIII, πίν.10, αρ.κατ. 177-180.

16.4. Κύπελλο

ΒΚ 20/Πγ 78 Φ12

Βκ20/Πγ 78

Βρυοκαστράκι-Νότιο Συγκρότημα –Χώρος Ν5

ΟΜ 52132 « Ν. τμήμα- Στρώμα με καστανά χρώματα στο επίπεδο της ευθυνηρίας»

Σωζ. ύψος 4 εκ., Πλ.5,9 εκ., Διάμ. 11 εκ., πάχ. 0,3 εκ.

Πηλός: Ρόδινος (7.5YR 7/3). Σκασίματα, ελάχιστη μαρμαρυγία, καστανά εγκλείσματα. Γάνωμα θαμπό, αμελώς επαλειμένο, εσωτερικά και εξωτερικά καστανό. Στο εξωτερικό μελανό γάνωμα.

Περιγραφή: Τμήμα χείλους και σώματος κυπέλου. Εξωτερικά και εσωτερικά ολόβαφο με μελανοκάστανο γάνωμα.

Ύστερος 8ος.

Agora VIII, άρ.κάτ.179 και 180.

16.5. Κύπελλο

1:1

BK 19/Πγ 566 Φ6

BK19/Πγ 566

Βρυοκαστράκι-Κτίριο 1 (Βασιλική)- Κεντρικό κλίτος (Αψίδα)

OM 50020 «Κοκκίνισμα των χωμάτων κάτω από το δάπεδο της αψίδας της Βασιλικής»

Σώζ. ύψος: 3 εκ., Πλ.: 4,7 εκ., πάχ.: 0,5 εκ., διάμ.: 6 εκ.

Πηλός: Ρόδιнос (2,5YR 8/3). Μαλακός πηλός, ασημίζουσα μαρμαρυγία, καστανά εγκλείσματα, σκασίματα. Γάνωμα θαμπό καστανέρυθρο και μελανό, εξίτηλο, απολεπισμένο κατά τόπους, με αποκρούσεις.

Περιγραφή: Τμήμα επίπεδης βάσης κυπέλου. Ολόβαφο εξωτερικά και εσωτερικά.

Agora VIII, πίν. 10, άρ. κάτ. 177-180.

Ύστερος 8^{ος} αι. π.Χ.

17. ΛΕΚΑΝΗ

17.1. Λεκάνη

Βκ20/Πγ 43

Νότιο Συγκρότημα- Χώρος Ν5

ΟΜ 52133 «Β. τμήμα- 2^η στρώση λατύπης»

Σώζ. ύψος 3,6 εκ., Πλ. 18 εκ., διάμ. 16 εκ., πάχ. 0,8 εκ.

Πηλός: Ρόδινος (7,5YR 7/4). Σκληρός πηλός, καστανά εγκλείσματα, ελάχιστη ασημίζουσα μαρμαρυγία, σκασίματα. Γάνωμα ερυθρό, θαμπό και εξίτηλο.

Περιγραφή: Τμήμα χείλους λεκάνης. Κοντό έξω νεύον χείλος με λοξότμητο περιχείλωμα. Στο χείλος σειρά από στιγμές από ερυθρό χρώμα. Διακρίνονται ερυθρές ταινίες εναλλάξ με εδαφόχρωμες.

ΥΓII

18. ΠΙΝΑΚΙΑ

18.1. Πινάκιο

Βκ19/Πγ 125

Κτίριο 2- Χώρος IB

ΟΜ 51011 «Τομή 1- Στρώμα με ίχνη καύσης»

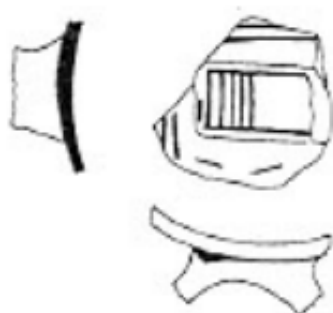
Σώζ. ύψος 2,4 εκ., Πλ. 4,1 εκ., πάχ. 1 εκ.

Πηλός: Ρόδινος (5YR 8/4). Μαλακός πηλός, ασβεστολιθικά και καστανά εγκλείσματα, σκασίματα, ελάχιστη μαρμαρυγία. Γάνωμα μελανό εσωτερικά, στιλπνό, στο εξωτερικό θαμπό.

Περιγραφή: Τμήμα λαβής σε σχήμα Ω ανοιχτού αγγείου (πινάκιο). Το εσωτερικό καλύπτεται από μελανό γάνωμα. Η λαβή διακοσμείται με οριζόντια ταινία κάθετων γραμμιδίων.

ΥΓ

18.2. Πινάκιο

B91/Πγ 10

Βρυόκαστρο-Νότιο Νεκροταφείο

Σωζ. ύψος 3,9 εκ., πλ. 3,7 εκ., πάχ. 0,5 εκ., λαβή 1,8 εκ., πάχος 0,8 εκ.

Πηλός: Πολύ ανοιχτός καστανός προς κιτρινωπός (10YR 8/3). Μαλακός πηλός, λίγη μαρμαρυγία, καστανά εγκλείσματα. Γάνωμα, μελανό και καστανό εξωτερικά, ερυθρό στο εσωτερικό.

Περιγραφή: Τμήμα σώματος και οριζόντιας λαβής σε σχήμα Ω, κρατήρα. Στη λαβή ζώνη με κάθετες γραμμές και στο σώμα μελανές γραμμές περιμετρικά της λαβής. Εσωτερικά ολόβαφο με ερυθρό γάνωμα.

ΥΓII

γ' τέταρτο του 8^{ου} αι.

Agora VIII, 283b.

18.3. Πινάκιο

B17/Πγ 76

Βρυόκαστρο-Μεσαίο Πλάτωμα-Κτίριο 1-Χώρος Γ

ΟΜ 40046 «Στρώμα λατύπης»

Σώζ. ύψ. 1.98 εκ., εσωτερική διάμ. χείλους 20.0 εκ., πλ. 4.9 εκ., πάχ. σώμ. 0.55 εκ., πάχ. λαβής 1.7εκ.

Πηλός: Ρόδινος (5YR 7/3). Σκληρός, με ορισμένα σκασίματα και μελανά εγκλείσματα. Καστανό προς μελανό θαμπό γάνωμα, απολεπισμένο κατά τόπους.

Περιγραφή: Τμήμα χείλους και λαβής σε σχήμα Ω πινακίου. Η λαβή εκφύεται από το επίπεδο χείλος. Στην άνω επιφάνεια της λαβής κάθετες καστανές γραμμές, στην άνω και κάτω περιφέρεια της λαβήσαμελώς επαλειμμένη ταινία. Εσωτερικά ολόβαφο.

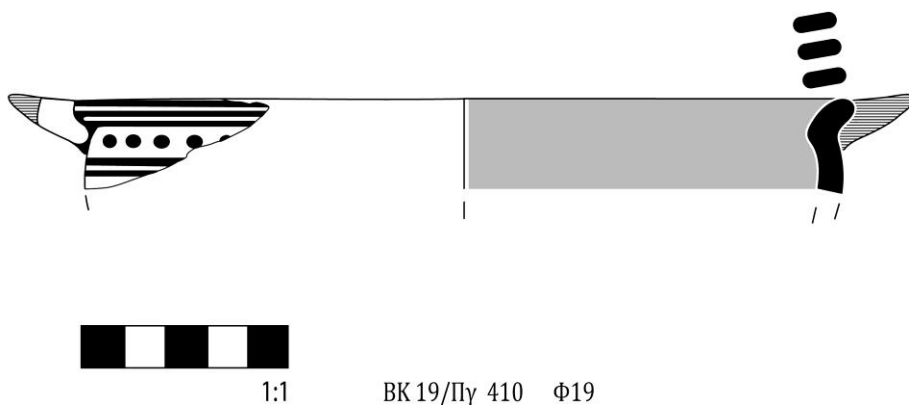
Β' μισό 8^{ου} αι.

Agora VIII, 44, αριθ. 105, πίν. 6.

Κολοφωτιά 2021, άρ. κάτ. Πγ 21.

19. ΛΕΚΑΝΙΔΕΣ

19.1. Λεκανίδα

Βκ19/Πγ 410

Βρυόκαστρο-Νότιο Συγκρότημα- Χώρος Ν5

ΟΜ 52115 «Στρώμα Λατύπης»

Σώζ. ύψος 2,9 εκ., πλ. 6,7 εκ., διάμ. 19 εκ., πάχ. 0,8 εκ.

Πηλός: Ρόδιος (5YR 7/4). Μαλακός πηλός, καστανά εγκλείσματα, σκασίματα, ελάχιστη μαρμαρυγία επικαθίσεις. Γάνωμα μελανό και καστανό, θαμπό, στο εσωτερικό μελανοκάστανο.

Περιγραφή: Τμήμα χείλους, σώματος και λαβής λεκάνης. Έξω νεύον χείλος με επίπεδο περιχείλωμα και λαβή σε σχήμα Ω. Έντονη νεύρωση στο σημείο ένωσης χείλους και σώματος. Λοξά και παχιά γραμμίδια στο περιχείλωμα. Κάτω από το χείλος μία καστανέρυθρο και μία εδαφόχρωμη οριζόντια ταινία. Χαμηλότερα μία

εδαφόχρωμη οριζόντια ζώνη με σειρά από στιγμές. Στο εσωτερικό θαμπό μελανοκάστανο γάνωμα.

ΥΓ

Agora VIII 113 πίν. 7

20. ΚΟΤΥΛΕΣ

20.1. Κοτύλη

Βκ18/Πγ 81

Βρυοκαστράκι-Νότιο Συγκρότημα- Χώρος Ν1

ΟΜ 52039 «Σύνολο του χώρου Ν1»

Σώζ. ύψος 3,2 εκ., Πλ. 3,1 εκ., διάμ. 9 εκ. πάχ. 0,4, εκ., πλ. λαβής 1 εκ.

Πηλός: Ρόδινος (5YR 7/4). Καστανά και ασβεστολιθικά εγκλείσματα, μαρμαρυγία, ελάχιστα σκασίματα. Γάνωμα μελανοκάστανο εξίτηλο εξωτερικά και εσωτερικά καστανέρυθρο.

Περιγραφή: Τμήμα λεπτοδουλεμένου χείλους, σώματος και γένεση λαβής κοτύλης. Δύο μελανοκάστανες οριζόντιες ταινίες στο χείλος. Κάθετες μελανοκάστανες ταινίες δίπλα από τη λαβή και οριζόντια ταινία κάτω από το ύψος των λαβών.

ΥΓ

Kerameikos V.1, πίν 132.

20.2. Κοτύλη

Βκ20/Πγ 28

Βρυοκαστράκι-Νότιο Συγκρότημα-Χώρος Ν5

ΟΜ 52128 «Στρώμα λατύπης»

Σώζ. ύψος 4,3 εκ., πλ. 4,2 εκ., πάχ. 0,5 εκ., πλ. λαβής 1,8 εκ.

Πηλός: Ρόδινος (7,5YR 8/3). Σκληρός πηλός, εγχαράξεις στο εσωτερικό, μαρμαρυγία, ελάχιστα καστανά και ασβεστολιθικά εγκλείσματα. Γάνωμα στιλπνό, μελανό και καστανό

Περιγραφή: Τμήμα σώματος και λαβής κοτύλης. Εξωτερικά τέσσερις οριζόντιες ερυθροκάστανες ταινίες εναλλάξ με εδαφόχρωμες. Το κατώτερο τμήμα του σώματος με μελανό γάνωμα.

ΥΓ

20.3. Κοτύλη

Βκ20/Πγ 36

Βρυοκαστράκι-Νότιο Συγκρότημα-Χώρος Ν5

ΟΜ 52128 «Στρώμα λατύπης»

Σώζ. ύψος 2,9 εκ., πλ. 2,8 εκ., πάχ. 0,3 εκ.

Πηλός: Ρόδινος (7,5YR 8/2). Μαλακός πηλός, αρκετή μαρμαρυγία, ελάχιστα καστανά εγκλείσματα. Γάνωμα θαμπό μελανό και καστανό.

Περιγραφή: Τμήμα σώματος σκύφου. Σε οριζόντια εξηρημένη ζώνη κάθετες αμαλίες τεθλασμένες γραμμές και κάθετες γραμμές. Τρεις ανισοπαχείς μελανές οριζόντιες ταινίες εναλλάξ με εδαφόχρωμες. Εσωτερικά ολόβαφο με μελανό γάνωμα.

ΥΓ

21. Αδιαγνωστο ανοικτό αγγείο

21.1. Ανοιχτό αγγείο

Βκ18/Πγ 26 OM 52007

Βρυοκαστράκι-Νότιο Συγκρότημα- Χώρος Ν1

Σώζ. ύψος 2,9 εκ., πλ. 3,6 εκ., πάχ. 0,3 εκ., πλ. λαβής 1,5 εκ., πάχ. Λαβής 0,6 εκ.

Πηλός: Ρόδινος (5YR 8/3), κιτρινωπό επίχρυσμα. Μαλακός πηλός, καθαρός, ασημίζουσα μαρμαρυγία, καστανά εγκλείσματα. Μελανό γάνωμα εξίτηλο εξωτερικά και εσωτερικά.

Περιγραφή: Τμήμα σώματος και οριζόντιας λαβής ανοιχτού αγγείου. Στη λαβή μελανές ταινίες.

ΥΓ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

(οι συντομογραφίες των περιοδικών ακολουθούν το σύστημα του *American Journal of Archaeology*, με
ορισμένες εξαιρέσεις που έχουν περιληφθεί στις ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ)

Ξενόγλωσση βιβλιογραφία

Aloupi E., Kourou N., 2007, Late Geometric Slipped Pottery. Technological Variations and Workshop Attributions (Euboean, Cycladic and Attic Workshops), στο A. Mazarakis-Ainian (επιμ.) *Oropos and Euboea in the Early Iron Age*, Volos.

Andreae B., 1979, «Zum Dekorations systeme des geometrischen Amphora 804 in National museum Athen», στο Korck G. & Moore M.B (επιμ.), *Studies in Classical Art and Archaeology. A tribute to Peter Heinrich von Blanckenhagen*, Locust Valley N.Y.

Arjona-Perez M., 2007, *Λατρείες και ιερά των Ευβοέων: Γεωμετρική και Αρχαϊκή Εποχή*. Αδ. διδ. Διατριβή, Βόλος/Σαραγόσα.

Berit W., 1976, *Asine II. Results of the Excavations East of the Acropolis, 1970-1974. FASC. 4 The Protogeometric Period, Part 1: The Tombs*, Στοκχόλμη.

Berit W., 1983, *Asine II. Results of the Excavations East of the Acropolis, 1970-1974. FASC. 4 The Protogeometric Period, Part 3: Catalogue of Pottery and other Artefacts*, Στοκχόλμη.

Bernhard S., 1971, *Greek Geometric Art*, Νέα Υόρκη.

Blanas A., 2006, *Geometrische Keramik aus Minoa auf Amorgos*, Paderborn.

Blegen C.W., 1952, «Two Athenian Grave Groups of about 900 BC», *Hesperia* 2, No 4, 279-194.

Brann E., 1959, «Seventh Century Sherds from the Olympieion Ares», *Hesperia* 28, No3, 251-252.

Brann E., 1960, «Late Geometric Grave Groups from the Athenian Agora», *Hesperia* 29, No 4, 402-416.

Brann E., 1961, «Late Geometric Well Groups from the Athenian Agora», *Hesperia* 30, No2, 93-146.

Brann E., 1962, *Late Geometric and Protoattic Pottery: Mid 8th to Late 7th Century Bc, The Athenian Agora VIII*, Princeton.

Brock, J K, Mackworth Young G., 1949. «Excavations in Siphnos.» *BSA*, vol. 44, no. 44, σσ. 1-92.

Broodbank, C. 2013. *The Making of the Middle Sea, A History of the Mediterranean from the Beginning to the Emergence of the Classical World*, London.

Boardman J., 1983, «Symbol and Story in Geometric Art», *Moon* 1983, 15-36.

Borell B., 1978, *Attisch Geometrische Schalen. Eine spatgeometrische Keramikgattung und ihre Beziehungen zum Orient*. Mainz am Rhein.

Burr D., 1933, «A Geometric House and a Proto-Attic Votive Deposit», *Hesperia* 2, No4, 542-640.

Cambitoglou A., Birmingham και Coulton J.J., 1970, «Zagora Andros. A Settlement of the Geometric Period», *Archaeology* vol. 23, No 4, 302-309.

Cambitoglou A., Birchall A., Coulton J. J., Green J., R., 1988, *Zagora 2, Excavation of a Geometric Town on the Island of Andros*, Αθήνα.

Cambitoglou A., Birchall A., Coulton J. J., Green J. R., 1988, *Zagora 2. Excavation of a Geometric Town on the Island of Andros, Plates*, Αθήνα.

Cambitoglou A., Birchall A., Coulton J. J., Green J.R., 1988, *Zagora 2. Excavation of a Geometric Town on the Island of Andros, Excavation Season 1969, Study Season 1969-1970, Text*, Αθήνα.

Cambitoglou A., Birchall A., Coulton J. J., Green J. R., 1988, *Zagora 2. Excavation of a Geometric Town on the Island Of Andros, Excavation Season 1969, Study Season 1969-1970, Plates*, Αθήνα.

Caskey J.L., 1963, «Excavations in Keos», *Hesperia* 33, No 3, 314-335.

Catling R.WV., Lemos I.S., 1990, *Lefkandi II, The Protogeometric Building at Toumba*. Part 1: *The Pottery*, M.R. Popham, P.G. Kalligas & L.H. Sackett (επιμ.), London.

Charalambidou, X., 2018, Iron Age Mortuary Practices and Material Culture at the Inland Cemetery of Tsiakalario on Naxos: Differentiation and Connectivity, *BSA* 113, 143–198.

Cherry J.F., Sparkes Br.A., 1982, «A Note on the Topography of the Ancient Settlement of Melos», στο Renfrew C., Wagstaff M. (επιμ.), *An Island Polity: The Archaeology of Exploitation in Melos*, Cambridge, 53-57.

Cherry J.F., Davis J.L., Mantzourani E., 1991, *Landscape Archaeology as Long Term History. Norther Keos in the Cycladic Islands*, Los Angeles.

Coldstream J.N., 2008, *Greek Geometric Pottery: A Survey of Ten Local Styles and their Chronology*, Bristol.

Coldstream J.N., 1971, «The Cesnola Painter: A Change of Address», *BICS No 18*, 1-5.

Cook J.M., 1947, «Athenian workshops around 700 BC», *BSA 42*, 139-155.

Coulson W.D.E., 1983, «Two Protogeometric Vases in the Collection of the American School», *Hesperia 52*, No 4, 357-359.

Courbin P., 1966, *La Ceramique Géométrique de l'Argolide*. Paris.

Coucouzeli, A. 2004. From Tribe to State in the Greek Early Iron Age: The Archaeological Evidence from Lefkandi and Zafra, στο Σταμπολίδης Ν. Και Α. Γιαννικούρη (επιμ.), *Το Αιγαίο στην Πρώιμη Εποχή του Σιδήρου. Πρακτικά του Διεθνούς Συμποσίου*, Ρόδος 1-4 Νοεμβρίου 2002, Αθήνα, 461-480.

Craik, E.M. 1980. *The Dorian Aegean*, London.

Crielaard J.P. , 1992, Ναυσικλειτή Εύβοια: Socio-Economic Aspects of Aegean Trade and Colonization, *Αρχαίον Ευβοϊκών Μελετών 30*, 45-53.

Crielaard J.P., 2012, «The Early Iron Age Sanctuary and Settlement at Karystos – Plakari», *Mediterranean Archaeology*, 25, 191-200.

Davison J.M., 1961, *Attic Geometric Workshops*, New Haven.

Descœudres J.P., 1973, «Zagora auf der Insel Andros – Eine Eretrische Kolonie?», *Antike Kunst 16*, 87-88.

Descœudres J.P., 1990, *Greek Colonists and Native Populations: Proceedings of the First Australian Congress of Classical Archaeology held in honour of Emeritus Professor A.D. Trendall*, Sydney, 9-14 July 1985, Oxford.

Desborough V.R.d'A., 1972, *The Greek Dark Ages*, Λονδίνο.

Desborough V.R.d'A., 1952, *Protogeometric Pottery (Oxford Monographs on Classical Archaeology Series no. 2)*, Oxford.

Desborough V.R.d'A., 1948, «What is Protogeometric?», *BSA 43*, 260-272.

Ekschmitt W. 1993. *Die Kykladen. Bronzezeit, Geometrische und Archaische zeit*, Mainz.

Gallet de Santerre, H. & J. Tréheux 1947-48. Rapport sur le dépôt Égéen et Géométrique de l' Artémision à Délo, *BCH 71-72*, 148-254

Gounaris, A. 2005. Cult Places in the Cyclades during the Protogeometric and Geometric Periods: their Contribution in the Rise of the Cycladic Poleis, στο Yeroulanou M. & M. Stamatopoulou (επιμ.), *Architecture and Archaeology in the Cyclades, Papers in honour of J.J.Coulton*, BAR 2005: 61, 13-68.

Étienne R., 2018, *Le sanctuaire d'Apollon à Délos*. Ecole française d'Athènes, Αθήνα.

Jarosch- Reinholdt V., 2009, *Die geometrische Keramik von Kap Kolonna*, Βιέννη.

Kourou N., 2002, *Corpus Vasorum Antiquorum. Greece, Fascicule 8. Athens, National Museum, Fascicule 5: Attic and atticizing amphorae of the Protogeometric and Geometric periods*, Αθήνα.

Kourou N., 2012, Cypriots and Levantines in the Central Aegean during the Geometric Period : the Nature of Contacts, *Mediterranean Archaeology*, Vol.25, σς.215-227.

Kourou N., 2001, Cycladic Naxian Late Geometric pottery and history, στο Lentini M.C. (επιμ.), *Two Naxos Cities: a Fine Link between the Aegean Sea and Sicily*, Palermo.

Kourou N., 2004, Attic Euboean and Cycladic Late Geometric Pottery Technological Variations and Workshop Attribution, university of Thessaly, Volos 8-6-2004.

Kourou N., 2001, An Attic Geometric Amphora from Argos The Legacy of Protogeometric Style, στο *Καλλίστευμα Μελέτες προς τιμήν της Όλγας Τζάχου-Αλεξανδρή*, Αθήνα.

Kourou, N. 2011. From the Dark Ages to the Rise of the Polis in the Cyclades: the case of Tenos, στο A. Mazarakis Ainian (επιμ.), *The "Dark Ages" revisited. Acts of an international symposium in memory of William D.E. Coulson*, University of Thessaly, Volos, 14-17 June 2007, τ. 1, Βόλος, 399-414.

Kourou N., 2021, Ancetral and Chthonic Cults at Tenos, *Opuscula 14* 2021, Stockholm.

Kraiker, W. & Kübler, K. 1939, *Kerameikos I. Die Nekropolen der 12. bis 10. Jhs*, Berlin.

Kübler, K. 1954: *Kerameikos V. Die Nekropole des 10. bis 8. Jhs*, Berlin.

Kunisch N.1998, *Ornamente geometrischer Vasen;Ein Kompendium*, Κολωνία.

Langdon S., 1997, *New Light on a Dark Age. Exploring the Culture of Geometric Greece*, Columbia.

- Langdon S., 2008, *Art and Identity in Dark Age Greece, 1100-700 B.C.E*, ΝέαΥόρκη.
- Lambrinoudakis, V. 1988. Veneration of Ancestors in Geometric Naxos, στο R. Hägg, N. Marinatos & G. Nordquist (επιμ.), *Early Greek Cult Practice, Proceedings of the fifth international symposium at the Swedish institute at Athens 26-29 June 1986, Stockholm*, 235-246.
- Lambrinoudakis, V. 2001. The Emergence of the City-state of Naxos in the Aegean, στο M.C. Lentini (επιμ.), *The two Naxos Cities: a Fine Link between the Aegean Sea and Sicily*, Palermo, 13-22.
- Lemos I.S, 2002, *The Protogeometric Aegean: The Archaeology of the Late Eleventh and Tenth Centuries B.C.*, Oxford.
- Lemos I.S., 1988, *Regional Characteristics of the Protogeometric*. Oxford.
- Lemos, I.S. & Kotsonas A., 2019, *A Companion to the Archaeology of Early Greece and the Mediterranean*. 2 τ., Oxford.
- Popham, M. and Lemos, I. S. 1995, «A Euboean Warrior Trader», *OJA*, 14, 151–7.
- Moore M.B., 2004, *CVA, The Metropolitan Museum of Art fasc.5, USA fasc.37: Greek Geometric and Protoattic Pottery*, New York.
- Mazarakis Ainian A., 2019, *The sanctuaries of ancient Kythnos*, Rennes.
- Mazrakis Ainian, A., 2007, *Oropos and Euboea in the Early Iron Age. Acts of an International Round Table, University of Thessaly, June 18-20 2004*, Βόλος.
- Mazarakis Ainian A., 2011, *The "Dark Ages" Revisited. Acts of an international symposium in memory of William D.E. Coulson, University of Thessaly, Volos, 14-17 June 2007*, Βόλος.
- Mazarakis Ainian, A. 2012-2013. Sanctuaries of the Cyclades Research of the Last Decade, στο Z. Archibald (επιμ.), *Archaeological Reports for 2012-2013*, 96-102.
- Morgan C., 1999, *Isthmia. Excavations by the University of Chicago under the auspices of the American School of Classical Studies at Athens*. Vol. 8. *The Late Bronze Age Settlement and Early Iron Age sanctuary, Isthmia*, Princeton.
- Murray, O., 1993. *Early Greece*, London
- Palaiokrassa-Kopitsa & Vivliodetis E., 2015, «The Sanctuaries of Artemis Mounichia and Zeus Parnessios. Their relation to the Religious and Social Life in the Athenian City-State until the end of the 7th Century BC.», στο Vlachou V.(επιμ.), *Pots*,

Workshops and early Iron Age Society: Function and Role of Ceramics in early Greece, Βρυξέλλες.

Papadopoulos J. K., Smithson E.L., 2002, «The Cultural Biography of a Cycladic Geometric Amphora: Islanders in Athens and the Prehistory of Metics.» *Hesperia*, vol. 71, no. 2, σ. 149

Papadopoulos J., 2003, *Ceramics Redivivus: The Early Iron Age Potters' Field in the Area of the Classical Athenian Agora* (Hesperia, Supp. 31), Princeton.

Papadopoulos J., 2007, «The Athenian Agora from the End of Bronze Age through the Protoattic Period, στο» 93-154.

Popham M.R., Sackett L.H., Themelis P. & Boardman J., 1980, *Lefkandi I. The Iron Age Settlement. The Cemeteries*, Λονδίνο.

Popham M.R. Calligas P.G., Sackett L.H., Catling R.W.V. & Lemos I.S., 1990, *Lefkandi II: the Protogeometric Building at Toumba*, Λονδίνο.

Popham M.R. & Lemos I.S., 1996, *Lefkandi III: The Early Iron Age Cemetery at Toumba: the Excavations of 1981 to 1994*, Αθήνα.

Pfyster A. K., 2004, *Le Sanctuaire d' Apollon à Erétrie: Céramique de quatre fosses d'époque géométrique*, Université de Lausanne.

Reber K., 1991, *Untersuchungen zur handgemachten Keramik Griechenlands in der submykenischen, protogeometrischen und der geometrischen Zeit*, Jönsered.

Roebuck, C. 1940, «Pottery from the North Slope of the Acropolis 1937–1938», *Hesperia*, 9, 141–260.

Rombos T., 1988, *The iconography of Attic Late Geometric II Pottery*, Jönsered.

Ruckert A., 1976, *Frühe Keramik Bootiens. Form und decoration der vasen des späten 8 und frühen 7 Jahrhunderts*, Bern.

Seroglou F., 2009, «The dissemination of Attic Pottery during the Protogeometric Periods», στο Oxford-Athens Graduate Student Workshop organized by the Greek Society and the University of Oxford Taylor Institution, 22-23 April 2005, Deligiannakis G., Galanakis Y. (επιμ.), *The Aegean and its Cultures*, Oxford.

Schweitzer B., 1971, *Greek Geometric Art*, Λονδίνο.

Schilardi, D.U. 1983. The Decline of the Geometric Settlement of Koukounaries at Paros, στο R. Hägg (επιμ.), *The Greek Renaissance of the Eight Century B.C.:*

Tradition and Innovation, Proceeding of the Second International Symposium at the Swedish Institute in Athens, 1-5 June, 1981, Stockholm, 173-183.

Schilardi, D. 1988. The Temple of Athena at Koukounaries. Observations on the Cult of Athena on Paros, στο R. Hägg, N. Marinatos & G. Nordquist (επιμ.), *Early Greek Cult Practice, Proceedings of the fifth international symposium at the Swedish institute at Athens 26-29 June 1986*, Stockholm, 41-50.

Schilardi D., 2012, «Koukounaries of Paros and Zagoa of Andros. Observations on the History of two Contemporary Communities», *Mediterranean Archaeology*, vol. 25, 89-105.

Sheedy K., (1990). «Attic and Atticizing Pottery in the Cyclades», στο Ceramic and Iconographic Studies in honour of Alexander Cambitoglou, J. P. Descoeudres (επιμ.), Sydney, 31-40.

Sheedy K., 1985, «Three Vase Groups from the Purification Trench on Rheneia and the Evidence for a Parian Pottery Tradition», *Annu. Br. Sch. at Athens*, Vol.80, 151-190.

Sheedy, K. (2001). Βιβλιοκρισία του Ν. Κούρου, Ανασκήφει Νάξου. Το Νότιο Νεκροταφείο της Νάξου κατά τη Γεωμετρική περίοδο. Έρευνες των ετών 1931-1939, *JHS*, 227.

Smithson, E. L. 1968, «The Tomb of a Rich Athenian Lady, ca. 850», *Hesperia*, 37, 77-116.

Snodgrass A.M., 1979, Poet and Painter in Eighth-Century Greece, *PCPhs* 25, 118-130.

Snodgrass A.M., 1980, Towards the Interpretation of the Geometric Figured-Scenes, *AM* 95, 51-58.

Snodgrass A.M., 1998, *Homer and the Artists. Text and Picture in Early Greek Art*, Cambridge.

Snodgrass A.M., 2000, *The Dark Age of Greece: An Archaeological Survey of the Eleventh to the Eighth Centuries B.C.*, Edinburgh.

Sourvinou-Inwood C., 1993, Early Sanctuaries, the Eighth Century and Ritual Space, στο *Greek Sanctuaries. New Approaches*, N. Marinatos- R. Hägg (επιμ.), London & New York, 1-17.

Televantou C.A., 2012, «Ypsele on Andros: the Geometric Phase», *Mediterranean Archaeology*, Vol 25, 83-87.

Verdan S., Theurillat T. & Kenzelmann Pfyffer A., 2011, *Early Iron Age Pottery: A Quantitative Approach*, στο *Proceedings of the International Round Table organized by the Swiss School of Archaeology in Greece* (Αθήνα, Νοέμβριος 28-30 2008). Oxford.

Verdan S., Kenzelmann Pfyffer A., Theurillat T., 2011, «Euboean Pottery from Early Iron Age Eretria in the Light of the Neutron Activation Analysis», στο Kerschner M., & Lemos I.S. (επιμ.), *Archaeometric Analyses of Euboean and Euboean Related Pottery: New Results and their Interpretations* Round Table Conference held at the Austrian Archaeological Institute in Athens, 15 and 16 April 2011. Wien.

Verdan S., Kenzelmann Pfyffer A., Léderrey C., 2008, *La céramique géométrique d'Érétrie. Eretria XX: fouilles et recherches vol. 20 I: Texte et catalogue*, Gollion.

Verdan S., 2013, *Le Sanctuaire d'Apollon Daphnéphoros à l'époque géométrique, Eretria XXII*, Gollion.

Wells B., 1983, *Asine II: Results of the Excavations East of the Acropolis 1970-1974, fasc. 4: The Protogeometric Period. Part 2: An Analysis of the Settlement*, Stockholm.

Weinberg S.S., 1943, *The Geometric and Orientalizing Pottery*, Corinth 7,1. Cambridge.

Wright J.C., 1982, The Old Temple Terrace at the Argive Heraeum and the Early Cult of Hera in the Argolid, *JHS* 102, 186-201.

Xagorari-Gleissner M., 2005, *Die Geometrische Nekropole von Merenda*, Würzburg.

Young R., 1949, «An Early Geometric Grave near the Athenian Agora», *Hesperia* 18, 275-297.

Young R., 1942, «Graves from the Phaleron Cemetery», *AJA* 46, 23-57.

Ελληνική βιβλιογραφία

Ανδρειωμένου Α., 1981, «Γεωμετρική Υπογεωμετρική κεραμική εξ Ερετρίας, III (Σκύφοι)», *AE*, 84-113

Βενιέρης Γ., Κέα, στο Βλαχόπουλος Α. (επιμ.) *Αρχαιολογία, Νησιά του Αιγαίου*, Αθήνα, 206-211.

Βλαχόπουλος Α., 2003, Ο Υστεροελλαδικός ΙΙΙΓ οικισμός της Γρόττας Νάξου. Στο κέντρο ή τη Περιφέρεια του Μυκηναϊκού Αιγαίου; στο *Περιφέρεια του Μυκηναϊκού κόσμου*, Λαμία, 493-522.

Βλάχου Β., 2010, Γεωμετρικός Ωρωπός. Η τροχήλατη κεραμεική και οι φάσεις της εγκατάστασης, Διδακτορική Διατριβή. Αθήνα.

Boardman J., 2001, *Πρώιμη Ελληνική Αγγειογραφία*. Αθήνα.

Γούναρης Α.Π. 1999. Έρευνες οικιστικής των Πρωτογεωμετρικών- Γεωμετρικών Κυκλάδων και τα ζητούμενα της κυκλαδικής πρωτοϊστορίας, στο Ν. Σταμπολίδης (επιμ.), *Φως Κυκλαδικόν. Τιμητικός τόμος στη μνήμη του Νίκου Ζαφειρόπουλου*, Αθήνα, 96-113.

Γριμανέλης Δ.Α., 2015, *Η γένεση των πόλεων στις Κυκλάδες: Από την Ύστερη Εποχή του Χαλκού έως τους Πρώιμους Αρχαϊκούς Χρόνους*, Διπλωματική εργασία. Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Βόλος.

Coldstream J.N., 1997, Ο Γεωμετρικός ρυθμός: Η γέννηση της εικόνας», *RasmunsenandSpivey 1997*, 51-78.

Colstream J.N., 1997, *Γεωμετρική Ελλάδα*, μετ. Ευρ. Κεφαλίδου, Αθήνα.

Desborough V.R. d'A., 1995, *Οι ελληνικοί Σκοτεινοί Αιώνες*, μετ. Σ.Κόρτη-Κόντη, Αθήνα.

Ζαφειροπούλου, Φ. 1968. Κυκλάδες: Άνασκαφικαί έρευναι- Περιοδεΐαι (Κέρος, Σίκινος-Φολέγανδρος, Άναφη, Τήνος, Κύθνος), Τυχαΐα εύρήματα (Νάξος, Πάρος), *ΑΔ 23*, Χρονικά, 381-383.

Ζαφειροπούλου Φ. 1990, Ο Γεωμετρικός οικισμός της Δονούσας, στο *Διαλέξεις 1986- 1989, Ίδρυμα Ν.Π. Γουλανδρή*, Αθήνα, 43-54.

Ζαφειροπούλου, Φ. 2000, Το αρχαίο νεκροταφείο της Πάρου στη Γεωμετρική και Αρχαϊκή εποχή, *ΑΕ*, 283-293.

Ζαφειροπούλου, Φ. 2001, Κυκλάδες. Η Γεωμετρική Νάξος (10ος-8ος αιών π.Χ.), *Ναζιακά 40*, Αθήνα, 6-15

Ζαφειροπούλου, Φ.Ν. 2005, Πάρος, Αντίπαρος, Σάλιαγκος, στο Α.Βλαχόπουλος (επιμ.), *Αρχαιολογία. Νησιά του Αιγαίου*, Αθήνα, 260-269.

Ζαφειροπούλου, Φ. 2007, Η Πάρος των πρώιμων χρόνων, στο Ε. ΣημαντώνηΜπουρνιά, Α.Α. Λαιμού, Λ.Γ. Μενδώνη & Ν. Κούρου (επιμ.), *Αμύμονα έργα : τιμητικός τόμος για τον καθηγητή Βασίλη Κ. Λαμπρινουδάκη*, Αθήνα, 109-118.

Καμπίτογλου, Α. 1981. *Αρχαιολογικό Μουσείο Άνδρου, οδηγός των ευρημάτων από την ανασκαφή της γεωμετρικής πόλης στη Ζαγορά*, Αθήνα.

Κούρου Ν., 2011, Ταμύναι Ερετρικής και «Χθόνια Λουτρά» με αφορμή δύο Πρωτογεωμετρικές Υδρίσκες από το Αλιβέρι Εύβοιας, στο Βαλαβάνης Π. (επιμ.), *Ταξιδεύοντας στην Κλασική Ελλάδα*, Αθήνα, 119-134.

Κούρου Ν., 2017, Θρησκευτική παράδοση και υπαίθρια ιερά κατά τους πρώιμους ιστορικούς χρόνους (1100-600 π.Χ.), στο Δανούσης Κ.Α. & Τσικνάκης Κ.(επιμ.) *Ministerium Historiae* τιμή στον Μάρκο Φώσκολο, Τήνος, 323-327.

Κούρου Ν., 2004, Η Τήνος κατά τη Πρώιμη Εποχή του Σιδήρου, στο Σταμπλίδης Ν.ΧΡ., Γιαννικούρη Α.(επιμ.) *Το Αιγαίο στη Πρώιμη Εποχή του Σιδήρου*, Αθήνα, 427-436.

Κούρου, Ν. 2006. Η Νάξος κατά την Γεωμετρική περίοδο, στο Νάξος. *Αρμενίζοντας στο χρόνο*, Νάξος, 55-63.

Κούρου Ν., 1990, Εύβοια και Ανατολική Μεσόγειος στις αρχές της πρώτης χιλιετίας, *Αρχείον Ευβοϊκών Μελετών* 29 (1990-1991), 237-279.

Κούρου Ν., 1999, *Ανασκαφές Νάξου: το Νότιο Νεκροταφείο της Νάξου κατά τη Γεωμετρική Περίοδο: έρευνες των ετών 1931-1939*, Αθήνα.

Κούρου, Ν. 1994. Η ναξιακή παρουσία στο Αιγαίο και την Μεσόγειο κατά την Γεωμετρική εποχή, στο Ι.Κ. Προμπονάς & Σ.Ε. Ψαρράς (επιμ.), *Πρακτικά του Α' πανελλήνιου συνεδρίου με θέμα «Η Νάξος δια μέσου των αιώνων»*, Φιλώτι 3-6 Σεπτεμβρίου 1993, Αθήνα, 263-330.

Κολοφωτιά Ε., 2021, *Η κεραμική από το Κτίριο Ι του Μεσαίου Πλατώματος της Άνω Πόλης της Κύθνου (Βρυόκαστρο)*, Διπλωματική εργασία, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Βόλος.

Μαζαράκης-Αινιάν Α., 1993, «Επιφανειακές Έρευνες στη Νήσο Κύθνο, το τείχος της αρχαίας Κύθνου», *Αρχαιολογική Εφημερίς*, 217-253.

Μαζαράκης-Αινιάν Α., 1995, «Επιφανειακές Αρχαιολογικές έρευνες στην Κύθνο 1990-1995», *ΠΑΕ*, 154-186.

Μενδώνη Λ. & Μαζαράκης-Αινιάν Α. (επιμ.), 1998, *Kea-Kythnos: History and Archaeology*, *Πρακτικά Διεθνούς Συμποσίου Kea-Kythnos*, 22-25 Ιουνίου 1994, *Μελετήματα* 27, Αθήνα.

Μαζαράκης Αινιάν, Α. 2005. «Κύθνος», στο Α. Βλαχόπουλος (επιμ.), *Αρχαιολογία. Νησιά του Αιγαίου*, Αθήνα, 246-249.

Μαζαράκης-Αινιάν Α., 2005, «Επιφανειακές έρευνες στην αρχαία πόλη της Κύθνου», στο *Πρακτικά Β' Κυκλαδολογικού Συνεδρίου Θήρα 31 Αυγούστου- 3 Σεπτεμβρίου 1995 Μέρος Β', Επετηρίς Εταιρείας Κυκλαδικών Μελετών, τόμος ΙΗ' 2002-2003*, Αθήνα, 154-186.

Μαζαράκης Αινιάν Α. & Χ. Μητσοπούλου 2007. Από την επιφανειακή έρευνα στην ανασκαφή: «Το ιερό της αρχαίας Κύθνου», στο Ε. Κονσολάκη-Γιαννοπούλου (επιμ.), *Επαθλον. Αρχαιολογικό συνέδριο προς τιμήν του Αδώνιδος Κ. Κύρου, Πόρος, 7-9, Ιουνίου 2002*, Αθήνα, 307-384.

Μαζαράκης-Αινιάν Α., 2017, «Νεότερα για τα ιερά της Αρχαίας Πόλης της Κύθνου», στο Vlachou V., Gadolou A. (επιμ.), *ΤΕΡΨΙΣ. Studies in Mediterranean Archaeology in Honour of Nota Kourou*, Bruxelles, 303-315.

Μαζαράκης Αινιάν Α., Λαιμού Ε., Βλάχου Β., 2020, *Ανασκαφές Ωρωπού. Πρωτογεωμετρική-Υποπρωτογεωμετρική περίοδος (10^{ος}-9^{ος} αι. π.Χ.)*, Βόλος.

Μαζαράκης Αινιάν Α., Αλεξανδρίδου Α., 2022, *Ανασκαφές Αρχαίας Κύθνου Ι: Κεραμική και Ειδώλια από το Βόρειο ιερό του Μεσαίου Πλατώματος*, Πανεπιστημιακές εκδόσεις Θεσσαλίας, Βόλος.

Μακεδόνα Ε., 2020, *Αρχαία Κύθνος. Η Κεραμική από το Κτίριο 2 του Μεσαίου Πλατώματος*, Διπλωματική εργασία, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Βόλος.

Μαραγκού Λ., 1999, «Ανασκαφή Μινώας Αμοργού», *ΠΑΕ* 1999, 203-234.

Μαραγκού, Λ. 2002. *Αμοργός. Η Μινώα, η πόλις, ο λιμήν και η μείζων περιφέρεια*, Αθήνα.

Μαραγκού, Λ. 2005. «Αμοργός», στο Α. Βλαχόπουλος (επιμ.), *Αρχαιολογία. Νησιά του Αιγαίου*, Αθήνα, 290-297.

Μαρθάρη, Μ. 1982. «Ίος», *ΑΔ* 37, Χρονικά, 359.

Μαρθάρη, Μ. 1988. «Ίος», *ΑΔ* 43, Χρονικά, 510-514.

Μαρθάρη Μ., 2005, «Σύρος», στο Βλαχόπουλος Α. (επιμ.) *Αρχαιολογία. Νησιά του Αιγαίου*, Αθήνα, 226-229.

Ματθαίου, Α.Π., Πίκουλας Γ.Α., 1990-91, «Αρχαιολογικές σημειώσεις από την Ανάφη», *HOROS* 8-9, 119-130.

Μενδώνη, Λ.Γ., 1989, «Αρχαιολογικές έρευνες στην Κέα: Αρχαία Καρθαία», *Αρχαιογνωσία* 4, 149-187.

Μενδώνη, Λ.Γ. 1998, «Αρχαία Κέα. Ιστοριογραφία και αρχαιολογικές έρευνες, στο Λ.Γ. Μενδώνη & Α.Ι. Μαζαράκης Αινιάν» (επιμ.), Κέα – Κύθνος: *Ιστορία και Αρχαιολογία, Πρακτικά του Διεθνούς Συμποσίου Κέα – Κύθνος, 22-25 Ιουνίου 1994*, Αθήνα, 17-48.

Μπρούσκαρη Μ.Σ., 1979, *Από τον Αθηναϊκό Κεραμεικό του 8^{ου} π.Χ. αι.*, Αθήνα.

Μπουρνιά-Σημαντώνη Ε., 1997, *Αρχαιολογία των Πρώιμων Ελληνικών Χρόνων. Οι Αιώνες της Διαμόρφωσης (1050-600 π.Χ.)*, Αθήνα.

Μυλωνάς Γ.Ε., 1975, *Δυτικόν Νεκροταφείον της Ελευσίνας*, Αθήνα.

Πάντου, Π. 2001-2004, «Σέριφος», *ΑΔ* 56-59, Χρονικά Β6, 131.

Πάντου Π. & Δ. Δίτσα 2011, «Η Κίμωλος των Πρώιμων Ιστορικών Χρόνων», στο Α. Mazarakis-Ainian (επιμ.), *The "Dark Ages" revisited, Acts of an International Symposium in Memory of William D.E. Coulson, University of Thessaly, Volos, 14-17 June 2007*, τ. 1, Βόλος, 415-433.

Παπαδοπούλου-Κανελοπούλου, Χ., 1989, *Συλλογή Κάρολου Πολίτη* (Δημοσιεύματα του Αρχαιολογικού Δελτίου), Αθήνα.

Παπαστόλου Ι., 1968, «Παρατηρήσεις, επί Γεωμετρικών αγγείων εξ Ιαλυσσού», *ΑΔ* 23, Α' Μελέται, 77-98.

Σαμαρτζίδου-Ορκοπούλου, Σ. 1997, «Κίμωλος», *ΑΔ* 52, Χρονικά, 952.

Σκιλάρντι, Δ. 1978, «Ανασκαφή στην Πάρο», *ΠΑΕ*, 195-210.

Σκιλάρντι, Δ. 1986, «Ανασκαφή Πάρου», *ΠΑΕ*, 169-205.

Σημαντώνη-Μπουρνιά, Ε. 1998, «Οι Κυκλάδες από τους Πρώιμους Ιστορικούς Χρόνους μέχρι το τέλος της Αρχαϊκής εποχής (1050-480 π.Χ.)», στο *Κυκλάδες. Ιστορία του Τοπίου και Τοπικές Ιστορίες*, Αθήνα, 173-207.

Σφυρόερα, 2013. *Νάξος: συμβολές στην Αρχαιολογία και Ιστορία του νησιού από τη Γεωμετρική έως και την Αυτοκρατορική εποχή*, Αθήνα.

Τελεβάντου, Χ.Α. 1993, «Άνδρος. Ο Γεωμετρικός οικισμός της Υψηλής», *Ανδριακά Χρονικά*, τ. 21, 187-208.

Τελεβάντου, Χ. 1997, «Ανάφη», *ΑΔ* 52, Χρονικά, 954-955.

Τελεβάντου, Χ.Α. 1998, «Ο αρχαίος οικισμός της Υψηλής στην Άνδρο. Στοιχεία από τις ως τώρα ανασκαφές», στο Α. Μπάλκας (επιμ.), *Πρακτικά του Συμποσίου: Άνδρος και Χαλκιδική, Άνδρος, 23 Αυγούστου 1997, Ανδριακά Χρονικά*, τ. 29, 31-55.

Τελεβάντου Χ. 1999, «Άνδρος. Το ιερό της Υψηλής», επιμ. Ν.Σταμπολίδης, στο *Φως Κυκλαδικόν. Τιμητικός τόμος στη μνήμη του Νίκου Ζαφειρόπουλου*, Αθήνα, 132-139.

Τελεβάντου, Χ.Α. 2000, «Η ακρόπολη του Αγίου Ανδρέα», στο *Πρακτικά Α' Διεθνούς Σιφναικού Συμποσίου*, Σίφνος 23-28 Ιουνίου 1998, τ. Α' (Αρχαίοι Χρόνοι) Αθήνα, 115-129.

Τελεβάντου, Χ.Α. 2004, «Η Άνδρος κατά την Πρώιμη Εποχή του Σιδήρου (1100-600 π.Χ.)», στο Σταμπολίδης Ν. & Α. Γιαννικούρη (επιμ.), *Το Αιγαίο στην Πρώιμη Εποχή του Σιδήρου. Πρακτικά του Διεθνούς Συμποσίου, Ρόδος 1-4 Νοεμβρίου 2002*, Αθήνα, 421-426.

Τελεβάντου, Χ.Α. 2008, *Σίφνος. Ακρόπολη Αγίου Ανδρέα*, Αθήνα.

Τελεβάντου, Χ.Α. 2008, *Άνδρος. Η αρχαία πόλη της Υψηλής*, Αθήνα.

Τσατσάκη Ν., 1998, *Η Πρωτογεωμετρική και Γεωμετρική κεραμική στην Κρήτη: Κατανομή-Εισαγωγές-Εξαγωγές-Διακίνηση-Επιδράσεις*, Ρέθυμνο.

Φιλανιώτου, Ο. 2005, «Νάξος, Ιστορικοί χρόνοι», στο Α. Βλαχόπουλος (επιμ.), *Αρχαιολογία. Νησιά του Αιγαίου*, Αθήνα, 272-277.

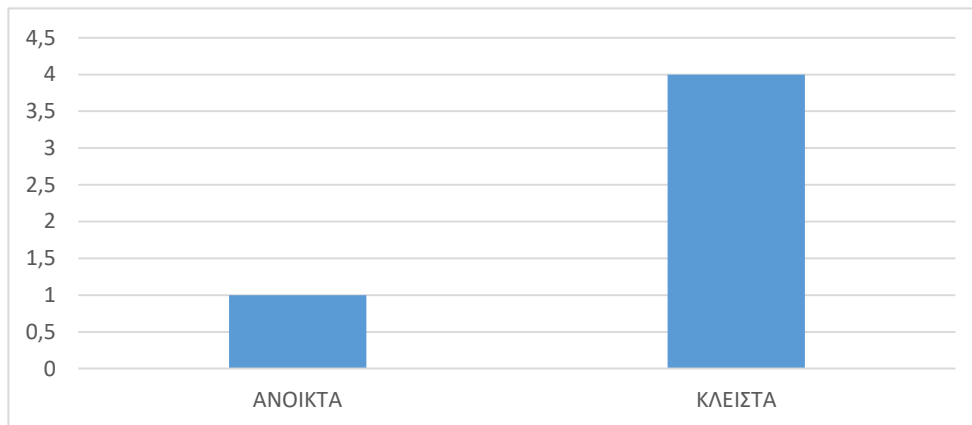
Χαραλαμπίδου, Ξ. 2010-12, «Κεραμικά ευρήματα από τη νεκρόπολη του Τσικαλαριού στη Νάξο: Παρατηρήσεις σχετικά με το ταφικό περιβάλλον και τη χρήση των ευρημάτων», *Αρχαιογνωσία*, τ. 16, 149-186.

Χατζηαναστασίου, Ο., 1998, «Σημειώσεις από την Κύθνο», στο Λ.Γ. Μενδώνη και Α.Ι. Μαζαράκης Αινιάν (επιμ.), *Κέα – Κύθνος: Ιστορία και Αρχαιολογία*, Πρακτικά του Διεθνούς Συμποσίου Κέα – Κύθνος, 22-25 Ιουνίου 1994, Αθήνα, 259-274.

ΠΙΝΑΚΕΣ (Π) & ΓΡΑΦΗΜΑΤΑ (ΓΡ)

Π.1

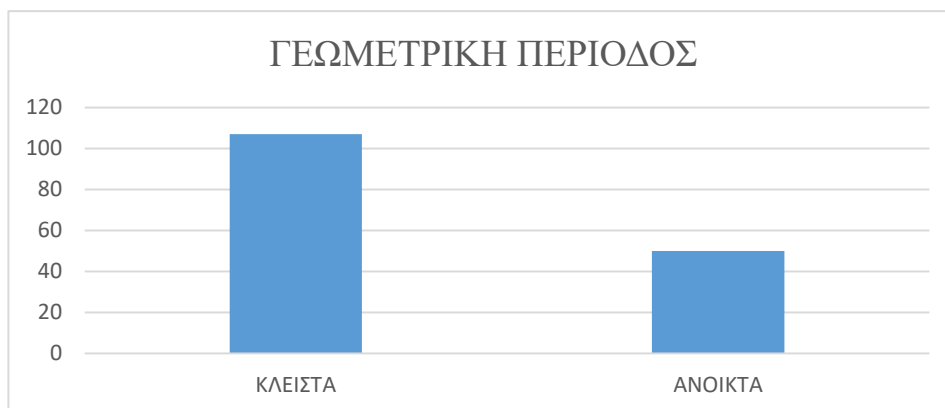
ΠΡΩΤΟΓΕΩΜΕΤΡΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ	
ΑΝΟΙΚΤΑ	1
ΚΛΕΙΣΤΑ	4
ΣΥΝΟΛΟ	5

ΓΡ.1

Π.2

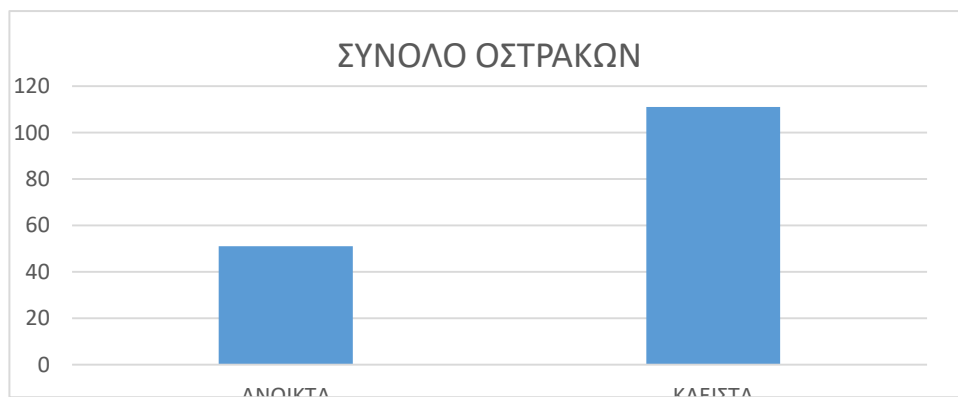
ΓΕΩΜΕΤΡΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ	
ΚΛΕΙΣΤΑ	107
ΑΝΟΙΚΤΑ	50
ΣΥΝΟΛΟ	157

ΓΡ.2

Π.3

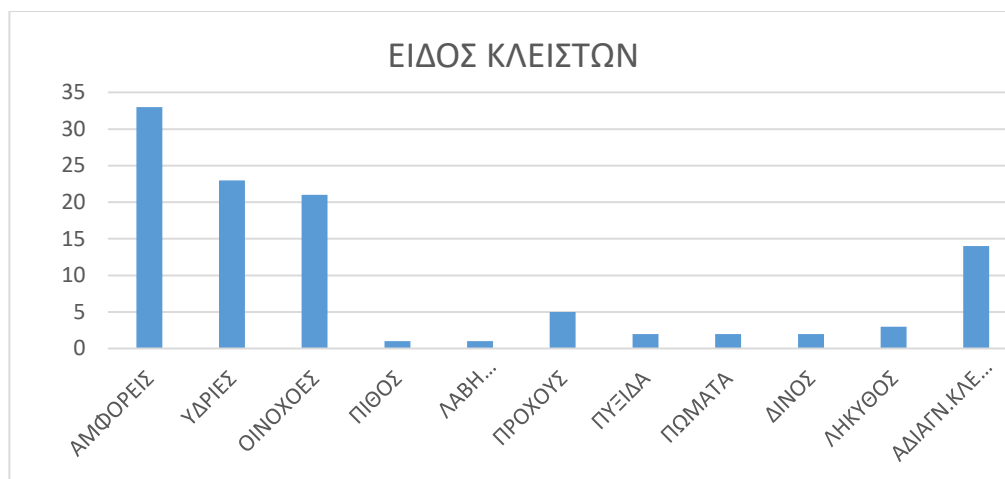
ΣΥΝΟΛΟ ΟΣΤΡΑΚΩΝ	
ΑΝΟΙΚΤΑ	53
ΚΛΕΙΣΤΑ	109
ΣΥΝΟΛΟ	162

ΓΡ.3

Π.4

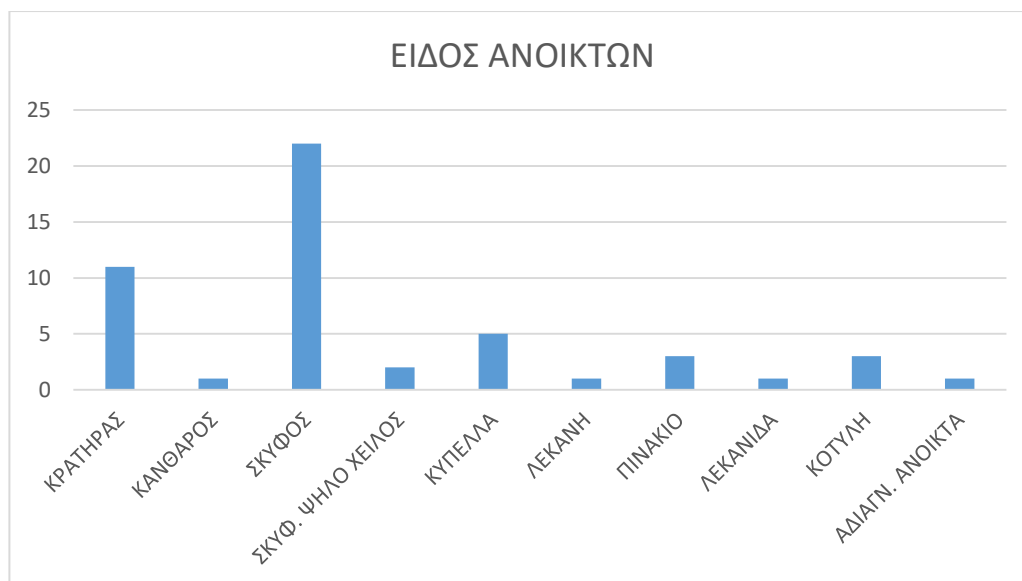
ΕΙΔΟΣ ΚΛΕΙΣΤΩΝ	
ΑΜΦΟΡΕΙΣ	33
ΥΔΡΙΕΣ	23
ΟΙΝΟΧΟΕΣ	21
ΠΙΘΟΣ	1
ΛΑΒΗ ΑΓΓΕΙΟΥ	1
ΠΡΟΧΟΥΣ	5
ΠΥΞΙΔΑ	2
ΠΩΜΑΤΑ	2
ΔΙΝΟΙ	2
ΛΗΚΥΘΟΙ	3
ΑΔΙΑΓΝ.ΚΛΕΙΣΤΑ	14
ΣΥΝΟΛΟ	107

ΓΡ.4

Π.5

ΕΙΔΟΣ ΑΝΟΙΚΤΩΝ	
ΚΡΑΤΗΡΑΣ	11
ΚΑΝΘΑΡΟΣ	1
ΣΚΥΦΟΣ	22
ΣΚΥΦ. ΨΗΛΟ ΧΕΙΛΟΣ	2
ΚΥΠΕΛΛΑ	5
ΛΕΚΑΝΗ	1
ΠΙΝΑΚΙΟ	3
ΛΕΚΑΝΙΔΑ	1
ΚΟΤΥΛΗ	3
ΑΔΙΑΓΝ. ΑΝΟΙΚΤΑ	1
ΣΥΝΟΛΟ	50

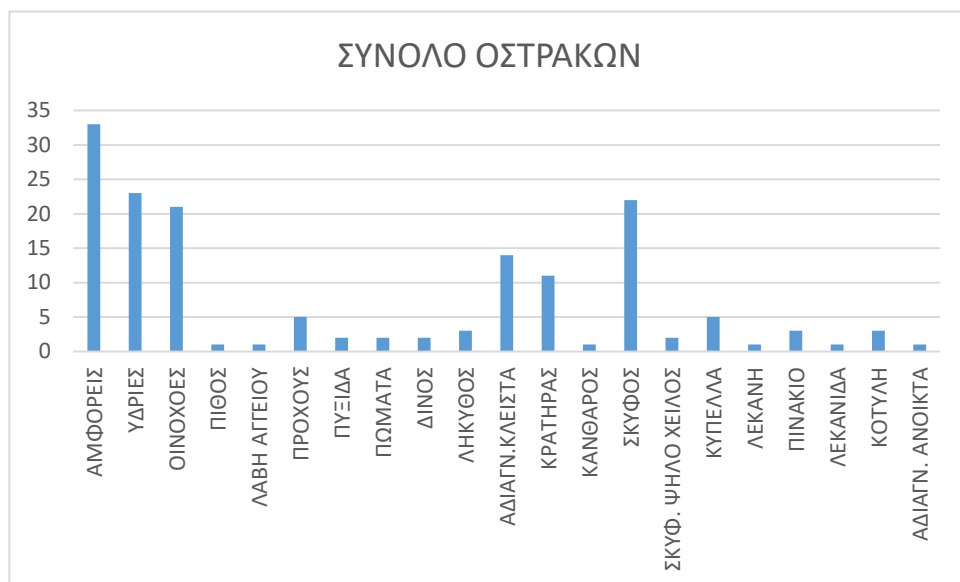

ΓΡ.5

Π.6

ΣΥΝΟΛΟ ΟΣΤΡΑΚΩΝ	
ΑΜΦΟΡΕΙΣ	33
ΥΔΡΙΕΣ	23
ΟΙΝΟΧΟΕΣ	21
ΠΙΘΟΣ	1
ΛΑΒΗ ΑΓΓΕΙΟΥ	1
ΠΡΟΧΟΥΣ	5
ΠΥΞΙΔΑ	2
ΠΩΜΑΤΑ	2
ΔΙΝΟΣ	2
ΛΗΚΥΘΟΣ	3
ΑΔΙΑΓΝ.ΚΛΕΙΣΤΑ	14
ΚΡΑΤΗΡΑΣ	11
ΚΑΝΘΑΡΟΣ	1

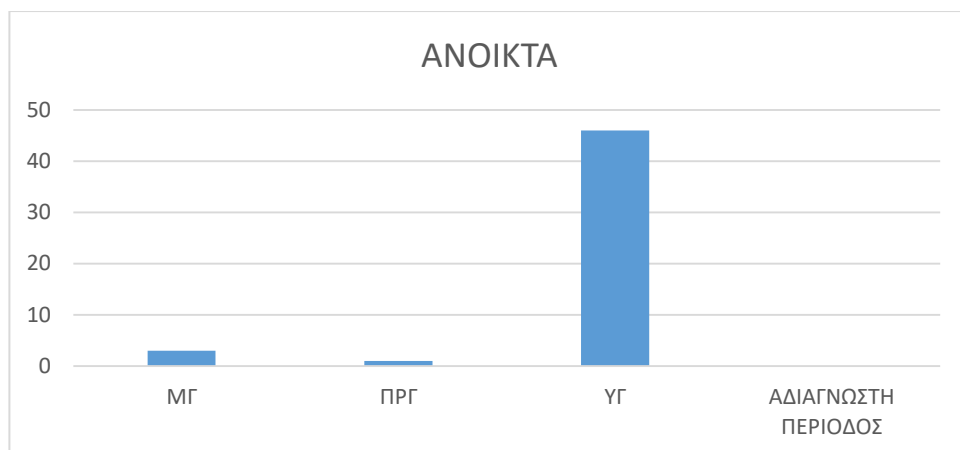
ΣΚΥΦΟΣ	22
ΣΚΥΦ. ΨΗΛΟ ΧΕΙΛΟΣ	2
ΚΥΠΕΛΛΑ	5
ΛΕΚΑΝΗ	1
ΠΙΝΑΚΙΟ	3
ΛΕΚΑΝΙΔΑ	1
ΚΟΤΥΛΗ	3
ΑΔΙΑΓΝ. ΑΝΟΙΚΤΑ	1
ΣΥΝΟΛΟ	157

ΓΡ.6

Π.7

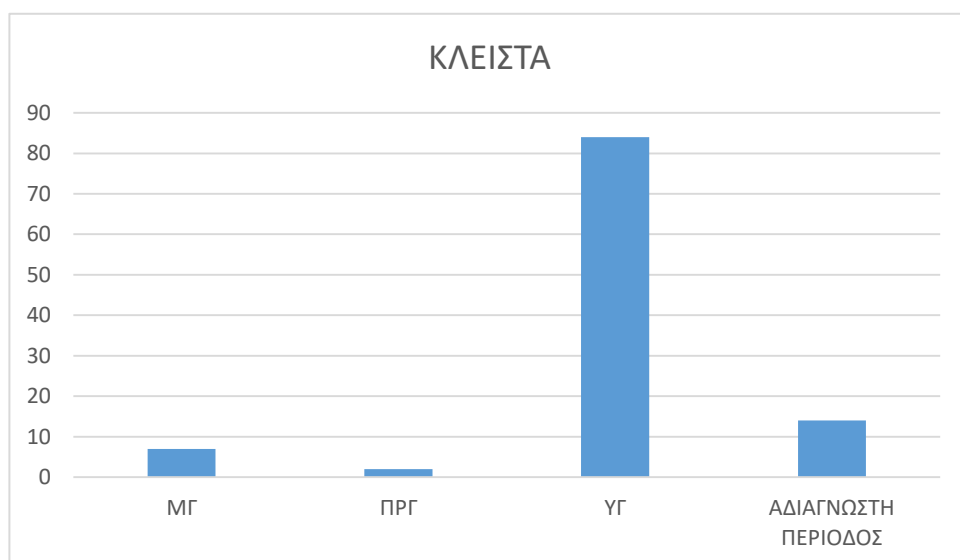
ΑΝΟΙΚΤΑ	
ΜΓ	3
ΠΡΓ	1
ΥΓ	46
ΑΔΙΑΓΝΩΣΤΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ	0
ΣΥΝΟΛΟ	50

ΓΡ.7

Π.8

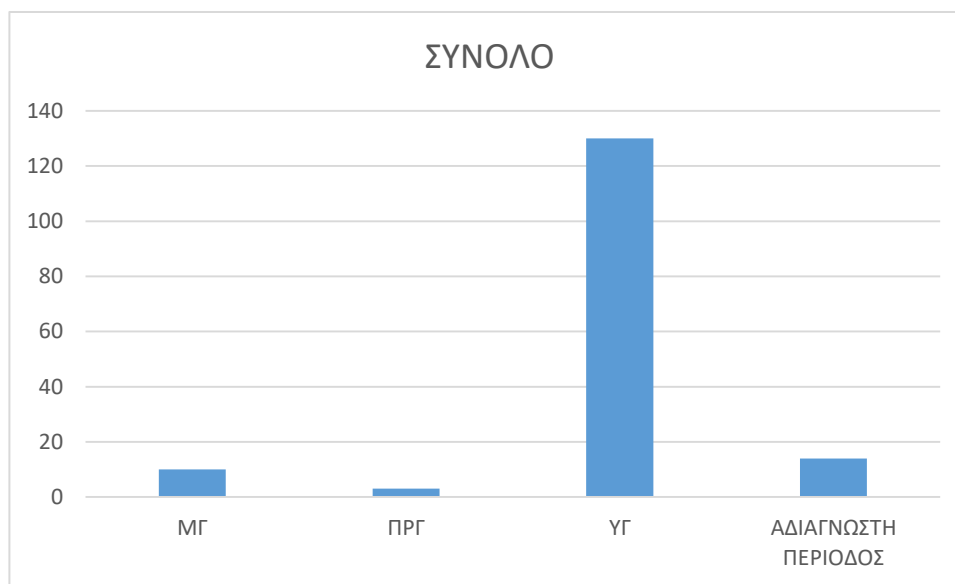
ΚΛΕΙΣΤΑ	
ΜΓ	7
ΠΡΓ	2
ΥΓ	84
ΑΔΙΑΓΝΩΣΤΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ	14
ΣΥΝΟΛΟ	107

ΓΡ.8

Π.9

ΣΥΝΟΛΟ	
ΜΓ	10
ΠΡΓ	3
ΥΓ	130
ΑΔΙΑΓΝΩΣΤΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ	14
ΣΥΝΟΛΟ	157

ΓΡ.9

Π.10

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ (ΠΓ)	
ΑΤΤΙΚΗ	1
ΕΥΒΟΙΑ	4
ΣΥΝΟΛΟ	5

ΓΡ.10

Π.11

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ ΓΕΩΜΕΤΡΙΚΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ	
ΑΤΤΙΚΗ	74
ΚΥΚΛΑΔΕΣ	15
ΛΑΚΩΝΙΑ	2
ΑΡΓΟΣ	1
ΤΟΠΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	2
ΕΥΒΟΙΑ	7
ΚΟΡΙΝΘΟΣ	2
ΧΩΡΙΣ ΓΝΩΣΤΗ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ	54
ΣΥΝΟΛΟ	157

ΓΡ.11

Π.12

ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ	
ΑΤΤΙΚΗ	78
ΚΥΚΛΑΔΕΣ	15
ΛΑΚΩΝΙΑ	3
ΑΡΓΟΣ	1
ΤΟΠΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	2
ΕΥΒΟΙΑ	7
ΚΟΡΙΝΘΟΣ	2
ΧΩΡΙΣ ΓΝΩΣΤΗ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ	54
ΣΥΝΟΛΟ	162

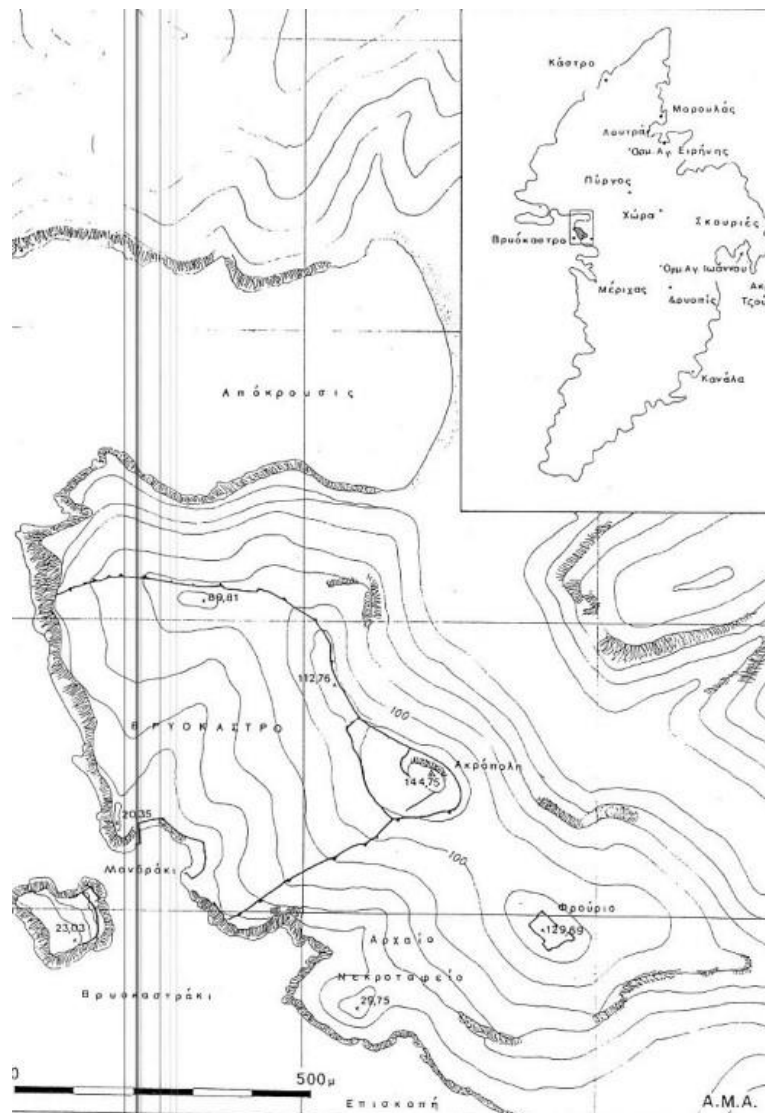

ΓΡ.12

ΕΙΚΟΝΕΣ

Εικ.1. Το νησί της Κύθνου, από: <https://www.google.com/maps/about/mymaps/>

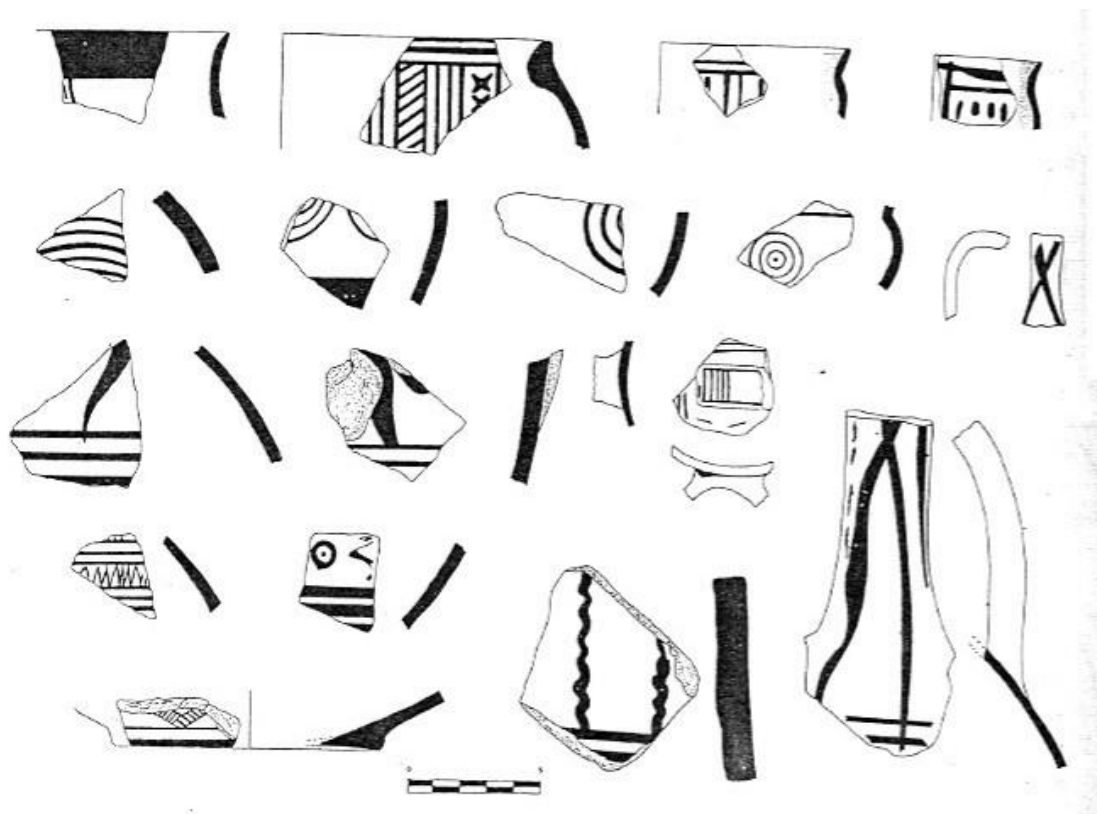
Εικ. 2. Τοπογραφικό διάγραμμα της ευρύτερης περιοχής του Βρυκάστρου και κάτοψη της νήσου Κύθνου. από: Μαζαράκης Αινιάν 1993, εικ. 1.)

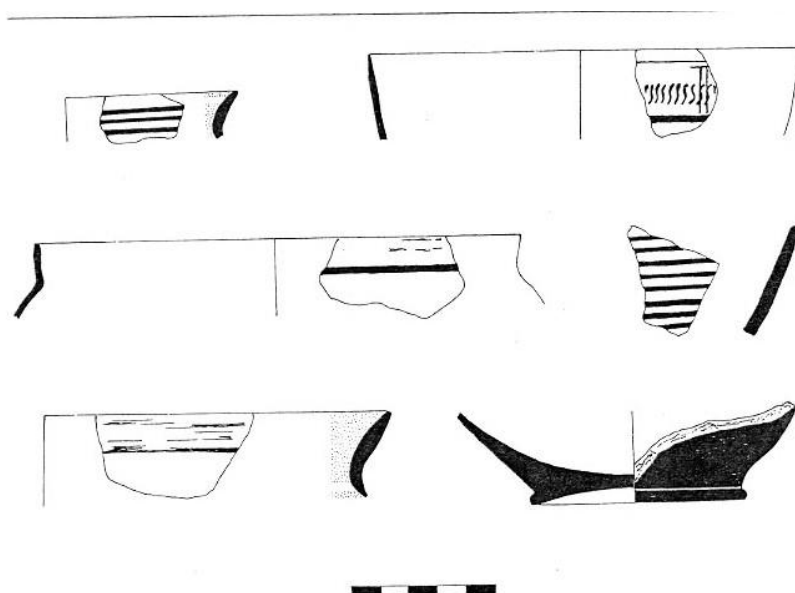
Εικ. 3. Άποψη του Βρυόκαστρου από νότια (Φωτ. Κ. Ξενικάκη, 2018)

Εικ. 4.Κύθνος. Βρυόκαστρο. Άποψη Μεσαίου Πλατώματος Α. Μαζαράκης Αινιάν /φωτ. C. Xenikakis. Από: Mazarakis Ainian, Alexandridou 2022, εικ. 8.9

Εικ. 6. Όστρακα από την ΠΓ και Γ περίοδο Επιφανειακή έρευνα. Εικ. 42 Σχέδιο Μαζαράκης Αινιάν. Από Μαζαράκης Αινιάν 1995.

Εικ. 7, Όστρακα της Γ περιόδου, Ακρόπολη (βόρειο τμήμα). Σχέδιο Μαζαράκης Αινιάν. Από: Μαζαράκης Αινιάν 1995, εικ. 12.